

31. Tiistaina 6 päivänä kesäkuuta 1995

kello 14.10

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

esitellään valtioneuvoston selonteko Suomen turvallisuuspolitiikan suuntalinjoista ”Turvallisuus muuttuvassa maailmassa” (VNS 1/1995 vp)

677

Mietintöjen pöydällepano

1) Vuoden 1994 valtiopäiviltä lepäämässä olevat ehdotukset laeiksi Suomen Hallitusmuodon 38 §:n, valtioneuvostosta annetun lain ja valtion talousarviosta annetun lain muuttamisesta

762

Lepäämässä olevat lakiehdotukset (HE 306/1994 vp)
Perustuslakivaliokunnan mietintö 2/1995 vp

2) Hallituksen esitys valtioneuvoston vuoden 1995 lainanottovaltuuksien muuttamisesta

„

Hallituksen esitys 33/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 2/1995 vp

3) Hallituksen esitys ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annettujen lakien muuttamisesta

„

Hallituksen esitys 22/1995 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 1/1995 vp

4) Hallituksen esitys laeiksi kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain muuttamisesta 762

Hallituksen esitys 13/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 3/1995 vp

5) Hallituksen esitys laiksi valtion vaakuusrahastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 19/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 4/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä edustajat Aula, Dromberg, Hurskainen, Jaakonsaari, Leppänen J., Luhtanen, Olin, Suhola, Tennilä ja Vistbacka.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuvat edustajat Jäätteenmäki, Louekoski, Juhantalo ja Gustafsson.

Valtioneuvoston selonteko Suomen turvallisuuspolitiikan suuntalinjoista

VNS 1/1995 vp

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään tänään pidetyssä ensimmäisessä istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantu valtioneuvoston selonteko Suomen turvallisuuspolitiikan suuntalinjoista ”Turvallisuus muuttuvassa maailmassa”.

Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 3 momenttiin viitaten puhemiesneuvosto ehdottaa, että selon-

teko lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle puolustusvaliokunnan tulee antaa asiasta puolustuspolitiikkaa koskevilta osin lausunto.

Keskustelu:

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puemies, fru talman! Tämä asia on otsikoitu turvallisuuspoliittiseksi selonteoksi. Tämä on kansallista kielenkäyttöä. Haluan tässä ”ulkopuolella pöytäkirjan” huomauttaa, että Euroopan unionin jäsenenä meidän pitäisi tietenkin käyttää eurooppalaista terminologiaa, mikä tarkoittaa sitä, että on ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja sitten erikseen puhutaan puolustuspolitiikasta ja puolustuksesta.

Nopeasti ja yllättävästi muuttuvassa maailmassa turvallisuuspolitiikan on oltava johdonmukaista ja samalla joustavaa. Sen on elettävä mukana muutoksessa. Suomalaiset ovat tottuneet siihen, että Suomen peruslinjana turvallisuusajamamme ajamisessa on sopeutuminen kansainväliseen toimintaympäristöön. Tämä on luonnollinen asennoituminen pienelle valtiolle, joka on geopoliittisesti haasteellisessa asemassa.

Kylmän sodan päättymisen jälkeen olosuhteet ovat muuttuneet monella tavalla. Kansainvälinen toimintakenttä on avautunut ja asialista on laajentunut. Turvallisuutta ei enää nähdä pelkästään poliittisena tai sotilaallisena vaan kokonaisvaltaisena ja laajana kysymyksenä. Turvallisuus paranee, kun ihmisoikeuksia kunnioitetaan ja demokratia vahvistuu. Kansainvälinen rikollisuus, ympäristökriisit ja hallitsemattomat väestöliikkeet edellyttävät entistä enemmän tiivistävää kansainvälistä yhteistyötä.

Euroopan unionin jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuuden perustaa. Se tarjoaa tehokkaan vaikutuskanavan Suomen etujen ajamiseen ja kansainvälisen vastuun kantamiseen. Euroopan unionin jäsenyys on tuonut Suomen mukaan valtioiden yhteenliittymään, jolla on keskeinen rooli kansainvälisissä suhteissa.

Samalla, kun pienenä maana joudumme sopeutumaan, haluamme myös vaikuttaa. Siinä on turvallisuuspolitiikan ydinkysymys tänä päivänä. Uusi tilanne on haaste, johon yhteiskuntamme on vastattava.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ei ole missään nollapisteessä. Emme ole aloittamassa kokonaan uutta lukua tämän selonteon yhteydessä tai näinä aikoina. Toimintalinjassamme on vahva jatkuvuus. Kansainvälisissä suhteissa näky jatkossakin suomalainen profiili.

Me voimme katsoa historiaamme pystyssä päin. Suomalaisten kokemukset ja Suomen toiminta kansainvälisessä yhteistyössä kylmän sodan aikana sekä erityisesti naapurisuhteiden luomisessa ovat käyttökelpoista pääomaamme nyt ja tulevaisuudessa. Tärkeimmät saavutuksemme ovat Pohjolan yhteisyyden rakentaminen ja toimivien naapuruussuhteiden luominen Venäjään. Niiden perustalta toimimme myös tulevaisuudessa.

Suomi on sopeutunut hallitusti kylmän sodan jälkeiseen muutokseen ja vahvistanut kansainvälistä asemaansa. Olemme uusineet suhteittemme perustan uuden, demokraattisen Venäjän kanssa. Euroopan unionin jäsenyyden toteuduttua itärajamme on tullut samalla unionin ja Venäjän ainoa yhteinen raja. Olemme päässeet jatkaamaan läheistä yhteistyötä Viron, Latvian ja Liettuan kanssa. Pohjoismainen yhteistyö jatkuu olennaisena tekijänä lähialueemme turvallisuuden rakentamisessa. Lisäksi me kehitämme aktiivisesti Itämeren ja Barentsin alueiden yhteistyötä. Euroopan unioni on saanut pohjoisen ulottuvuuden, niin kuin edeltäjäni on tässä salissa asian osuvasti sanonut.

Suomi luo oman kokemuksensa ja oman osaisensa pohjalta roolinsa Euroopan unionissa ja vahvistaa demokraattisten valtioiden yhteenliittymää. Suomi jatkaa johdonmukaista käytännöllistä ja realistista työtään kansainvälisen yhteistyön puolesta uudessa asemassa, jossa Suomi ei ole enää turvallisuuspoliittisesti idän ja lännen välissä.

Kansainvälinen tilanne on perusteiltaan ratkaisevasti parempi kuin kylmän sodan aikana. Ei kuitenkaan voida odottaa, että kansainvälinen järjestys pääsisi tuota pikaa kylmästä sodasta uuteen vakaaseen tilaan. On totuttava muutokseen.

Suurimpana syynä epävarmuuteen ovat vaikeat ja väkivaltaiset erilaisten kansallisten ja uskonnollisten ryhmien etniset konfliktit, ristiriidat, Euroopassa ja muualla. Suurena kysymysmerkinä on myös Venäjän kehitys.

Kansainvälisellä yhteisöllä on tässäkin tilanteessa historiallinen mahdollisuus luoda yhteinen turvallisuus demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen sekä vastuullisuuden ja solidaarisuuden perustalle. Voimme luoda yhtenäisen ja turvallisen Euroopan kahtiajakautumisen ja vuosisataisen sotaisen historian jälkeen. Nyt ei ole luopumisen aika. Tulee kehittää uusia yhteistyömuotoja ja siten lujittaa vakautta.

Hallitus haluaa käsiteltävänä olevalla selon-

teolla selvittää kansainvälisen toimintaympäristön muutosta ja Suomen turvallisuuspoliittista linjaa sekä edistää ja rohkaista turvallisuuspoliittista keskustelua eduskunnassa ja laajasti yhteiskunnassa.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikka ei voi toimia erillään sisäpolitiikasta tai suomalaisesta yhteiskunnasta muutoin. Ulkoiset muutokset vaikuttavat yhteiskunnan turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Turvallisuuspolitiikan tulokset vaikuttavat siihen, miten suomalaiset kokevat perusarvojen toteutuvan. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka voi toimia vain suomalaisten arvomaailman perustalta, suomalaisten luottamuksen ja hyväksynnän pohjalta, suomalaisten ja heidän edusnaisensa ja -miestensä aktiivisella myötävaikutuksella.

Selonteko osoittaa turvallisuuspolitiikan laajuuden ja eri toimintalinjojen kytkeytymisen toisiinsa, yhteisen arvoperustan merkityksen ja kansainvälisten instituutioiden, yhteistyöjärjestöjen, merkityksen kasvavan roolin kahtiajaon jälkeen. Se osoittaa Suomen olevan mukana kansainvälisessä yhteistyössä muutoksen, vakauden ja turvallisuuden hyväksi koko sen leveydeltä ja tuo samalla esille suomalaiset erityispiirteet. Selonteko piirtää Suomen kansainvälistä yhteistyötä ja vastuullisuutta korostavan toimintalinjan.

Turvallisuuspolitiikka on vaikuttamista. Se on vakauden luomista ja ennalta ehkäisevää toimintaa. Se on ensisijaista. Turvallisuuspolitiikka on myös työtä kiistojen rauhanomaiseksi ratkomiseksi, ja vihdoinkin se on huolehtimista kansallisesta turvallisuudesta ja alueellisesta koskemattomuudesta.

On ymmärrettävää, että kansalaisten keskuudessa ja julkisessa keskustelussa eniten kiinnostusta ja huolta ovat herättäneet kysymykset siitä, miten Suomi sitoutuu tai osallistuu nykyisten tai tulevien väkivaltaisten konfliktien selvittämiseen. On myös selvää, että kansallisen puolustuksen kysymykset ovat suomalaisten mielessä pahimpienkin vaihtoehtojen varalta.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan on tarjottava parhaat mahdolliset keinot huolehtia suomalaisten turvallisuudesta kaikissa olosuhteissa. Kansainvälisen ja lähialueen turvallisuuden ja vakauden lujittaminen on tärkein toimintalinja tässä pyrkimyksessä.

Olemme mukana lähialueyhteistyössä, osallistumme Euroopan unionin yhteiseen politiikkaan ja toimintaan ja vahvistamme Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöä arvoyhteisönä ja tur-

vallisuuspoliittisena välineenä. Euroopan neuvoston jäsenenä tuemme demokratian vakiintumista, edistämme ihmisoikeuksien kunnioitusta ja niitä koskevien velvoitteiden valvontaa.

Suomi tukee kahdenvälisesti ja kansainvälisen yhteistyön kautta Venäjän demokraattista muutosta ja sitoutumista yhtenäisen Euroopan periaatteisiin. Myös Venäjän uudistuksen epäonnistumiseen on varauduttava.

Suomi tukee Viron, Latvian ja Liettuan itsenäisyyden vahvistumista ja niiden integroitumista eurooppalaisiin yhteistyörakenteisiin. Kansainvälisen ja pohjoismaisen yhteistyön avulla vahvistamme Baltian maiden edellytyksiä päästä mahdollisimman pian Euroopan unionin jäseniksi.

Suomi hyötyy kansainvälisestä yhteistyöstä ja kollektiivisen turvallisuuden vahvistamisesta. Suomen on myös kannettava vastuunsa turvallisuusongelmien ratkaisemisesta yhteistyöllä.

Kylmän sodan jälkeen syntyneisiin tai syntyviin ristiriitoihin, sisäisiin ja etnisiin erilaisten kansallisten ja uskonnollisten ryhmien välisiin konflikteihin, ei ole helppoja ratkaisukeinoja.

Viime viikkojen ja päivien tapahtumat Bosniassa ovat järkyttäneet ja turhauttaneet koko maailmaa. Bosnian kiistan osapuolet ovat osoittaneet tuomittavaa yliolkaisuutta kansainvälisen yhteisön välitystoimintaa kohtaan. Serbien viimeaikaiset toimet — siviilien pommittaminen ja YK:n rauhanturvaajien ottaminen panttivangeiksi — osoittavat häikäilemätöntä kansainvälisen normien halveksuntaa.

Yhdistyneet kansakunnat ja Euroopan yhteistyöjärjestöt ovat entisessä Jugoslaviassa oikealla asialla, ihmisyyden ja rauhan asialla. On helppoa arvostella YK:n ja koko kansainvälisen yhteisön toimintaa tehottomuudesta ja siitä, että kiistaan ei ole saatu poliittista ratkaisua. On kuitenkin muistettava, että YK:n avustustoiminta on säästänyt ihmishenkiä ja tehnyt mahdolliseksi kahden ja puolen miljoonan ihmisen elämän jatkumisen, vaikka vaikeissakin olosuhteissa. Ilman kansainvälistä väliintuloa edessä olisi ollut kenties mittaamaton katastrofi.

Näinä päivinä ollaan tekemässä uusia ratkaisuja, joilla vahvistetaan YK:n operaatiota Bosniassa nykyisen toimeksiannon puitteissa. Vahventamisen tulee tapahtua tiiviissä yhteistyössä YK:n turvallisuusneuvoston kanssa, jotta muutokset olisivat sopusoinnussa humanitaarisia päämääriä palvelevan rauhanturvaoperaation kanssa. Operaation luonne ei siis saa muuttua alkuperäisestä.

Bosnian ja koko entisen Jugoslavian tapahtumat ovat olleet kova koulu kansainväliselle yhteisölle. Opetukset asettavat entistä suuremmat vaatimukset sille tilanteen arvioinnille, jonka pohjalta YK ja Ety-järjestö päättävät humanitaarisesta ja poliittisesta tuesta tai kriiseihin puuttumisesta. Suomi joka tapauksessa arvioi tarkkaan ja huolellisesti omat mahdollisuutensa kussakin tilanteessa.

Kansainvälisen yhteisön kärsivällisyys on koetuksella entisessä Jugoslaviassa ja muuallakin kriisialueilla, mutta ei voida vetäytyä ihmisyiden eikä turvallisuuden nimessä. Vaihtoehdot ovat vielä huonompia. Kansainvälinen yhteisö ei voi katsoa sivusta ihmisoikeuksien loukkauksia, syyttömien inhimillisiä kärsimyksiä, ihmisyydestä piittaamatonta väkivaltaa, yhteisten perussääntöjen rikkomista.

Toisaalta on epärealistista kuvitella, että kolmannet valtiot tai kansainväliset järjestöt ryhtyisivät suuria omia tappioita uhmaten ratkaisemaan kiistoja pakkokeinoin. Ennalta ehkäisevää diplomatiata ja riitojen rauhanomaisen ratkaisemisen menetelmiä on jatkuvasti pyrittävä kehittämään. Niihin on annettava riittävästi voimavaroja, ja Suomella on tässä suuret perinteet. Tämä ei kuitenkaan aina riitä, vaan konflikteihin on voitava puuttua myös kriisinhallinnan avulla. Kriisejä on tällaisissa tilanteissa pyrittävä rauhoittamaan yhteisin poliittisin ja tarvittaessa sotilaallisin keinoin. Samalla on toimittava määrätietoisesti poliittisen ratkaisun löytämiseksi.

Fru talman! Bedömningen av den internationella situationen visar att Finland bör förbättra sin beredskap i fråga om humanitära och fredsbevarande insatser på det internationella planet. Detta förutsatt att vi i likhet med de andra nordiska länderna önskar medverka i den allt mera krävande krishanteringen. För detta ändamål behövs en vederbörligen utbildad beredskapsstyrka. Finland deltar inte i de operationer som förutsätter fredsframtvängande insatser eller tillgripande av maktmedel mot andra stater eller parter i en konflikt. Beslut om att Finland skall medverka i en operation av ovan nämnt slag fattar regeringen efter att ha hört riksdagen i enlighet med gällande lagstiftning.

Finland har anseelig erfarenhet inom ramen för FN:s fredsbevarande verksamhet och vi har också rönt uppskattning för dessa våra insatser. Finland och de andra nordiska länderna har också i framtiden viktiga uppdrag inom den allt mer avancerade fredsbevarande verksamheten. En

förbättring av samarbetsberedskapen i och för krishanteringen är exempel på det internationella militära samarbetet som ingår i den samarbetsbaserade säkerheten. I detta medverkar militäralliansens medlemmar sida vid sida med länder som står utanför alliansen. Verksamheten stöder sig på gemensamma principer och på uppdrag som givits av FN och Osse.

Kansainvälisen tilanteen arviointi osoittaa, että Suomen on parannettava valmiuttaan kansainvälisiin humanitaarisiin ja rauhanturvatehtäviin, jos haluamme muiden Pohjoismaiden tavoin osallistua aiempaa vaativampaan kriisinhallintaan. Tähän tarkoitukseen tarvitaan asianmukaisesti koulutettu valmiusjoukko. Suomi ei osallistu operaatioihin, joiden toimeksianto edellyttää rauhaanpakottamista tai voimakeinojen käyttämistä muita valtioita tai konfliktin osapuolia vastaan. Päätöksen Suomen osallistumisesta johonkin operaatioon tekee hallitus kuultuaan eduskuntaa voimassa olevan lainsäädännön mukaan.

Suomella on mittava kokemus ja arvostettu asema YK:n rauhanturvaajana. Suomella ja muilla Pohjoismailla on jatkossakin tärkeitä tehtäviä kehittyvässä rauhanturvatoiminnassa. Yhteistoimintavalmiuden parantaminen kriisinhallintaa varten on kansainvälistä sotilaallista yhteistyötä, joka kuuluu yhteistyövaraiseen turvallisuuteen. Siinä ovat mukana yhtä lailla sotilasliiton jäsenet kuin niiden ulkopuoliset maat. Toiminta nojaa yhteisiin periaatteisiin sekä YK:n ja Ety-järjestön toimeksiantoihin. Nämä ovat selkeitä periaatteita osallistuttaessa rauhanturvatoimintaan uusissa olosuhteissa.

Euroopan sotilaallisen tilanteen muutos on vahvistanut turvallisuuttamme. Suomen kansallinen puolustuskyky säilyttää merkityksensä nykyisessä muutoksessa. Suomen uskottava, itsenäinen puolustus lujittaa Pohjois-Euroopan vakautta sekä myös Euroopan unionin ja sen jäsenten yhteistä turvallisuutta.

Kysymys Naton laajentumisesta on näyttävin osoitus turvallisuusasetelman yhä jatkuvasta muutoksesta. Tähän voidaan todeta, että jokaisella valtiolla on oikeus päättää omista turvallisuusratkaisuistaan. Suomen mielestä kaikkien turvallisuutta koskevien ratkaisujen tulee tukea vakaata Euroopan yhtenäistymiskehitystä eikä luoda uusia turvallisuusongelmia. Tästä näkökulmasta me suhtaudumme sellaisiin kysymyksiin kuin Naton laajentumishanke.

Suomen turvallisuus voidaan taata parhaiten

yhtenäisessä Euroopassa, jossa noudatetaan YK:ssa, Ety-järjestössä ja Euroopan neuvostossa sovittuja yhteisiä arvoja ja periaatteita. Euroopan unionin jäsenyys tarjoaa Suomelle tehokaimman vaikutuskanavan tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Laajentuminen Keski-Eurooppaan mukaan lukien Baltian maat sekä toimivan kumppanuuden rakentaminen demokraattisen Venäjän kanssa ovat unionin keskeisiä tulevia tehtäviä. Niihin osallistumalla edistämme perustavia turvallisuusetujamme.

Suomi tukee unionin toimintakyvyn parantamista ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla niin, että se voi tehokkaasti edistää Euroopan vakautta, turvallisuutta ja yhtenäisyyttä. Unionin perussopimusten tarjoamia mahdollisuuksia tulee hallitustenvälisyyden pohjalta käyttää täysimittaisesti hyväksi. Yhteisten etujen määrittelyä voidaan edistää parantamalla yhteistä arviointi- ja analyysikykyä.

YK:n ja Ety-järjestön toimeksiannosta eurooppalaisin voimin toteutettavien humanitaaristen, rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioiden tarve on Suomen näkemyksen mukaan kasvanut. Kansallisen kriisinhallintavalmiuden parantaminen vahvistaa Suomen mahdollisuuksia käyttää sananvaltaa, kun käsitellään Euroopan unionin kriisinhallintakyvyn kehittämistä. Tavoitteenamme on Weu:n, siis Länsi-Euroopan unionin, roolin selkiyttäminen ja kehittäminen unionin ja sen jäsenten turvallisuuden edistäjänä.

Euroopan unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka edellyttää keskinäistä solidaarisuutta ja yhteistä taakankantoa. Kun annamme yhteiseen toimintaan vastuullisen ja merkittävän panoksen, saamme sananvaltaa, voimme odottaa tukea kumppaneiltamme ja turvallisuuslisää unionin jäsenyydeltä.

Hallituksen lähtökohtana selonteossa on laaja turvallisuuden käsite. Suomi tarvitsee riittävän keinovalikoiman kansainvälisen ja Euroopan turvallisuuden lujittamiseen kaikilta osin. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisenä tavoitteena on demokratian vakiinnuttaminen ja ihmisoikeuksien edistäminen. Ristiriidat on ehkäistävä ennalta. Jos niitä syntyy, tarvitaan monipuolisia toimintamahdollisuuksia. Suomi huolehtii omasta turvallisuudestaan ja kantaa samalla vastuun yhteisestä turvallisuudesta.

Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Hallitus haluaa omalta osaltaan edistää avointa ja rehellistä keskustelua siitä, missä me nyt olemme ulko- ja turvallisuuspoliittisesti, mikä meidän roolimme pitäisi olla Euroopan uudessa tilan-

teessa Euroopan unionin jäsenenä. Haluamme hallituksen puolelta korostaa sitä, että Suomen on määriteltävä tämä rooli itselleen vastuullisena maana, maana jolla on suuria perinteitä Euroopan turvallisuuden lujittamisessa ja rauhanturvatoiminnassa YK:n periaatteiden pohjalta. Toivon hyvää keskustelua.

Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Lopuksi ilmoitan vielä, että myös ulkoasiainministeri ja puolustusministeri tulevat käyttämään keskustelussa puheenvuorot selonteon johdosta.

Edustajat Jäätteenmäki ja Louekoski merkitään läsnä oleviksi.

Tanskan kansankäräjien puhemiesvierailu

P u h e m i e s : Arvoiset kansanedustajat! Ilmoitan, että Tanskan kansankäräjien puhemies Erling Olsen ja varapuhemiehet Ivar Hansen, Henning Grove ja Margrete Auker ovat saapuneet seuraamaan täysistuntoa. Eduskunnan puolesta lausun tanskalaiset vieraat tervetulleiksi eduskuntaan. (Suosionosoituksia)

Ed. P u h a k k a : Arvoisa puhemies! Suomen ulkoinen turvallisuus on viime vuosien aikana selvästi parantunut ja asemamme vahvistunut. Tämän kaltaisen tilannearvion esittäminen ei merkitse sen enempää nyt ajankohtaisten ongelmien kuin mahdollisten uhkakuviensa vähäytelyä. Mutta vielä muutama vuosi sitten koko Eurooppa oli kahtia jakautunut. Kylmän sodan osapuolilla oli täysin erilaiset arvomaailmat ja täysin erilaiset näkemykset yhteiskuntakehityksestä. Ennen kaikkea osapuolet ylläpitivät jatkuvaa sotilaallista valmiutta siltä varalta, että erimielisyydet ratkaistaisiin suurimittaisella voimankäytöllä.

Nykypäivän Euroopassa valtiot ovat sitoutuneet yhteisiin päämääriin. Suurvaltojen sotilaallista voimaa puretaan. Vastakkainasettelun sotilaspoliittisia instituutioita ei enää ole. Varsovan liitto on purkautunut, ja Nato on hakeutunut rauhankumppanuuteen Venäjän, muiden entisten Varsovan liiton jäsenmaiden ja entisten puolueettomien ryhmään kuuluvien maiden kanssa.

Taloudellinen integraatio syvenee yli koko Euroopan. Euroopan unioni on laajenemassa, ja muukin taloudellinen yhteistyö entisen idän ja entisen lännen välillä on kasvussa.

YK:n turvallisuusneuvoston pysyvien jäsenmaiden kasvaneen yksimielisyyden myötä maailmanjärjestön toiminnalle on avattu uusia mahdollisuuksia.

Ihmisoikeudet ovat tulleet poliittisiksi ja kansainvälisoikeudellisiksi realiteeteiksi. Euroopan neuvoston laajenemisen ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön piirissä tehtyjen sopimusten jälkeen ei ole mahdollista kiertää ihmisoikeuskysymyksiä vetoamalla erilaisiin ihmisoikeusnäkökymiin tai maailmankatsomuksiin. Ihmisoikeudet ovat nyt yhteismitallisia: Joko niitä kunnioitetaan tai omat puutteet tunnustetaan.

Suomen turvallisuuspolitiikassa yhdistyy sekä jatkuvuus että vanhasta irtautuminen.

Jatkuvuutta edustaa pienen valtion pyrkimys lisätä Yhdistyneiden kansakuntien ja muiden kansainvälisten järjestöjen arvovaltaa ja tätä kautta kaikkien valtioiden ja kansakuntien tasarvoista asemaa. Olennainen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan jatkuvuutta on se painoarvo, jonka asetamme suhteillemme Venäjään. Samoin suhteemme muihin Pohjoismaihin on yhtä tärkeää kuin ennenkin.

Jatkuvuuden korostamisesta huolimatta on murros Suomen ulkoisessa asemassa kiistaton. Murrosaika on merkinnyt muutosta parempaan. Olemme menestyksekkäästi irrottautuneet kylmän sodan asetelmista. Tärkein askel on epäilemättä ollut liittyminen Euroopan unioniin. Kysymys ei ole pelkästään yhteisön meille antamasta turvallisuudesta, vaan myös Suomen mahdollisuudesta vaikuttaa Euroopan merkittävimmän vaikuttajan ulko- ja turvallisuuspoliittisiin päätöksiin.

Myös suhteemme Venäjään voidaan nähdä muutosten näkökulmasta. Samalla kun jatkuvuus toteutuu valtioitten suhteissa ja turvallisuuspolitiikan peruskysymyksissä, on murros käynnissä kansalaisyhteiskunnan tasolla. Suomen ja Venäjän välillä maakuntien, kuntien, yritysten, kansalaisjärjestöjen ja kansalaisten keskinäinen kanssakäyminen on nyt aivan uudella tasolla.

Suomen turvallisuuspolitiikan tavoite on Suomen etu, isänmaan paras. Toiminta Euroopan ja maailman rauhan edistämiseksi, sitoutuminen kansainvälisen yhteisön asettamiin velvoitteisiin ja vastavuoroisuuteen ei ole ristiriidassa tämän kanssa.

Tavoitteenamme on kansainvälinen turvallisuus- ja rauhanjärjestys. Se on enemmän kuin pelkkä aktiivisten sotatoimien puuttuminen, siis enemmän kuin kylmän sodan aikainen näennäis-

nen rauha ja näennäinen turvallisuus. Rauhanjärjestykseen kuuluvat kansanvalta, taloudellinen vapaus, ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja monet muut seikat, jotka tavallisesti on liitetty yhteiskuntien sisäiseen kehitykseen.

Tavoitteenamme on myötävaikuttaa kriisien ennaltaehkäisyyn. Kustannukset, mitattiinpa niitä rahassa tai inhimillisinä kärsimyksinä, ovat aina sitä suuremmat, mitä syvemmälle kriisiin ajaututaan. Ihmisoikeusongelmien ratkaisu, rauhanturvatoiminta ja kriisienhallinta tulevat halvemmiksi kuin sotilaallinen vastakkainasettelu, sotien käymisestä puhumattakaan.

Suomen turvallisuuspolitiikan suunnittelussa ja arvioinnissa ymmärrämme, ettei toimintakenttämme rajoitu Suomeen ja sen rajanaapureihin tai lähialueisiin. Suomen edun mukaista on edistää rauhaa ja vakautta koko maailmassa. Suomi osallistuu yrityksiin Balkanin kriisin ratkaisemiseksi, tukee Lähi-idän rauhanpyrkimyksiä ja ymmärtää Välimeren rajoittuvien EU-kumppaniemme huolen oman lähialueensa vakaudesta.

Länsi-Eurooppa on suuren elintaso- ja kehityskuilun partaalla, katsoo täältä sitten entisiin komentotalousmaihin tai yli Välimeren. Naapurimme taloudellisten ja sosiaalisten olojen kohentaminen on välttämätön ehto rauhan ja vakauden ylläpitämiselle. Köyhyys on turvallisuusriski. Köyhyys tuo mukanaan yhteiskunnallista levottomuutta, ihmisoikeuksien loukkauksia ja pyrkimystä sisäisten ongelmien ratkaisemiseen aggressiivisella laajentumispolitiikalla.

Baltian maissa ja useissa itäisen Keski-Euroopan maissa talouden uudistus on onnistunut varsin tyydyttävästi ja sen rinnalla ihmisoikeustilanne kohentunut. Naapurimaamme Viro on oivalinen esimerkki sekä ihmisoikeuspolitiikkaa että talouden rakennetta uudistavasta yhteiskunnasta. Saavutusten pysyvyys turvataan parhaiten, mikäli uudistusmieliset ja edistysmieliset hallitukset voivat ankkuroida toteuttamansa politiikan Euroopan unioniin. Kreikka, Espanja ja Portugalit halusivat viime vuosikymmenellä Euroopan unioniin demokratiansa turvataksaan. Niiden valinta on osoittautunut oikeaksi. Ei ole mitään syytä epäillä, ettei sama strategia olisi yhtä onnistunut myös Itä-Euroopassa.

Kun pidämme mielessä taloudellisen ja poliittisen vakauden keskinäisen yhteyden, on Euroopan unionin laajeneminen myös Euroopan turvallisuuden kannalta välttämätöntä. Laajenemisen seurauksena unionin nykyisille jäsenmaille aiheutuu välittömiä rahallisia kustannuksia.

Näitä on kuitenkin verrattava niihin kustannuksiin ja riskeihin, joita itäisen ja keskisen Euroopan epävakaus aiheuttaa.

Euroopan unionin Essenin huippukokouksessa EU:n silloiset jäsenmaat tunnustivat laajenemisen välttämättömyyden. Unionin uusille jäsenmaille idänsuhteet ovat vielä tärkeämpiä. Suomelta on riitettävä ymmärtämystä ja aktiivisuutta Keski-Euroopan maiden tueksi. Baltian maiden saaminen etummaisten jäsen ehdokkaitten joukkoon on oman etumme mukaista.

Euroopan unioni ei voi ratkaista kaikkia turvallisuuskysymyksiä laajenemisella. Enemmistö Ety-järjestön piirissä olevista maista jää nykyisen kaltaisen Euroopan unionin ulkopuolelle. Unionin ja sen jäsenmaiden ulkosuhteita on kehitettävä ja yhteistyötä lisättävä.

Suomen näkökulmasta EU:n ulkosuhteissa korostuu Venäjän osuus. Venäjän kansantalouden ja ulkomaankaupan laajuus on jäänyt jo usean entisen kehitysmaan taakse, mikä saattaa houkutella aliarvioimaan Venäjää ja sen asemaa Euroopassa. Suomelle Venäjä on kuitenkin aina suuri ja merkittävä, ja meidän on korostettava tämän seikan merkitystä myös muille.

Perinteiseen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen keskusteluamme ei ole kuulunut arvioida nk. euroatlanttisen yhteistyön merkitystä. Suomessa kuitenkin ymmärretään, että Euroopan ja Yhdysvaltojen suhteet ovat tulevaisuudessa yhtä tärkeät kuin taakse jääneen suurvaltaleirien vastakkainasettelun kaudella. Yhdysvallat on tällä vuosisadalla jo monta kertaa käytännössä osoittanut kuuluvansa eurooppalaiseen turvallisuusyhteisöön. Tätä yhteenkuuluvuutta on vaalittava.

Käytännössä Atlantin ylittävää yhteistyötä voivat uhata esimerkiksi kauppapoliittiset kiistat. Historia opettaa, että protektionismi aiheuttamiansa taloudellisten vahinkojen lisäksi johtaa myös poliittiseen vastakkainasetteluun. Siksi vapaakauppa on rauhantyötä ja kauppapoliittikka osa turvallisuuspolitiikkaa. Ei ole myöskään toivottavaa, että Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan uudistaminen johtaisi ketään uskomaan unionin haluavan tehdä eroa Yhdysvaltoihin.

Turvallisuuspolitiikkaan luetaan perinteisesti nk. kovia politiikan lohkoja. Sotilaspolitiikka, taloudelliset ja turvallisuuspoliittiset yhteistyöjärjestöt vastaavat kuvaamme turvallisuuspolitiikasta. Myös ihmisoikeudet ovat osa turvallisuuspolitiikkaa, ja ihmisoikeuksia turvaavat järjestöt ja mekanismit ovat myös turvallisuuspolitiikan välineitä.

Strasbourgiiin sijoitettu Euroopan neuvosto on kuluvan vuosikymmenen aikana kehittynyt keskeiseksi ihmisoikeuksia ja kansanvaltaa tukevaksi instituutioksi. Euroopan neuvosto hyväksyy jäsenikseen demokraattisia oikeusvaltioita. Siihen kuulumisen edellytys on alistuminen ihmisoikeustilanteen seurantaan ja arviointiin. Arvioinnissa käytetään kaikille yhteisiä periaatteita eikä näistä periaatteista poikkeamista suvaita.

Syvällinen integraatio Euroopan neuvoston puitteissa merkitsee myös ylikansallisten ihmisoikeusmekanismien hyväksymistä ja toimivallan myöntämistä ihmisoikeustoimikunnalle ja -tuomioistuimelle.

Läntisen Euroopan maat, Suomi mukaan luettuna, ovat ihmisoikeuskysymyksissä esiintyneet oikeassaolijan ja jopa opettajan roolissa. Tämä rooli edellyttää kuitenkin oman ihmisoikeuspolitiikan pitämistä kohtuullisen mallikelpoisena. Tästä esimerkiksi voimme ottaa pakolaispolitiikan. Länsi-Euroopan maat voivat edellyttää Itä-Euroopalta vastuuta turvapaikkaoikeuden hakijoiden vastaanottamisesta ja huoltamisesta, mikäli ne itse noudattavat YK:n pakolaisyleissopimusta.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön merkitys lähtee osin sen laajuudesta. Etyj kattaa varsinaisen Euroopan lisäksi myös eurooppalaisatlanttisen yhteisön, amerikkalaisen pilarin, ja entisen Neuvostoliiton alueen. Etyj tarjoaa koko tälle alueelle pitteet yhteisiin arvoihin ja menettelytapoihin perustuvan ihmisoikeus- ja vakauspolitiikan toteuttamiselle.

Sopimusten ja julistusten lisäksi Etyj tarjoaa käytännön tukea. Etyjillä on käytössään vähemmistön oikeuksia ja demokraattisia instituutioita tukevia toimielimiä. Järjestö on osallistunut toiminta-alueeseensa kuuluvan Vuoristo-Karabahiin kriisin ratkaisuun poliittisella tasolla ja kartoittamalla mahdollisuuksia rauhanturvatoimien aloittamiseksi.

YK:ta on aiheellisesti arvosteltu sen rauhan- turvapolitiikan epäonnistumisesta. Kriittinen näkemys on silti usein yliampuva ja myös epäoikeudenmukainen. YK epäonnistui Somaliassa eikä Bosnian operaatio ole tuottanut toivottuja tuloksia. Toisaalta YK:n perinteisen rauhanturvatoiminnan tilillä on myös onnistumisia: Sekä Namibian että Kambodžhan laajat rauhanturvaoperaatiot vietiin vaikeuksien kautta tyydyttävään lopputulokseen.

YK:n perinteisen rauhanturvapolitiikan arvion tunnustaminen ei estä näkemästä sen tehostamisen tarvetta. Toimiva kansainvälinen krii-

sinhallinta vaatii enemmän kuin YK:lla on tähän asti ollut tarjottavanaan. Rauhanturvaamiseen on liitettävä entistä enemmän humanitaaristen operaatioiden suojaamista ja toimeenpanoa ja rauhan säilymiselle välttämätöntä rakentamis- ja kehittämistyötä. Viimeksi mainitulla voidaan tarkoittaa teiden, kaupunkien tai asuntojen jälle rakentamista. Yhtä lailla sillä voidaan tarkoittaa myös yhteiskuntien aineettoman perusrakenteen kohentamista: vapaiden vaalien valvomista, demokraattisiin oikeusvaltioihin kuuluvien instituutioiden tukemista ja kansalaisjärjestöjen auttamista.

Suomi jatkaa osallistumistaan perinteiseen rauhanturvaamistoimintaan. Siihen meillä on hyvät valmiudet. Siinä olemme parhaimpien ja kokeneimpien maiden joukossa. Tehostettuun ja laajempaan rauhanturvaamiseen osallistuminen edellyttää meiltäkin uudistumista. Avustus- ja suojaamisoperaatioiden yhteydessä voidaan joutua käyttämään aseellista voimaa nk. laajennetussa itsepuolustuksessa. Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaoperaation vaikeudet Bosnia-Hertsegovinan alueilla osoittavat, että perinteinen rauhanturvaaminen ei enää riitä kriisinhallintaan. Rauhanturvajoukot eivät ole onnistuneet turvaamaan siviilejä heitä varten määritellyillä suoja-alueilla eivätkä viemään kaikkea humanitaarista apua perille. YK-joukkojen suojatomuus on johtanut siihen, että joukkoihin kuuluvia sotilaita on otettu panttivangeiksi ja kriisin toisen osapuolen pelinappuloiksi.

Tehostettuun rauhanturvaamiseen ja kriisinhallintaan tarvittavien joukkojen on siis pystyttävä suojaamaan paitsi itseään myös avustuskuljetuksia tai rauhanturvaoperaation kohteena olevia siviilejä. Tämä kaikki merkitsee tarvetta kouluttaa ja varustaa joukkoja entistä paremmin. Koulutuksessa on painotettava perinteisen sotilaskoulutuksen ohella yhteistoimintakykyä ja kielitaitoa. Vaativiin kansainvälisiin tehtäviin osallistuvat rauhanturvaajat tarvitsevat myös suvaitsevaisuutta ja kykyä ymmärtää vieraita kulttuureja. Sanalla sanoen suuri osa koulutuksesta muistuttaa enemmän rauhankasvatustyötä kuin sotimistaitojen oppimista.

Uuden tyyppiseen rauhanturvaamiseen osallistuvien joukkojen täytyy olla nykyistä paremmassa valmiudessa. Joukkoja on voitava koota, varustaa ja toimittaa annettuihin tehtäviin riittävän nopeasti. Koska Suomella ei ole varaa ylläpitää jatkuvasti palveluksessa olevaa, toimintakykyistä valmiusjoukko-osastoa, on valmiutta kohotettava kouluttamalla reserviin riittävä määrä

tarvittaessa palvelukseen kutsuttavia miehiä ja naisia.

Lähtiessämme meille tuttua rauhanturvaamista laajempaan ja vaativampaan toimintaan meidän on kuitenkin välttämätöntä tehdä rajat ennalta selviksi. Osallistumme vain Yhdistyneitten kansakuntien ja Etyj:n toimeksiannosta tapahtuviin operaatioihin. Toimeksiantojen toteuttamisessa voimme toki olla yhteistyössä esimerkiksi Weu:n kanssa.

Omassa politiikassaan Suomi asettaa aina etusijalle diplomatian keinot kriisien osapuolten välisen ristiriitojen ratkaisemisessa. Kriisinhallinnassa Suomi pitää perinteistä rauhanturvaamista puutteistaan huolimatta yhä arvokkaana.

On myös pidettävä selvänä, että Suomi ei osallistu rauhaanpakottamiseen. Mikäli kansainväliset joukot joutuvat konfliktin osapuoliseksi, ei Suomen osallistuminen ole etujemme mukaista. Se ei myöskään ole tarkoituksenmukaista. Yhdistyneitten kansakuntien valtuuttama Kuwaitin vapauttaminen vuonna 1991 onnistui, koska operaation toimeenpanosta ensisijaisesti vastasi miehittäjävaltioon ja rauhanrikkojaan verrattuna ylivoimainen suurvallan armeija. Suomen käytössä ei ole tällaiseen tarkoitukseen riittävää sotilaallista voimaa, eikä se ole myöskään tarkoituksenmukaista.

Suomen osallistuminen entistä vaativampaan kriisinhallintaan on perusteltua. Maamme hyöttyy onnistuneen kriisinhallinnan seurauksista. Haluamme olla mukana tekemässä asiaa koskevia päätöksiä. Näistä syistä meidän on oltava valmiita tekemään päätöksiä omasta osallistumisestamme kriisinhallintatoimiin. Rauhanturvaamiseen ryhtymistä ja joukkojen lähettämistä koskevat päätökset on tehtävä huolella ja harkiten. Eduskunnan osallistuminen päätöksentekoon on tärkeää. Hallitus voi joutua toimimaan nopeasti ja varustamaan ja lähettämään joukot, mutta asia on viipymättä aina saatettava eduskunnan vahvistettavaksi.

Oman turvallisuutemme perusratkaisu on nyt ja näköpiirissä olevana aikana pysyminen sotilaallisten liittoutumien ulkopuolella ja uskottavan puolustuksen ylläpitäminen. Suomi ei hakenut turvaa sotilaallisista liittoutumista kylmän sodan aikana, vaan korosti puolueettomuuttaan. Suursodanuhan väistyttyä ei Suomelle ole syntynyt minkäänlaista uutta tarvetta liittoutumiseen. Liittoutumisesta pitäisi olla jotakin selvää, havaittavaa hyötyä. Sen pitäisi vastata johonkin tarpeeseen. Vaikka Pohjois-Atlantin puolustusliitto Nato hankkisikin lisää jäseniä, ei siitä seu-

raa sitä, että Suomen pitäisi mennä mukaan. Suomen etu ei sotilasliittoon kuulumista vaadi, eikä perustellusti voi väittää liittoutumisen tuovan lisää vakautta maamme lähiympäristöön.

Liittoutumiskysymyksessä jatkuvuuden korostaminen vakuuttaa ulkopuoliset siitä, ettei Suomi tuota yllätyksiä kenellekään, vaan politiikkamme on järkevää ja ennustettavaa. Suomi ei ole tinkimässä oman puolustuksensa uskottavuudesta yhtään enempää kuin sen itsenäisyydestäkään. Maanpuolustus säilyy Suomen turvallisuuspolitiikan osana. Suomen uskottava puolustuskyky vakauttaa Pohjois-Eurooppaa. Myös edellä mainitut kansainväliseen kriisinhallintaan ja laajennettuun rauhanturvaamiseen kykenevät joukot ovat osa omaa maanpuolustustamme.

Suomen puolustusvoimilla on kyky estää kriisitilanteissa alueemme hyväksikäyttö ja taata valtiollinen itsenäisyys ja oma toimintavapautemme. Tämän puolustuskyvyn ylläpitämiseksi Suomi on vaikeasta taloudellisesta tilanteestaan huolimatta huolehtinut ilmavoimien torjuntahävittäjäkaluston uusimisesta. Samalla tavoin tulevina vuosina Suomi jatkaa puolustusvoimille tarpeellisten kalustohankintojen tekemistä ja toteuttaa säästötoimet puolustusvoimien toimintojen tehostamisella.

Uskottavan maanpuolustuksen henkisenä tukena on varsin yksituumainen kansalaismielipide. Kysyttäessä suomalaiset ovat toistuvasti ilmaisseet vakaumuksensa puolustaa Suomen itsenäisyyttä kaikissa oloissa. Maanpuolustushenkisen ilmapiirin myönteisiä vaikutuksia ei saa pilata ylilyönneillä. Maa ja kansa, joka näkee vihollisia ja valmistautuu koko ajan sotaan, ei herätä luottamusta. Selkeästi ilmaistu rauhantahto ja maanpuolustustahto ovat paras yhdistelmä.

Arvoisa puhemies! Turvallisuuspoliittinen selonteko on annettu eduskunnalle täällä käytävää keskustelua varten. Nyt ajallaan julkistettavana se palvelee myös kansalaisten tiedontarvetta. Takavuosina, aikana jolloin Suomi toimi sotilasliittojen vastakkainasettelun ahtaissa rajoissa, kansalaisten suuri enemmistö vastasi tukevansa ainoaksi oikeaksi katsottua ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa. Tätä kansalaismielipidettä ei ole jälkeensä syytä panna kyseenalaiseksi. Mieli-pidekyselyiden otos oli varmasti oikea ja tulos aito. Kansalaiset ja valtion johto olivat niissä olosuhteissa mielpiteineen oikeassa.

Suomen koko sodanjälkeinen ulkopoliitiikka on jälkikäteenkin tarkasteltuna sekä perusteiltaan että tuloksiltaan onnistunutta. Sen pohjalta

Suomi on onnistunut vakiinnuttamaan nykyisen arvostetun asemansa eurooppalaisten kansojen joukossa. Ainoan oikean turvallisuuspolitiikan ajoista on kuitenkin moni asia muuttunut. Eniten on muuttunut Suomea ympäröivä maailma, mutta myös tuon maailman tarkastelutapa on muuttunut. Nyt käymme keskustelua turvallisuuspolitiikan vaihtoehtoista ja esitämme omia painotuksiamme. Kaikki tunnustavat, että nk. ikuiset totuudet voivat nekin muuttua ja turvallisuuspolitiikan perusratkaisut kääntyä toisiksi kuin nyt oletamme. On kuitenkin hyvät syyt uskoa, että valtiojohdon, Suomen hallituksen, antamat turvallisuuspoliittiset suuntaviivat ovat Suomen edun kannalta parhaat ja parhaimman tiedon pohjalta laaditut. Eduskunnalle annettu turvallisuuspoliittinen selonteko on hyvä asiakirja. Se tukee päätöksentekoaamme ja rauhoittaa kansalaisia.

Ed. Juhantalo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K ä ä r i ä i n e n : Arvoisa puhemies! On paikallaan, että uusi Lipposen hallitus on tuonut heti kautensa alussa selonteon tänne eduskuntaan. Murros näissä asioissa on niin syvä ja huolesti ennakoitavissa. Se vaatii paljon keskustelua.

Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa on vuosikymmenten ajan leimannut laaja yksimieliisyys, joka onneksi on useimmiten ylittänyt hallituksen ja opposition rajalinjan. Yksimieliisyyden saavuttamista on helpottanut se, että asioiden valmistelu on useimmiten tapahtunut parlamentaarisella pohjalla. Tämän selonteon antamisestahan päätti aikanaan Ahon hallitus, jolloin myös opposition edustajille tarjottiin mahdollisuus esittää näkemyksiään ja näin osallistua selonteon valmisteluun. Lipposen hallitus on omaksunut toisenlaisen valmistelutavan. Se on valmistellut selontekoa tykönänsä tarjoamatta oppositiolle tilaisuutta näkemystensä esittämiseen. Keskusta toivoo, että nyt käytetty valmistelutapa jäisi historiaan poikkeuksena. Jatkossa on syytä palata vanhaan, mutta hyväksi koettuun parlamentaariseen käytäntöön.

Selonteossa esitetty arvio Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisesta toimintaympäristöstä sekä myös toimintalinjaamme koskevat linjaukset ovat monelta osin keskustankin hyväksyttävissä. Olisi kuitenkin toivonut, että esitystavassa olisi päästy täsmällisempään ja ytimekkäämpään

muotoon. Selonteko liikkuu monissa kohdin hyvin yleisellä, jopa itsestäänselvyyksien, tasolla. Siitä henkii hyvin vahva usko siihen, että EU-jäsenyys on ratkaissut useimmat ongelmamme ja tehnyt meistä hovikelpoisen.

Arvoisa puhemies! Meneillään olevat yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset eritoten Keski- ja Itä-Euroopassa, ympäristöuhkien lisääntyminen, jopa kärjistyminen, yhä suuremmat väestöliikkeet lieveilmiöineen sekä erilaiset alueelliset jännitteet oikeuttavat laajentamaan turvallisuus-käsitteen perinteisten sotilaallisten kysymysten ulkopuolelle. Puhuminen kokonaisvaltaisesta turvallisuudesta on perusteltua.

Jäsenyys Euroopan unionissa lisää niiden ongelmien määrää, jotka koskettavat suomalaisten turvallisuutta. Puutun tässä lyhyesti vain yhteen eteemme mahdollisesti nousevaan ongelmaan, jota selonteossa käsitellään vain viittauksenomaisesti.

Enemmistö Euroopan unionin jäsenvaltioista on liittynyt ns. Schengenin sopimukseen, jolla pyritään edistämään sisämarkkinoiden luonteen kuuluvaa ihmisten vapaata liikkuvuutta. Yhdessä muiden EU:n ns. kolmanteen pilariin kuuluvien pyrkimysten kanssa EU:lle luodaan yhteinen ulkoraja, jonka sisällä liikkuminen on vapaata. Pyrkimys ihmisten vapaaseen liikkuvuuteen ja tarpeettomien rajamuodollisuuksien karsimiseen on kannatettava päämäärä. Schengenin sopimukseen liittyminen sisältää kuitenkin monia kysymyksiä, joihin on saatava vastaus, ennen kuin Suomi mahdollisesti päättää liittyä sopimukseen.

Keskustan mielestä on välttämätöntä, että Pohjoismaille tärkeä passivapaus turvataan kaikissa oloissa. On myös kysyttävä, onko Suomella Schengenin sopimukseen liittyessään varmuus siitä, että muiden jäsenmaiden kyky valvoa rajojaan ja torjua laittomaan maahanmuuttoaan liittyvää rikollisuutta ja muita vastaavia uhkia on yhtä hyvä kuin omamme. Hallitsemattomaan maahanmuuttoaan liittyvät lieveilmiöt ovat suurimpia kansalaisten perusturvallisuutta uhkaavia tekijöitä. Keskustan eduskuntaryhmä edellyttääkin, että hallitus antaa pikaisesti eduskunnalle selvityksen suunnitelmista liittyä Schengenin sopimukseen eritoten äsken toteamani vakavien näkökohtien valossa.

Arvoisa puhemies! Venäjän kehitys vaikuttaa tärkeällä tavalla Suomen turvallisuuteen. Suomi voi tukea Venäjän kansanvaltaista uudistumista, talouden uudelleenrakentumista ja elpymistä sekä Venäjän laajaa osallistumista kansainväli-

seen yhteistyöhön sekä kahdenvälisesti että Euroopan unionin, Euroopan neuvoston ja Etyjärjestön kautta.

Venäjän tulevaisuudesta on mahdotonta esittää varmoja arvioita. Tämän vuoden lopulla pidettävät parlamenttivaalit ja ensi vuoden presidentinvaalit ovat kypsyyskoe Venäjän orastavalle demokratialle. Maa joutuu vielä pitkään ponnistelemaan suurten talousongelmiensa kanssa. Demokratian, markkinatalouden ja ihmisoikeuksien edistäminen Venäjällä on kaikkien etu. Suomen onkin toimittava Euroopan unionissa, Euroopan neuvostossa ja Ety-järjestössä sen puolesta, että Venäjälle taataan muihin maihin nähden tasavertaiset yhteistyökumppanuuden edellytykset. Meidän on omaa Venäjän-tuntemustamme hyödyntäen oltava rakentamassa myös EU:n Venäjä-politiikkaa.

EU-jäsenyyden oloissa Suomi ei saa laininlyödä aktiivisten ja toimivien suhteiden kehittämistä Venäjän kanssa. Jäsenyytemme EU:ssa päinvastoin lisää maidemme yhteistyön merkitystä. Etenkin lähialueyhteistyötä on kehitettävä. Jo yksin Pietari tarjoaa mittaamattomia etuja Suomelle, jos vain osaamme tarttua mahdollisuuksiin.

Venäjän ohella meidän on muistettava se erityisasema, joka Baltian mailla meihin nähden on, ja tuettava näitä maita niiden pyrkimyksissä kehittää omia yhteiskuntiaan ja myös niiden pyrkimyksiä päästä Euroopan unionin jäseniksi.

Ensi vuonna alkavassa hallitustenvälisessä konferenssissa Euroopan unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tarkastellaan osana unionin kehitystä. Myös kysymys EU:n puolustusulottuvuuden kehittamisestä on tuolloin esillä.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämisen on katsottu edellyttävän tämän alan kysymysten siirtämistä yhteisöpäätöksenteon alaisuuteen, jolloin siirryttäisiin yhä enenevässä määrin enemmistöpäätöksentekoon.

Keskusta edellyttää, että ulko- ja turvallisuuspolitiikka kuuluu jatkossakin hallitustenvälisen yhteistyön piiriin, jolloin päätöksenteko edellyttää yksimielisyyttä. Euroopan unionissa, kuten jäsenvaltioissakin, yksimielisyys on paras tae sille, että ulko- ja turvallisuuspolitiikka on kestävällä pohjalla. Mikä on hallituksen kanta yksimielisyysperiaatteeseen tässä asiassa?

Keskusta yhtyy hallituksen arvioon siitä, että ensi vuoden konferenssissa ei tulla ratkaisemaan kysymystä unionin yhteisestä puolustuksesta. Voidaan perustellusti kysyä, onko EU:n yhteisen

puolustuksen rakentamiselle ylipäänsä edellytyksiä tai edes tarvetta, niin kauan kuin Naton asemassa ei tapahdu muutoksia esimerkiksi Yhdysvaltojen joukkojen Euroopasta vetäytymisen vuoksi. Tällaisia perustavaa laatua olevia muutoksia ei tällä hetkellä ole näköpiirissä. Päinvastoin Nato on rauhankumppanuussopimusten ja Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvoston kautta avannut yhteistyön oven myös puolueettomille sekä Itä- ja Keski-Euroopan maille.

Kysymys Naton laajentumisesta on ensisijassa Naton ja jäsenyydestä kiinnostuneiden valtioiden välinen asia. Jokainen maa etsii linjansa ja päättää itse niistä ratkaisuista, joiden se parhaiten katsoo edistävän omaa turvallisuuttaan. Suomi on valinnut omaksi ratkaisukseensa sotilaallisen liittoutumattomuuden sekä itsenäisen ja uskottavan puolustuksen. Tämä ratkaisu tähtää puolueettomuuteen sota- ja kriisitilanteissa. Tällä valinnalla on oma historiallinen taustansa, mutta se on näillä näkymin myös pitkälle tulevaisuuteen ulottuva ratkaisu. Yhdessä Ruotsin liittoutumattomuuden kanssa ratkaisumme vahvistaa Pohjois-Euroopan vakautta.

Keskustan eduskuntaryhmä on tyytyväinen siihen, että hallituksen taholta on vakuutettu liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen olevan Suomen linja myös jatkossa. Erityisen tunnustuksen ansaitsee pääministeri, jonka jopa ponteva esiintyminen asiassa on ollut omiaan hälventämään Nato- ja Weu-jäsenyyteen liittyneitä epäluuloja.

Samaa tunnustusta ei voi antaa aivan kaikille hallituspuolueille. Hallitusryhmien piiristä on esitetty Nato- ja Weu-jäsenyyttä koskevia erilaisia, spekulatiivisiakin kannanottoja. On kysyttävä, miksi tällaisia kannanottoja on etenkin kokoomuksen suunnalta esitetty ja mitä näiden kannanottojen takana todella on.

Arvoisa puhemies! Selontekoa lukiessa syntyy väkisinkin sellainen vaikutelma, että sen sisältö on rakennettu pääosin ajamaan ja perustelemaan oikeastaan yhtä asiaa: valmiusjoukkojen perustamista.

Kansainvälisen yhteisön asema rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisessä on kokenut viime vuosina suuria muutoksia. Niiden konfliktien lukumäärä, joiden selvittämiseen YK osallistuu, on lisääntynyt. Samanaikaisesti yhä useammat konfliktit ovat luonteeltaan valtion sisäisiä. Nämä muutokset aiheuttavat uusia haasteita YK:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen konfliktinhallintakyvyille. Myös Suomi voi ja sen tulee antaa oma panoksensa kansain-

välisen yhteisön konfliktinhallintakyvyn parantamiseksi.

Perinteisen rauhanturvatoiminnan mahdollisuudet ovat monissa konflikteissa niiden luonteen vuoksi kieltämättä huonontuneet. Somalian ja Bosnian tapahtumat osoittavat, että lopputuloksena voi olla maailmanjärjestön arvovaltaa rapauttava katastrofi siitä huolimatta tai sen vuoksi, että rauhanturvajoukkojen mandaattia on kummassakin tapauksessa laajennettu voimankäytön sallivaksi.

Poliittisten kriisinhallintamuotojen ja rauhanturvatoiminnan osoittautuessa käyttökelvottomiksi vaihtoehtoiksi tai niiden käytön epäonnistuuksella jäljelle jäisi periaatteessa tai teoriassa mahdollisuus rauhaanpakottamiseen. Rauhaanpakottamiseen ei voida olettaa osallistuvan muiden kuin suurvaltojen tai suurvaltaliittoutumien, joilla on vahvasti aseistettuja ja suojattuja liikkuvia joukkoja käytössään. Keskustan kanta on, että Suomi ei voi missään oloissa osallistua rauhaanpakottamiseen. Sen sijaan Suomella on täysi syy ja kaikki mahdollisuudet osallistua kriisinhallintaan rauhanturvatoiminnan ja humanitaaristen operaatioiden muodossa.

Keskusta hyväksyy sen lähtökohdan, että perinteisiin rauhanturvatehtäviin lähetettävien suomalaisten joukkojen kykyä toimia osana monikansallista operaatiota parannetaan. Tämä koskee myös operaatioihin osallistuvien joukkojen lähtö- ja toimintavalmiuden parantamista.

Lipposen hallitus esittää nyt erityisen valmiusjoukon perustamista aiempaa vaativampien humanitaaristen ja rauhanturvatehtävien hoitamiseen. Epäselväksi jää, mitä hallitus tarkoittaa näillä tehtävillä ja missä kulkee raja tällaisten tehtävien ja rauhaanpakottamisen välillä. Oma kysymyksensä on, miten nämä uudet joukot muuttaisivat yleiseen asevelvollisuuteen perustuvien puolustusvoimiemme luonnetta. Keskustan eduskuntaryhmä lähtee siitä, että ennen kuin valmiusjoukkojen perustamista ja kouluttamista edes ryhdytään valmistelemaan, eduskunnan on aukottoman täsmällisesti määriteltävä ne tehtävät, joihin mahdollisia valmiusjoukkoja voidaan käyttää.

Perinteisen rauhanturvatoiminnan ja valmiusjoukkojen perustamisen ja käytön välillä ei ole kysymys aste-erosta vaan selvästä, jopa periaatteellisesta, erosta. Jos joukot perustetaan, on samalla oltava valmis kantamaan vastuu uudenlaisista, ikävistäkin seurauksista. Tehtävistä riippuen kysymys voi olla myös ihmishuhjeista, jotka annettaisiin muun kuin Suomen itsenäisyyden

puolustamisen hyväksi. Onko Suomen kansa ja eduskunta tähän valmis?

Ennen kuin asiasta tehdään mitään päätöksiä, on syytä käydä avoin ja perusteellinen kansalaiskeskustelu, niin että jokainen voi pohtia tätä mahdollista muutosta omalta ja omaistensa kannalta. Yhteen vetäen: keskusta ei hyväksy hallituksen nyt antaman informaation ja selvityksen perusteella etenemistä valmiusjoukkoasiassa.

Pari ajatusta vielä rauhanturvatehtävistä. Suomi on kantanut ja kantaa kansainvälistä vastuutaan osallistumalla perinteiseen rauhanturvatoimintaan ja sen kehittämiseen. Sotilaallisen rauhanturvatoiminnan rinnalla on myös kehitettävä valmiuksia muun muassa asiantuntijoiden kouluttamiseksi osallistumaan ympäristökatastrofien ja muiden vastaavien kriisien selvittämiseen. Voimme myös lisätä osuuttamme muiden maiden rauhanturvaajien koulutuksessa muun muassa Naton rauhankumppanuussopimuksen kautta sekä osallistua aktiivisesti YK:n, Ety-järjestön ja muiden kansainvälisten järjestöjen puitteissa tapahtuvaan konfliktinhallintamuotojen kehittämiseen.

Arvoisa puhemies! Suomi on erilainen. Suomesta ei voi ulko- ja turvallisuuspolitiikassakaan tulla eurooppalaisen valtavirran tahdotonta seuraajaa. Meidän on tehtävä kaikki ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevat ratkaisumme itse pitäen johtoaajatuksenamme sitä, että ne koituvat maan ja kansan parhaaksi.

Ed. Salolainen: Arvoisa puhemies! Me suomalaiset olemme siinä onnellisessa asemassa, että olemme saaneet elää jo pitkään rauhallista ja turvattua elämää. Vaikka lukuisat sodat ja levottomuudet aiheuttavat kärsimyksiä ympäri maailmaa, olemme säästyneet pahoilta vastoinkäymisiltä. Turvallisuus on kuitenkin joka päivä hankittava uudelleen, eikä sitä saa erehtyä pitämään itsestäänselvyytenä.

Hallituksen selonteossa Suomen turvallisuuspolitiikan peruslinjaukset ovat entiset: sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus. On kuitenkin tärkeätä korostaa, että ovet on pidettävä auki kaikille tulevaisuuden vaihtoehdoille.

Suomen turvallisuusympäristö on viime vuosina muuttunut rajusti, mikä ei voi olla näkymättä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisissa ratkaisuissa. Kylmän sodan päättyminen merkitsi yyy-sopimuksesta luopumista sekä turvallisuusdoktriinimme muuttumista puolueettomuuspo-

liitikasta liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen korostamiseen.

Uusi maailmanjärjestys antaa uusia mahdollisuuksia myös Suomen kaltaiselle pienelle valtiolle. Turvallisuuspoliittiset ratkaisuvaihtoehdot me ja vaikutusmahdollisuutemme ovat EU:n jäsenenä selvästi lisääntyneet.

Eurooppa elää edelleen murrosvaihetta, jossa turvallisuusjärjestelmää yritetään luoda yhtenäiseksi aiemman kahtiajaon sijaan. Muutos merkitsee väistämättä uudenlaista epävakautta, joka voi jatkua maanosassamme vielä hyvinkin pitkään. Esimerkiksi Venäjän uudistus- ja demokratiakehityksen tulevaisuus on monin tavoin epävarma. Taloudellinen integraatio on nähtävä eräänlaisena rauhankäsitelmänä eli kehityksenä, joka luo paremmat edellytykset jännityksen lieventämiselle ja poistamiselle. EU:n laajeneminen olisi tärkeää nimenomaan turvallisuuspoliittisista syistä.

Monet entiset sosialistimaat ovat jo Euroopan neuvoston jäseniä ja pyrkimässä Euroopan unionin ja Naton jäseniksi. Jäsenyyksien toteutuminen vie kuitenkin aikansa. Prosessin edetessä on pidettävä huolta siitä, ettei Venäjä eristy muun Euroopan kehityksestä. Sen demokratiakehitystä on kaikin tavoin tuettava. Mitä hyvinvoivampi ja demokraattisempi Venäjä, sitä parempi Suomelle niin taloudellisesti kuin turvallisuuspoliittisestikin.

Eräs Euroopan integraation seuraus, jonka tässä yksityiskohtana haluan mainita, on, että markkinoiden vapautumisen myötä kansallinen tuotanto saattaa yksipuolistua. Tämä asettaa erityisiä vaatimuksia huoltovarmuuden turvaamiselle sekä varautumiselle eriasteisiin kriiseihin.

Venäjän ja Suomen kahdenväliset suhteet ovat tänä päivänä toimivat. Suomen EU-jäsenyys ja entistä selvempi suuntautuminen länteen eivät ole ristiriidassa Venäjän intressien kanssa. Venäjän-suhteissa tarvitsemme kuitenkin edelleen Paasikiven painottamaa realismia. Venäjän tilanne vaikuttaa myös Suomen oloihin, mikä on aina otettava huomioon Suomen ulkopoliitikassa. Maantiede ei muutu, maantiede ei muutu.

Suomen on varauduttava myös sellaiseen tilanteeseen, jossa olot itäisessä naapurissamme muuttuvat radikaalisti. Suomalaisten turvallisuus ei voi perustua hätäratkaisuihin tai ainoastaan toiveisiin siitä, että Venäjän demokraattinen kehitys jatkuu ja tilanne pysyy vakaana.

Länsi-Euroopan puolustuspolitiikassa avainasemassa ovat Euroopan unionin, Länsi-Euroopan unionin Weu:n ja Naton väliset suhteet ja

niiden kehittäminen. Venäjän Nato-suhde ja samalla Yhdysvaltain ja Venäjän vuoropuhelu Euroopan turvallisuusarkkitehtuurista ovat erittäin merkittäviä myös oman turvallisuutemme kannalta. EU:n jäsenenä meidän on vaikutettava turvallisuuden lisääntymiseen Euroopassa ja vaikutettava aktiivisesti, ei vain passiivisesti.

Naton sisäinen tilanne vaikuttaa pitkälti siihen, onko EU:lla tarvetta tulevaisuudessa kehittää omaa puolustuspolitiikkaa. Suomen lähtökohtana on tällöin oltava, että liittoutumattomien EU-maiden oikeutta pysyä liittoutumien ulkopuolella myös kunnioitetaan.

Millaisen Weu:n Suomi haluaa? Selonteossa arvioidaan, ettei EU:n hallitustenvälisessä konferenssissa vuonna 1996 jouduta ratkaisemaan kysymystä unionin yhteisestä puolustuksesta. Vaikka ratkaisuun asiasta ei silloin päästäisikään, yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, jonka kehittämiseen Suomikin on Maastrichtin sopimuksessa sitoutunut, on kuitenkin asialistalla, mikä edellyttää meiltä hyvää valmiutta kaikenlaisiin ratkaisuihin.

Pääministeri Paavo Lipponen totesi haastattelunnilaan Radio Suomessa jokin aika sitten, että Weu:n keskittyminen pelkästään rauhanturvatoimintaan ja kriisinhallintaan vaikuttaisi myös Suomen ratkaisuun. Tästä on vedetty johtopäätöksiä, että pääministeri ei ainakaan torjumaamme jäsenyyttä Weu:ssa. Oma koulukuntansa on myös niillä, jotka katsovat, ettei Weu:n täysjäsenyys voi toteutua ilman samanaikaista Naton jäsenyyttä.

Ottamatta kantaa siihen, onko pääministerin lausumasta vedetty julkisuudessa oikeita vai vääriä johtopäätöksiä, totean, että meidän on mooneen kertaan pohdittava, lähemmekö suosittamaan vakavassa mielessä jonkinlaista Weu:n "pehmentämistä". Tällainen suuntaus saattaisi myös merkitä Weu:ta koskevien sopimusjärjestelyjen perusteellista muuttamista. En ole myöskään varma, onko tällainen kehitys pitkällä aikavälillä Suomen etujen mukaista, varsinkin jos muut Euroopan unionin jäsenmaat haluavat kehittää Weu:ta EU:n puolustusorganisaatioksi ja samalla Naton eurooppalaiseksi pilariksi tositaroituksella. Tällaisesta kehityksestä on selviä merkkejä. Tarkkailijan asemassa emme voi ainaakaan yksin asettua Weu:n kehityksen valtavirtaa vastaan.

Toisaalta voidaan pohtia, olisiko Suomelle edullisinta se, että Weu sulautettaisiin kiinteäksi osaksi Euroopan unionia. Tässä vaihtoehdossa Suomen erillinen liittyminen Weu:hun ei ehkä

enää olisikaan tarpeen. Keskustelua on siis vielä hyvä jatkaa siitä, millaiseksi Suomi ja Suomen hallitus haluaa Weu:n kehittyvän ja miksi. Tässä vaiheessa on liian aikaista ottaa asiaan yksityiskohtaisia kantoja. Ja on huomattava, että sekin on kanta.

Jo nyt on käynyt ilmi, ettei Suomen tarkkailija-asema Weu:ssa täytä kaikkia siihen kohdistettuja odotuksia. Tarkkailijan status järjestössä on heikko: Kun ei osallistu kustannuksiin, ei myöskään saa jäsenille koituvia hyötyjä. Suomi ei ilmeisestikään pääse mukaan esimerkiksi asehankintajärjestö Weag:n toimintaan.

Lähipuosien aikana Suomi tulee olemaan tilanteessa, jossa meidän on valittava, haluammeko jatkaa sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ja omaan puolustukseen perustuvaa turvallisuuspolitiikkaa vai rakentaa puolustuspolitiikkamme jonkin asteisen länsiyhteistyön varaan. Kokoomuksen eduskuntaryhmä painottaa, että Suomen on harkittava erilaisia turvallisuuspoliittisia vaihtoehtoja hyvin huolellisesti, mutta samalla ennakkoluulottomasti avoimin ja realistisin mielin. Ratkaisu perustuu aina ja sen täytyy perustua aina viime kädessä Suomen kansalliseen etuun. Peruslähtökohta on, että Suomi turvaa kansallisen olemassaolonsa kaikissa ajateltavissa olevissa olosuhteissa.

Viime vuosien turvallisuus- ja puolustuspoliittisen suunnittelun yhteydessä on jatkuvasti puhuttu parlamentaaristen valmisteluelinten tarpeellisuudesta. Ennen viime presidentinvaaleja asiasta käytiin keskustelua ja todettiin, että sopiva aika parlamentaarisen puolustuskomitean tai vastaavan asettamiselle on vasta presidentinvaalien jälkeen. Vaalit käytiin samoin kuin EU-kansanäänestys, mutta jälleen jäätiin odottamaan — tällä kertaa eduskuntavaaleja. Nyt huomataan, ettei parlamentaarista komiteaa ennakoteta enää asettaa esimerkiksi vuoden 1996 hallitustenvälisestä konferenssista ajatellen. (Ed. Paasio: Parlamentti on parempi!) On tultu tilanteeseen, jossa on pakko tyytyä hallinnon valmistelutyöhön.

En halua mitenkään kiistää selonteon valmistelun asiantuntemusta. Työssä ovat varmasti olleet mukana asianomaisten hallinnonalojen parhaat voimat. Viime vuosien turvallisuus- ja puolustuspoliittisten ohjelmien valmistelu on kuitenkin leimannut parlamentarismivaje. Sitä ei poista se, että voimme selonteon antamisen yhteydessä keskustella turvallisuuspoliittisista kysymyksistä.

Kuten tiedämme, turvallisuuspoliittinen suunnittelutyö on tällä hetkellä hyvin president-

tijohtoista. Onkin pidettävä huolta siitä, ettei eduskunta joudu sivuun ulko- ja turvallisuuspoliittisesta valmistelusta ja kehittämisestä. (Ed. Paasio: Valiokunta huolehtii!) Kokoomuksen eduskuntaryhmä korostaa, että tiivis ja entistä toimivampi yhteydenpito hallituksen ja eduskunnan välillä on nykyisessä tilanteessa välttämätöntä.

Hallitus tutkii parhaillaan mahdollisuuksia perustaa ns. valmiusjoukot, jotka soveltuisivat kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin. Joukot koulutettaisiin mahdollisesti osana nykyistä varusmies- ja reserviläiskoulutusta, eikä järjestely siten vaatisi lisäpanostusta puolustusbudjettiin. Myös hallitusohjelmassa todetaan, että Suomen valmiutta osallistua kansainvälisiin rauhanturvatehtäviin parannetaan.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä Suomen on tunnettava ja kannettava kansainvälinen vastuunsa. Suomalainen rauhanturvatoiminta on jo vuosien ajan ollut arvostettua ja tunnettua ympäri maailmaa, mutta myös sen on uudistuttava ja kehityttävä uusien haasteiden edessä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä suhtautuuakin positiivisesti hallituksen aikomukseen kehittää suomalaista rauhanturvatoimintaa ja perustaa tässä tarkoituksessa erityiset nopean toimintavalmiuden omaavat valmiusjoukot. Valmiusjoukkoja perustettaessa on kuitenkin tarkoin harkittava, mikä on joukkojen koko ja ylipäättään se järjestelmä, jonka ympärillä hanke toteutetaan.

Ryhmämme tukee hallituksen kantaa pitää päätöksenteko rauhanturvatehtäviin osallistumisesta kaikissa olosuhteissa suomalaisten omissa käsissä. Selonteossa todetaan myös, ettei Suomi osallistu tulevaisuudessakaan sellaiseen kriisinhallintaan, joka edellyttää rauhanpakottamista tai sotilaallisen voiman käyttöä muita valtioita tai konfliktin osapuolia vastaan. Tässä hallitus saa kokoomuksen ryhmän täyden tuen.

Valmiusjoukkohanke vaatii puolustusvoimilta resursseja kouluttaa ja aseistaa uudet joukot. Hallituksen mukaan valmiusjoukkohanke pystyttäisiin kuitenkin toteuttamaan jo aiemmin puolustusvoimille varattujen määrärahojen puitteissa. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että hallitus pitää tiukasti kiinni tästä tavoitteesta. Puolustusvoimien muu toiminta ei saa nimittäin joutua kärsimään resurssipulaa uuden hankkeen johdosta. (Ed. Laakso: Määrärahat nousevat miljardilla!)

On tärkeää keskustella avoimesti niistä riskeistä ja seurauksista, joihin valmiusjoukkojen perustaminen ja toiminta voi pahimmassa tilanteessa johtaa. Perinteisessä rauhanturvatoiminnassa olemme vuosien aikana säästyneet suuremmilta ihmishenkien menetyksiltä. Onko näin varmuudella myös jatkossa? Merkitseekö uusien valmiusjoukkojen toiminta mahdollisia suomalaisuhreja kansainvälisissä selkkauksissa? Julkinen keskustelu näistä uhkakuvista on nyt ehdottomasti tarpeen, jotta hallituksen peräänkuuluttama poliittinen ja yleinen mielipiteen tuki saadaan hankkeen taakse ja ymmärretään myös, mistä on kysymys.

Rauhanturvatoiminta on tällä hetkellä pahemmassa kriisissä kuin yleisesti halutaan tunnustaa. YK:n nöyryyttäminen kerta toisensa jälkeen Bosniassa herättää kysymyksen siitä, mitä hyötyä rauhanturvaajien lähettämisestä Bosnian kaltaiselle alueelle on ja kenelle. Jotta YK-joukkojen uskottavuus palaisi, on joukoille annettava myös todelliset toimintamahdollisuudet. Käytännössä tämä merkitsisi entistä laajempia valtuuksia itsepuolustukseen ja voimakeinojen käyttöön, joita kaikissa maissa, jotka haluavat olla avuksi, myös vastustetaan. Rauhanturvajoukkoja ei voida enää lähettää maalitauluiksi alueille, missä niiden koskemattomuutta ei voida taata.

Suomen on toimittava kansainvälisillä foorumeilla siten, että rauhanturvaaminen koetaan jälleen arvokkaana ja merkityksellisenä työnä ihmisten turvallisuuden ja hyvinvoinnin puolesta.

Mitkä ovat lopulta ne todelliset turvallisuuspoliittiset vaihtoehdot, joihin Suomi voi tulevaisuutensa perustaa? Tätä kysymystä meidän on edelleen lähestyttävä pragmaattisesti ja rehellisesti. Hallituksen selonteossa eri vaihtoehtoja on esitelty varsin laajasti. Tosiasiahan on, että eurooppalainen turvallisuusjärjestelmä on ja tulee olemaan vielä vuosia muutoksen tilassa. Myös Naton ja Yhdysvaltain sekä Euroopan unionin väliset suhteet saattavat muuttua. Venäjän parlamentti- ja presidentinvaalien tulokset saattavat vaikuttaa myös Euroopan turvallisuusratkaisuihin. Suomi ei ole ankkuroitunut mihinkään vaihtoehtoon pysyvästi, eikä sen tule vielä myöskään niin tehdä.

Tärkeintä tällä hetkellä onkin, että Suomi EU:n jäsenenä ja Wue:n tarkkailijana huolehtii siitä, että Euroopassa vallitsee selkeä kuva Suomesta puolustuksensa erinomaisesti hoitavana maana.

Arvoisa puhemies! Kahdeksan vuoden valtioneuvoston jäsenyyden jälkeen olen palannut eduskunnan valiokuntatyöhön. Olen huomannut sen valtavan eron, joka vallitsee informaation saamisessa valtioneuvoston jäsenen ja kansanedustajan välillä erityisesti, kun on kysymys maamme turvallisuudesta, ulkosuhteista ja puolustuksesta. EU-jäsenyyden neuvotteluvaihe edellytti jo neuvottelutaktisista syistä varovaista tiedotuspolitiikkaa, jopa salaisuutta. Nyt sen sijaan jäsenyyden toteututtua tilanne on täysin toinen ja meidän tulisi siirtyä suurempaan avoimuuteen ja laajaan kansalaiskeskusteluun. Eduskunnan onkin vaadittava tiukasti parempaa tiedonkulkua.

Hallituksen turvallisuuspoliittinen selonteko osuu hankalaan ajankohtaan. On selvää, ettei hallitus halua sitoa käsiään tulevaisuuden ratkaisujen suhteen nykyisessä, alati muuttuvassa tilanteessa. Tällä on selvästi ollut vaikutuksensa myös selonteon sisältöön. Näissä olosuhteissa selontekoa voidaan pitää tyydyttävänä ja riittävän seikkaperäisenä.

Tänä päivänä suomalaisten puolustustahto on yhtä luja kuin aina ennenkin. Maassamme vallitsee maanpuolustusmyönteinen henki ja vakaa yhteiskunnallinen tilanne. Tätä taustaa vasten voimme katsoa tulevaisuuteen rauhallisina: Suomi tulee pitämään tulevaisuudestaan hyvää huolta myös jatkossa.

Ed. O. O j a l a : (Ed. Aittoniemi: Edustaja on siirtynyt sosiaalipolitiikasta sotilaspolitiikkaan!) — Ed. Aittoniemelle toteaisin aivan ensiksi, arvoisa puhemies, että turvallisuus-käsite on todella laaja. Se kattaa myös sosiaalisen ulottuvuuden.

Arvoisa puhemies! Luultavasti vanhin tunnettu kirjoitettu kulttuuri vuosilta 5 300—3 500 eKr. asusteli entisen Jugoslavian alueella. Tämä vanhan Euroopan kulttuuri on saanut nimensä Belgradista tykinkantaman päässä sijaitsevan Vinčan paikkakunnan mukaan. Vinčan kulttuuri tuhoutui sotaisten indogermaanien tunkeutuessa alueelle emmekä toistaiseksi kykene lukemaan emmekä tulkitsemaan sen jättämää kirjoitettua aineistoa. Mitä tästä opimme? Sen että ihmiskunta, kansat, kansanosat eivät vieläkään ole oppineet mitään.

Arvoisa puhemies! Kahden maailmanjärjelmän vastakkainolo, kylmä sota, merkitsi suurvaltaryhmittymien välisen rajalinjan pysyvyyttä ja Korean sodan ja Kuuban kriisin jälkeen myös selvästi rauhanomaista rinnakkaiseloa. Se ei kui-

tenkaan estänyt suurvaltaryhmittymiä käymästä sijaissotia Euroopan ja yleensäkin teollistuneen maailman ulkopuolella kehitysmaissa, jotka alkoivat itsenäistyä toisen maailmansodan jälkeen. Sijaissotien seurauksista Angola on kenties vihdoin pääsemässä eroon. Afganistanissa taas so-
taa käydään yhä, vaikkakin enää kansanryhmä- ja uskontoperusteisena.

Suurvaltaryhmittymien sisällä esiintyi toki levottomuuksia tai selkkauksia, mutta niihin ei toinen osapuoli sekaantunut aseellisesti. Muis-
tamme Unkarin kansannousun 1956, Ranskan sisäiset levottomuudet 1968, Tšhekkoslovakian miehityksen 1968 ja Puolan toistuvat levottomuudet 70- ja 80-luvulla.

Neuvostoliiton hajoaminen ja demokratisoitumisen alkaminen Venäjällä on purkanut suurvaltojen välistä tiukkaa vastakkainasettelua. Yhteistyölle, joka alkoi sinänsä jo ennen Neuvostoliiton hajoamista, on syntynyt uusia edellytyksiä.

Neuvostoliiton hajoaminen mahdollisti monien valtioiden itsenäistymisen ja itsenäisyyden palauttamisen. Me kaikki suomalaiset olemme varmasti vilpittömän iloisia Viron itsenäisyyden palauttamisesta.

Itsenäisten valtioiden syntyminen Neuvostoliiton raunioille on kuitenkin synnyttänyt myös ongelmia, sillä Neuvostoliitto pyrki olemassaolonsa aikana lisäämään kiinteyttään tukemalla muuttoliikkeitä, joilla pienennettiin alkuperäisen väestön osuutta Neuvostoliiton Venäjältä perimillä tai myöhemmin valtaamilla alueilla. Imperiumin lujittamiseksi tarkoitetut muuttajat haivat nyt tänään olevansa vähemmistökansallisuus uudessa valtiossa, eikä se ole varmaan helppoa.

Mikäli Baltian maat kykenevät järjestämään venäläisen ja muuta alkuperää olevan vähemmistönsä aseman tyydyttävästi, näillä mailla on hyvät edellytykset rauhalliseen kehitykseen tulevina vuosina. Silloin kiihkokansallisten voimien nousu Venäjän johtoon ei välttämättä uhkaisi Baltian maiden vakautta. Suomen onkin syytä, kuten selonteossakin todetaan, tukea Baltian maita näiden taloudellisessa kehityksessä ja sisäisen vakauden parantamisessa.

Monikansalliset valtiot, jotka eivät ole perustuneet rauhanomaiseen, vähittäiseen ja eri kansallisuuksia kunnioittavaan kehitykseen, ovat osoittautuneet epävakaisiksi. Itävalta-Unkari hajosi ensimmäisen maailmansodan seurauksena ja Venäjän keisarikunnasta lohkesi monta valtiota itsenäisiksi. Neuvostoliiton hajoamisenkin jäl-

keen Venäjä koostuu edelleen monista kansoista, ja Venäjän johdon käynnistämä raju ja raakalaismainen sota Tshetsheniassa osoittaa, että se pelkää itsenäisyyttä tavoittelevia alueita olevan enemmänkin. Venäjän ulkopuoliset maat eivät ole Tshetshenian sotaretkä hyväksyneet, mutta ymmärrettävistä syistä suhteita Venäjään on kaikesta huolimatta haluttu pitää yllä.

Jugoslaviakin hajosi itsenäisiin valtioihin, kun muut osat pelkäsivät Serbian ylivaltaa. Olihan Serbia lakkauttanut albaniankielisen Kosovon paikallisen itsehallinnon, ja Serbiassa valtaa pitävät olivat turvautuneet muun ideologian romahtaessa kansalliskiihkoon. Euroopan yhteistyökokous, nykyinen Euroopan yhteistyöjärjestö Etj, Yhdistyneet kansakunnat tai Euroopan unioni eivät kyenneet vastaamaan Jugoslavian hajoamiseen sillä tavoin määrätietoisesti ja tehokkaasti, että ne olisivat auttaneet Jugoslavian hajotessa syntyviä valtioita kehittymään rauhanomaisesti ja niin, että vähemmistöjen asema näiden valtioiden syntyessä olisi turvattu ja mahdolliset rajakiistat olisi kyetty ratkaisemaan rauhanomaisesti.

Euroopan ulkopuolella on useita konfliktipesäkkeitä ja sisäisesti horjuvia valtioita. Ei ainoastaan Venäjän vaan myös Kiinan kehitykseen liittyy epävarmuutta. Talouden kasvua nopeampi väestönkasvu kasvattaa köyhien määrää, ja monissa maissa tyytymättömyys kanavoituu uskonnollis-poliittisiin liikkeisiin. Myös luonnonvaroista uhkaa syntyä uusia konflikteja: Voimakas väestönkasvu ja maatalouden vedentarve aiheuttavat kiistaa esimerkiksi Lähi-idässä vesivarjoista. Kiina, Vietnam, Filippiinit ja monet muutkin maat kiistelevät eräitten saarten hallinnasta, koska alueella uskotaan olevan öljyä.

Arvoisa puhemies! Yhdistyneisiin kansakuntiin ja muihin kansainvälisiin kriisienhallintaa ja rauhanturvaamista käsitteleviin elimiin suhtaudutaan valtioneuvoston selonteossa erittelemättömästi, ehkäpä liiankin sinisilmäisesti.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö esimerkiksi on heikosti toimintakykyinen, koska sen päätöksykkyä rajoittavat sen saamat heikot toimivaltuudet ja päätöksenteon edellyttämä lähes saumaton yksimielisuus. Tältä osin selonteossa olisin kaivannut eritellympää ja ongelmia tarkastelevampaa otetta. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä kannattaa edelleen Etj:n kehittämistä, koska mielestämme se yhdistäisi Eurooppaa kooten mukaan myös EU:n ulkopuoliset valtiot.

Yhdysvalloilla näyttää olevan pyrkimystä

luovuttaa Ivy-maiden kriisienhallinta Venäjälle, jolloin vastapalvelukseksi se saisi oikeuden huolehtia kriisienhallinnasta omalla pallonpuoliskollaan. Venäjän lähiulkomaat -käsitteen voi katsoa sisältävän Venäjän oman Monroen opin. Yhdysvaltojen halu pysytellä etäällä nyt Bosniasta ja mahdollisesti muistakin Euroopan ja sen lähialueiden sekä mahdollisesti Afrikankin kriiseistä jättäisi näin tilaa Euroopan unionille. Nyt on kyse siitä, julistaako EU esimerkiksi hallitustenvälisen konferenssin jälkeen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikkansa kehittyessä oman Monroen oppinsa. Me näemme, että maailman tällainen paloitleminen suurvaltojen etupiireiksi vastaisi epäilemättä suurvaltojen etuja, mutta vastaavasti olisi suureksi vahingoksi pienille valtioille ja pienille kansoille.

YK:n turvallisuusneuvostossa veto-oikeuden omaavilla pysyvillä jäsenillä on useinkin konflikteissa ainakin jossakin määrin toisistaan poikkeavat edut ja usein perinteinen muu läheinen suhde johonkin kiistan osapuoleen. Tämän takia turvallisuusneuvoston laatima tehtävämäärittely ja toimeksianto muistuttaa komiteaa, joka laatii muodollisesti kyllä yksimielisen, mutta sisäisesti ristiriitaisen tai ristiriidat kätkevän mietinnön. Kansainvälisellä yhteisöllä ei ole yhteistä tahtoa ja sängen harvoin on yksimielisyyttäkään keinoista. Usein kansainvälinen yhteisö kykenee vastaamaan ongelmiin hitaasti ja epäröiden, elleivät jonkin suurvalan tai suurvaltojen elimelliset edut ole kyseessä. Milloin aseellisia joukkoja edellyttävä tehtävä kohtaa vaikeuksia, saattaa mikä tahansa kansainvälisen joukon kansallinen osa koska tahansa vetäytyä hankkeesta omien sisäpolitiikan paineiden takia. Tässä ei varmaan tarvinne viitata kuin Somalian tapahtumiin. Tämä tausta on syytä pitää mielessä haluttaessa laajentaa Suomen kriisinhallintatapanosta perinteistä, osapuolten hyväksymää rauhanturvaamista laajemmaksi.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston turvallisuuspoliittinen selonteko on Eurooppa-painotteinen, mikä johtuneen tarpeesta keskustella ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta valmistauduttaessa hallitustenväliseen konferenssiin. Selonteko on toki laajempi, kuin mitä perinteisesti tähän alueeseen liittyy. Olisi silti odottanut enemmän painoa esimerkiksi maaliskuussa 1995 Kööpenhaminassa valtionpäämiesten tasolla pidetyn YK:n sosiaalisen kehityksen huippukokouksen näkemyksille pyrkimisestä inhimilliseen turvallisuuteen nimenomaan köyhyyden vastaisen taistelun avulla talous- ja sosiaalipolitiikan

keinoin. Tavoitteena on oltava kestävä sosiaalinen kehitys. Näinhän valtionpäämiesten lausumissa todetaan. Tällöin ei ole kyse vain köyhymistä kehitysmaista, vaan yhä useammin myös kehittyneiden maiden sisäisistä ongelmista.

Asevaraisen turvallisuuden ohella myös tätä puolta olisi tullut mielestäni selonteossa kehittää, vaikka voi hyvin ymmärtääkin selonteon taustalla olevan vastauksen hakeminen eräisiin hyvinkin konkreettisiin kysymyksiin. Siksi, arvoisa puhemies, haluan tässä yhteydessä muistuttaa hallitusohjelmassa todettavan mm. seuraavaa: "Suomen harjoittaman kehitysyhteistyön tavoitteena on köyhyyden vähentäminen, yleismaailmallisten ympäristöuhkien torjuminen sekä tasa-arvon, kansanvallan ja ihmisoikeuksien edistäminen kehitysmaissa. Kehitysyhteistyövarojen bruttokansantuoteosuutta nostetaan taloudellisen tilanteen niin salliessa."

Selonteossa kyllä korostetaan yhteisiä arvoja ja Suomen vastuuseen viitaten toivotaan maamme panoksen lisääntyvän kriisinhallintaoperaatioissa ja sanotaanpa suorastaan, että "EU:n jäsenenä Suomi lähtee siitä, että se voi halutessaan asettaa joukkojaan käytettäväksi Weyn toteutamiin eurooppalaisiin rauhanturvaoperaatioihin, jotka perustuvat YK:n tai Ety:n toimeksiantoon". Tämän vastuun korostamisen rinnalla, arvoisa puhemies, olisi kyllä odottanut korostettavan enemmän vastuuta maailman köyhyydestä ja niiden ongelmien ratkaisemisesta, jotka ristiiriitoja synnyttävät. Toki selonteon lopussa todetaan, että "Suomi osallistuu aktiivisesti ihmisoikeuksien vahvistamiseen, maailman pakolaisongelman lieventämiseen ja humanitaariseen avustustoimintaan".

Kysyn edelleen, miksi tähän puoleen selonteossa ei sisälly konkreettisia esityksiä. Kansainvälisiin tehtäviin kerrallaan osallistuvien sotilaiden enimmäismäärä kyllä määritellään 2000 sotilaaksi. Siitä on siis täsmällinen luku ja siihen osallistuminen valtioneuvostolle itsestäänselvyys. Sen sijaan heti seuraavassa kappaleessa todetaan, että Suomella on hyvät mahdollisuudet lisätä siviilihenkilöstön osallistumista. Siis todetaan näin, todetaan se mahdollisuus, mutta tältä osin ei aseteta mitään konkreettisia tavoitteita. Kuitenkin juuri siviiliväestöön panostamalla pitäisi, kuten hallitusohjelmassa todetaan, "parantaa Suomen valmiutta osallistua kansainvälisiin rauhanturvatehtäviin".

Arvoisa puhemies! Euroopan neuvosto tekee erittäin merkittävää työtä ihmisoikeuksien hyväksi yhdistäen konkreettisella tavalla Euroopan

kansoja laajemmin, kuin mihin sitä kiinteämpi, mutta samalla suppeampi Euroopan unioni kykenee. On pantava erityisellä tyydytyksellä merkille, että Euroopan neuvosto saa sijansa selonteossa, vaikka ajankohtainen kriisinhallinta varmaankin — ja voisi todeta: valitettavasti — vie nee suurimman osan huomiosta myös tässä keskustelussa.

Arvoisa puhemies! Epäilemättä uskon, että myös ulkoministerillä on ollut osansa siinä, että todellakin Euroopan neuvoston arvokas työ on saanut sille kuuluvan arvon tässä turvallisuuspoliittisessa selonteossa.

Selonteon laaja-alaisuudesta ja monipuolisuudesta huolimatta keskeistä konkreettista asiaa tässä selonteossa ovat sotilaalliset valmiusjoukot ja rauhanturvaamistehtävän muuttaminen, mitkä ovat yhteydessä nimenomaan Euroopan unionin yhteisen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen. On muistettava, että Suomi ei vaatinut eikä liioin Euroopan unionin liittymissopimuksessa Suomelle myönnetty erivapautta yhteisen puolustuspolitiikan ja mahdollisen yhteisen puolustuksen kehittämisen suhteen. Tämä oli juuri yksi niitä asioista, joista vasemmistoliitto aikoinaan arvosteli liittymissopimusta. Sen me haluamme sanoa tässäkin yhteydessä.

Kuten selonteko toteaa, "olennainen muutos Suomen kansainvälisessä asemassa on tapahtunut, kun Suomi on tullut vaikutusvaltaisen yhteenliittymän, Euroopan unionin, jäseneksi". Ennen Euroopan unionin jäsenyydestä päättämistä vasemmistoliitto kiinnitti erityistä huomiota juuri jäsenyyden turvallisuus- ja puolustuspoliittisiin ulottuvuuksiin ja siihen, ettei niiden suhteen liittymissopimuksessa ollut mitään erioikeutta Suomelle myönnetty. Sitouduttuamme, vasemmistoliitto siis, ennalta kansanäänestyksen tulokseen äänestimme kansanäänestyksen tuloksen mukaisesti sopimuksen puolesta. (Ed. Kekkonen: Kaikki eivät sitoutuneet!) — Sallimme yksittäisten jäsenten, arvoisa ed. Kekkonen, poiketa kansanäänestyksen tuloksesta oman vakauksensa mukaisesti. — Nyt olemme tässä keskustelussa pohtimassa, mitä kansan päättämä Euroopan unionin jäsenyys tuo mukanaan Suomen turvallisuuspolitiikkaan.

Hallitustenvälistä konferenssia ajatellen selonteossa olisi tullut huolellisesti käsitellä ja eritellä sitä, mitä tavoitteita valtioneuvostolla ja mahdollisesti tasavallan presidentillä on Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä puolustuspolitiikan suhteen, mikä on

pienien maiden osuus päätöksenteossa tulevana vuosikymmeninä. Samalla, kuten jo Euroopan unionin jäsenyyttä koskeneessa keskustelussa huomautimme, joudutaan meidän mielestämme paneutumaan myös Välimeren eteläreunan tilanteeseen, josta Euroopan unionin myötä on tullut Suomellekin ulkopolitiikan lähialue, ei niin tuttu kuin perinteiset lähialueemme, mutta kuitenkin uusi ulkopolitiikan lähialue.

Valtioneuvoston selonteossa on kysymys siitä, minkälaiseen kriisienhallintaan Suomi osallistuu ja minkä organisaatioiden puitteissa. Käsitteiden selventämiseksi on kai aluksi yritettävä määritellä niitä hieman lähemmin. Käytän tässä YK:n pääsihteerin luokittelua. Hänhän on luokitellut kriisienhallinnan kuuteen ryhmään puhuessaan ennaltaehkäisystä, rauhanturvatoiminnasta, rauhan rakentamisesta, paikallisesta aseidenriisunnasta, sanktioiden käytöstä ja lopuksi rauhaanpakottamisesta. Näistä kolme ensimmäistä on perinteisesti edellyttänyt osapuolten suostumusta, ja siten ne ovat olleet neuvottelunvaraisia. Kaksi viimeistä puolestaan ovat osapuolten aidosta suostumuksesta riippumattomia. Paikallinen aseidenriisunta taas voisi olla kumpaa hyvänsä.

Uusissa konflikteissa perinteinen rauhanturvaaminen on tuntunut riittämättömältä. Niinpä Bosniassa ja Somaliassa rauhanturvatoimien mandaatti onkin ollut laajempi. Tämä on puolestaan johtanut uusiin ongelmiin.

Bosnia on muutenkin hyvin ongelmallinen. Kaikki tuomitsevat pääasiallisesti serbien harjoittaman etnisen puhdistuksen, kidutuksen, panttivankien ottamisen. Kansainvälinen yhteisö haluaisi panna, ja aivan aiheesta, Bosnian serbijohtajat ja jopa varsinaisen Serbian presidentin oikeuteen sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan. Samanaikaisesti kansainvälinen yhteisö kuitenkin neuvottelee samojen henkilöiden kanssa. Ei voi välttyä ajatukselta, ettei kansainvälinen yhteisö oikein tiedä, mitä se tahdot. On helppo sanoa, ettei kansainvälinen yhteisö voi katsoa sivusta ihmisoikeuksien loukkauksia, syyttömien inhimillisiä kärsimyksiä, ihmisyyksistä piittaamatonta väkivaltaa, yhteisten perussääntöjen rikkomista. Paljon vaikeampi on kuitenkin sanoa, mitä tulisi tehdä, ja ennen kaikkea, mihin rajaan saakka Suomen tulisi olla siinä mukana.

Moni näyttää haluavan, että Suomi osallistuisi perinteistä rauhanturvaamista laajempiin operaatioihin. He haluavat, että me osallistuisimme sellaiseen viime kädessä aseelliseen toimintaan,

jossa ei kysytä osapuolten lupaa tai vilpittömyyttä. Ei olisi enää kysymys vain rauhanturvaajien itsepuolustuksesta, vaan tulivoiman käyttämisestä myös annetun tehtävän suorittamiseksi.

Valtioneuvoston selonteko kylläkin toteaa, että Suomi ei osallistu rauhaanpakottamiseen, siis sellaiseen toimintaan, jossa jo alkulähtökohdasta on osapuolten pakottaminen asevoimin rauhaan. Suomi ei siis osallistuisi toimiin toisia valtioita vastaan. Kannattaa kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että perinteistä rauhanturvaamista laajempi laajennettu rauhanturvaaminen, olko se suoja-alueiden julistamista tai sitoutumista väestön huoltamiseen myös vastoin jonkin taistelevien osapuolen tahtoa, voi hyvinkin käytännössä ajaa kriisinhallintajoukot tilanteeseen, jossa on todella vaikea havaita mitään eroa rauhaanpakottamiseen.

Niiden, jotka nyt innolla kannattavat Suomen osallistumista laajennettuihin, osapuolten tahdosta riippumattomiin sotatoimiin, olisi kyllä syytä pohtia, onko Suomella sellaiseen edellytyksiä. Kannattaa katsoa Bosnian tilannetta lähemmin. Vastuun kantaminen rauhaanpakottamista muistuttavassa tilanteessa, jossa tehtävät ja valtuudet kaiken lisäksi määrittelee, kuten aikaisemmin kuvasin, vain muodollisesti yksimielinen komitea, ei välttämättä ole uhrausten arvoinen. Mielestäni valiokunnan on hyvin tarkkaan harkittava, onko Suomella aihetta ja edellytyksiä siirtyä perinteisestä, osapuolten hyväksymästä rauhanturvaamisesta laajempaan asevaraiseen kriisinhallintaan.

Kysymys valmiusjoukoista liittyy ennen kaikkea siihen, mikä on niiden tehtävämäärittely. Jos tarkoituksena ei ole rakentaa pohjaa euroarmeijan suomalaiselle yksikölle tai laajoin aseenkäyttövaltuuksin kriisinhallintaan osallistuvaa joukkoa, ei se tehtävämäärittelystä irrallaan ansaitse erillistä pohdintaa.

Sotilaallisten valmiusjoukkojen sijasta varoja on suunnattava pakolaisongelmien auttamiseen ja humanitaariseen toimintaan sekä avustustoimintaan kykenevien siviiliryhmien kouluttamiseen. Se on mielestäni pieneltä maalta paljon arvokkaampi panos.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto katsoo, ettei Suomen tule liittyä Länsi-Euroopan unionin jäseneksi. Vielä vähemmän mielestäni on syytä haikailla Pohjois-Atlantin sopimusjärjestön Naton jäsenyyttä. Onkin hyvä, että hallitusohjelmassa on selkeästi todettu, että "Suomi edistää Pohjois-Euroopan vakaata kehitystä vallitsevissa oloissa parhaiten pysymällä sotilasliitton ul-

kopuolella ja ylläpitämällä itsenäistä puolustusta". Tämä on vasemmistoliiton mielestä kestävä lähtökohta. Tämä merkitsee sitä, että maamme jättäytyy Euroopan unionissa mahdollisesti kehitettävän yhteisen puolustuksen ulkopuolelle.

Puheenvuorossaan pääministeri totesi Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan viitaten, että perussopimusten tarjoamia mahdollisuuksia tulee hallitustenvälisyyden pohjalta käyttää hyväksi. Me vasemmistoliitossa pidämme tärkeänä, että nämä asiat vastakin säilyvät hallitustenvälisinä kysymyksinä, ja olemme siksi tyytyväisiä pääministerin kannanottoon. EU:n piirissä on esiintynyt myös halua siirtää näitä kysymyksiä ensimmäisen pilarin osaksi.

Ed. Tiilikainen: Värderade talman! "Nu fattas besluten om Europas säkerhet." Med de orden inledde Suomen Kuvalehti nyligen en uppmärksammas artikel om vårt aktuella säkerhetspolitiska läge. Påståendet, och hela artikeln, är avsedda att skapa en dramatisk stämning och pressa fram en diskussion. Läsaren ges känslan av att risken är stor för att fel beslut, eller inga beslut alls, fattas.

Är dramatiken befogad eller inte? Svaret beror både på ens uppfattning om säkerhetspolitikens logik och på vad som i dag menas med säkerhetspolitik i ett bredare perspektiv.

Svenska riksdagsgruppens slutsats är följande: En opinionsbildande och pedagogisk debatt är brådskande, men nya beslut av mera definitiv karaktär inom den traditionella säkerhetspolitikens område är inte brådskande. Vi har helt enkelt ännu inte tillräckligt information för sådana beslut, och vi vet inte heller om eller när vi kommer att ha det.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän johtopäätös on seuraava: Mielipiteen muodostukseen vaikuttavalla ja pedagogisella keskustelulla on kiire, mutta uusilla, luonteeltaan lopullisilla päätöksillä perinteisen turvallisuuspolitiikan alueella ei ole kiire. Meillä ei yksinkertaisesti ole vielä riittävästi tietoa tällaisia päätöksiä varten. Emme myöskään tiedä, tuleeko meillä olemaan tällaista tietoa ja milloin.

Tilanne olisi toinen, jos meidän päätöksemme ohjaisivat koko Euroopan päätöksiä tai jos pystyisimme jonkinlaisella tarkkuudella arvioimaan meidän lopullisten päätöstemme vaikutukset. Näin ei ole asianlaita. Tämän vuoksi kyllä kurssi on tässä vaiheessa kiinteää parempi, vaikka se ei tietenkään ole ongelmaton. Tämä ei saa

merkitä sitä, että Suomi omaksuu passiivisen roolin. Kaikissa pöydissä, joissa meillä on sanamme sanottavana, sitä on käytettävä.

Pääministerin ajatus Weu:n aseman ja tehtävien muuttamisesta siten, että etäisyys Natoon muodostuisi niin sanotusti pitemmäksi ja siten mahdollisesti lyhyemmäksi Suomen kaltaiseen liittoutumattomaan valtioon, on esimerkki sellaisesta ennakkoluulottomuudesta, jota meidän on osoitettava EU:n käsitellessä asiaa. Lausumamme tuki unionin yhteiselle ulko- ja turvallisuuspolitiikalle ei voi jäädä ainoastaan julistukselliseksi tasolle.

Onekligen har den säkerhetspolitiska debatten inletts i Finland. T.ex. innehåller regeringens redogörelse konstateranden och påståenden, inte minst gällande Rysslands hållning i olika frågor, som ännu för några år sedan hade varit otänkbara. Debatten lider i alla fall ännu av barnsjukdomar, närmast i form av en viss ryckighet och nervositet. Detta ger sig till känna bl.a. genom att centrala aktörer, också ministrar, inom en kort tid kan tyckas komma med motstridiga uttalanden.

Svenska riksdagsgruppen hade förväntat sig att redogörelsen skulle ha haft ett bredare perspektiv på säkerhetsfrågor. Slutprodukten är som helhet mycket bra och modern, men ändå tycker vi att redogörelsen vid behandlingen av frågor som gäller miljön, flyktingproblemen och vår inre säkerhet ger intryck av att undervärdera deras betydelse. Här skulle mera definitiva linjedragningar ha varit på sin plats redan med beaktande av den sakkunskap en bredare säkerhetsaspekt förutsätter. Framsteg i dessa frågor minskar också i motsvarande grad trycket på den traditionella säkerhetspolitiken.

Tillspetsat kunde man säga att en betoning av säkerhetspolitikens mjukare delområden kan tänkas lindra en eventuell militärpolitisk beslutsvanda.

Egentligen kan säkerhetspolitik ges en hur bred definition som helst. De facto är det ju hela statens uppgift att skapa trygghet och säkerhet för sina medborgare. Mot den bakgrunden och med tanke på den omvälvning vår livsmedelssektor för tillfället befinner sig i, är det förvånande att livsmedelsförsörjningen inte nämns. Utskottsbehandlingen måste innebära att den bristen rättas till.

Över huvud taget kan det konstateras, att regeringens inte velat syssla med sådant som att teckna konkreta krisscenarier. Måhända har

man ansett att detta vore att gå för långt i öppenheten, men då kunde man ha konstaterat det. Tecknandet av vissa huvudscenarier skulle minska risken för att den tilltänkta säkerhetspolitiska linjen, om den finns, blir hängande i luften.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selontekoon liittyy perustavan laatuinen, joskin hyvää tar koittava paradoksi. Punaisena lankana on uutta turvallisuusarkkitehtuuria rakentava Eurooppa, joka rakennustyö kuitenkin jää keskeneräiseksi. Samanaikaisesti teksti huokuu optimismia lopputuloksen osalta, joka ei täysin heijastele todellista käsitystä, ja vaara uskoa liiaksi tähän on olemassa. YK:n suunnattomat vaikeudet Bosniassa ja sota — huomattava: sota — Tshetsheniassa ovat valitettavasti varsin riittäviä syitä odotusten pitämiseen realistisella tasolla.

Tarkempaa analyysia siitä, miltä nykyisen organisaatiomallin pitäisi näyttää uudistuksen jälkeen, ei esitellä. Jotakin asiasta olisi pitänyt voida sanoa muun muassa sen vuoksi, että päällekkäisyyksien olemassaolo on hyvin tiedossa. Tämä koskee muun muassa ihmisoikeuksia ja organisaatiokolmiota Euroopan neuvosto, Etyjärjestö ja EU, vaikkakin tietysti Etyjin voimana on ollut laajan turvallisuus-käsitteen soveltaminen aina alusta lähtien. Viime aikoina on käyty keskustelua siitä, pitäisikö EU:sta todella tulla Euroopan neuvoston jäsen, mikä merkitsisi unionin kansalaisille oikeutta alistaa Luxemburgin tuomioistuimen päätökset Strasbourgin tuomioistuimelle. Ajatusta kannattaa kehittää edelleen.

Lopullinen vaikutelma on joka tapauksessa se, että selonteon avainsanat ”yhteistyövarainen turvallisuuspolitiikka” ainakin organisaatioratkaisujen osalta herättävät enemmän kysymyksiä kuin antavat vastauksia. Sama koskee muun muassa formulointia Suomen suhtautumisesta YK:n turvallisuusneuvoston kokoonpanon muuttamiseen.

Tärkeää on luoda sellainen organisaatiorakenne ja sellaiset säännöt, jotka tekevät jäsenille vaikeaksi sumuverhojen levittämisen ja päinvastoin mahdollisimman selvästi paljastavat varsinaiset tarkoitusperät ja suhtautumisen kriisien käsittelyyn. Näin ollen Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestölle syntyi vakava uskottavuusongelma, kun osoittautui, että Venäjä suunnitteli Tshetshenian tilanteeseen puuttumista maan ollessa samanaikaisesti Budapestissa laatimassa uusia poliittis-sotilaallisia ”käyttäytymissääntöjä”. Samalla jatkokehitys Tshetsheniassa on ha-

vainnollistanut Etyjin kaltaisen organisaation tarvetta.

Me kaikki kuitenkin tiedämme, että Suomen tuleva suhtautuminen keskeisiin organisaatioihin on kysymys, joka herättää eniten mielenkiintoa, niin myös luultavasti tässä keskustelussa. Tämä on luonnollista, koska turvallisuuspolitiikka on alue, jolla ei oteta vailla merkitystä olevia askeleita. Näin ollen tarkkailija-asemamme Länsi-Euroopan unionissa on ollut, jos joku vielä epäilee, selvä merkki muutoksen tapahtumisesta kylmän sodan sanelemassa turvallisuuspoliittisessa ajatusmaailmassa.

Naton osalta hallitus on päätenyt muutoliun, jonka mukaan Suomi ei ole aikeissa hakea jäsenyyttä, mutta seuraa koko ajan käynnissä olevaa kehitystä ja tekee päätelmät sen perusteella. Tätä on julkisuudessa ehditty selostaa varauksellisempana suhtautumisena Natoon kuin alun perin oli ajateltu, näin mahdollisesti myös hallitusohjelmasta luettavissa olevaan verrattuna. Tämä lienee makuasia, mutta se osoittaa, että mahdollisuuksien mukaan on vältettävä käyttämästä aivan liian monia rinnakkaisia formulointeja, ellei tällä sitten tarkoiteta jotakin.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä hallituksen suhtautumisen poliittisena sisältönä on edelleen, että samalla, kun lähtökohtana on liittoutumattomuus ja uskottava itsenäinen puolustus, halutaan välttää rajoittamasta Suomen tulevia toimintamahdollisuuksia sekä Länsi-Euroopan unionin että Naton osalta. Olemme täysivaltaisia jäseniä EU:ssa, joka ensi vuonna on toisinaan käymässä keskusteluihin mainittujen organisaatioiden suhtautumisesta itseensä ja toisiinsa. Olisi äärimmäisen epäloogista viitata min-käänlaisiin lopullisiin päätöksiin näkemättä ensin tuloksia tästä prosessista, johon puolestaan ei jää vaikuttamatta Naton päätös suhtautumisesta laajentumisproblematiikkaan tulevana syksynä.

Aivan kuten hallitus toteaa, emme koe kärsivämme turvallisuusvajeesta. Tämä ei kuitenkaan muuta kansainvälisen politiikan tieteellistä aksioomaa, jonka mukaan kaikki pienet valtiot pyrkivät kussakin tilanteessa olemaan myös omaa turvallisuuspoliittista sateenvarjoaan suuremman sateenvarjon alla.

Selonteon poliittis-sotilaallisessa osassa todetaan kuitenkin Suomen ylläpitävän itsenäistä, liittoutumatonta ja uskottavaa puolustusta, jonka todetaan nauttivan myös kansainvälistä luotamusta. Toisaalta viime vuosien valtiontalouden kireässä tilanteessa, kun julkishallinnon voi-

mavaroja on jouduttu supistamaan, ovat ammat-
tisosilaat useaan otteeseen tuoneet julkisuudessa
esiin huolestuneisuutensa jatkuvien supistusten
heikentävästä vaikutuksesta Suomen puolustus-
kykyyn. Varsinainen keskustelu ja arviointi Suo-
men puolustuskyvystä on kuitenkin jäänyt koko-
naan käynnissä olevien ilmavoimien Hornet-
hankintojen varjoon. Muuttunut sotilaspoliitti-
nen tilanne ja tapahtunut aseteknologian kehitys
maailmalla edellyttävät myös Suomen puolus-
tuskuvyn uudelleenarviointia. Johdonmukaise-
na seurauksena Suomen muuttuvan turvallisuus-
politiikan toteuttamiseksi uhkakuvia vastaavak-
si myös sotilaallisesti olisikin nimetä uusi parla-
mentaarin puolustuskomitea, jossa eduskun-
nalla olisi keskeinen rooli.

Värderade talman! Det sagda betyder att vi
tillstyrker redogörelsens klara prioritering av
krishantering och fredsbevarande verksamhet
som de områden, inom vilka Finlands profilhöj-
ning på kort sikt skall ske. Utgångsläget är gott:
Finland har understött införandet av obligatoris-
ka modeller för konfliktlösning och har ofta in-
tagit en aktiv roll, bl.a. då Osse-mötet i Moskva
1991 beslöt att mänskliga rättigheter och minori-
teters rättigheter inte bara är ett lands interna
angelägenheter.

I redogörelsen konstateras att förtroendet för
internationell fredsbevarande verksamhet har
minskat. Här hemma utreddes redan under fjöl-
året den politiska viljan till en ändring av lagen
om fredsbevarande verksamhet, så att Finland i
samma utsträckning som de övriga nordiska län-
derna skulle delta i FN:s operationer. Svenska
riksdagsgruppen gav grönt ljus, men den åsikten
var inte tillräckligt företrädd. Det är tyvärr att
befara, att utvecklingen i Bosnien för många yt-
terligare ökar försiktigheten.

Enligt vår uppfattning bör slutsatsen vara den
rakt motsatta. Endast ett synligt ansvarstagande
av så många länder som möjligt förmår skapa en
sådan internationell opinion, att parterna i en
konflikt inser att politiska lösningar är de enda
hållbara. Om Finland inte ens upprätthåller juri-
disk och praktisk beredskap att efter beslut från
fall till fall delta i internationella krishanterings-
åtgärder, är det fråga om en sådan politisk signal
av nonchalans, som svenska riksdagsgruppen
inte kan godkänna. Följaktligen bör Finland under
EU:s Igc-konferens nästa år engagera sig
uttryckligen i att diskussionerna om utvecklan-
det av Weu skall gälla organisationens krishante-
ringsfunktioner. Det samma gäller vårt engage-

mang inom ramen för Natos partnerskap för
fred.

Av dessa skäl stöder svenska riksdagsgruppen
varmt regeringens strävan att med hjälp av bl.a.
en beredskapsbataljon avsevärt förbättra Fin-
lands möjligheter att delta i mera krävande freds-
bevarande och humanitära uppdrag. Ett utökat
nordiskt samarbete är likaså värt all uppmun-
tran, och vi känner en viss besvikelse över att
tanken på en samnordisk beredskapsstyrka inte
fick konkret omnämnande. En sådan skulle en-
ligt vår uppfattning ha alla möjligheter att bli ett
modellexempel på det slag av kollektivt ansvars-
tagande, som avsågs ovan. Graden av samord-
ning, gemensamma övningar och kopplingen av
själva utbildningen till det egna försvaret är frå-
gor som väl skulle gå att lösa, bara den politiska
viljan finns.

Utöver beredskapen att delta i operationer
kan och bör Finland öka säkerheten i Europa
genom enskilda politiska och diplomatiska insat-
ser, varvid närområdessamarbetet och Baltikum
står högt på listan. En av de mest aktuella frågor-
na är den ryska befolkningens ställning i Balti-
kum. Här bör allt vårt kunnande i minoritetsfrå-
gor ställas till förfogande för att den nya medbor-
gar- och utlänningslagstiftningen skall verkstäl-
las på ett sätt som tillfredsställer alla parter. Ett
lyckligt slutförande av den processen kan ha stör-
re betydelse för stabiliteten i vår världsdel än vi
kanske anar.

Parallellt måste vi vara beredda att på olika
sätt bistå Ryssland i ansträngningarna att åstad-
komma ett lagbundet samhälle, en verklig rätts-
stat. Förutom att en sådan utveckling gagnar de
enskilda människorna utgör den ett nödvändigt
underlag för djupare ekonomiskt samarbete med
Västeuropa.

Redogörelsen upptar också ett intressant, om
än kortfattat och frågeväckande resonemang
kring Baltikums säkerhetsbekymmer. Vilka
framtida lösningar som skulle vara att föredra ur
Finlands synvinkel lämnas öppet, vilket säkert är
på sin plats i detta skede. Att frågan har stor
betydelse för våra egna framtida avgöranden är
dock klart.

Det får betecknas som anmärkningsvärt, att
regeringen inte nämner de speciella arrangemang
som gäller försvaret av Åland. Flere folkrättsliga
instrument reglerar demilitariseringen och neu-
traliseringen av Ålandsöarna; det första från
1856. Den senaste överenskommelsen ingicks
med Ryska Federationen så sent som 1992. De är
givetvis fortfarande i kraft och bör respekteras

när landets försvars- och säkerhetspolitiska framtid planeras. Samtidigt borde de i tillämpliga delar lyftas fram då man söker modeller för fredliga lösningar på kriser i Europa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen turvallisuuspoliittinen selonteko keskittyy kannanotoissaan lähes yksinomaan perinteiseen kaksijakoiseen turvallisuuskäsitteeseen: ulkopoliittikka ja puolustuspolitiikka. Maamme liittyttyä Euroopan unioniin ja aloittaessa neuvottelut Schengenin sopimukseen liittymisestä, joka takaa sekä ihmisille että tavaroille vapaan kulun rajojen yli, astuu kuvaan mukaan EU:n kolmas pilari, sisäinen turvallisuus. Se edellyttää mittavaa kansainvälistä yhteistyötä yli rajojen kansalaisten sisäisen turvallisuuden turvaamiseksi. Tähän liittyviä kansallista turvallisuutta uhkaavia uhkakuvia ovat suuronnettomuudet, rikollisuus, huumet, terrorismi, hengenvaaralliset aineet ja kaikkien edellä mainittujen yhdistelmät. Kansallisessa turvallisuuspolitiikassa tulisi varautua myös näihin uhiin.

Pakolaiskysymyksessä selonteossa korostetaan Suomen kannalta kansainvälisen yhteisön merkitystä ongelman ennaltaehkäisyssä ja käsittelyssä kokonaisvaltaisesti. Ety-järjestön ja EU:n piirissä korostetaan kuitenkin kansainvälistä vastuunjakoa ns. burden sharing -periaatteella. Suomen tulisi nykyistä paremmin kantaa vastuunsa tässäkin asiassa.

Pakolaiskysymykseen liittyy myös toinen, meistä riippumaton ongelma, johon selonteossa vain ohimennen ennalta-arvaamattomina tapahtumina sen kummemmin niitä yksilöimättä viitataan. Suuret ympäristökatastrofit ja paikalliset sodat tai kriisit laukaisevat usein hallitsemattoman väestöliikkeen etsimään lähialueilta turvallisempaa tai elinkelpoisempaa ympäristöä. Tästä on maailmassa lukuisia esimerkkejä. Tällaista potentiaalia, johon tulisi myös varautua, on runsaasti myös meidän lähialueillamme.

Tässä yhteydessä on erityisesti nostettava esiin taloudellisten näkökohtien ratkaiseva merkitys koko Euroopan turvallisuusjärjestelmälle. Yksiselitteisesti Suomen etujen mukaista on, että EU:ta laajennetaan Keski-Euroopan ja Baltian suuntaan. Venäjän talouden yhdentämistä yhteismarkkinoihin voidaan pitää lähes kohtalonkysymyksenä. Meidän on kuitenkin muistettava, että eteläisemmät EU-maat katsovat Välimeren aluetta samalla tavalla ja niiden on voitava luottaa meidän tukeemme siinä asiassa. Panostus meidän kriisinhallintaprofilimme ja -valmiu-

temme nostamiseen merkitsee sitä, että kaikki ennalta ehkäisevät toimenpiteet koko EU-alueella ovat myös meidän etumme mukaisia.

Ympäristökysymyksissä hallituksen turvallisuuspoliittinen selonteko pidättyy lähes yksinomaan lähialueen, se on Venäjän, ydin- ja säteilyturvallisuuteen. Lyhyellä tähtäyksellä niiden aiheuttamat uhat ovatkin varmasti suurimmat. Pitkällä tähtäyksellä muodostaa myös vesi- ja ilmastopäästöistä aiheutuva ilman, maaperän ja vesistöjen saastuminen laajan turvallisuusongelman, joka pitäisi liittää turvallisuuskeskusteluun sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Keskustelua käydään tällä hetkellä lähinnä ympäristöpoliittisilla foorumeilla puuttumatta kovinkaan tehokkaasti väestön suojaamis- ja vahinkojen torjuntatoimiin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen turvallisuuspoliittisessa selonteossa on laajasti ja monipuolisesti käsitelty perinteiseen turvallisuuspolitiikkaan, ulkopoliitiikkaan ja maanpuolustukseen liittyviä kysymyksiä. Ruotsalainen eduskuntaryhmä voikin pitkälti yhtyä hallituksen näkemykseen kansainvälisen yhteisön roolista jäsenjärjestöjensä kautta valtioiden välisten kriisien ennalta ehkäisemisessä ja kriisienhallinnassa sekä Suomen itsenäisestä, uskottavasta ja liittoutumattomasta puolustuksesta säilyttäen tarkkailija- ja rauhankumppanuusasemiaan hyväksi käyttäen itsellään muuttuneessa tilanteessa mahdollisuudet myös muiden vaihtoehtojen varalle. Eduskuntaryhmämme jäi kuitenkin kaipaamaan selonteossa uutta avautua turvallisuuspoliittisen keskustelun laajentamiseksi käsittämään varautumista myös sisäistä turvallisuutta uhkaavia ja ympäristön aiheuttamia vaaroja vastaan. Harkittava olisikin koko turvallisuuspolitiikka-käsitteen uudelleenmäärittäminen kaikki kansallista turvallisuutta suuressa mittakaavassa uhkaavat uhkakuvat huomioon ottaen, jolloin turvallisuuspolitiikkaan liittyviä asioita voitaisiin käsitellä entistä kokonaisvaltaisemmin ja avoimemmin.

Uskottavan, itsenäisen ja liittoutumattoman maanpuolustuksen tehtävien ja tavoitetaso määrittämistä varten tulisi asettaa parlamentaarinen, eduskuntaan nojautuva puolustuskomitea tai laatia vähintäänkin parlamentaarinen puolustusselvitys, joissa arvioitaisiin kansalliset voimavarat sekä nykyisen että arvioitavissa olevan turvallisuuspoliittisen tilanteen ja niiden mahdollistamien uhkakuvien pohjalta, nykyisten puolustusvoimien tavoitteet ja riittävyys sekä mahdollisuudet saattaa ne tavoitetasolle.

Ärade talman! I regeringens säkerhetspolitiska redogörelse har man omfattande och mångsidigt behandlat frågor som hänför sig till den traditionella säkerhetspolitiken, utrikespolitiken och försvaret. Svenska riksdagsgruppen kan i stort förena sig med regeringens åsikt om det internationella samfundets roll som förebyggare och kontrollör av kriser via sina medlemsorganisationer samt om Finlands självständiga, trovärdiga och alliansfria försvar, samtidigt som vi genom att dra nytta av våra observatörs- och fredskompanjpositioner bibehåller möjligheterna att i en förändrad situation överväga också andra alternativ. Gruppen saknar dock ännu i viss mån i redogörelsen en ny öppning för att vidga den säkerhetspolitiska diskussionen att omfatta också beredskap mot faror som hotar den inre säkerheten och miljöfaror. Man borde överväga att omvärdera hela begreppet säkerhetspolitik att beakta alla hotbilder som i stor skala hotar medborgarnas säkerhet. Då kunde man behandla frågor som hänför sig till säkerhetspolitiken mera helhetsbetonat och öppet än tidigare.

För att definiera uppgifterna och målsättningarna för ett trovärdigt, självständigt och alliansfritt försvar borde man tillsätta en parlamentarisk försvarskommitté, som stöder sig på riksdagen, eller åtminstone göra en parlamentarisk försvarsutredning, där man skulle utvärdera de nationella resurserna samt utgående från den nuvarande och kommande säkerhetspolitiska situationen och de hotbilder som kan uppkomma, bedöma försvarsmaktens nuvarande kapacitet och möjligheterna att få den att motsvara målsättningarna.

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Kirjailija Leena Krohn toteaa esseekokoelmassaan "Rapina", että monet reaali-teiteiksi kokemistamme asioista ovat itse asiassa fiktoita eli ne ovat olemassa vain siksi, että ihmiset uskovat niihin. Tällaisia realiteetin näköisiä fiktoita ovat esimerkiksi raha ja lait, valtiot ja valtioiden liitot, sotilasliitot mukaan lukien.

Perinteinen turvallisuuspoliittinen tarkastelu kohdistaa katseensa ensi sijassa juuri näihin realiteetin näköisiin fiktoihin ja niiden lisäksi aseisiin. Mutta jos pohdimme sitä, millaiset seikat viimeisten kymmenen vuoden aikana eniten ovat muuttaneet turvallisuusympäristöämme, huomamme helposti, että ne ovatkin aivan toisen tyyppisiä asioita kuin aseet ja sotilasliitot.

Professori Jaakko Hintikka totesi jo 60-luvulla ilmestyneessä kirjassaan "Tieto on valtaa",

että maailmanhistorian suuret murrosvaiheet ovat usein liittyneet tiedon säilytys- ja välityskertojen muuttumiseen. Tämä pätee ainakin Suomen turvallisuusympäristön muutokseen viimeisten viiden vuoden aikana. Siihen ylivoimaisesti eniten vaikuttanut asiahan on ollut sosialismin romahdus itäisessä Keski-Euroopassa ja Neuvostoliiton luhistuminen kohta sen jälkeen. Tämä muutos muutti dramaattisesti koko Euroopan turvallisuusolosuhteita. Tätä Euroopan poliittista ja turvallisuuspoliittista murrosta ei aiheuttanut uusi asetyyppejä eikä minkään sotilasmahdin voima tai ovela taktiikka. Sen aiheutti ennen muuta se, että uuden tekniikan myötä entisen Varsovan liiton jäsenmaiden kansalaisia ei enää voitu pitää tietämättöminä siitä, että heidän ihmisoikeutensa ja elinolonsa olivat jääneet läntisistä kauas jälkeen. Janajevin ja kumppanien vastavallankumousyritys elokuussa 91 meni monkään paljolti CNN:n uutisvälityksen ansiosista.

Ministeri Max Jakobson totesi keväällä 93 eräässä seminaarissa, että "parin viime vuosikymmenen ajalta ei ole osoitettavissa vakuuttavaa näyttöä kyvystämme arvioida oikein itäisen naapurimaamme kehityksen suuntaa". Tämä ennustuskyvyn heikkous koskee laajemminkin turvallisuusympäristöämme muutosta ja johtuu ehkä juuri siitä, että olemme tottuneet liiaksi kiinnittämään katseemme realiteetin näköisiin fiktoihin ja liian vähän niihin todellisuuden muutoksiin, jotka tapahtuvat lainsäädännöllisten muutosten ja valtiollisten operaatioiden ulottumattomissa.

Tällä pohdinnalla ajan takaa sitä, että pitkäjänteisen turvallisuusajattelun tulee tarkastella maailman muutosta hyvin laaja-alaisesti. Jokainen on valmis allekirjoittamaan sen, että paras konflikti on ennalta estetty konflikti, mutta jotta konfliktit pystyisi estämään ennakolta, täytyy ymmärtää, millaiset kehityskulut niitä voivat synnyttää.

Hallituksen turvallisuuspoliittinen selontekokin tunnustaa turvallisuuden laaja-alaiseksi asiaksi. Tarkastelussaan selonteko kuitenkin liikkuu liian painotetusti turvallisuuspoliittisten ja sotilaallisten järjestöjen ja instituutioiden maailmassa. Jos katselemme pelkkiä valtioita ja niiden muodostamia instituutioita, voi jälleen kerran käydä niin, että meiltä jäävät näkemättä ne maailman muutokset, jotka pakottavat instituutioita reagoimaan ja muuttumaan.

Jo se, että tällä hetkellä maailmassa käynnissä olevista aseellisista konflikteista pääosa tapah-

tuu valtioiden sisällä eikä valtioiden välillä, ker-
too, että valtioita koskeva tarkastelu ei riitä tur-
vallisuutemme suunnittelun pohjaksi. Sitä paitsi
tavallinen kansalainen ymmärtää käsitteellä
"turvallisuus" ensisijaisesti jotain muuta kuin
sotatoimetonta tilaa. Tavalliselle ihmiselle tur-
vallisuus merkitsee toimeentuloa, asuntoa, va-
pautta kulkea pelkäämättä kadulla päivisin ja
öisinkin, vapautta lähettää lapsensa koulumat-
kalle ilman henkivartijaa. Tällaisen turvallisu-
uden takaaminen kansalaisille edellyttää ennen
muuta sitä, että pystymme valtion talousvaike-
uksista huolimatta estämään syrjäytyneiden ja
epätoivoisten ihmisten laajan joukon muodostu-
misen.

Kylmän sodan ja Euroopan kahtiajaon vuosi-
na Suomen turvallisuuspolitiikka ja jopa maam-
me identiteetti perustui nuorallatanssiin idän ja
lännen välissä. Nuora roikkui yya-sopimuksen
sekä Suomen ja Neuvostoliiton välillä vannottu-
jen ystävyysvalojen varassa. Tämän historian
vaiheen päätyttyä Suomi löysi suorastaan yllät-
tävän vikkellä itselleen uuden paikan euroop-
palaisessa rakenteessa ja liittyi Euroopan unio-
niin yhdessä Itävallan ja Ruotsin kanssa. Saattaa
olla, että EU-kansanäänestyksessä varsin moni
kyllä-äänen antaja teki ratkaisunsa nimenomaan
turvallisuuspoliittisin perustein.

Nyt käsittelyssä olevan hallituksen selonteon
mukaan Suomi perustaa turvallisuusajattelunsa
ennen muuta EU-jäsenyyteensä. Euroopan unio-
ni merkitsee jäsenvaltioidensa välisen yhteistyön
monipuolistumista ja tiivistymistä. Jos hyvin
käy, tällainen yhteistyö vähentää konfliktien
syntymähdollisuutta ja siten lujittaa turvallisuut-
ta. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että unionin
kehitysaskeleilla on kansalaisten aito hyväksyntä.
Jos integraatiota syvennetään ja laajennetaan
väkisin ylhäältä sanellen, EU voi päinvastoin
muuttua itse jännitteitä ja konflikteja synnyttä-
väksi rakenteeksi.

Vihreiden mielestä juuri nyt olisi oikea aika
Suomen pohtia todellinen sisältö ja tavoitteen-
asettelu jäsenyydelleen ja omalle aloitteelliselle
roolilleen niin EU:ssa kuin muissakin turvalli-
suuden kannalta merkittävässä järjestöissä, ku-
ten Euroopan neuvostossa, Etyjissä ja YK:ssa.
Samoin on pohdittava suhdettamme Weu:hun ja
Natoonkin. Pohdinnan eväiksi ei riitä näiden jär-
jestöjen rakenteiden ja tähänastisen toiminnan
kuvaus, eikä toimintalinjaksi riitä se, että olem-
me jäseniä. Jotta voimme valita mielekkään toi-
mintalinjan, on analysoitava syvemmällä tapah-
tuvia muutoksia ja toisaalta myös sellaisia kult-

tuurisia rakenteita, jotka ovat vahvempia kuin
valtiot ja niiden liitot. On kehitettävä herkkyyttä
havaita ns. heikkoja signaaleja, oireita proses-
seista, jotka ovat vasta idullaan, mutta jotka voi-
vat kasvaa merkittäviksi.

Tällä hetkellä näyttää siltä, että konfliktin sie-
meniä idättää ennen muuta kaksi asiaa: ensinnä-
kin elinolosuhteiden huononeminen väestönkas-
vun, ympäristön saastumisen, eroosion, kuivuun-
den ja luonnonvarojen hupenemisen yhteisvai-
kutuksesta ja toiseksi kansallisuuksien ja kansal-
lisuutta laajempien kulttuuriryhmien väliset ris-
tiriidat, jotka usein puetaan uskonnollisten riito-
jen valekaapuun. Silloin kun molemmat tekijät
yhtyvät, konfliktien todennäköisyys on suurin.

Kun Euroopan jako sosialistiseen ja kapitalis-
tiseen osaan päättyi, on liittolaisten etsinnässä
tullut taas selvemmin esiin tätä vanhempi ja luul-
tavasti pitkävaikutteisempi kulttuurin jakolinja,
nimittäin idän ja lännen kirkkojen välinen linja,
Rooman ja Bysantin kirkkojen välinen linja. Täs-
sä jaossa ei ole kysymys ensisijaisesti uskonnosta,
vaan toistatuhatta vuotta vanhasta kulttuuripe-
rinteen erosta. Euroopan kansojen välisen suku-
laissieluisuuden raja näyttää taas kulkevan tätä
jakolinjaa myöten. Esimerkiksi Puola on kielel-
tään slaavilainen maa, mutta se kuuluu perinteis-
esti lännen kirkon vaikutuspiiriin ja hakeutuu
nyt taas kohti länttä, EU:ta ja Natoa. Idän kir-
kon piiriin kuuluneista maista vain Kreikka on
läntisten yhteisöjen, EU:n ja Naton, jäsen.

Siihen, millaisiksi suhteet tämän jakolinjan yli
muodostuvat, Suomi voi vaikuttaa EU:n, Euroop-
pan neuvoston ja Etyjin jäsenenä. Seikka, joka
vaikuttaa meidän oloihimme paljon mutta johon
meillä on vain hyvin rajallinen vaikutusvalta, on
Venäjän tuleva kehitys. Tällä hetkellä Venäjän
suhteita länteen leimaa itsetuntolama, joka joh-
tuu venäläisten johtaman suuren sosialismipro-
jektin menosta myttyyn, maan taloudellisista
vaikutuksista ja poliittisista myllerryksistä.

On selvää, että EU:n ja muiden eurooppalais-
ten järjestöjen on tuettava olojen vakiintumista
Venäjällä, mutta tämä tuki pitää kohdentaa har-
kiten. Suomen tulee vaikuttaa siihen, että EU:n
Tacis-ohjelman kautta Venäjälle ja muille Ivy-
maille kohdistaman tuen jakamisessa otetaan
huomioon ympäristöongelmat ja kansallisuuk-
sien väliset jännitteet. Tacis-tuella ei pidä entises-
tään pahentaa ympäristöongelmia ja huonontaa
vähemmistökansojen asemaa. Esimerkiksi Venä-
jän öljy- ja kaasuteollisuuteen molemmat ongel-
mat liittyvät hyvin kärjistyneinä. Öljyvuoto Ko-
missa Pohjois-Venäjällä viime syksynä oli vain

ympäristöongelmien jäävuoren huippu. Sielläkin katastrofista kärsivät eniten pienet kansat, tässä tapauksessa komit ja nenetsit, joiden perinteisiltä asuinsijoilta öljyä porataan.

Entä miten Suomen tulisi suhtautua kansallisuuksien väliseen ristiriitoihin Venäjällä? Niistä selonteko ei mainitse kuin ohimennen Tshetsheonian sodan. Sen sijaan siinä todetaan Baltian venäläisten epävarma asema. Vihreiden mielestä ei pitkällä aikavälillä voi olla kestävä linja, että vähemmistökansallisuuksien kohtelulle luodaan kaksi kansainvälistä normia: Ensimmäinen ja vaativampi normi pienten valtioiden sisällä eläville vähemmistökansallisuuksille, joilla on iso-veli suuressa valtiossa, ja toinen ja alempi normi suurissa valtioissa eläville pikkukansoille, joilla tällaista isoveljeä ei ole. On otettava huomioon sekin, että Venäjän vähemmistökansoista suuri osa on alkuperäiskansoja, joiden alueella venäläiset ovat myöhempiä tunkeutujia. Toisin sanoen esimerkiksi käsiteltäessä Venäjän jäsenyyshakemusta Euroopan neuvostoon ei riitä vaatimus sotatoimien lopettamista Tshetsheniassa. On puututtava myös muunlaisiin kansallisen alistamisen muotoihin. Juuri nyt voisi tuntua helpoilta suostua katsomaan läpi sormien ihmisoikeusloukkauksia Venäjällä, mutta jos näin tehdään, jonain päivänä joudutaan katsomaan läpi sormien jotain muuta.

Venäjän ulkomaankauppasuhteiden kehittyminen niin Suomeen kuin muuallekin on omiaan tukemaan maan olojen vakiintumisesta, mutta Suomen aseostot Venäjältä ansaitsevat kriittistä pohdintaa. Venäjän talouden yksi perusongelmahan on entiseltä Neuvostoliitolta perityn talouden militaristisuus. Suomen Pankin erityisasiantuntijan Pekka Sutelan mukaan Neuvostoliiton talouden volyymi oli parhaimmillaankin vain 30 prosenttia suurempi kuin Saksan. Tämän kokoiselle kansantaloudelle asevarustelu oli suunnaton taakka. On arvioitu, että 80 prosenttia entisen Neuvostoliiton aineellisista ja inhimillisistä voimavaroista oli tavalla tai toisella kytetty sotateolliseen kompleksiin ja osa siviiliteollisuudesta oli itse asiassa arvonvähennystä, eli arvokkaista raaka-aineista valmistettiin maailmanmarkkinoilla arvottomia tuotteita.

Kun Suomi nyt kuittaa Neuvostoliiton velkoja ostamalla Venäjältä aseita, tämän voi nähdä kahdesta näkökulmasta. Myönteinen näkemys on se, että näin voimme osaltaan estää sotateollisuuden romahduksesta johtuvaa yhteiskunnan romahdusta. Kriittinen näkemys puolestaan on se, että tällä politiikalla Suomi osaltaan hidastaa

siviilitalouden ja teollisuuden kehittymistä Venäjällä ja ylläpitää vanhoja, sairaita rakenteita.

Suhteesta Venäjään ja turvallisuudesta ei voi puhua mainitsematta ympäristöongelmia. Ne mainitaan myös hallituksen selonteossa.

Itse asiassa välittömimmän uhkan Suomeen ja suomalaisten turvallisuudelle muodostavat Tshernobyl-tyyppiset ydinreaktorit Sosnovyi Borissa Suomenlahden eteläpuolella ja Kuolassa. Vihreiden mielestä Suomen tulisi EU:ssa pyrkiä vaikuttamaan siihen, että EU vaatisi kaikkien Tshernobyl-tyyppisten eli grafiittihidasteisten reaktorioiden sulkemista Keski- ja Itä-Euroopan maissa ja Venäjällä ja että tämän mahdollistaminen asetettaisiin Tacis- ja Phare-ohjelmien yhdeksi päätavoitteeksi.

Vakavan ympäristö- ja turvallisuusongelman muodostavat myös Kuolan alueen ja Barentsinmeren ydinjätteet ja ruostuvat ydinsukellusveneet. Näiden ongelmapesien siivoamiseen tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä.

Mutta vielä vakavamman ja erityisesti Suomen kannalta uhkaavan turvallisuusriskin muodostaa se ydinasekeskittymä, joka on syntymässä Kuolaan. Selonteon mukaan noin viidesosa Venäjän strategisista ydinkärjistä on nyt sijoitettu Venäjän pohjoisen laivaston sukellusveneisiin, jotka tukeutuvat Kuolan alueelle, ja vuoteen 2003 mennessä peräti puolet Venäjän strategisista ydinkärjistä on suunniteltu sijoitettavaksi Kuolan alueelle tukeutuviin sukellusveneisiin. Vihreiden mielestä tämä, jos mikä, on sellainen asia, johon Suomen tulee puuttua EU:n kautta. Ydinasekeskittymä Suomen itärajan tuntumassa on ydinasekeskittymä myös EU:n rajan tuntumassa.

Jakolinja, josta tulevaisuudessa voi tulla hyvin jännitteinen ja turvallisuuspoliittisesti keskeinen, mutta josta hallituksen selonteko vaikenee kokonaan, kulkee islamilaisen ja kristillisen kulttuuripiirin välillä. Tämä linjahan kulkee myös entisen Jugoslavian sisällä ja on osaltaan vaikuttanut raa'an sodan syttymiseen tuolla alueella. On valitettavaa, etteivät ortodoksikirkon paimenet ole onnistuneet viemään laupeuden sanomaa serbikannattajiensa keskuuteen.

Yksi tulevaisuuden kauhukuva on, että islamilaisien maiden väestönkasvu, ympäristöongelmat ja luonnonvarojen hupeneminen aiheuttavat taistelun elintilasta, elinkelpoisesta maasta ja luonnonvaroista islamilaisen maiden ja kristillisen kulttuuripiirin maiden välille. Kehityksen kulkua tähän suuntaan voidaan estää ainakin ympäristöyhteistyöllä ja sellaisen vuorovaiku-

tuksen lisäämisellä, joka hälventää toisen kulttuuripiirin ihmisiin liitettyjä ennakkoluuloja ja kaavamaisia mielikuvia.

Länsieurooppalaisen silmissä väikkyvä tyypillinen viholliskuva oli vielä muutama vuosi sitten venäläinen kommunisti. Nyt tämän tilalle on yhä useammin tullut muslimi. Tämä on tulevaisuutta koskeva varoitussignaali. Fundamentalistiset liikkeet islamilaisissa maissa tarjoavat eittämättä itse oivaa raaka-ainetta viholliskuville. Vaikka on selvää, ettei niin islamilaiseen kiihkoiluun kuin mihinkään muuhunkaan kiihkoiluun liittyviä ihmisoikeusloukkauksia voi hyväksyä, on myös muistettava, etteivät nämä ääriaineekset edusta koko islamilaista kulttuuria. Koko islamilaisen kulttuurin leimaaminen niiden mukaan on yhtä loukkaavaa kuin olisi kristillisen kulttuuripiirin leimaaminen jesuiittojen ja inkvisition perusteella tai koko eurooppalaisen työväenliikkeen leimaaminen Stalinin mukaan. On myös varottava sitä, ettei ihmisoikeuksia väärinkäytetty hyökkäyksen verukkeena vastaavaan tapaan kuin uskontoa on vuosisatojen ja -tuhansien ajan käytetty.

Persialahden sotaa vuonna 91 perusteltiin pienen maan oikeuksien puolustamisella, mutta läntiset sotilasmahdit eivät koskaan ole ryhtyneet vastaavaan ihmisoikeuksien puolustamiseen niillä seuduilla, missä niiden käyttämät öljyhanat eivät ole vaarassa, eivätkä samaiset sotilasmahdit ole olleet kiinnostuneita Kuwaitin naisten oikeudettomasta asemasta sen paremmin ennen Persianlahden sotaa kuin sen jälkeenkään.

Asiat, joita selonteko ei lainkaan käsittele, mutta joista voi muutaman kymmenen vuoden kuluessa tulla tärkeimpiä kansainvälisten jännitteiden aiheuttajia, ovat ympäristöongelmat ja väestönkasvu. Yhtä aikaa etenevä väestönkasvu, viljelykelpoisen maan eroosio ja peittyminen asutuksen alle sekä saastuminen ovat yksi mahdollinen tulevien kansainvaellusten ja sotien aiheuttaja. Suomen poliittiselle kulttuurille on kuvaavaa, että eduskunta on käsitellyt näitä asioita perusteellisemmin viime kaudella käydyn tulevaisuuspoliittisen selontekokeskustelun yhteydessä.

Hallituksen turvallisuuspoliittinen selonteko ei edes mainitse sitä, että Suomi on talousvaikeuksiensa takia jäädyttänyt kehitysyhteistyövarat. Kun näin valitettavasti on, on entistä tähdelisempää kohdistaa varat oikein. Toistan tässä yhteydessä sen vihreiden aiemminkin esittämän näkemyksen, että Suomen kehitysyhteistyövaroilla ei tulisi ensi sijassa tähdätä oman teollisuus-

temme viennin edistämiseen, vaan kestävästä kehityksen edistämiseen kehitysmaissa.

Kokemusperäinen tieto on, että syntyvyyttä alentaa parhaiten naisen aseman parantuminen. Näin ollen työ kehitysmaiden naisten aseman parantamiseksi ja heidän seksuaalisen itsemääräämisoikeutensa vahvistamiseksi on pitkäjänteistä turvallisuuden rakentamistyötä.

Vihreät allekirjoittavat sen selonteossa esitetyn näkemyksen, että pakolaisuutta tulisi ensi sijassa pyrkiä estämään ennakolta ratkaisemalla niitä ongelmia, jotka pakolaisuutta synnyttävät. Mutta on hurskastelua Suomen yrittää tällä livistää vastuustaan niistä pakolaisongelmista, jotka ovat jo syntyneet, ja siitä tosiasiasta, että moni muu EU:n jäsenmaa nyt kantaa paljon Suomea suuremman taakan pakolaisuudesta. Suomi saarnaa maailmalla hyvin mielellään ihmisystävällisen politiikan puolesta. Vihreät katsovat, että Suomella olisi tilaisuus toteuttaa tätä linjaa käytännössä ottamalla nykyistä suurempi vastuu EU:n alueelle suuntautuneen pakolaisuuden hoitamisesta.

Lopuksi muutama kannanotto ajankohtaisiin turvallisuusjärjestelyihin. Vihreiden mielestä on aika ryhtyä selkeyttämään Naton ja Weu:n keskinäistä roolia. Weu on alistettava EU:n poliittiseen valvontaan, eikä sille tule muodostaa yhteistä armeijaa. Suomen jäsenyyttä Natossa vihreät eivät pidä tarpeellisena eivätkä tavoiteltavana.

Selonteossa mainittu valmiuspataljoonan perustaminen herättää vihreiden keskuudessa kysymyksiä. Selonteko perustelee pataljoonaa kauniisti humanitaarisilla ja rauhanturvatehtävillä, mutta pataljoonan tehtäväksiänto jää epäselväksi. Mieleen jää kytämään epäily, että tosiasiaa onkin kyse kiertotiestä, jolla toteutetaan ns. rauhanpakottaminen, joka on joutunut Suomessa poliittiseen vastatuuleen. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä valmiuspataljoonan perustaminen edellyttää tarkkaa harkintaa ja täsmällistä näkemystä siitä, mihin sitä käytetään.

Turvallisuusympäristömme kehitykseen liittyy enemmän kysymyksiä kuin vastauksia. Näin tulee varmasti olemaan pitkään, kenties aina. Edellä tarkastelemieni lisäksi on lukuisia muitakin tulevaisuuteemme ja myös turvallisuuteemme vaikuttavia visaisia ja mielenkiintoisia kysymyksiä: Onnistutaanko EU:n integraation tuleva laajeneminen ja syveneminen toteuttamaan siten, että se saa kansalaisten aidon tuen jäsenvaltioissa, vai syntyykö EU:sta uusi pakkopaita ja jännitteiden aiheuttaja? Vakiinnuttaisiko mahdollinen EU:n yhteinen raha taloudellisia oloja

vai loukkaisiko se kansallisia tunteita ja synnyttäisikö se EU:n sisälle uusia köyhiä reuna-alueita epätoivoisine ihmisineen. Miten koko Euroopan ja myös Yhdysvaltojen asemaan vaikuttaa Kiinan ja Kaakkois-Aasian taloudellinen nousu? Synnyttääkö talousmahdin uusjako maailmassa myös uusia sotilaallisia rakenteita? Entä mitä seuraa Kaukoidän talouskasvun aiheuttamista ympäristöongelmista? Lannistaako kehityksen monimutkaistuminen ruohonjuuritason kansalaisliikkeet vai romahduttaako Internetin leviäminen viimeiset diktatuurit?

Arvoisa puhemies! Emme tiedä vastauksia näihin kysymyksiin. Mutta turvallisuutta edistämme parhaiten luomalla sellaisia kulttuurisia, taloudellisia ja poliittisia rakenteita, joissa jokainen osapuoli hyötyy enemmän rauhasta kuin voiman käytöstä ja myös ymmärtää sen.

Ed. Gustafsson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston turvallisuuspoliittisessa selonteossa tarkastellaan kansainvälistä turvallisuusympäristöä ja Suomen toimintaa siinä. Tarkastelu on kiitettävän monipuolinen. Turvallisuuteen vaikuttavat kehitystekijät kattavat kirjan kokonaisuuden. Myös ne rakenteet, jotka on jo luotu ja joiden kehittämistä tarkastellaan, ovat erittäin moni-ilmeisiä. Tarkastelun kohteena on globaali maailmanjärjestyksen murros, rakenteilla oleva Euroopan turvallisuusjärjestys ja Suomen kansallinen turvallisuuspolitiikka.

Neuvostoliiton ja sen valtapiirissä olleen järjestelmän romahdus purki Euroopasta jähmettyneen kahtiajaon, joka heijastui kaikkialle. Vanhan romahdus antoi tilaa uudelle yhteistyölle ja mahdollisuuksille. Suursodan todennäköisyys väheni, varustelu alkoi supistua ja avoimuus lisääntyi.

Samalla tuo romahdus kuitenkin lopullisesti paljasti sen murheellinen tilan, johon kommunismi oli sen vallan alla olleet maat ja kansat ajanut. Ympäristötuhot, valtava sotilaallinen varustautuminen, eettinen ja moraalinen rappio, rikollisuus, elintason alhaisuus, teknologian heikkous ja hallintojärjestelmien epädemokraattisuus, tehotomuus ja korruptoituneisuus ovat huolestuttavalla tasolla. Juuri mikään asia ei ole entisissä sosialistimaissa kunnossa. Tämä luo valtavat haasteet tulevaisuudelle vuosikymmenten ajaksi. Samalla se aiheuttaa turvallisuuspoliittista epä-

vakautta laajoilla alueilla, ei vähiten lähialueilamme.

Käynnissä oleva siirtyminen markkinatalouteen luo myös paineita. Vaarana on, että sosiaalisesti, eettisesti ja ekologisesti hallittu markkinatalous ei olekaan se järjestelmä, johon pyritään ja tyydytään, vaan ajaudutaan kylmään ja saalista-vaan kapitalismiin, jossa todellinen valta on kasvottomilla markkinavoimilla. Tällainen kehitys on toteutumassa laajasti itäisessä, mutta myös läntisessä Euroopassa. Tulorot kasvavat, ja elintasokuilu syvenee. Suomessakin hallitus leikkaa kansalaisten perusturvaa ja peruspalveluita varmistaakseen Emu-kriteerien pikaisen täyttymisen ja saadakseen tilaa hyvätuloisten verokevennyksille.

Ajan huolestuttava ilmiö on kahtiajaon syveneminen maailman laajuisesti köyhtyvien kehitysmaiden ja rikastuvien teollisuusmaiden välillä. Saman tyyppinen kehitys näkyy Euroopan ja myös Suomen sisällä. Vielä huolestuttavampaa on se, että tämä ei huolestuta niitä, joiden siitä pitäisi huolestua. Huoli huolettomuuden kasvusta on aiheellinen. Kylmä epäsosiaalinen talouspolitiikka luo osaltaan uusia jännitteitä, jotka johtavat turvallisuuden heikkenemiseen ja antavat siemeniä kriiseihin.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä on erittäin tärkeää, että niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin Suomi korostaa sosiaalista, eettistä ja ekologista markkinataloutta, jollaista Pohjoismaissa on menestyksellisesti harjoitettu viime vuosiin asti. Muut tiet johtavat kasvaviin vaikeuksiin.

Arvoisa puhemies! Vaikka selonteko on erittäin laaja, jättää se kasvavien maailman laajuisien ongelmien tarkastelun melko vähälle huomiolle. Suomi ja sen hallitus on käpertynyt Eurooppaan ja kääntänyt selkensä muulle maailmalle. Tätä osoittaa nykyisen hallituksen kehitysyhteistyöpolitiikka sekä muun muassa se, että Suomi on sulkenut edustustojaan kehitysmaista nopeaan tahtiin. Itsekkyys on ollut määräävänä tekijänä, ei huoli globaaleista ongelmista.

Lipposen hallituksen päätös leikata kehitysyhteistyövarat peräti alle 0,3 prosentin bruttokansantuotteesta merkitsee 30-vuotisen kehitysyhteistyömme romuttamista tämän vuosikymmenen loppuun mennessä. Tätä ovat toteuttamassa koko vasemmisto, siis sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto, sekä RKP ja vihreät oman ministerinsä johdolla. Suomi sulkeutuu ja unohtaa vastuunsa maapallomme kaikkein haavoittuvimmissa oloissa elävistä ihmisistä. Samanaikai-

sesti ympäristöongelmat, väestönkasvu ja köyhyyden syveneminen vauhdittuvat. Turvallisuuskysymyksiä ne ovat koko ihmiskunnalle, myös meille Suomessa, todellisia kohtalonkysymyksiä.

Alle 0,3 prosenttiin bruttokansantuotteesta alenevista kehitysyhteistyövaroista merkittävä osa oli pakko ohjata EU:lle tai Edf:lle. Tämä johtaa kahdenvälisen kehitysyhteistyömme loppumiseen hyvin nopeasti. Tämä on sekä murheelista että huolestuttavaa. Hallituksen tulee ottaa erittäin vakavasti globaalit ympäristö- ja väestöongelmat ja panostaa niiden ehkäisyyn. Selonteossa on näihin valitettavasti vain lyhyehkö viittaus.

Suomen asema myös YK:ssa heikkenee, jos hallituksen kehitysyhteistyön leikkauslinja toteutuu. Tällä on kielteinen vaikutus YK:n mahdollisuuksiin ehkäistä ennalta ja ratkoa erilaisia kriisejä kehitysmaissa.

Arvoisa puhemies! Euroopan ulkopuolella kasvavaa turvallisuusriskiä edustavat epädemokraattisesti hallitut valtiot. Esimerkiksi Lähi-idässä alueen ainoa demokraattinen valtio Israel on joutunut jatkuvien hyökkäysten ja terrorisukujen kohteeksi naapurimaidensa diktatuurihallitusten toimesta. Demokratian laajentaminen ja syventäminen on erittäin tärkeää turvallisuuspolitiikkaa. Erityinen haaste on islamilaisten maiden demokratisoitumisen edistäminen. Demokraattisesti hallittu kansa ja valtio ei aloita sotaa toista demokratiaa vastaan. Kansat eivät sotia halua. Diktatuurit syöllistyvät lähes poikkeuksetta hyökkäyksiin, sortoon ja alistamiseen, kuten historia ja nykypäiväkin todistavat.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää tärkeänä sitä, että hallitus vakavasti paneutuu Euroopan ulkopuolisen kehityksen asettamiin haasteisiin ja luopuu kehitysyhteistyön uusista leikkauksista sekä panostaa voimakkaasti demokratian ja ihmisoikeuksien edistämiseksi maailmalla, mutta erityisesti jäljellä olevissa diktatuureissa.

Turvallisuuden laajaan käsitteeseen sisältyvät myös ympäristöongelmat, huumeet, terrorismi ja kansainvälistyvä rikollisuus. Näitä ongelmia vastaan ei taistella sotilaallisilla keinoin, vaan tiiviillä yhteistyöllä ja tehokkailta ennaltaehkäisy-, valvonta- ja yhteistyömekanismeilla. Suomen asema nyt, kun rajat ovat avautuneet niin itään kuin länteenkin, on ongelmallinen. Laajan eurooppalaisen yhteistyön keskeisenä toimintalohekon tulee olla näiden ilmiöiden vastustaminen. Monet mainituista ilmiöistä leviävät idästä, mistä myös laajamittaisen ihmismassan hallitsema-

ton tulo maahamme on mahdollista, joskaan ei juuri nyt todennäköistä. Venäjän kehitys on arvaamaton. Kaikkiin mahdollisuuksiin on varauduttava.

Eteläisessä Euroopassa vaarana on Pohjois-Afrikan nopeasta väestönkasvusta, ääri-islamilaisuuden leviämisestä ja väkivaltaisuuksista aiheutuva väestön siirtymisuhka yli Välimeren. Näissä tilanteissa ei enempää etelässä kuin pohjoisessakaan voida turvautua sotilaalliseen voimankäyttöön, vaan valmiuksien on oltava muunlaisia. Suomen on syytä olla aktiivinen sekä YK:n yhteiseurooppalaisten että omien valmiuksien luomisessa.

Arvoisa puhemies! Eurooppalaiset turvallisuusorganisaatiot voidaan jakaa kahteen ryhmään. Toisen muodostavat Euroopan unioni ja Länsi-Euroopan unioni sekä Nato. Toiseen kuuluvat tärkeimpinä Ety-järjestö ja Euroopan neuvosto. Näille kaikille organisaatioille vahvistettiin keskinäiset suhteet Budapestin kokouksessa 1994. Hierarkiaa ei niiden kesken luotu eikä liene tarkoitus luodakaan. EU, Weu ja Nato jakavat Euroopan kahtia, kun taas Etyj ja Euroopan neuvosto eivät ole kansoja jakavia.

EU on kehittymässä asteittain yhä vahvemaksi ja kohti liittovaltiomuotoa. Sillä on myös laajentumisstrategia. Weu saattaa myös laajentua. Samoin Natolla on laajentumishanke, joskaan sen aikataulua ja kohdemaita ei ole määritelty. Olennaista on se, että nämä Eurooppaa jakavat organisaatiot ovat voimakkaita ja edelleen vahvistuvia. Venäjä ei niissä ole eikä ehkä tulekaan niihin mukaan.

Vaikka kaikki EU-maat ovat demokratioita, ei itse EU ole demokraattinen eikä avoin. Jos se kehittyä liittovaltioksi, sen olisi demokratisoitettava, mikä puolestaan veisi itsenäisyyden sen jäsenmailta. On siis vain kaksi huonoa vaihtoehtoa. EU ajautuu väistämättä kohti suurta hallinnon ja päätöksenteon remonttia. Pienten jäsenmaiden asema tulee heikkenemään ja mak-suusuus kasvamaan. Tällainen kehitys on kielteistä.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöön Etyj:hin kuuluvat kaikki alueen valtiot, ja sille on rakennettu omia elimiä. Tavoitteena on sen toimintakyvyn vahvistaminen turvallisuuspoliittisena instituutiona. Erittäin tärkeää on huomata, että Etyj ei jaa Eurooppaa kahtia. Venäjä on siinä mukana ja osallistuu keskusteluun ja päätöksentekoon. Etyj on tärkeä ja arvokas foorumi. Nimensä mukaisesti siinä tärkeimpänä tekijänä on yhteistyö.

Myöskään Euroopan neuvosto ei jaa Eurooppaa, vaikka kaikki Euroopan maat eivät siihen vielä kuulukaan. Se on valmis ottamaan kaikki maat jäsenikseen, kunhan ne täyttävät tietyt arvot. Demokratian ja ihmisoikeuksien edistämisen ovat sen tärkeimmät tavoitteet.

Euroopan turvallisuuden kannalta on keskeistä kehittää nimenomaan koko maanosan kattavaa organisaatiota eli Ety-järjestöä, jossa yhteistyön puitteissa pyritään ehkäisemään ennalta kriisien syntyä ja toteuttamaan niiden rauhanomaista ratkaisua. Suomelle Etyj on jo historiaansa perusteella erityisen arvokas. Budapestin päätöksen mukaisesti sen puitteissa käynnistyy keskustelu yhteisestä ja kokonaisvaltaisesta tulevaisuuden turvallisuusmallista. Tälle hankkeelle on syytä antaa täysi tuki.

Euroopan neuvostolla on keskeinen asema demokratian vahvistamisessa ja ihmisoikeuksien kunnioitukseen ja lakiin perustuvan yhteiskunta-kehityksen edistämiseksi sekä niitä koskevien yhteisten normien noudattamisen valvonnassa. Euroopan neuvosto on keskeinen toimija kansojen eettisen perustan vahvistamisessa, mikä puolestaan on erittäin tärkeää rauhanomaisen kehityksen turvaamiseksi. Ylhäältä annetut rakenteet, joita selonteossa liiaksikin korostetaan, eivät kestä, ellei kansoja saada demokraattisin ja ihmisoikeuksien kunnioittavin menetelmin mukaan kehitykseen. Voidaan puhua ns. moraalista infrastruktuurista, joka on vierasta sotilasliitolle ja jollaista ei myöskään EU:sta ole löydetävissä.

Selonteossa hallitus korostaa kansallisvaltioiden asemaa kansainvälisten suhteiden perustomijoina, mutta samanaikaisesti painottaa Euroopan unionin vahvuutta ja edelleenvahvistamisen merkitystä. Kansallisen itsenäisyyden, vahvan EU:n ja jakamattoman Euroopan samanaikainen korostus ovat väistämättä ristiriidassa keskenään. Mikä hallitukselle on todella tärkeää, ei ilmene selonteosta.

Suomi on Euroopan unionin jäsen ja on vauhdin sitoutunut Maastrichtin sopimukseen. Unionin vahvistuessa Talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen toteutuessa ja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittyessä sekä mahdollisen puolustusyhteistyön myötä itsenäisyytemme kaventuu hyvin ohueksi. Se ei ole kansamme etu, eikä se myöskään ole eurooppalaisen turvallisuuspolitiikan kannalta toivottavaa. EU koostuu lukuisista erilaisista kansoista, joilla on eri kielet, kulttuurit, uskonnot ja historialliset taustat. Hyvin erilaisten kansojen liian tiivis yhdistä-

minen johtaa vaikeuksiin, joiden kaltaisia olemme nähneet itäeurooppalaisten liittovaltioiden hajoamisen yhteydessä. Laajassa ja syvässä yhteistyössä olevat itsenäiset valtiot ovat paras tae turvallisuudelle. Siksi EU:ta tulee kehittää väljänä itsenäisten valtioiden yhteisönä.

EU-jäsenyys ei anna Suomelle minkäänlaisia reaalisia turvallisuustakuita, eikä niitä edes haluttu hakea jäsenyyden kautta. Jos turvallisuustakuita haluttaisiin, tulisi Suomen liittyä täysjäseneksi Weu:hun ja Natoon. Hallitus kuitenkin viisaasti ja yksiselitteisesti torjuu sotilaallisen liittoutumisen. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää sotilaallista liittoutumattomuutta perusteltuna ja oikeana linjauksena.

Sotilasliiton laajentaminen yleensäkin on huonompi ratkaisu kuin laajaan, rajat ylittävään itsenäisten valtioiden yhteistyöhön perustuva turvallisuuspolitiikka. Siksi Suomen tulee niin YK:ssa kuin eurooppalaisissakin organisaatioissa toimia sotilaallisen varustautumisen vähentämisen ja yhteistyömekanismien kehittämisen puolesta.

Arvoisa puhemies! Vaikka hallitus linjaa selkeästi, että Suomi pysyttäytyy sotilasliittojen ulkopuolella, elää epäily siitä, että EU-jäsenyyden myötä Suomi liukuu Weu:n täysjäseneksi ja myös Natoon. Asiastahan puhuvat eräät poliitikotkin avoimesti. Nato-jäsenyys tekisi Suomen itärajasta Naton ja Venäjän yhteisen rajan. Tähän olisi perustettava sotilasliiton asevarastoja, tukikohtia sekä valvontaelimiä ja toimintoja, joiden komentokeskukset olisivat jossakin etäällä Länsi-Euroopassa. Tämä muuttaisi ratkaisevasti sotilaallisia painotuksia Euroopassa. Vastaavasti tämä aiheuttaisi lisävarustautumista itärajamme takana.

Viisautta on siis määrätietoisesti torjua Nato-jäsenyys. Weu:n täysjäsenyys antaisi toki lisää vaikutusmahdollisuuksia, mutta järjestön linjat, päätöksenteko- ja vastuukysymykset ovat niin epäselvät, että täysjäsenyyteen ei ole syytä pyrkiä. Täysjäsenyys johtaisi myös Nato-jäsenyyteen, joten siksikään se ei ole kannatettavaa.

Suomen tulee tukea naapurimaatamme Venäjää ja sen kehitystä hyvässä yhteistyössä. Emme kuitenkaan kaipaa enempää venäläistä kuin minäkään muunkaan vieraan maan sotaväkeä maahanamme.

Arvoisa puhemies! EU:n hallitustenvälinen konferenssi ensi vuonna asettaa kaikki EU:n jäsenmaat vakavan kysymyksen eteen. Maastrichtin sopimuksen sisältämä tavoite EU:n yhteisestä puolustuspolitiikasta ja aikanaan mahdollisesti

toteuttavasta yhteisestä puolustuksesta nousee esiin. Sotilasliittoihin kuulumattomat EU-maat, muun muassa Suomi, ovat varauksitta luvanneet toteuttaa tuon tavoitteen sitoutuessaan Maastrichtin sopimukseen. Ensi vuonna ei tuo kysymys vielä näillä näkymin ole ratkaisuvaiheessa, mutta edessä se kuitenkin on. Hallituksen selonteko ei tätä asetelmaa käsittele, vaan väistää kysymyksen poikkeuksellisen kevyesti. Onko vaikenemisen syynä ehkä sateenkaarihallituksen sisäisten näkemyserojen suuruus?

Vain seitsemän kuukautta on aikaa siitä, kun vasemmistoliiton edustaja eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa ed. Wahlström kirjoitti vastalauseen, jolla ryhmä irtisanoutui erityisesti kokoomuksen ja SDP:n linjasta, valiokunnan EU-jäsenyyttä koskeneessa mietinnössä seuraavasti:

"Vasemmistoliiton kansanedustajat ovat suhtautuneet kriittisesti Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa. Arvostelumme keskeisiä kohtia ovat olleet mm.:

1) unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, sekä ennen kaikkea puolustusolotteen kehittäminen muuttavat perin pohjin maamme tähänastisen puolueettomuus- ja liittoutumattomuuspolitiikan vieden maamme osaksi Länsi-Euroopan unionin pohjalle kehittyvää sotilasliittoa, joka samanaikaisesti jo nyt on yhteydessä Pohjois-Atlantin sopimusjärjestöön (Nato); -"

Nyt vasemmistoliitto yhdessä kokoomuksen ja sosialidemokraattien kanssa puolustaa vahvaa unionia ja luistelee eteenpäin eikä näytä tietävän itsekään, minne on menossa. Den glider in, minister Andersson och riksdagsman Wahlström! Teidän tuellanneko liu'umme sisään Natoon?

Arvoisa puhemies! Yhteisen puolustuksen järjestäminen siirtyy muutamalla vuodella. EU-konferenssi keskittyy kriisinhallintaan ja valmiusjoukkokysymyksiin. Selonteon lopussa hallitus toteaa: "Kansallisen puolustustehtävän ohella Suomen on luotava ja parannettava valmiuksia sotilaallisesti vaativampiin ja monipuolisempiin kansainvälisiin rauhanturva- ja kriisinhallintatehtäviin osallistumiseen. Kriisinhallintavalmius on nähtävä kasvavana osana puolustuspolitiikan kokonaisuutta ja uutena turvallisuuspolitiikan välineenä sekä myös puolustuskyvyn vahvistumisena". Selonteon tiivistelmässä taas sanotaan, että "Suomi ei osallistu operaatioihin, jotka edellyttävät rauhaanpakottamista tai voimakeinojen käyttämistä muita valtioita tai konfliktin osapuolia vastaan".

Minkälainen toiminta näiden tavoitteiden ja

rajausten väliin jää ja mahtuu? Millaista on sotilaallinen valmius osallistua kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin siten, että voimakeinoja ei käytetä konfliktin mitään osapuolta vastaan? Tähän hallitukselta odotamme selkeää vastausta.

Suomella on pitkä ja kansainvälisesti arvostettu kokemus ns. perinteisessä rauhanturvaamistoiminnassa. Tämä YK:n alainen toiminta on perustunut kriisin osapuolten suostumukseen ja alueella vallitsevaan rauhansopimukseen tai vähintään aselepoon. Tällaisella perustalla tapahtuva rauhanturvaaminen on yleensä onnistunut. Sen sijaan avoimeen konfliktiin osallistumisesta kansainvälisellä yhteisöllä on vain huonoja kokemuksia.

Humanitaarisen avun perille toimittaminen tai suoranaisen kansanmurhan estäminen ovat vakavia haasteita kansainväliselle yhteisölle. Jos ennalta ehkäisevät toimet ovat epäonnistuneet, joudutaan pohtimaan kriisinhallintaa ja rauhaanpakottamista. Erittäin harvoin voiman käytöllä voidaan kuitenkaan ongelmia ratkaista. Väkivalta luo uutta väkivaltaa. Se uhkaa lisätä myös terrorismia.

Tässä yhteydessä kiinnittää huomiota käytössä olevien ja selonteossakin ilmenevien termien moninaisuus: kriisinhallinta, konfliktinhallinta, rauhaanpakottaminen, laajennettu rauhanturvaaminen ja laajennettu itsepuolustus. Kaikkiin näihin näyttäisi sisältyvän aktiivinen voimankäyttö ja monenlaiset seuraukset kuten puolueettomuuden vaarantuminen, suuret kustannukset ja ihmishenkien menetykset.

Koko valmiusjoukkohanke on niin levällään, että siihen kannan ottaminen on lähes mahdotonta. Selonteon sisältämillä tiedoilla on hanketta vaikea tukea. Sen sijaan esimerkiksi siviilihenkilöistä koostuvan ympäristö- ja muita katastrofeja varten perustettavan asiantuntijavalmiusjoukon perustaminen sopisi Suomelle hyvin. Tällaiseen hankkeeseen olisi syytä panostaa esimerkiksi yhteispohjoismaisesti.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä katsoo, että Suomen tulisi pitäytyä perinteisessä rauhanturvaamistoiminnassa ja humanitaarisen avun antamisessa kärsimään joutuville. Ilman erittäin huolellisia ja tarkkoja lisäselvityksiä eduskuntaryhmämme ei ole valmis antamaan tukeaan kansallisen valmiusjoukon muodostamiselle eikä myöskään pohjoismaiseen tai kansainväliseen valmiusjoukkoon osallistumiselle.

Arvoisa puhemies! Hallitus toteaa selonteos-
saan: "Suomi edistää muuttuvissa oloissa parhai-

ten Pohjois-Euroopan vakautta pysyttelemällä sotilasliittojen ulkopuolella ja ylläpitämällä uskottavaa itsenäistä puolustusta.” Edelleen hallitus vakuuttaa: ”Kansallisen puolustuksen alalla Suomen tilanne on vakaa. Turvallisuusympäristöön nähden uskottavaa puolustuskykyä on kehitettävä ajantasaisen ja pitkän aikavälin turvallisuusarvion pohjalta. Tämä vaatii puolustusvoimien toimintaedellytysten pitkäjänteistä kehittämistä.”

Hallitus korostaa siis uskottavaa itsenäistä puolustusta. Se ei kuitenkaan laajassa selonteossaan kerro, millä tasolla esimerkiksi määrärahojen ja materiaalien valmiuden osalta puolustuksemme on oltava hallituksen mielestä, jotta se olisi uskottava. Jos vasemmistoliiton vaatimus muutaman sadan miljoonan markan puolustusmenojen leikkauksista toteutuu ja on hallituksen kanta, säilyykö uskottava itsenäinen puolustus? Eri ministerien viimeaikaisten julkisten kannanottojen perusteella on todettavissa, että hallituksen sisällä on poikkeuksellisen paljon ja suuria näkemyseroja puolustusmäärärahojen tasosta ja tarpeesta. Uskottavuus on koetuksella siksi, että hallitus ei ota tähän kysymykseen kantaa selonteossaan.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että Suomi pysyttäytyy puolueettomana sotilasliittojen ulkopuolella ja itsenäisen puolustuksen varassa. Näin torjumme Wue:n täysjäsenyyden ja Nato-jäsenyyden sekä konfliktien osapuoleksi joutumisen. Samalla voimme toteuttaa presidentti Urho Kekkosen lausahdusta: ”Turvallisuus ei ole aitojen paneamista, vaan ovien avaamista.” Suomen ei tule rakentaa aitoja kansojen välille, mutta ovien avaamisessa kannattaa kuitenkin edetä harkitusti.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää lisäksi välttämättömänä, että hallitus antaa eduskunnalle vielä ennen EU:n hallitustenvälisen huippukokouksen alkua uuden selonteon tai mieluummin tiedonannon niistä turvallisuuspoliittisista ja muista keskeisistä asioista, jotka tulevat esille mainitussa kokouksessa. Tämä on tärkeää siksi, että nyt käsitellyssä olevassa selonteossa moniin keskeisiin kysymyksiin ei hallitus ole ottanut selkeää kantaa. Lisäksi on mahdollista, että huippukokouksessa nousee esille muun muassa yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ja yhteiseen puolustukseen liittyviä kysymyksiä syvemmin, kuin hallitus nyt selonteossaan kuvittelee.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. T a r k k a : Herra puhemies! Suomen turvallisuuspoliittinen asemointi uutta rakennetta luovassa Euroopassa voi onnistua vain, jos lähtökohtana on todella kirkas tietoisuus siitä, että rakenne on nyt uusiutumassa, ja kirkas tietoisuus siitä, millä tavalla se uusiutuu. Hallituksen selonteossa tämä ratkaiseva taustatekijä on kyllä kaiken aikaa läsnä rivien välissä, mutta täsmällisiksi sanoiksi se tiivistyy vasta viimeisen luvun alussa. Siinä todetaan, että ”Suomi on irtaantunut kylmän sodan aikaisesta kansainvälisestä asemastaan, jonka keskeisenä tekijänä oli yya-sopimus” Neuvostoliiton kanssa. Suomi ei ole enää bysanttilaisen tulkinnan varaisesti kytköksissä laajenehishaluisen suurvallan ideologis-sotilaalliseen etupiiriin. Suomi on asemoinut itsensä eurooppalaisten demokratioiden ydinryhmään. Nyt Suomen suhde myös Venäjään rakentuu tasavertaisuuden periaatteelle.

Suomen aktiivisuus Ety-prosessin esivaiheista lähtien viestitti jo pyrkimystä tähän suuntaan, mutta kylläkin peitetysti. Se käärittiin vanhakan-taisen liturgian pumpuliin, oikeastaan tarpeettomankin pitkään. Viimeistään perestroikan alkessa Neuvostoliitossa 80-luvun puolivälissä Suomella olisi ollut jo mahdollisuus ja syytäkin sanoa selvästi, että tavoitteena oli purjehtia ulos vaaralliselta yya-väylältä korvaamalla sidos Neuvostoliittoon sidoksella Ety-prosessiin. Silloin se jäi sanomatta, vaikka se kyllä näkyi. Kymmenessä vuodessa on kuljettu niin pitkä matka, että aremmankin on jo pakko uskoa muutosten syvyyteen ja pysyvyyteen. Hallituksen turvallisuuspoliittinen selonteko osoittaa, että nyt on syntynyt todella rohkeus tämän sanomiseen. Suomi ei ole enää idän ja lännen välissä. Suomi on pohjoisessa. Suomen turvallisuuspolitiikalla ei ole enää ulkoa annettuja reunaehtoja. Meidän turvallisuuspolitiikkamme nousee suomalaisten omasta tahtotilasta.

Uutta tahdon vapautta sovellettiin käytännössä ensimmäistä kertaa syyskuussa 90, kun Suomi esitti yksipuoliset tulkintansa Pariisin rauhansopimuksesta ja yya-sopimuksesta. Mutta silloin tämä ratkaisu vain tehtiin ilmaisematta suoraan taustalla ollutta ratkaisevaa muutosta.

Turvallisuuspoliittinen uusi kulttuuri, joka on kehittynyt vähitellen, on näkynyt myös siinä, että puolustuskyvyn merkitystä on alettu käsitellä meillä yhtä tavanomaisen luontevasti kuin muis-

sa sivistysmaissa jo pitkään. Vielä 80-luvun loppuvuosinakaan ei olisi voinut kuvitella, että Suomen viralliseen turvallisuuspolitiikan määritelmään kuuluu viittaus puolustuskykyyn, siis aseisiin. Eikä olisi voinut kuvitella varsinkaan sitä, että aikoinaan kaikkein hurmautuneimmin yysopimusta helleineet keskustelijat toistavat nyt sotilaallista liittoutumattomuutta ja itsenäistä puolustuskykyä samalla hartaudella kuin ystävyyttä ja luottamusta silloin aikoinaan.

Turvallisuusasemassa ja turvallisuusasenteissa tapahtuneet muutokset saavat kuitenkin täyden merkityksen vasta, kun ne on virallisesti todettu uuden politiikan lähtökohdaksi. Vasta sen jälkeen turvallisuuspoliittiset ratkaisut eivät ole irrallisia päätöksiä, kuten Pariisin rauhansopimuksen tulkinta, Hornet-päätös ja DDR-aseiden osto vielä aikanaan olivat. Johdonmukainen turvallisuuspolitiikka ei ole mahdollista ilman julki lausuttua, sisäisesti loogista määritelmää siitä älyllis-analyttisestä taustasta, jolle Suomi turvallisuuspolitiikkansa perustaa.

Hallituksen selonteko luo nyt sellaisen taustan. Sen 34 ensimmäistä sivua ovat kylläkin täynnä uuden liturgian mukaista yksityiskohtakuvasta, mutta sen 6 viimeistä sivua ovat tiivistelmä turvallisuus- ja puolustusfilosofisesta visiosta, jossa on kuultavissa suorastaan historian siipien havinaa.

Hallituksen lähtökohtana näyttää olevan pitäytyminen EU-jäsenyydestä syntyvään koheesioturvallisuuteen, jonka hallitus muotoilee seuraavasti: "Jäsenyys unionissa auttaa torjumaan Suomen kohdistuvia sotilaallisia uhkia ja estämään poliittisia painostusyrityksiä." Astetta arkipäiväisemmin sanottuna tämä merkitsee eräänlaista "älä tönä mun kaveria"-efektiä. Suomen turvallisuus perustuu siihen, että se on unionin jäsen. Perusturvallisuus syntyy jo tästä poliittisesta olosuhteesta ilman erikseen muotoiltua sotilaallista takuulauseketta. Hallitus osoittaa täsmällisesti, että tavoitteena on pitää kaikki turvallisuuspoliittiset ja sotilaspoliittiset vaihtoehdot avoimina, myös sotilaallisen liittoutumisen mahdollisuus. Sen määrittelemä opillinen lähtökohta osoittaa selvästi, että olemassa olevien vaihtoehtojen käyttäminen tai käyttämättä jättäminen riippuu Suomen omasta päätöksestä. Ei ole niin, että jokin yksittäinen ratkaisu nyt johtaisi joskus myöhemmin meidän tahdostamme riippumatta johonkin lopputulokseen, jota suomalaiset eivät itse ole valinneet.

Kylmässä sodassa syntyneet henkiset pakko-liikkeet ovat saaneet monet keskustelijat varoit-

telemaan siitä, että ensi vuoden EU:n hallitustenvälinen konferenssi päättää Euroopan unionin yhteisestä puolustuksesta ja että tämä ratkaisu pakottaa unenomaisella varmuudella myös Suomen Naton jäseneksi. Tämä väite perustuu joko pahan laatuiseen asiantuntemattomuuteen tai tarkoitukselliseen harhaanjohtamisen haluun. Kaikki, mitä ainakin tähän mennessä tiedetään hallitustenvälisen konferenssin valmistelusta, osoittaa, että tämä konferenssi ei tule päättämään yhteisestä puolustuksesta, yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ehkä hyvinkin, mutta tuskinpa yhteisestä sotilaspoliitiikasta. Sitä paitsi unionilla on jo nyt melkein yhteinen puolustuspolitiikka, sillä sen jäsenten enemmistö kuuluu Natoon.

Euroopan sotilaspoliittisen rakenteen uudistamiseen menee vielä hyvin pitkä aika. Siksi hallituksen ilmaisema halu pitää kaikki vaihtoehdot auki on hyvin perusteltu. Sotilaspoliittisesta perusratkaisusta päätetään sitten, kun sen päätöksen aika tulee. Ei pidä vastata ennen kuin tiedetään, mikä on kysymys.

Sotilaallisesta liittoutumisesta käyty julkinen keskustelu on tähän asti noudattanut kaikkein karkeimman propagandan kaikkein helpointa linjaa. Siinä Nato-jäsenyyden vastustajat maalaavat ensin omin sanoin omista luutuneista asenteistaan syntyvät kauhuskenaariot. Sitten he alkavat sankarillisesti, taitavasti ja menestyksellisesti taistella näitä itse aiheutettuja vaaroja vastaan. He muotoilevat kysymyksen sen mukaan, minkälaisen vastauksen ovat etukäteen päättäneet oikeaksi. Tuskinpa he kuitenkaan ihan aidosti uskovat mörköihin keskellä päivää. Luultavammin he vain arvelevat tällaisen menettelyn itselleen taktisesti edulliseksi.

Nato-kysymyksessä tämä vanhakantainen pelotteluteknikka tuottaa kyllä johtopäätöksen, joka voi olla hyvinkin perusteltavissa, mutta sen käyttämä prosessi ei kelpaa älyllistä johdonmukaisuutta ja historiallista vastuuntuntoa vaativien päätösten työmenetelmäksi.

Tämän epä-älyllisen keskustelutaustan takia hallitukselta olisi toivonut vielä täsmällisempää kannanottoa Nato-jäsenyyteen, varsinkin kun selonteossa on kyllä esitetty kaikki ne tärkeimmät raaka-aineet, jotka sellaiseen kannanottoon tarvitaan.

Mutta asian pohdinnassa on muistettava myös se, että ei ole välttämättä varmaa, että Naton piirissä oltaisiin Suomen jäsenyydestä kovin aktiivisesti kiinnostuneita. Naton nykyinen laajenemiskiinnostus koskee vain Keski-

Euroopan maita. Sen listalta puuttuvat esimerkiksi Ruotsi ja Suomi. Sekä niiden, jotka innokkaasti kannattavat Nato-jäsenyyttä, että niiden, jotka voimakkaasti sitä vastustavat, kannattaisi kyllä muistaa tämä yksityiskohta. Sotilaallinen liittoutuminen ei ole kysymys vain siitä, halummeko me liittoutua vai emme. Siinä on kysymys myös siitä, haluaako liittoutuma meidän liittoutuvan.

Suomen Nato-jäsenyys merkitsisi sitä, että koko liittokunta sitoutuu puolustamaan pohjoisia soita ja metsiä samalla voimalla, kuin se nyt sitoutuu puolustamaan Keski-Euroopan väestö-, talous- ja kulttuurikeskuksia. On syytä olettaa, että kaikki Naton sotilassuunnittelijat eivät ehkä kovin mieluusti ota vastuulleen puolustustehtävää, joka jouduttaisiin pahan hetken tullen toteuttamaan sen joukoille vieraissa olosuhteissa ja tuhansien kilometrien päässä puolustusliiton ydinalueelta.

Suomen tarve liittyä Natoon riippuu ratkaisevasti siitä, millaisia uhkia muutaman vuosikymmenen aikana ajatellaan syntyvän lähialueillamme. Selonteossa todetaan rauhallisen selväkielisesti, että on varauduttava myös Venäjän demokratiakehityksen epäonnistumiseen ja niihin muutoksiin, joita tämä mahdollisesti aiheuttaisi Venäjän kansainväliseen käyttäytymiseen. Ajatusrakenne on johdonmukainen.

Jonkinlaisia valmiuksia Nato-jäsenyyden toteuttamiseen onkin vähitellen syntymässä Suomessa, mutta niissä on kuitenkin kysymys lähinnä jäsenyyden fyysisten esteiden vähentämisestä, siis sen varmistamisesta, että liittyminen Natoon olisi todella mahdollista, jos joskus päättäisimme niin. Mutta poliittisesti Suomen tie Natoon on varmasti erityisen kivikkoinen, jos ilmoittautumme jäseneksi kriisin jo ollessa päällä. Jos lähdetään siitä, että tällaisessa tilanteessa ainoa mahdollinen ratkaisu olisi Nato-jäsenyys, sen ajoituksesta tulisi äärimmilleen vaikeutettu peli. Nykytilanteessa hyvin perusteltu odottamisen ja tilanteen seuraamisen politiikka voi muodostua myös ansaksi. Voi nimittäin käydä niinkin, että sitten kun liittoutuminen todetaan tarpeelliseksi, on jo myöhäistä.

Suomen Nato-jäsenyyden pohdinta on samanlainen alueellinen nollasummapeli kuin oli Ruotsin Natoon liittymisellä spekulointi kylmän sodan aikana. Silloinhan vallitsevana oletuksena oli, että jos Neuvostoliitto kiristää otettaan Suomesta, Ruotsi liittyy Natoon. Lähiaikojen tilanteessa on mahdollista, että Suomen kiinnostus Nato-jäsenyyttä kohtaan alkaa kasvaa, jos Ve-

näjän ja Baltian maiden välillä syntyy sotilaallista jännitystä.

Vaikka Nato-jäsenyys on siis olemassa oleva todellinen vaihtoehto, Suomen kannattaisi käyttää huolella hyväksi koko käytettävissä oleva miettimisaika ja käyttää se todella älyllisesti rehelliseen pohdintaan. Olisiko EU-jäsenyydestä syntyvä koheesioturvallisuus sittenkin riittävä myös sellaisessa oletetussa tilanteessa, jossa Venäjä olisi siirtynyt sotilaallisesti ja ehkä kansalliskiihkoisesti hyökkäävään politiikkaan? Silloinhan kansainvälisen politiikan rakenne muistuttaisi eräällä tavalla kylmän sodan aikaista tilannetta. Jännite ei olisi vain Euroopan sisäinen ongelma. Myös mannertenvälisen ydinaseistuksen poliittinen painoarvo lisääntyisi siinä tilanteessa nykyiseen verrattuna, ja Yhdysvallat olisi silloin nykyistä merkittävämpi sotilaspoliittinen vaikuttaja myös Suomen turvallisuusympäristössä.

Kylmän sodan aikana Suomen alueen ja ilmatilan pysyminen Suomen omassa hallinnassa oli selvästi Yhdysvaltain sotilaallisen edun mukaista. Sen sotilasjohto saattoi röyhkeästi laskea, että puolueettoman Suomen ilmatila tarjosi käytännössä lännelle avoimen kanavan hyvin lähelle Neuvostoliiton tärkeimpiä alueita. Tämä sama sotilaallinen logiikka lisäisi Yhdysvaltojen kiinnostusta Suomeen myös sellaisessa oletetussa tulevaisuuden tilanteessa, jossa kansallismielinen Venäjä saa Yhdysvallat huolestumaan esimerkiksi rajoitetun mannertenvälisen ydiniskun mahdollisuudesta.

Ei ole ilman muuta varmaa, että näin kiristyneen kansainvälisen jännityksen oloissa Nato-jäsenyys olisi Suomen kannalta paras vaihtoehto. Suomen turvallisuutta palvelisi silloin ehkä hyvinkin EU-jäsenyydestä syntyvä ”älä tönä mun kaveria” -vaikutus yhdistettynä Yhdysvaltain ilmaistematta jäävään, mutta kaikkien tietämään sotilaalliseen tarpeeseen säilyttää Suomi koskemattomana.

Se, että hallitus haluaa selonteossaan varata Suomelle myös mahdollisuuden liittyä Natoon, ei tarkoita sitä, että Suomi kireässäkään kansainvälisessä tilanteessa liittoutuisi sotilaallisesti. Se mahdollisuus on hyvä pitää auki, mutta sen rinnalla on monia muitakin mahdollisuuksia. Sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus kireässäkin kansainvälisessä tilanteessa saattaa, ainakin nyt näkyvissä olevien rakennetekijöiden perusteella, olla ehkä vielä edullisempi vaihtoehto kuin sotilaallinen liittoutuminen.

Herra puhemies! Hallituksen selonteon tiiviissä loppuosassa on esitetty Suomen turvallisuuspolitiikan perusvisiot sekä historianfilosofisesti että poliittisesti niin tyylikkäästi ja arvokkaasti, että nuorsuomalaiset hyväksyvät sen peruslinjauksena. Sen lisäksi selonteossa on kuitenkin myös sellaisia piirteitä, joista pitäisi järjestää oikeastaan omat kriittiset täysistuntonsa. Tällaisia kysymyksiä ovat mm. turvallisuuspolitiikan käsitteellinen laajennus melkein päylilaveaksi ja kovin ruusuiselta tuntuva käsitys loputtomasti laajenevasta ja syvenevästä integraatiosta. Myös YK:n asema kansainvälisessä järjestökentässä kaipaisi täsmennystä, samoin sopimuksen merkitys Suomen ja Venäjän suhteille sekä rauhan- turvaamisen ja rauhaanpakottamisen herkkä rajankäynti. Mutta pääasiat näyttävät olevan luottamusta herättävällä tavalla hallituksen hallinnassa.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Suomen turvallisuus on vuosikymmenet perustunut puolueettomuuteen ja itsenäiseen ja uskottavaan maanpuolustukseen. Tämän mallin turvin on maamme selvinnyt vaurioitta läpi kylmän sodan ja suurvaltaristiriitojen karikkojen toisen maailmansodan päättymisestä lähtien 50 vuotta sitten. Ehkä ylpeys on hieman aika ajoin kärsinyt ja olemme joutuneet kuuntelemaan suomettumisvinoiluja, mutta tärkein eli itsenäisyys ja itsemääräämisoikeus on säilynyt ja olemme voineet elää suhteellisen turvallisissa oloissa täällä Koti-Suomessamme.

On itsestäänselvyys, että maailmanpoliittisen tilanteen täydellisen mullistumisen johdosta, mikä oli seurausta Neuvostoliiton ja koko sosialismaablockin hajoamisesta, ei entisen kaltaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ollut enää mahdollista harjoittaa. Oli löydettävä ratkaisu nykyiseen, ainakin näennäisesti vapaampaan tilanteeseen. Suomi valitsi vahvan johdattelun jälkeen tukeutumisen Euroopan unioniin ja sitä kautta yhdentymisen länsieurooppalaiseen valtioperheeseen. Ratkaisu tehtiin varsin niukan, mutta kuitenkin kiistattoman kansanäänestyksessä saavutetun enemmistön turvin, joten sitä ei enää sovi arvostella. Ratkaisun järkevyydestä voidaan tietysti olla monta mieltä. Itse suhtaudun jäsenyyteemme EU:ssa edelleen kriittisesti, mutta loppujen lopuksi tulevaisuus yksin näyttää päätöksen hyvyden tai huonouden. Ennukset vain näyttävät huonoilta.

Turvallisuuspoliittisesti Suomi sitoutui liityessään jäseneksi Euroopan yhteisöön käytän-

nössä länsiliittoutumaan eli Nato-leiriin. Tämä johtuu siitä, että valtaosa EU:n ja samalla Länsi-Euroopan unionin Weu:n jäsenistä kuuluu myös Natoon. Weu muodostaa Naton nk. eurooppalaisen pilarin ollen osa puolustusjärjestelmää. On siis varsin keinotekoisia pyrkiä selkeästi erottelemaan Nato ja Weu toisistaan käytännön toimien osalta. Suomea sitoo tähän puolustuspoliittiseen rakennelmaan jäsenyyssopimuksessa ilman varauksia hyväksymämme Maastrichtin sopimus, jossa sovittiin EU-toiminnan syventämisestä myös puolustuspolitiikan osalta lähitulevaisuudessa.

Tavoitteena on ilman muuta pitkällä tähtäimellä yhteinen Weu:n puitteissa toimiva puolustusjärjestelmä. Kun, niin kuin edellä totesin, suurin osa Weu:n maista on Naton jäseniä ja hoitaa puolustuksensa sitä kautta, lienee hyväuskaisuutta kuvitella Weu:n muodostuvan joskus omaksi toimivaksi puolustusliitokseen. Näin käy vain siinä tapauksessa, että USA päättäisi luopua sotilaallisesta läsnäolostaan Euroopassa. Tämä ei tunnu uskottavalta vaihtoehdolta näinä päivinä, koska USA näyttää ottaneen ns. maailmanpoliisin roolin.

Mielestäni Suomen olisi tullut jo liittymisvaiheessa saada sitova kirjaus jäämisestämme EU:n yhteisen puolustusjärjestelmän ulkopuolelle. On laihla lohtu pidemmällä tähtäimellä todeta, että yhteisen puolustuksen luominen vaatii yksimielisyyden EU-maiden kesken. Euroopan unionissa lisääntyä jatkuvasti mielipide, että enemmistö- päätösjärjestelmä tulisi ottaa nykyistä laajempaan käyttöön sekä pienten jäsenmaiden vaikutusmahdollisuuksia supistaa. Tässä valossa en voi olla yhtä luottavainen Suomen itsenäisen turvallisuuspolitiikan ja puolustuksen tulevaisuuteen, kuin hallitus näyttää selonteossaan olevan. Pelkään, että Suomi ajetaan hiljaa hämärissä taakaojen kautta ensin Weu:n jäseneksi ja sitä kautta mukaan Naton laajentumiskehitykseen. Tämä tulisi ainakin minun mielestäni yrittää kaikin keinoin estää, mikäli se ei ole vielä liian myöhäistä.

Arvoisa puhemies! Kuten jo totesin, vanha- kantainen puolueettomuuspolitiikka ei enää sovellu nykyiseen tilanteeseen Euroopassa. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että meidän olisi välttämättömästi liittoutua sotilaallisesti mihinkään suuntaan. Suomella on ja mielestäni tulee myös jatkossa olla riittävän vahva ja uskottava armeija. Tämä merkitsee korkeatasoista koulutusta ja ajan tasalla olevaa sekä määrällisesti riittävää kalustoa. Sitä ei puolestaan voida aikaansaada nykyistä vähäisemmällä puolustusmäärärahoil-

la. Todennäköisesti korotuspaineitakin voi syntyä. Lohdutukseksi tähän voidaan todeta, että mikäli Nato-intoilijoiden toiveen mukaisesti päätyisimme kyseisen järjestelmän jäseneksi, nousisivat puolustusmenomme merkittävästi nykyisestä tasostaan, ed. Laakso.

Katson, että maallemme ja sen turvallisuudelle on kaikkein paras ratkaisu itsenäisen vahvan puolustuksen ylläpitäminen ja kaikkien sotilaaliittoutumien ulkopuolella pysyttäytyminen vaikka sitten väkisin eli EU:n mahdollisten tulevien päätösten vastaisestikin.

Suomen kohtalonkysymys on aina ollut ja tulee aina olemaan sen geopoliittinen asema Venäjän naapurina. Tästä naapuruudesta olemme kansana saaneet vuosisatojen saatossa ”nauttia” monin eri tavoin. Yleensä se on tehnyt todella kipeää ilman, että olisimme olleet siihen itse syyllisiä, kuten Ruotsin-vallan aikana ja Stalinin laajentumispolitiikan takia.

Puolueettomuuspolitiikka ja yya-sopimus toivat vakaan tilanteen viimeisten lähes 50 vuoden ajaksi. Mutta nyt olemme jälleen tyhjän sivun edessä. Itse olemme laittaneet varpaamme Weu:n kautta Naton oven väliin, ja toisaalta Venäjä hakee omaa rooliaan niin sisäisesti kuin ulkoisesti. Nyt olisi pystyttävä tekemään viisaita ratkaisuja, joiden turvin maamme asema säilyisi yhtä turvallisena kuin viime vuosikymmenten aikana. Ongelmana on vain se, että muuttuvat tekijät ovat lukuisat ja ne eivät ole Suomen eivätkä suomalaisten käsissä. Toisaalta on auki eurooppalainen turvallisuuspoliittinen kokonaisratkaisu 2000-luvulle ja toisaalta Venäjän kehityksen suunta. Näistä riippuu, mikä on Suomen oikea tie tulevana vuosikymmeninä.

Näkinsinärkevimpänä toimintalinjanamme sen, että pyrkisimme EU:n sisällä vaikuttamaan niin, että järjestön yhteisen puolustuksen kehittäminen etenisi mahdollisimman verkkaisesti ja jäisi toteutuessaan niin väljäksi ja suppeaksi kuin mahdollista. Näin oman puolustus- ja turvallisuuspoliittisen linjamme luominen ja säilyttäminen olisi mahdollista. Toisaalta Suomen tulee kaikissa yhteyksissä niin kansainvälisesti kuin kansallisestikin tukea Venäjän demokratisoitus- ja taloudellista kehitystä. Jos siinä tulevien 10–15 vuoden kuluessa onnistutaan, on se ilman muuta etu myös Suomelle niin turvallisuuspoliittisesti kuin taloudellisen kehityksemmekin kannalta. Mikäli taas hajoamiskehitys ja levottomuus lisääntyy tai ajaudutaan jonkin asteiseen diktatuuriin, vaikuttaa se mullistavan kielteisesti Suomen asemaan nk. lännen etuvartiona.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteossa kaavaillaan Suomelle omaa nk. valmiusyksikköä, joka tulisi toimimaan humanitaarisissa ja rauhanturvatehtävissä YK:n, Etyjin ja mahdollisesti myöhemmin myös Weu:n/Naton puitteissa. Toimintaa on suunniteltu toteutettavan yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa siten, että noudatettaisiin jonkinlaista vuorovetojärjestelmää. Nämä valmiusjoukot on tarkoitus koota ja kouluttaa vapaaehtoisista varusmiehistä ja jatkaa koulutusta kertausharjoituksilla. Koulutus tapahtuisi siis normaalin armeijan toiminnan sisällä omana jääkäriprikaatinaan, mutta määrärahat otettaisiin kokonaisbudjetista.

Pidän ajatusta sinänsä kannatettavana, kun se tapahtuu yhteispohjoismaisesti, jolloin kustannuksissa saataneen aikaan tuntuja säästöjä. Kaksi asiaa arveluttaa kuitenkin minua esitetysmallissa. Ne ovat toiminnan rahoitus normaalin puolustusmäärärahan sisältä ja varusmiespalveluksen käyttö prikaatin kouluttamiseen.

Ensiksikin, jos valmiusprikaatin kustannukset piilotetaan armeijan kokonaismäärärahoihin, jäävät valmiusyksikön todelliset kustannukset hämärän peittoon. Silloin myös kustannusvastaavuus YK:n suuntaan hämärtyy ja ennen kaikkea väkisininkin normaalia prikaattia kalliimmaksi tuleva valmiusyksikkö syö muiden yksiköiden määrärahoja ja alentaa koulutuksen ja varustuksen tasoa.

Toiseksi, mikäli valmiusjoukon henkilökunta koulutetaan vähitellen normaalin varusmieskoulutuksen yhteydessä vapaaehtoisista, muodostuu siitä suomalainen muukalaislegioona eli eliittiyksikkö. Tämä on mielestäni suomalaisen maanpuolustushengen kanssa ristiriidassa ja saattaa alentaa normaaleihin yksiköihin menevien varusmiesten palvelusmotiivia.

Kannattaisi vielä perusteellisesti miettiä, voitaisiinko kyseinen yksikkö kouluttaa ja koota nykyisten rauhanturvajoukkojen tapaan ja eriyttää valtion talousarviossa ja puolustusmäärärahoissa omalle momentilleen todellisten kustannusten selville saamiseksi. Se olisi rehellistä myös rahoittajia eli veronmaksajia kohtaan, ministeri.

Arvoisa puhemies! Sotilaallisten ja aseiden tuomien uhkakuvien lisäksi on monia muita Suomen ja suomalaisten turvallisuutta vaarantavia tekijöitä, joiden torjumiseksi yhteiskunnan on tehtävä kaikkensa. Tämän kaltaisia riskejä ovat muun muassa pakolaiset ja ennen kaikkea kansainvälinen rikollisuus.

Pakolaisongelma on ainakin tähän saakka ollut Suomen osalta kohtuullisen pieni. Mutta

kuuluessamme EU:hun voimme joutua osuutemme kokonaisuudesta ottamaan vastaan aikaisempaa suurempia pakolaismääriä. Nekin ovat kuitenkin hallittavissa, mikäli mitään suurta yhtäkkistä pakolaistulvaa ei jostakin syystä synny.

Pahin vaihtoehto olisi sekasorron syntyminen Venäjällä ja suurten massojen tulviminen rajojamme kohti Pietarista ja muualta, kuten Karjalan alueelta. Tämäkin mahdollisuus on otettava huomioon myös onnettomuusriskien takia. Onhan rajojemme läheisyydessä useita valitettavan huonossa kunnossa olevia vanhanaikaisia ydinvoimaloita.

Kansainvälinen rikollisuus ei tunne rajoja, kuten tiedetään. Suomeenkin on vähitellen haakeutumassa järjestäytyneitä rikollisuutta sekä Länsi-Euroopasta että ennen kaikkea Venäjältä. Pahinta olisi, jos Suomesta pääsisi muodostumaan näiden rikolliskulttuurien kohtausta, ns. gateway-alue. Seuraukset voisivat olla tuhoisat, toisin kuin tavoitellusta EU:n ja Venäjän välisen kaupan gateway-asemasta. Uhka on vielä torjuttavissa, mutta hallitukselta ja viranomaisilta vaaditaan nyt todellista tahtoa ja riittävää määrätietoisuutta. Kysymys ei ole mistään pikukujutusta, sillä pahimmillaan ongelma voi vaarantaa kansalaisten perusturvallisuuden, kuten on laita esimerkiksi Virossa ja Venäjällä.

Arvoisa puhemies! Vaikkakin ydinsodan riski on vähentynyt merkittävästi kahden vastakkaisen sotilasliittoutuman asetelman purkauduttua ja USA:n ja Venäjän välisten sopimusten ansiosista, ei maailma ole suinkaan päässyt tästäkään uhkatekijästä kokonaan eroon. Ydinaseita on edelleen riittävästi tuhoamaan koko maapallo moneen kertaan. Lisäksi niitä omistaa moni valtio ja riskinä on, että ne leviävät myös huomattavan ennalta-arvaamattomasti käyttäytyvien maiden haltuun. Näitä ovat mielestäni muun muassa Pakistan, Irak, Iran, Pohjois-Korea ja Libya.

Tämä on mahdollista siksi, että entisen Neuvostoliiton ydinase-ekspertit ovat työttömiä, toimetettomia ja rahattomia entisen etuoikeutetun elämänsä jälkeen. Rahaa on kuitenkin luvassa rutkasti, jos he katoavat johonkin edellä mainittuun maahan luomaan sille omaa ydinasetta, ehkäpä pieni oma plutoniumpesämunalaukku kainalossa. Tämä olisi pystyttävä estämään kansainvälisellä yhteistyöllä, samoin kuin vastaavan tietouden tai raaka-aineiden joutuminen rikollisten tai terroristien haltuun. Tarvittaessa täytyy sivistysvaltioiden maksaa Venäjällä pysymisestä

palkkaa näille ydinasantuntijoille, niin vastenmieliseltä kuin se tuntuukin.

Toinen riskitekijä, joka koskettaa merkittävästi juuri Suomea, on Venäjän yhä kasvava ydinasearsenaali Kuolan tukikohdissa, mikä johtuu ydinkärkien siirtymisestä yhä enemmän sukellusveneisiin, joilla on tärkein tukikohtansa juuri naapurissamme Kuolan alueella. Ongelmana ei liene niinkään sotilaallinen riski vaan pikemminkin ydinonnettomuuden mahdollisuus. Tuskin Venäjä kovinkaan helposti ryhtyisi käyttämään ydinaseitaan, vaikka se on luopunut ensi-iskusta pidättäytymislupauksestaan jokin aika sitten.

Kun taloudelliset vaikeudet ovat naapurimaassamme suuret, voi jopa armeija potea rahapulaa, ja sen seurauksena laitteet rapistuvat. Tällöin on ydinkärkien aiheuttaman saastevaaran mahdollisuus otettava todellisena riskinä huomioon tarkastellessamme Suomen turvallisuutta tulevana vuosina. Toivottavinta tietysti olisi, jos ydinasevaltiot pääsisivät neuvotteluun ja sopimukseen olemassa olevien ydinasevarastojen mahdollisimman laajasta purkamisesta ja uusien aseiden kehittelyn lopettamisesta. Tässä asiassa voi Suomikin toimia aktiivisesti kansainvälisissä yhteyksissä.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Kansalaiset! Nyt kun lähetys loppui luultavasti juuri, niin opin ainakin seuraavaa: Suomessa armeijan käyneet ihmiset tietävät, mitä simputus on. Pidettyäni ensimmäisen puheen, joka ei kuulemma sopinut tänne, nyt tapahtui niin, että kun on olemassa parlamentarismi ja demokratia ja kaikki muut tällaiset arvot, aikataulu laaditaan näköjään niitten puolueiden puolesta, jotka omistavat esimerkiksi suomalaiset tiedotusvälineet, jotta ihmiset voisivat saada suoraa tietoa siitä, mitä täällä tapahtuu, sillä lailla että kaikki puolueet ja kaikki eduskuntaryhmät eivät ole yhtä tasa-arvoisia kuin toiset. Voisin sanoa, että tällainen raukkamainen menettely on simputuksen ehkä vaarallisin puoli, koska siinä tapahtuu tosiaan herkästi niin, että se vain paljastaa niitten alhaisen luonteen, jotka sitä tekevät.

Kun kokemuksellani olen ollut kolmisen kertaa Hennalassa esimerkiksi kouluttamassa suomalaisia päällystystä tai upseeristoa siihen, kuinka Suomen armeijan parhaimmistoa eli kaikkein kyvykkäimpiä eli urheilullisesti lahjakkaita ihmisiä voitaisiin kouluttaa niin, että heissä heräisi tai toimisi sen kaltainen aito, vahva sotilas- tai oikeammin soturihenki, joka hyödyttäisi tätä maa-

ta, niin ihmettelen, ettei tässä laitoksessa näytä olevan tämän kaltaisella, ehkä välttämättä demokratiaan liittyvällä henkisellä puolella mitään tekemistä muuten kuin ns. simputusmielessä.

Mitä tarkoitan tällä hengellä, mitä se sisältää? Olen noin kolme vuotta kouluttanut Suomen olympiajoukkueessa erilaisia ryhmiä. Toiset ovat menestyneet erinomaisesti. Nyt on tajuttu, että armeijassa tällainen soturijattelu, että on hyvä kunto, liittyy vahvaan itsetuntoon ja sanaan, mitä käytiin: soturius. Aikoinaan oli talvisodanakin ihme tai Suomen ihme. Joku sanoi, taisi olla rouva puhemies, edellinen rouva puhemies, joka oli tuossa, että nyt EU:n myötä on mahdollistunut se, että Suomen armeijasta ja Suomen historiasta saada oikeata tietoa myös sotilaallisella alalla Euroopassa. Olenkin ajatellut, mitä meillä olisi vietävänä suomalaisuudesta esimerkiksi juuri näihin kaikkiin kirjaimiin, kaikkiin näihin liittoihin.

Jos Eurooppa on torjunut sitkeästi kasvatuksessaan, tarkoitan koulutuksessaan, lastensa ja ihmistensä tietoisuudesta sen, että on ollut sentapainen maa kuin Suomi, joka ihmeellisellä tavalla selvisi jotain neuvostoliittolaista hirviötä vastaan, niin ihmettelen sitä eräänlaista kyvyttömyyttä nähdä, että meidän knowhowimme, tietotaitomme, siitä, kuinka pärjätään veli venäläisen kanssa, ei mitenkään tänä päivänä näy eikä kuulu edes teidän oikeistolaisissa soundeissanne. Lähinnä Venäjää kohtaankin haisee vähän samalta kuin kaupallisellakin alalla muutama hallitus sitten, tällainen revanssihenki: eli nyt päästään eroon ja näytetään ja luovutaan ja hylätään koko homma, ikään kuin Kekkosen ja Paasikiven linja — heille kaikki kunnia — olisikin ollut jokin todella rähmälläänolon muoto, että diplomaattinen taito sotilaallisesti, soturillisesti, ei olisikaan ollut jotakin todella meidän itsetuntoomme ja kykyymme liittyvää ja meitä kehittävää, vaan jotenkin sen kaltainen juttu, että siitä on päästävä niin äkkiä eroon kuin mahdollista, jotta ei vain Euroopassa ajateltaisi, kuinka surkeita me olemme olleet.

Todellisuudessa esimerkiksi meikäläisen lempisyypspsykologi Carl Gustav Jung puhuu siitä, mitä tietyt aikakaudet, jolloin pienet kansat nousivat tärkeisiin rooleihin suurissa muutoksissa, todella merkitsevät. Mitä unissa, mitä myyteissä tapahtuu? Voisin sanoa, että esimerkiksi ennen toista maailmansotaa 30-luvulla, 20-luvun aikana, toistuvien teema jungilaisessa ja freudilaisessa terapiassa unissa oli Jungin sanoin se, että blondi teutonibarbaari nousee tuhoavalla raivolla josta-

kin unien syövereistä. Se oli siis kansan kollektiivisessa tajunnassa olevan varjon nouseminen Euroopan ylle, jonkinlainen Götterdämmerung tai mitä tahansa.

Minä ihmettelen, että viime kerralla minun puheeni tajuamisessa oli ns. ymmärrysongelmia. Kun olen pitänyt muualla esitelmää, olivatpa he insinöörejä, pappeja tai mitä tahansa, niin yleensä meikäläisen arviossa on ”erinomainen” ja sitten alkaa se seuraava joukko. Onko tänne todella valittu Suomen tyhimmät ihmiset kuuntelemaan tai kyvyttömimmät ihmiset tajuamaan vai onko politiikka Suomessa samanlaista kuin armeijan kasvatusta, joka ei siis muutu, jos tällä asenteella mennään näihin liittoihin, joista minä tällä hetkelläkin puhun?

Politiikan ihanne ja ideahan on siis se, että me yhdessä kehittyessämme kuuntelemme toisiamme ja luomme parempaa yhteiskuntaa. Sen sijaan näyttää siltä, että kun missä tahansa muualla tekee jotakin merkittävää tai vähemmän merkittävää, niin kannustetaan, ollaan puolella — armeijassakin jopa upseerit ymmärtävät sen verran — mutta tuntuu, että täällä ainoa keino erällä puolueilla tai erällä edustajilla on lähinnä mitätöinnin, vääristämisen ja perversoinnin keino. He tekevät oikeastaan eniten itselleen hallaa aivan samalla tavalla kuin simputtava armeijan upseeri tai aliupseeri, koska mitätöidessään vastustajaansa, halveksiessaan ja ryssitellessään he loppujen lopuksi eivät tee mitään muuta kuin vievät itseltään kehittymisen mahdollisuudet. Juuri soturi antaisi tunnustusta.

Se, mitä suomalaiset voisivat viedä muualle, on se, että antaisivat tunnustusta sille, että joku muukin pystyy lumessa ja pakkasessa rämpiämään kuin suomalainen. Eli olkoon se vaikka veli venäläinen — jos ei saksalainen siihen pystynyt — niin samalla nostaisi myös omaa itsetuntoansa, kykyänsä ja, voisiko sanoa, henkeänsä sillä, että vastustajakin todella on jotakin. Tässä laitoksessa tosiaan tuntuu siltä, että varsinkin armeijasta ja soturi- tai sotilaallisuuskasvatuksesta puhuminen on niin alkeellisessa tasolla, että ainoa keino Suomen pärjäämiselle olisi se, että heikennettäisiin kaikkien muiden valtioiden itsetuntoa. Jos vielä sopiva lehdistö löytyy siipeilemään, niin kaikki toimii erinomaisesti.

Minä olen kuulunut muutamia vuosia sellaiseen yhdistykseen kuin Suomen tieteellinen hypnoosi. Meitä on siellä muutama psykologi ja lääkäri. Me tutkimme sitä, miten yhteiskunnassa hypnoosi ja suggestio lähinnä toimivat ja miten niitä käytetään. On havaittu, että kun ajatellaan

Suomen maanpuolustusta ja maanpuolustus-henkeä, niin tietyllä tavalla tulee kasvattaa. Minä puhun samasta sisällöstä kuin opiskelupuheessa-nikin eli toivoisin, että sen meidän knowhow-me, jonka isoisämme omasivat, ehkä vanhem-pammekin ja naiset heidän taustallaan ja rinnal-laan, annettaisiin olla tienviittana meille itsellem-kin, omaa itsetuntoamme nostattava juttu suhteessamme Eurooppaan, aivan kuten meidän kulttuurimme parhaillaan, eikä niin, että me viemme sinne samanlaisia kehäraakkisotilaita. Kun tutkitaan, koska ihminen on kaikkein hyp-noosi- ja suggestioaltteimmillaan, niin noin viisi vuotta armeijan jälkeen mies on niin sanotusti aika automaattinen, aika suggestioherkkä, lähin-nä aika kyvytön päättämään itse asioistaan. Tie-tysti tässä saattaa olla selitys tietyille piireille suosia tätä, koska silloinhan myös naiset pysyvät hoitamaan äkkiä sen homman, että saavat mie-het naimisiin armeijan jälkeen. Se on taas toinen kysymys ja liittyy lasten tekoon ja muuhun vas-taavaan, joka saattaa myös aiheuttaa edelleen eräänlaisia tunteita.

Meidän armeijastamme löytyy ihmisiä, voisi sanoa, meidän paras osamme eli urheilijoita, jot-ka ovat useasti saaneet parempaa valmennusta ja koulutusta kuin sotilas tavallisesti. Minkä takia sieltä löytyy välittömästi vastakaikua sille, kun joku meikäläisenkin tapainen ihminen menee kouluttamaan heitä siihen, mitä on suomalainen sisu tai viisas soturihenki, omaehtoisuus, nykyai-kainen nuorison kasvatus myös armeijan henges-sä? Minä väitän, että me olemme hukanneet eräänlaisen, mahdollisuuden, emme ainoastaan sitä, että joku Yrjö Kallinen oli Suomen puolus-tusministeri sodan jälkeen. Emme me ole hukan-neet ainoastaan sitä, että olisimme voineet tajuta jonkin puolustuksen tai maan hengen tai henki-sen puolustuksen idean. Kallisen kanssa me huk-kasimme senkin, mutta me hukkasimme myös taidon, kyvyn ja tietotaidon. Se on vähän sama asia, kuin että Lasse Oksanen vasta tänä syksynä pääsi valmentamaan Ilvestä, 20 vuoteen häntä ei huollittu sinne.

Loppujen lopuksi se, mikä on toiminut ja on totta ja minkä takia Suomi on itsenäinen, on se meidän salaisuutemme, minkä me voisimme vie-dä Eurooppaan, jos me ryhdistäytyisimme, hy-väksyisimme tavallaan emme ainoastaan geneet-tistä vaan myös henkisen perinnön, mikä meillä on.

Äsken lähdin Jungista, joka puhuu ajasta, jol-loin varjo, se mikä on kiellettyä, pimennettyä ja estettyä ennen kaikkea itsessä, saattaa useasti

tulla esiin: kun joku toinen tekee jotakin, niin alkaakin vastustaa sitä, kieltää, halveksii ja mitä-töi. Meillä on hyvin pitkälle terapeuttien parissa ollut puhe, että meidän varjon ja mustavalkoi-suuden aikakautemme on pahimmillaan.

Camus aikoinaan teki kirjan nimeltä Rutto, jossa hän kertoi siitä, mitä nimitettiin aikoinaan fasismin syöväksi ja mikä on olemassa jatkuvasti uhkakuvana. Jugoslavia on meille hyvä esimerk-ki siitä. Tavallaan mitä takapajuisempi on valtio, mitä surkeampi iltapäivälehdistö, sitä lähempä-nä tällainen fasismin syöpä on meidän kaikkien olemustamme.

Ajatellaan esimerkiksi Venäjää. Yleensähan me emme uskalla puhua siitä, ketä vastaan tietoi-taitoa käytettäisiin; eestiläiset tai virolaiset ja lat-vialaiset spekuloidivat sillä, olisiko Suomen täyty-nyt käyttäytyä toisella tavalla, olisiko ollut vii-saampaa. Silloin unohdetaan kokonaan se asia, että jos Suomen jääkiekkjoukkueessa olisi pe-lannut yksikin eri mies, tämän tekemä maali olisi aiheuttanut kaikissa muissa kuvioissa sen jälkeen muutoksen, eikä olisi tapahtunut yhtään mitään semmoista, mitä nyt tapahtui.

Samalla lailla suomalainen historiankirjoitus ja puolustuspolitiikka puhuu koko ajan jotain niin älytöntä alemmuuskompleksisuudessaan, että minä en voi tajuta. Mitäs jos me olisimme tehneet toisin? Hukataan aikaa johonkin men-neisyyteen, jolla ei ole mitään merkitystä. Sitten vetelehditään täällä, spekuloidaan jollain älyttö-myyksillä eikä tajuta, että se juttu on täysin totta. Suomalaiset ovat todella arvostettuja, ja meillä on tässäkin asiassa erittäin tärkeä merkitys, ei ainoastaan siis idän tunnepuolen ymmärtäjinä.

Väyrynen luki niinä legendaarisina päivinäan aikoinaan Dostojevskiä, joka on ehkä tunnepsy-kologisin kirjoittaja, mitä löytyy venäläisestä kir-jallisuudesta, mutta sitä tietoa ei ole ainakaan mitenkään hyödyntänyt keskustapuolue edelli-ssä hallituksessa, puhumattakaan puolustus-politiikasta tai ulkopoliitiikasta, joissa ei hyödyn-tänyt kukaan, ehkä Yrjö Kallinen aikoinaan. Mutta minä väitän edelleen, että kun me olemme pystyneet niin ”psykopaattisen” valtion kanssa kauniisti ja syvällä terapeuttisella huumorilla tu-lemaan toimeen, niin se on harvinaislaatuista kykyä eikä hävettävää tai poistyyönnettävää, vaan jotain sen kaltaista, mitä Eurooppa kaipaa.

Ruotsalaiset taas ovat halveksineet suomalai-sia. Ainoastaan kerran pakkoruotsi muuttui luonnolliseksi ruotsiksi eli ”den glider in”, ker-rankin suomalaisilla, huolimatta jopa hivenen homahtavista sävyistä, jotka tähän kytkeytyivät.

Se oli paljon hienompaa kuin naiset kymppillä. Tuossa 10 000 lauloi: "Den glider in". Siinä oli jotenkin luonnollisempaa hurmosta eikä sen d:nkään täytynyt siinä guld-kohdassa niin selvästi korostua. Samalla lailla ruotsalaiset ovat aina painaneet tätä tunnepuolta meissä alas.

Mutta suuren soturiuden ja suuren soturikan-san tekee juuri tällainen tunnekasvatus, mitä minä toivon, että meidän kouluissamme alettaisiin lisätä, kuten myös yliopistoissa ja armeijassa. Se on edelleen voimassa. Toivon, että se ulottuisi myös Eurooppaan, niin että sotilasasioissa viedään sinne tietotaitoa eikä spekuloida sillä, ollaanko vähän liittyneitä vai minkäköhänlainen joukko viedään sinne. Lähdetään siitä, että joka tapauksessa, viedään sinne keitä tahansa, he ovat suomalaisia ja heidän päättäjänsä ja upseerinsa ja muut ovat kunniakkaan ihmeentekijäkansan perillisiä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Kuunneltuani nyt iltpäivän ajan käytyä turvallisuuspoliittista keskustelua minulle ainakin on muodostunut kuva siitä, että tulkinta, mikä eri poliittisilla ryhmillä on nykytilanteesta ja lähimenneisyydestä, on ollut aika tavalla samantapainen. On yhdytty hallituksen käsitykseen siitä, että kylmän sodan aikainen suursodan uhka on väistynyt Euroopasta ja että tilalle on tullut kuitenkin uusia turvallisuushuolia ja nämä voivat kärjistyessään johtaa ihmisten elinolosuhteiden huonontumiseen, turvattomuuden lisääntymiseen ja väkivaltaisuuksiin.

Valtioneuvoston eduskunnalle tänään antamassa turvallisuuspoliittisessa selonteossa käsitellään turvallisuus-käsitettä, -prinsiippiä, laajasti. Turvallisuus ei merkitse ainoastaan sotilaallista turvallisuutta, vaan myös turvallisuuden ei-sotilaalliset tekijät ovat nousseet aiempaa tärkeämpään asemaan. Mielestäni juuri tämä uusi jaottelu on saanut eduskunnassa tänään melko yksimielisen hyväksyvän vastaanoton.

Hallituksen selonteossa turvallisuuspolitiikka on jaettu kolmeen lohkoon: vakauspolitiikka, konfliktinhallinta ja puolustus.

Turvallisuuden uusien uhkien ei-sotilaallisen luonteen vuoksi vakauspolitiikan merkitys korostuu. Vakauspolitiikalla pyrimme vaikuttamaan konfliktien juuriin ja estämään ongelmien

kärjistymisen. Keinoina on otettu esille kahdenvälinen ja alueellinen sekä kansainvälisten järjestöjen puitteissa tapahtuva yhteistyö. YK:n ohella Euroopan unioni, Euroopan neuvosto ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etjy ovat tässä keskeisiä toimijoita. Useimmat puheenvuorojen pitäjät ovat täällä joko kiitelleet tätä osaa tai jopa vaatineet sen laajentamista. Mielestäni siinä on yhteinen käsitys hallituksen kanssa siitä, että tämä on nimenomaan uusia painopistealueita. Kysymys ei ole sinisilmäisyydestä, vaan nimenomaan kansainvälisestä realismista, pragmaattisesta lähestymistavasta.

Euroopan jakava taloudellinen ja sosiaalinen kuilu on yksi merkittävimpiä epävakautta luovia tekijöitä. Se synnyttää kansainvälistä rikollisuutta ja on sotien ja ihmisoikeusrikkomusten ohella tärkeä pakolais- ja muuttoliikkeitten aiheuttaja. Pakolaisuuden ja hallitsemattomien väestöliikkeiden syihin tulee puuttua hyvissä ajoin niiden ehkäisemiseksi ennakolta. Tässä yhteydessä valsemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa esiin otettu kannanotto Suomen harjoittamaan pakolaispolitiikkaan on sinänsä keskustelun arvoinen asia, ja hallitus myös valmistelee tähän liittyvää omaa kannanottoaan.

Vähemmistöjen aseman turvaaminen on yksi tämän päivän Euroopan tärkeitä kysymyksiä. Euroopan neuvoston työskentely vähemmistöjen oikeuksien parantamiseksi, muun muassa ihmisoikeussopimuksen uudet lisäpöytäkirjat ja niiden soveltaminen, Etj-järjestöjen vähemmistövaltuutetun toiminta ja EU:n puitteissa solmitu Euroopan vakaussopimus ovat luoneet perustan näiden kysymysten rauhanomaiselle ratkaisemiselle. Haluan myös kiinnittää huomiota siihen, että aivan lähialueillamme myös Itämeren neuvoston piirissä on tämä toiminta saanut ensimmäiset muotonsa ja myöskin oman ensimmäisen valtuutettunsa.

Taloudellisen epävakauden oloissa, kuten moni puhuja on täällä jo todennut, myöskin ympäristöuhkien esiintymistodennäköisyys kasvaa ja niillä on myös toisin päin oleva vaikutuksensa. Laaja kansainvälinen yhteistyö ja rahoitusapu ympäristöuhkien torjumiseksi on siis välttämätöntä. Euroopan unioni, joka on taloudellisen yhteistyön avulla menestyksellisesti turvannut vakautta omalla alueellaan, on tärkeässä asemassa myös Keski- ja Itä-Euroopan vakauden ja muutoksen tukijana. Taloudellisen tuen ja yhteistyöohjelmien lisäksi unioni voi myös ulko- ja turvallisuuspoliittisilla toimillaan myötävaikuttaa vakauden vahvistamiseen Euroopassa.

Arvoisa puhemies! Kestävän taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen ehdoton edellytys on demokraattisten rakenteiden ja oikeusvaltioperiaatteiden vakiinnuttaminen kaikkialla Euroopassa. Vasemmistoliiton puolelta tuotiin esille myöskin YK:n vastikään pitämä huippukokous, jossa samat periaatteet tuotiin esille, mutta nämä pätevät myöskin nimenomaisesti Eurooppaan. Tämän demokraattisen turvallisuuden vahvistaminen on siis vakauspolitiikan ensisijainen tavoite. Demokraattisen turvallisuuden peruselementtejä ovat demokratian, oikeusvaltioperiaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioitus. Euroopan neuvoston tehtävänä on tukea ja valvoa Euroopan valtioiden lainsäädännön saattamista länsimaisten ihmisoikeus- ja demokratiaperiaatteiden edellyttämälle tasolle.

Suomen vakauspolitiikan painopiste on luonnollisesti ollut lähialueillamme. Kahdenvälisesti pohjoismaisena yhteistyönä sekä EU:n ja muiden yhteistyöjärjestelyjen kautta Suomi tukee Pohjois-Euroopan vakaata kehitystä. Baltian maiden kansainvälisen aseman vahvistuminen ja niiden integroituminen eurooppalaiseen yhteistyöhön on ollut meille ensisijaisen tärkeä, mutta myöskin Venäjän demokratiakehityksen jatkuminen ja yhteistyön lisääntyminen muun Euroopan kanssa on keskeisessä asemassa pyrittäessä vakaaseen ja turvalliseen Eurooppaan.

Vihreiden ryhmäpuheenvuorossa epäiltiin jossakin määrin sitä, onko Venäjän osalta käytetty kaksoisstandardia vähän eri suuntaan, kuin venäläiset itse epäilevät. Vihreäthän epäilevät, että nimenomaan suurien valtioiden pienten vähemmistöjen osalta olisimme vähemmään huolissamme kuin sellaisten pienten valtioiden vähemmistöjen osalta, joilla on isovelji. Kiistan tämän väitteen. Suomi on toiminnallaan Euroopan neuvoston piirissä ja muissa yhteistyöjärjestöissä puhunut ja toiminut nimenomaan sen puolesta, että vaatimukset ovat kaikkien osalta samat. Se, että Tshetshenian kysymys on tällä hetkellä kaikkein kiireisimmin ratkaistava, tietynlainen ensimmäisen prioriteetin kysymys, on toinen asia. Sen jälkeen prosessin tulee edetä normaalilla tavalla.

Euroopan turvallisuuden kannalta on olennaisen tärkeää, että orastavat konfliktit havaitaan ja toimenpiteisiin ryhdytään ennen niiden kärjistymistä. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöllä on mittava keinovalikoima ennalta ehkäisevän toiminnan käyttöön. Ollakseen tehokkaita ennalta ehkäisevän toiminnan keinot tulee ottaa käyttöön riittävän varhaisessa vai-

heessa. Se edellyttää valtioilta valppautta, valmiutta ja poliittista tahtoa ryhtyä kulloinkin tarvittaviin toimenpiteisiin. Mielestäni Suomella on tässä suhteessa myös kokemuksia annettavaksi ja olemme valmiita jatkamaan tällä vaikealla saralla.

Entisen Jugoslavian tilanne on otettu täällä keskustelussa jo useammalta taholta esille. Se on mielestäni surullinen esimerkki kansainvälisen yhteisön toimien riittämättömyydestä. Ristiriitojen kärjistyttyä sodan asteelle ovat ulkopuolisten toimintavaihtoehdot varsin rajalliset. Toiminta vihamielisessä, kansainvälisen oikeuden määräyksistä piittaamattomassa ympäristössä on asettanut YK:n rauhanturvajoukot entisessä Jugoslaviassa äärimmäisen vaativan tehtävän eteen.

Kansainvälinen yhteisö ei kuitenkaan voi kääntää selkäänsä inhimilliselle kärsimykselle. Sen velvollisuus on tehdä kaikki mahdollinen siviilien kärsimysten lieventämiseksi ja humanitaarisen avun saattamiseksi perille. Kansainvälisen yhteisön tavoitteena tulee edelleenkin olla tilanteen laukaiseminen.

Perääntyminen uhkailun ja kiristuksen edessä on ollut viime päivien aikana keskusteluissa. Se varmaan saattaa YK:n arvovaltaa kyseenalaiseksi ja on omiaan viemään pohjaa sekä nykyisiltä että tulevilta rauhanturvaoperaatioilta, mutta myöskin ulospääsy tilanteesta, kuten tiedämme, on äärimmäisen vaikeaa.

Uudenlaisten konfliktien vuoksi on ryhdytty kehittämään uuden tilanteen vaatimaa kykyä kriisinhallintaan ja rauhanturvaamiseen yleensäkin. YK:n ohella myöskin muut järjestöt, kuten Ety-järjestö sekä Nato ja Länsi-Euroopan unioni eli Weu, ovat alkaneet kehittää rauhanturvamisvalmiuksiaan. Nato ja Weu ovat tarjonneet apuaan YK:n ja Etyjin valtuuttamien rauhanturvaoperaatioiden toteuttamiseen. Naton rauhan- kumppanuusyhteistyö, jossa Suomikin on mukana, parantaa rauhanturvatoiminnassa tarvittavaa yhteistoimintakykyä.

Turvallisuusinstituutioiden väliset suhteet ja kriisinhallinnan tulevaisuus ovat tällä hetkellä voimakkaan keskustelun ja mielipiteenvaihdon kohteena ei vain meillä vaan myöskin muualla Euroopassa. Osallistuessani äskettäin Länsi-Euroopan unionin ja Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvoston eli Nacc:n ulkoministerikokouksiin saatoin havaita, että aiheen kehittäminen jatkuu kaiken aikaa. On tärkeää, että Suomi antaa keskusteluun oman panoksensa, mutta meidän on myöskin myönnettävä se tosiasia, että aivan samoin kuin esimerkiksi Euroopan unionin koh-

dalla myöskin tässä on kysymys liikkuvasta kuvasta.

Länsi-Euroopan unionin Weun tarkkailijana Suomi voi hyvin seurata Weun kehittämisestä käytyä keskustelua ja osallistua siihen. Operaatiolisten toimintavalmiuksien kehittäminen jäsenten puolustuksen sekä kriisinhallinnan alalla on tällä hetkellä Weun agendalla hyvin keskeisellä sijalla. Kaikkien Weun täysjäsenten ollessa myös Naton jäseniä päällekkäistoimintoja Naton kanssa halutaan välttää. Suomen kannalta Weun kehittämiseen erityisesti kriisinhallinnan välineenä on selkeä tarve.

Naton rauhankumppanuus ja Nacc-yhteistyö muodostavat kattavan poliittis-sotilaallisen yhteistyöverkoston, johon kuuluvat lähes kaikki Ety-maat. Kriisinhallinta ja siinä tarvittavien valmiuksien kehittäminen on rauhankumppanuusyhteistyön ensisijainen kohde. Rauhankumppanuus tarjoaa foorumin myös humanitaarisen ja pelastusyhteistyön kehittämiseksi.

Venäjän Nacc:n ulkoministerikokouksen yhteydessä antama ilmoitus liittymisestä täysipainoisesti mukaan rauhankumppanuusyhteistyöhön on mielestäni merkittävä edistysaskel Naton ja Venäjän suhteiden kehityksen kannalta.

Arvoisa puhemies! Euroopan turvallisuusraenteet ovat muotoutumassa vastaamaan uusia turvallisuushaasteita. Suomen jäsenyys Euroopan unionissa ja jäsenyys tai yhteistyösuhde kaikissa muissa keskeisissä eurooppalaisissa turvallisuusjärjestöissä edellyttää meiltä aktiivista osallistumista käytävään keskusteluun. Meiltä edellytetään, että me valppaasti seuraamme muutosta, haluamme itse vaikuttaa siihen ja tarvittaessa myös sopeudumme siihen. Juuri tätä silmälläpitäen on myös valittu nyt annetun selonteon aikataulu. Vaikka hallitus on uusi, vaikka Suomen jäsenyys EU:ssa on uusi, me emme voi pyytää, että muu maailma odottaa, kunnes me pääsemme keskittymään aiheeseen.

Sen vuoksi hallituksen selonteon tarkoituksena on arvioida Suomen turvallisuuspolitiikan koko kenttää ja sijoittaa sen osatekijät paikalleen harjoittamamme politiikan kokonaisuudessa. EU:n hallitustenvälinen kokous asettaa meille oman aikataulunsa ja muiden organisaatioiden kehitys yhtä lailla. Tässä mielessä, kun olen keskustelua seurannut, minua on hieman jäänyt ihmetyttämään se, että eräitten hallituksessa olevien eduskuntaryhmien puheenvuoroissa, kuten RKP:n puolelta, tehtiin suora ehdotus parlamentaarisen komitean asettamisesta. En nyt varsinaisesti sano, että olisin sitä vastaan, mutta ihmette-

len sitä, koska asia on tuotu selontekona tänne eduskuntaan ja mielestäni eduskunta on varsin parlamentaarinen paikka. Tässä mielessä eduskunnan luulisi haluavan käyttää sitä valtaa, mikä sillä nyt on tällaisten suuntaviivojen luomiseen. Toisaalta tietysti voi olla, että eduskunta vastauksessaan päätyy erilaisiin vaihtoehtoihin ja lisäkehittelyihin, mutta ainakin minulla on aikaa odottaa tämä eduskunnan kannanotto.

Arvoisa puhemies! Suomen lähtökohtana on ensisijaisesti oma turvallisuus ja lähiympäristön vakaa kehitys. Olemme kuitenkin kiinteä osa Eurooppaa ja meidän turvallisuuttamme ei voida varmistaa eristäytymällä omaan kolkaamme. Emme toimineet näin, siinä olen samaa mieltä eräiden puhujien kanssa, edes kylmän sodan aikana. Miksi siis tehdä sitä nyt? Meillä on oma asemamme, omat etumme ajettavana ja niitä seuraavat velvollisuutemme myös kansainvälisen yhteisön jäsenenä.

Pääministeri korosti avauspuheenvuorossaan toimintalinjamme jatkuvuutta. Suomen tulee minunkin mielestäni osoittaa, että se on jatkuvasti valmis kantamaan oman osuutensa Euroopan turvallisuuteen ja sen rakentamiseen liittyvästä vastuusta ei pelkästään ideoimalla vaan myös ottamalla osa tehtävistä omalle vastuulleen.

Arvoisa puhemies! Pyrin omalta puoleltani seuraamaan mahdollisimman hyvin vielä tänä iltana käytävää keskustelua ja mahdollisesti seuraavan eli ministeri Tainan puheenvuoron jälkeen käytävää debattia siitä, minkälaisia ajatustenkulkuja tämän iltapäivän kuluessa on vielä tullut, mutta samalla kuitenkin voinen muistuttaa, että kysymyksessä on vasta lähete keskustelua.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Turvallisuuspolitiikka on niitä asioita, joita Suomessa yleensä ja myös täällä eduskunnassa on keskusteltu melko vähän. Näin on edelleenkin, vaikka olemme viime vuodet eläneet keskellä sellaista tapahtumien vyöryä, jota tulevassa historiankirjoituksessa tullaan luonnehtimaan käänteentekeväksi paitsi Suomen myös koko Euroopan kehityksessä. Nyt käsillä oleva selonteko antaa puitteet perusteelliselle keskustelulle turvallisuuspolitiikasta tämän päivän tilanteen valossa.

Kylmän sodan jälkeisessä Euroopassa turvallisuuden pahimpia uhkia ovat etnisistä, kansallisista ja uskonnollisista konflikteista kumpuavat vähemmistö- ja kansallisuuskiistat erityisesti en-

tisen Neuvostoliiton ja entisen Jugoslavian alueilla. Ne muodostavat vaikean haasteen maanosan turvallisuusjärjestykselle. Saman kaltaisia uhkia esiintyy Euroopan lähialueilla Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä. Ne heijastuvat monin tavoin myös Eurooppaan.

Ristiriidat ja epävakaus johtavat yhteisesti sovittujen normien loukkauksiin ja vahingoittavat kansainvälistä arvoyhteisöä, joka on turvallisuuspoliittisen yhteistyön perustana. Ne hidastavat ja vaikeuttavat demokratisoitumiskehitystä sekä horjuttavat valtioiden yhtenäisyyttä. Kärjistyessään ristiriidat johtavat väkivallan käyttöön ja humanitaarisiin katastrofeihin, rasittavat naapuruussuhteita ja saattavat laajentua kansainvälisiksi selkkauksiksi. Konfliktit koettelevat kansainvälisten turvallisuusinstituutioiden, kuten YK:n, Etyjin, Naton ja EU:n, sisäistä yhtenäisyyttä ja toimintakykyä.

Osallistumisesta konfliktien estämiseen ja kriisinhallintaan on tullut kaikille valtioille tärkeä turvallisuuspoliittinen tehtävä, ja tämä on mielestäni tämän selonteon yhteydessä myös olennainen asia. Kokemukset osoittavat, että ristiriitojen kärjistyessä aseelliseksi toiminnaksi tarvitaan tilanteen hallitsemiseksi sekä poliittisia että sotilaallisia toimia. Kansainvälisen yhteisön tehtävä on tullut entistä vaativammaksi tilanteissa, joissa konfliktin osapuolten toiminta on osin kontrolloimatonta tai niiden myötävaikutus toiminnan tavoitteeksi asetettujen päämäärien saavuttamiseksi ei ole taattu.

Tämä on johtanut siihen, että kriisialueille lähetettävät kansainväliset joukot pyritään varustamaan ja kouluttamaan siten, että ne kykenevät täyttämään tehtävänsä ja suojaamaan itseään. Kehityksen seurauksena sotilasyksiköitä käytetään perinteisen rauhanturvaamisen lisäksi aikaisempaa enemmän humanitaarisiin tehtäviin sekä avustustoiminnan tukemiseen ja suojaamiseen. Osoitus rauhanturhaoperaatioiden luonteen muuttumisesta on Bosniassa toimiva Unprofor. Viidentoista maan puolustusministerit päättivät tukea viime lauantaina Pariisissa pidetyssä kokouksessa joukkojen vahvistamista ja tietyt maat totesivat olevansa valmiita lisäjoukkojen lähettämiseen alueelle. Unproforin tehtävän määrittystä ei kuitenkaan muutettu. Kysymyksessä on siis rauhanturvaamistehtävä. Joukkojen tehtävänä ei edelleenkään ole pakottaa konfliktin osapuolten välille sotilaallista ratkaisua.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteisiin kuuluu sellaisen kansainvälisen turvalli-

suusjärjestyksen edistäminen, joka kunnioittaa yhteisesti sovittuja käyttäytymisnormeja. Suomi tukee YK:n ja Etyjin toimintaa kollektiivisen ja yhteistyövaraisen turvallisuuden vahvistamisessa.

YK:n ja Etyjin rinnalle on tullut muita instituutioita, jotka ovat valmiita toteuttamaan erilaisia kriisinhallintaoperaatioita. Nato ja Weu ovat esimerkiksi tarjonneet panostaan YK:n ja Etyjin toimeksiannosta toteutettavaan kriisinhallintatoimintaan. Naton rauhankumppanuusohjelma tähtää Ety-maiden valmiuksiin kriisinhallintayhteistyöhön Nato-maiden kanssa ja Naton resurssien hyödyntämiseen.

Suomi tulee toimimaan aktiivisesti konfliktinestön, poliittisen kriisinhallinnan ja perinteisen rauhanturvatoiminnan aloilla, joissa Suomella on muiden Pohjoismaiden tavoin tunnustettu asema. Nykyinen joukkomme varustus ja koulutus sen paremmin kuin olemassaoleva rauhanturvalainsäädäntömmekään ei kuitenkaan mahdollista Suomen osallistumista vaativiin humanitaarisiin ja rauhanturvatehtäviin, jotka ovat osa kehittyvää kansainvälistä sotilaallista kriisinhallintaa.

Varustuksen ja koulutuksen laadun sekä lainsäädännön kehittämisen puolesta puhuu jo yksistään se, että vaativissa tehtävissä rauhanturvaajille on annettava nykyistä parempi mahdollisuus huolehtia omasta turvallisuudestaan.

Osallistuminen tällaisiin tehtäviin on perusteltua silloin, kun se palvelee Suomen turvallisuusetuja ja vastaa Suomen kansainvälisiä velvoitteita. Kriisinhallintavalmiuksien rakentaminen on osa puolustuspolitiikkaamme sekä kansallista puolustustamme. Puolustuspolitiikan kansainvälisen ulottuvuuden kehittäminen on edellytys sille, että Suomi voi antaa uskottavan panoksen laajenevaan turvallisuusyhteistyöhön.

Suomella on YK:n rauhanturvakokemuksensa perusteella hyvät edellytykset osallistua laajenevaan sotilaalliseen kriisinhallintayhteistyöhön. Operaatioissa korostuvat aiempien rauhanturvakokemusten ja tietotaidon ohella myös yhä enemmän joukon itsepuolustuskyky sekä valmius suorittaa annetut tehtävät osana monikansallista kriisinhallintajoukkoa. Suomella on myös muun muassa korkean sosiaalisen turvallisuuden maana hyvät lähtökohdat kehittää siviilihenkilöstön ja sotilasyksiköiden yhteistyötä sekä kriisejä ehkäisevässä toiminnassa että konfliktien jälkeisessä yhteisessä rakennustyössä. Lähes kaikissa nykyisissä humanitaarisissa ja rauhanturvaoperaatioissa siviilit ja sotilaat toimivat rinta rinnan

konfliktin vaikutusten lieventämiseksi ja alueen väestön elinolosuhteiden elvyttämiseksi.

Suomi ei osallistu vatedeskkään rauhaanpakottamisoperaatioihin ja sulkee omasta toiminnastaan pois sotilaallisen voimankäytön muita valtioita vastaan. Tämä on selkeästi ilmaistu myös selonteossa. Suomi päättää kaikissa tilanteissa itse oman osallistumisensa tasosta ja muodosta sekä osallistuu ainoastaan joko YK:n tai Etyjin päätöksellä toimeenpantaviin kriisinhallintatoimiin. Operaatiot voidaan toteuttaa joko näiden organisaatioiden tai niiden erikseen valtuuttaman muun organisaation kuten Weu:n johtamina.

Eduskunnalle nyt annettavassa selonteossa edellytetään, että Suomen sotilaallista kriisinhallintavalmiutta kehitetään Suomen oman puolustusjärjestelmän osana. Suomella ei ole edellytyksiä eikä tarvettakaan perustaa erillisiä kriisien hallintaan tarkoitettuja joukkoja. Tavoitteena on, että puolustusvoimat voisi niille varattujen määrärahojen puitteissa kouluttaa ja varustaa yhden pataljoonan suuruisen valmiusjoukon. Se olisi parin kolmen vuoden kuluttua koulutuksen aloittamisesta käytettävissä kansainvälisiin humanitaarisiin ja rauhanturvatehtäviin.

Joukon koulutus tapahtuisi varusmiespalvelusaikana, mutta varsinaisiin kriisinhallintaoperaatioihin varusmiehiä ei mahdollisia harjoituksia lukuun ottamatta lähetettäisi. Operaatioihin lähetettävä valmiuspataljoona koottaisiin reserviin siirtyneestä, koulutuksen saaneesta ja palvelusitoumuksen tehneestä henkilöstöstä.

Valmiusjoukkotehtäviin vuosien mittaan koulutettu henkilöstö on tarkoituksenmukaisinta sijoittaa reservissä yhteen ja samaan jääkäriprikaatiin. Prikaattia koulutetaan ja kehitetään puolustusvoimien pitkän tähtäyksen suunnitelmien ja hyväksytyjen menokehysten puitteissa. Prikaatin kokoonpano on järkevä ratkaisu siitäkin syystä, että se tarjoaa joustavan mahdollisuuden lähettää valmiuspataljoonan sijasta tai sen lisäksi esimerkiksi pioneeri-, viesti- tai kuljetusyksiköitä humanitaarisiin ja rauhanturvatehtäviin. Prikaati luo myös edellytykset pataljoonien vuorottelulle vaativissa rauhanturvatehtävissä ja takaa Suomalaiselle mahdollisuuden toimia myös pitkäjänteisesti kriisinhallintatehtävissä.

Kansainvälisiin tehtäviin kerrallaan osallistuvien suomalaisten joukkojen enimmäismäärä voidaan säilyttää nykyisen rauhanturvavain määritlemässä 2000 sotilaassa. Suomella ei ole tarvetta eikä edellytyksiäkään tätä laajempaan kriisinhallintatoimintaan.

Valmiusjoukon muodostaminen edellä esitellyllä tavalla puolustusvoimiemme osaksi on mielestäni onnistunut ratkaisu. Se perustuu normaaliin varusmiespalvelukseen sekä reservin kertausharjoituksiin. Näin ollen se ei tuo mitään vierasta ammattisotilasmaista elementtiä maamme puolustusvoimiin, muukalaislegioonasta puhumattakaan, johon ed. Vistbacka viittasi.

Tämän valmiusjoukon koulutus tapahtuu osana puolustusvoimien normaalia toimintaa, ja sen varustus tulee pääasiassa olemassa olevasta kalustosta. Toinen asia ovat ne kulut, jotka aikaan syntyvät joukon lähettämisestä ulkomaille rauhanturvatehtäviin.

Lienee syytä varmuuden vuoksi todeta, että tämä valmiusjoukko ei tässä vaiheessa korvaisi sitä YK-valmiusjoukkoamme, jonka perinteisesti olemme kouluttaneet Niinisalossa YK:n koulutuskeskuksessa ja sen jälkeen ylläpitäneet muutamana viikona lähtövalmiudessa. Vasta kun nyt suunniteltu valmiusjoukko on saatu toimintakykyiseksi, voitaisiin harkita nykyisen valmiusjoukon sulauttamista siihen.

Kuvatunlaisen valmiusjoukon lähettäminen perinteistä rauhanturvaamista vaativampiin humanitaarisiin ja rauhanturvaoperaatioihin edellyttää muutoksia nykyiseen rauhanturvaamisesta annettuun lakiin. Uusi lakiesitys tullaan tuomaan eduskuntaan vielä tämän vuoden aikana, mikäli nyt alkavassa selontekokeskustelussa ilmenee, että poliittiset edellytykset tälle ovat olemassa.

Arvoisa puhemies! Viime kädessä on kysymys siitä, mikä on kansainvälisen yhteisön vastuu. Voimmeko vain katsoa sivusta kansanmurhia ja siviiliväestön surmaamista? Kriisit on luonnollisesti pyrittävä aina ratkaisemaan rauhanomaisesti ja niin, että ne eivät ehdi laajentua väkivalan tasolle. Reaalimaailmassa tässä ei kuitenkaan aina onnistuta. Tällöin tarvitaan laajennettua rauhanturvaamista ja pahimmassa tapauksessa rauhaanpakottamista. Viimeksi mainittuun Suomen ei ole tulevaisuudessaakaan syytä osallistua.

Rauhanturvaamisen edellytyksen parantaminen merkitsisi Suomen osalta muun muassa sitä, että suomalaiset rauhanturvaajat voisivat suojata sodan jalkoihin jääneeseen kylään tai kaupunkiin menevää Punaisen Ristin ruoka- ja lääkelähetystä vihamielisesti käyttäytyviä aseellisia ryhmittymiä vastaan.

Arvoisa puhemies! Viime aikoina on jälleen julkisuudessa käyty keskustelua parlamentaarisen puolustuskomitean tarpeellisuudesta. Edus-

kunnan puhemies esitti komitean asettamista Helsingin Sanomissa julkaistussa laajassa artikkelissa. Parlamentaarisen puolustuskomitean asettaminen edellyttää sen seikan vakavaa harkintaa, onko komitean asettaminen nyt tarkoituksenmukaista. On myös tarkoin tiedettävä, mitä tehtävää varten komitea asetettaisiin.

Perusteluna komitean asettamiselle on usein käytetty paitsi Suomen jäsenyyttä Euroopan unionissa, myös sitä tosiseikkaa, että ulkoinen ympäristömme on viime vuosien aikana kokenut monia muutoksia. Tämä peruste on tietenkin pitävä. Neuvostoliitto ja Varsovan liitto ovat hajonneet, Baltia itsenäistynyt ja Itä-Euroopan maat hakevat uutta roolia Euroopassa.

Jo tapahtuneen kehityksen lisäksi on lähitulevaisuudessa myös odotettavissa muutoksia Euroopan turvallisuuspoliittisiin rakenteisiin. Euroopan Unionin hallitustenvälinen konferenssi 1996 tulee muun ohella käsittelemään unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Vaikka en usko, että mitään dramaattisia muutoksia tuleekaan asiassa tapahtumaan, antavat myös hallitustenvälisessä konferenssissa tehdyt päätökset meille uutta aihetta arvioida omaa asemaamme.

Edellä mainitut jo tapahtuneet ja lähitulevaisuudessa tapahtuvat muutokset asettavat myös Suomen puolustuspolitiikan uusien haasteiden eteen. Muutostarpeiden arvioinnin tulisi tapahtua mahdollisimman laajapohjaisesti ja perusteellisesti. Selvää toki on, että kaikki puolustuspoliittiset ratkaisut perustuvat maamme ulkopoliittiseen linjaan, josta vastaa viime kädessä ulkopoliittinen johto.

Mielestäni tässä tilanteessa olisi perusteltua vakavasti harkita parlamentaarisen puolustuskomitean asettamista. Komitea voitaisiin asettaa mahdollisesti ensi syksynä, ja sen tulisi antaa esityksensä vuoden 1997 aikana. Tällöin komitea voisi aktiivisesti seurata valmistautumista hallitustenväliseen konferenssiin, itse konferenssia sekä arvioida konferenssin tulokset sen päättyttyä. Myös Ruotsin vuoden 1996 puolustus päätös olisi tuolloin tiedossamme.

Uskon, että juuri vuonna 1997 olisi edellytykset määritellä syntyneen tilanteen pohjalta maamme puolustuspolitiikan perusteet. Pidän tärkeänä sitä, että puolustuspoliittiset johtopäätökset tehdään mahdollisimman laajapohjaisesti. Pidän tärkeänä myös keskustelua puolustuspolitiikasta. On tärkeää, että kaikki poliittiset ryhmittymät pystyvät osallistumaan tähän työhön, onhan kyse kansallisesta puolustuksestamme, joka on meidän kaikkien yhteinen asia.

Arvoisa puhemies! Jäsenyytemme Euroopan unionissa sekä turvallisuuspoliittisen ympäristömme muutos edellyttävät meiltä aktiivisuutta keskustelussa eurooppalaisesta turvallisuudesta. Keskustelu tarkoittaa eri vaihtoehtojen pohtimista, ei lukkoonlyötyjä kannanottoja. Nyt esiteltävänä oleva selonteko luo edellytyksiä tarvittavalle ajatustenvaihdolle myös komiteasta. Nyt alkava keskustelu on itse asiassa historiallinen, sillä koskaan aikaisemmin ei meillä ole ollut edessämme sellaista vaihtoehtojen kirjoa kuin nyt. Lähtökohdat aktiiviselle turvallisuuspoliittiselle keskustelulle ovat siis poikkeuksellisen hyvät.

Ed. Vi h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Taina kiinnitti huomiot siihen, että on käyty hyvin vähän turvallisuuspoliittista keskustelua ja että on hyvä, että sitä nyt käydään. Valitettavaa on vain se, että jos aikaisemmin puhuttiin tiettyä liturgiaa, niin nyt puhutaan myös tiettyä liturgiaa eli ei puhuta asioista niiden oikeilla nimillä tälläkään hetkellä.

Maastrichtin sopimuksessa Suomi sitoutui EU:n turvallisuuspoliittisiin tavoitteisiin, ja kylähän jäsenyyksymyskin tuli ratkaistuksi juuri turvallisuuspoliittista syistä hyvin merkittävässä määrin. Nyt hallitus on selonteossaan ja myös äsken ministeri Tainan suulla tehnyt selväksi, että valmiusjoukot perustetaan, minkä jälkeen Suomi täyttää mielestäni Weun täysjäsenyyden moraaliset ehdot, mistä on vain askel enää Naatoon.

Näyttääkin selvältä, että tämän vaalikauden aikana, jos kehitys tapahtuu niin nopeasti kuin tähän saakka, Suomi on Naton täysjäsen. Eikö nyt olisikin aika käynnistää tässä eduskunnassa ja koko tasavallassa keskustelu niistä eduista ja haitoista, joita Naton täysjäsenyys Suomelle on tuomassa?

Mielelläni tuen ministeri Tainaa siinä, että hän otti esille parlamentaarisen puolustuskomitean. Nyt jos koskaan sitä tarvittaisiin, tässä on niin paljon uusia ja suuria asioita esillä. Myös valmiusjoukkojen perustaminen muuttaa suhtautumista maanpuolustukseen siinä mielessä, että joskaan kansanarmeijapohja, joka nyt on perustunut yleiseen asevelvollisuuteen, ei heti muutu, näin väittäisin, että pitkässä juoksussa tämä alkaa muuttua ja jopa murentua.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Halonen viittasi puheenvuorossaan vihreiden ryhmäpuheenvuorossa esittämäni huoleen, että vähemmistökansallisuuk-

sien kohtelulle muodostuu kansainvälisessä politiikassa kaksi normia. Hän ymmärsi minun kohdistaneen tämän ikään kuin syytöksenä Suomeen. Luin uudestaan tämän kohdan puheenvuorostani ja totesin, että miksei sen niinkin voi ymmärtää. Varsinainen tarkoitukseni oli kuitenkin todeta se, että nimenomaan suurten valtioiden asennoitumisessa — ja tässä ei kysymys ole ollenkaan pelkästään Venäjästä — tällainen tendenssi on olemassa. Ne haluavat asettaa eri normit omalla alueellaan eläville pienille vähemmistökansallisuuksille ja sitten niille pienten valtioiden sisällä eläville vähemmistökansallisuuksille, joita kohtaan he itse tuntevat sukulaisuutta. Mielestäni on hyvin tärkeää, että Suomi toimii tällaista tendenssiä vastaan muun muassa Euroopan neuvostossa ja pyrkii siihen, että vähemmistön kohtelun normit ovat samat suurille kuin pienille. Olen iloinen siitä, että ministeri Halonen ilmaisi olevansa tästä asiasta samaa mieltä.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin hiveneen hämmentynyt, kun RKP:n puolelta esitettiin parlamentaarista puolustuskomiteaa, ja jäin todella vähän jännittyneenä odottamaan, mikä on ministeri Tainan kanta tähän asiaan. Hämmennykseni muuttui hiukan huoleksi, kun myös ministeri Taina asetui tälle kannalle.

Mikä on parlamentaarisen puolustuskomitean tehtävä, kysyi ministeri Taina ja niin kysyn minäkin. Miksi pitäisi tämä tärkeä, vaikea keskustelu viedä pois täältä eduskunnasta, kaikkein laajimmalta ja arvovaltaisimmalta foorumilta, mikä tämmöistä asiaa kykenee ja pystyy käsittelemään, en saata ymmärtää. Sitä paitsi, mikäli minun tietoni ovat oikeat, selontekohan lähtee juuri, ikään kuin kompensoimaan tai paikkaamaan tai tekemään tarpeettomaksi parlamentaarista puolustuskomiteaa. En siis todellakaan tässä tapauksessa ja tässä tilanteessa ymmärrä laisinkaan, mihin parlamentaarisella puolustuskomitealla pyritään. Teen sen saman kysymyksen, minkä ministeri Taina puheenvuorossaan todella teki: Mikä on se tehtävä, mitä varten tällainen komitea aiotaan asettaa?

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri toisensa jälkeen on käynyt todistamassa, että Suomi ei aio osallistua rauhanpakottamiseen, vaikkakin, kuten turvallisuuspoliittinen selonteko osoittaa, näyttää vihreää valoa ns. laajennetulle rauhanturvaamiselle. Kuitenkin kun tätä laajennettua rauhanturvaa-

mista on selvitetty muun muassa ulko- ja puolustusministeriön yhteisessä työryhmässä, niin työryhmä on päättänyt siihen, että laajentuneena rauhanturvatoimintana alkanut operaatio voi muuttua sotilaalliseksi pakottamiseksi.

Oma mielenkiintoni on myös sillä, että aikaisemmin sanan "rauhanpakottaminen" käyttämisessä ei oltu niin nirsoja kuin tällä hetkellä. Oikeastaan vasta Somalian rauhanpakottamisoperaation epäonnistuminen on aikaansaanut sen, ettei Suomessakaan enää käytetä sanaa "rauhanpakottaminen", vaan hienompaa, vähemmän veren makua suuhun tuovaa termiä "laajennettu rauhanturvaaminen".

Mutta kun katsomme vähän taaksepäin, niin esimerkiksi silloinen puolustusministeri Rehn totesi, että Suomen jäsenyys Euroopan yhteisössä saattaa luoda paineita osallistua myös rauhanpakottamiseen. Silloinen kenraalimajuri Pertti Nykänen, nykyinen kansliapäällikkö, totesi puolustusministeriön keskustelleen rauhanpakottamisesta ulkoministeriön kanssa. Kenraali Gustav Hägglund puolestaan totesi, että Suomen kanta rauhanpakottamiseen tulee pohdittavaksi lähitulevaisuudessa. Näin hän totesi vuoden 1994 alussa. Väitän, että termi "laajennettu rauhanturvaaminen" on otettu käyttöön vain siksi, että se herättää vähemmän sitä tosiasiallista kuvaa, josta kuitenkin laajennetussa rauhanturvaamisessakin on kysymys. Siinä on kyse sellaisesta toiminnasta, joka kuten sotilaat ovat avoimesti Suomessakin todenneet, on osallistumista so-
taan, on asevoiman käyttöä ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Puhja: ... muutenkin kuin vain itsepuolustukseksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensinnäkin ed. Vihriälälle on todettava, että varmasti olemme Naton jäseniä ja pitemmälläkin tämän nelivuotiskauden aikana, jos kehitys on yhtä nopeata kuin Ahon hallituksen aikana.

Mutta sitten näiden kahden ministerin puheisiin. Kumpikin käsitteli käsitykseni mukaan kylmän sodan ilmentymää väärin sikäli, että ei kylmä sota loppunut silloin, kun Brandenburgin portilla muuri murrettiin. Kylmä sota päättyi maailmassa jo paljon paljon aikaisemmin. Sen jälkeen se jatkui tietynlaisena kauhun tasapainona aivan noihin aikoihin saakka, mikä oli tietyllä

tavalla rauhallisen elämänmuodon jatkumisen tae Euroopassakin. Siitähän ei päästä mihinkään, vaikka se on kauhistuttavaa. Kun kauhun tasapaino aikanaan rikkoutui Venäjän taloudellisiin ongelmiin, siitä saattaa olla jäänyt tiettyjä arpia Venäjän ja yleensä Varsovan liittoa edustaneiden mieleen, ja ne saattavat kompensoitua kielteisinä myöhemmin.

Mutta kun kumpikin teistä näkee, että Jugoslavian kriisi ja yleensä etnisten ryhmien sisällä syntyneet väkivaltaisina purkautuneet jännitteet voidaan rauhanturvatoiminnalla, kenties rauhaanpakottamisella, estää ja poistaa, se ei kyllä pidä paikkaansa. Se tullaan näkemään konkreettisesti Jugoslavian tilanteessa. Se on sama kuin yrittäisi kahta ukkospilveä estää purkautumasta erottamalla ne toisistaan. Ukkospilvet eivät purkaudu, ennen kuin ovat menettäneet jännitteensä. Nimenomaan Jugoslaviassa ollaan siinä tilanteessa, että jos ei olisi menty väliin lainkaan, ajat sitten nurmikat olisivat viheriöineet ja kukat kasvaneet Jugoslaviassa. Nyt sotkeudutaan entistä pahempaan tilanteeseen. Siellä on ennen pitkää 200 000 miestä YK:lla joukkoja. Yhä pahenevaan tilanteeseen sotkeudutaan eikä tilannetta pystytä ratkaisemaan, ennen kuin jännitteet ovat luonnollisella tavalla siellä purkautuneet. Se tullaan näkemään. Rauhanturvatoiminta ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Aittoniemi!

Puhuja: ... ei tällaisia pysty ratkaisemaan.

Ed. Korkea-oja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteko on jonkinlainen turvallisuuspolitiikan tavaratalo, jossa on selvästi nähtävissä hyvin erilaisia osastoja, mikä ehkä kuvaa sateenkaarihallituksen kokoonpanoa. Siellä on selvästi nähtävissä eri ryhmien mielialaheita ja painotuksia. Siellä on vähän tämmöisiä, voisi luonnehtia, kyyhkyosastoja ja haukkaosastoja. Mutta minusta on valitettavaa, että ainoa todella konkreettinen asia, joka selonteosta nousee esille, on valmiusjoukon perustaminen, joka on pitkä askel Suomen rauhanturvapolitiikan tiellä. On selvää, että tämä on asia, joka olisi merkinnyt voimassa ollessaan sitä, että Suomi olisi lähettänyt joukkoja Unproforiin, toisin kuin puolustusvaliokunta ja ulkoasiainvaliokunta edellisellä kaudella päättivät. Ainakin minä tulkitSEN tätä tällä tavalla, vaikka sitä suoraan ei sanotakaan.

Minusta on todella valitettavaa, jos meidän kansainvälisen politiikkamme painopiste tällä tavalla siirtyy näihin sotilaallisiin ja rauhanturvatoimiin eikä painopistettä pidetä vakauspolitiikan puolella, joka perinteisesti on ollut Suomen kansainvälisen toiminnan painopistealue. Jos jotakin toivon eduskuntakäsittelyltä, niin selkeää linjanvetoa siihen suuntaan, että edelleenkin me painotamme vakauspolitiikkaa.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Suhola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten aina, kiinnostavampaa kuin se, mitä sanotaan, on se, mitä ei sanota. Täällä sanotaan selkeästi, että Suomi ei osallistu rauhaanpakottamiseen, mutta pyrkii osallistumaan vaativampiin humanitaarisiin ja rauhanturvatehtäviin. Kysyisin: Kenen tehtäväksi jää tämä ääretömän herkkä rajanveto, kummasta kulloinkin on kyse?

Toinen kysymykseni koskee sitä, että kun täällä puhutaan valmiuspataljoonasta, jonka arvioidaan olevan valmiudessa jo kahden kolmen vuoden kuluttua, se sisältää ajatuksen siitä, että koulutuksen valmistelu on jo varsin pitkällä. Kun samanaikaisesti todetaan myös, että koulutus on taloudellisista ja koulutuksellisista syistä tarkoituksenmukaista keskittää varusmiespalveluajkaan, sisältääkö se ajatuksen — tai tulee mieleen vainoharhainen tai muuten vain ajatus — että taloudellisista ja muista syistä saman kaltainen koulutus lävistää koko varusmiespalvelusajan koskien kaikkia varusmiehiä. Jos olen äärettömän väärässä, toivon, että ministeri Taina esimerkiksi oikaisee näkemykseni. Minulla on sellainen värinä, että tämä saattaa sisältää periaatteellista, ehkä syvääkin muutosta siihen, mitä ed. Vihriälän esitti kansanarmeijasta ja kansalaispuolustuksesta oman maan turvaamisesta. Kysynkin: Eikö tässä maailmanajassa meidän pitäisi pikemminkin perustaa turvallisuuspolitiikkamme niihin taitoihin, joilla me selviydymme niin, että Bosniaa ei synny, kuin kasvattaa ja kouluttaa itseämme siihen, että me selviydymme Bosniassa?

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minunkin huomioni on kiinnittynyt erikoisesti laajennettuun rauhanturvamiseen, jota joskus aikaisemmin on myös rauhaanpakottamiseksi kutsuttu.

Ministeri Taina käsitteli valmiusjoukkoasiaa

varsin perusteellisesti. Minua jäi aivan erikoisesti askarruttamaan hänen puheenvuorossaan jälleen se, ed. Suhola, mitä ei lausuttu, nimittäin se, millä ihmisen alueella valmiusjoukkoja käytettäisiin. Jos viitealue on se hyvin laaja integroitunut alue Euroopassa, johon selonteossa viitataan ja johon asiaan ed. Tarkka aivan oikein kiinnitti huomiota ryhmäpuheenvuorossaan, niin mikä on se alue? Sehän on tietenkin, kun se ei ole Aasiassa taikka Venäjän federaatiossa tai Lähi-idässä tai Pohjois-Afrikassa, integraatti itse, toisin sanoen uudenlaiset poliisivoimat. Minä tulen puheenvuorossani vähän myöhemmin käyttämään niistä nimitystä euro-omonit. Niitäkö tarkoittitte, arvoisa ministeri?

Ed. P a a s i o (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Aittoniemi on varmasti sitä mieltä, että sodat loppuvat sotimalla, tulipalot polttamalla ja kansanmurhat murhaamalla.

Mitä tulee puolustusministerin kantaan siitä, että tässä salissa olisi kovin vähän puhuttu turvallisuuspolitiikasta, niin olen kyllä eri mieltä. Eurooppa-keskusteluissa, joita tässä salissa on viime vuosina ja kuukausina kovin paljon käyty, tämä on ollut eräs päällimmäisiä keskustelun aiheita.

Puolustusministeri myös, hetken oltuaan epämiääräinen, päätyi siihen, että parlamentaarinen puolustuskomitea pitäisi asettaa. Ed. Kekkonen lailla yhdyin ihmettelemään, mitä ihmisen tarkoitusta sellainen voisi palvella. Se sisältää eräänlaisen ajatuksen siitä, että parlamentaarinen puolustuskomitea on parlamentarisempi kuin parlamentti itse. Meillä on juuri nyt turvallisuuspolitiikasta hallituksen selonteko, jossa on hyvin laaja puolustuspoliittinen sektori mukana, ja ulkoasiainvaliokunta, puolustusvaliokunta ja ehkä jotkut muutkin valiokunnat ryhtyvät pohtimaan tätä asiaa kuunnellen asiantuntijoita, laatien kannanottoja, joista syntyy eduskunnan kannanotto turvallisuuspolitiikkaan. Sen jälkeenkö olisi parlamentaarinen puolustuskomitea pohtimassa, oliko eduskunta oikeassa, onko eduskunta oikea päättämään siitä, mikä on eduskunnan tahto?

Parlamentaarinen puolustuskomitea tässä vaiheessa ei palvele mitään niitä tarkoituksia, mihin me emme selonteon perusteellisella käsittelyllä yltäisi.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei saa olla ilkeä, mutta väistämättä ministeri Tainan puheenvuoron

yhteydessä tuli mieleen kysymys, mikä todella on se perimmäinen syy, että valmiusjoukko pitäisi tällä aikataululla ja näillä tiedoilla perustaa. Onko se sittenkään paljon puhuttu humanitaarisuus ja rauhanturvaaminen, kun hallituksen politiikka esimerkiksi kehitysyhteistyön osalta toimii päinvastaiseen suuntaan?

Tähän kysymykseen itse sitä pohdiskeltuani olen löytänyt sellaisen vastauksen, että taitaa olla sittenkin niin, että ulkopoliittinen johtomme on harkinnut, että juuri tällä menettelyllä, joka tähän asiakirjaan on kirjattu, päästään askel askelelta eteenpäin siihen päämäärään, joka on asetettu: Nato-jäsenyyteen. Ensin tulee rauhanturvaaminen tällä lailla, sitten laajennettu rauhanturvaaminen tai laajennettu itsepuolustus tai konfliktinhallinta tai kriisinhallinta. Näillä kaikilla termeillä meitä sotketaan ja sekoitetaan ja sillä saadaan ehkä päätös siitä, että tehdään jotakin tässä suhteessa, mikä aiheuttaa erinomaisen kiitoksen Brysselin suunnalta ja sieltäpäin, mistä sitä kiitosta nyt haetaan. Näin valmistetaan tietä todellakin seuraaviin askeliin: Wou:n ja Naton täysjäsenyyteen. Nämä edellyttävät tietysti sekä taloudellista että miehistöllistä osallistumista siihen yhteistyöhön. Mielestäni pitäisi saada selväksi tässä keskustelussa, onko näin.

Tietysti kiinnostaa kovasti se, ovatko myös muut hallituspuolueet kuin kaksi johtavaa puoluetta samaa mieltä. Ryhmäpuheenvuorot antoivat kyllä kovasti erilaisen ja epäselvän kuvan tästä.

Sitten ministeri Taina puhui kustannuksista, joita valmiusjoukosta tulisi ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Kankaanniemi!

Ed. T a r k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien piiristä on tullut ihmettelyjä siitä, mitä sellaista puolustuspoliittinen komitea voisi saada aikaan, mitä eduskunta ei voisi omassa viisautessaan ja kaikkivoipaisuudessaan saada aikaan. Kun katselen tätä salia esimerkiksi nyt, niin mielessäni herää arvelu siitä, että puolustuskomitea saattaisi päästää syvemmälle ja tehokkaammin käsittelemään niitä asioita, jotka Suomen puolustuspolitiikassa lähivuosina tulevat nousemaan hyvin konkreettisesti esille. Ei se ole eduskunnan arvovallan ja merkityksen väheksymistä, jos eduskunta selvittää esimerkiksi tällaisella elimellä itselleen asioita voidakseen sen jälkeen sillä perusteella niistä päättää.

Minusta tuntuisi hyvinkin perustellulta ja oikeaan osuneelta nimenomaan tässä historiallisessa tilanteessa asettaa tuollainen komitea ja katsoa, pystyykö se tuottamaan jotakin hyödyllistä lisäarvoa eduskunnan pohdittavaksi. Tässä on kysymys niin suurista ja kauaskantoisista asioista, että sellainen ylimääräinen ponnistus ei tähän tilanteeseen nähden ole kohtuuton.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Miksi asetettiin aikaisemmat puolustuskomiteat? Nehän asetettiin siksi, että sosiaalidemokraatit oli tarpeen sitoa tuntuviin puolustusmäärärahojen korotuksiin. Eihän niiden asettamisen syy sen kummallisempi ollut. Kaikki, jotka seurasivat näiden komiteoiden asettamista läheltä, tiesivät, että tavoitteena oli löytää mahdollisimman laaja konsensus, sellainen konsensus, jossa ennen kaikkea SDP on mukana toteuttamassa merkittäviä lisäyksiä puolustusmäärärahoihin.

Tältä pohjalta kannattaa tietenkin kysyä myös, miksi sitten tarvittaisiin uusi puolustuskomitea tai ulko- ja turvallisuuspoliittinen komitea. Mikä sen tehtävä olisi? Kenet tämän uuden komitean pitäisi sitoa ja mihin? Oma käsitykseni on se, että tätä komiteaa ei ole haluttu asettaa. Siitä on käyty keskustelua viimeiset neljä vuotta. Puolustusministeri Rehn toi jopa presidentille kerran toimeksiannonkin, tehtävänmäärittelyynkin, jota presidentti ei hyväksynyt liian kapealaisena.

Oma käsitykseni on se, että uutta parlamentaarista puolustuskomiteaa tai turvallisuuskomiteaa haluavat ne, jotka haluavat luopua Suomen sotilaallisesta liittoutumattomuudesta. Silloin kun tämä sotilaallisesta liittoutumattomuudesta luopuminen tulee ajankohtaiseksi, ulkopoliittinen johto asettaa tällaisen laajapohjaisen turvallisuuskomitean pohtimaan tätä jo ratkaistua kysymystä, tekemään suositukset jo ratkaistun kysymyksen ajamiseksi onnellisesti poliittisestikin satamaan.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Halusin reagoida ed. Tarkan huomioon. Kysymys on parlamentaarisesta puolustuskomiteasta. Tietenkin yhdyn niihin kantoihin, jotka täällä salissa on todettu kysellen, mitä itse asiassa uusi parlamentaarinen puolustuskomitea voisi tuoda enemmän esiin kuin tämän turvallisuuspoliittisen selonteon käsittely täällä nyt. Ed. Tarkka tarkastelee tätä salityöskentelyä tällä hetkellä ja pelkää, että täällä vallitsee, jos ei nyt tehottomuus, niin joka tapauksessa tilanne,

jossa kokonaisvaltaista kuvaa eduskunnan mieliteistä ei ikään kuin muodostu.

Minäkin olen uusi kansanedustaja kuten ed. Tarkka, mutta olen sen verran saanut olla mukana valiokuntatyössä, että olen tajunnut, että eduskunnan todellinen, voisiko sanoa, asioiden käsittely ja paneutuminen tapahtuu valiokuntalaitoksessa. Minulla on käsitys, että valiokunnat tulevat esimerkiksi tämän turvallisuuspoliittisen selonteon hyvin huolellisesti läpikäymään ja sitä kautta ilmaisevat aikanaan oman tahtonsa. Tämä ehkä saattaa olla hyödyllistä ed. Tarkan myös huomioida.

Ed. W a h l s t r ö m (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen vei sanat suustani, koska tartuin juuri tuohon tyhjään sanaan, johon ei Jukolan Jussin mukaan pitäisi tarttua. Kun ed. Tarkka sanoi, että katselee tätä salia, ei tämä sali ole se valiokunta, jossa käsitellään turvallisuuspoliittista selontekoa, vaan se todellakin käsitellään valiokunnissa, ulkoasiainvaliokunnassa ja puolustusvaliokunnassa, ja siellä voidaan kuulla kaikki ne asiantuntijat, mitkä mahdollinen puolustuskomiteakin voisi kuulla.

Minulla on aivan sama käsitys aikaisempien puolustuskomiteoitien historiasta: Ne ovat poikkeuksellisia komiteoita ja mielestäni ainoat, joiden päätökset ovat sellaisenaan toteutuneet valtion budjetissa. Ehkä ne siksi onkin asetettu. Ne ovat todella lisänneet määrärahoja. Ne ovat aikaansaaneet sellaisen konsensuksen, jonka kautta on viety läpi näitä asioita.

Meidän mielestämme parlamentaarinen valmistelu on tärkeää. Sitä on vasemmistoliitto painottanut aikaisemminkin. Nyt on se käynnissä, ja se on oikea tapa käsitellä tätä asiaa. Uskon, että valiokunnat, jotka tätä käsittelevät, tulevat todellakin paneutumaan asiaan hyvin monipuolisesti.

Mitä peruslinjaan tulee, on selvää, että meillä on edelleenkin hallitusmuodon mukaan tasavalta presidentillä erittäin suuri sananvalta siinä, mihin suuntaan suhteita ulkovaltoihin kehitetään. Siinä mielessä tietenkin parlamentti joutuu koko ajan taistelemaan omasta roolistaan, siitä että me voisimme myös sanoa sanamme. Siitä nyt on kysymys. Siksi on hyvä, että on annettu selonteko ja sitä todella käsitellään eduskunnassa eikä vain käydä tämä salikeskustelu.

Ed. T a r k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olen täysin tietoinen siitä, että valiokunnissa on eduskunnan työskentelyn pai-

nopiste. Mutta se on kirjoituspöytätyötä. Kun tarkastellaan ja muistellaan, minkälaisella ponnistuksella aikaisemmat puolustuspoliittiset komiteat ovat työskennelleet, niiden työn keskeisenä osanahan oli kulkeminen kentällä, erilaiset kuulemistilaisuudet erilaisissa yhteyksissä, joissa päästiin paneutumaan ongelmiin ja käsillä oleviin vaihtoehtoihin aivan toisella tavalla kuin asiantuntijoiden kuulemisessa täällä kirjoituspöytien ääressä.

Ed. Laakso otti esille hyvin mielenkiintoisen ja arvokkaan rinnakkaistapauksen, kun hän ryhtyi puhumaan siitä, kun ensimmäiset puolustuspoliittiset komiteat asetettiin. Hän ihmetteli, mikä niiden tarkoitus oli. Ne johtivat siihen, että määrärahojen tasoa ruvettiin nostamaan, ja niiden tarkoituksena oli se, että silloin Suomen turvallisuuspolitiikan rakenne muuttui, sitä päätettiin muuttaa. Silloin puolustuspolitiikasta tuli aktiivinen osa Suomen turvallisuuspolitiikkaa. Silloin käynnistettiin se työ, jonka tuloksena nyt voidaan sanoa, että itsenäisen puolustus on osa Suomen turvallisuuspolitiikkaa, jonka nimeen kaikki, ymmärtääkseni myös vasemmistoliiton ja sosialidemokraattisen puolueen, kansanedustajat innokkaasti vannovat.

Nyt elämme samanlaista murroksen ja muutoksen aikaa. Se, että siinä käyttäytymistä pohjustettaisiin tällaisella komitealla, ei voi olla niin pelottava asia kuin edustajat Laakso ja Wahlström ovat esittäneet.

Ed. P a a s i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että ed. Tarkka ei kovin tarkkaan kuitenkaan tunne eduskuntatyötä. Sattu nimittäin olemaan niin, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunta huomenaamulla lähtee juuri liikkeelle kirjoituspöydän äärestä. Me menemme Brysseliin ja käymme Natossa, EU:ssa ja Weussa katsomassa, mikä kenttä siellä on. Varmasti ennen kuin mietinnön annamme käymme myös pitkin Suomenniemeä katsomassa ja kuuntelemassa, mitä mieltä ihmiset ovat. Ei eduskunta ole tämä sali, eikä valiokunta ole se pöytä, jonka ääressä me sen mietinnön lukkoon lyömme, vaan eduskunnalla ja sen valiokunnilla on täysin vapaavalintainen mahdollisuus tehdä toisinkin ja usein tehdäänkin. Komitean työskentely tässä suhteessa ei mitenkään poikkea siitä. Väitän vain edelleen, ettei parlamentaarinen komitea voi olla parlamentarisempi kuin parlamentti itse.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Komiteakysymyk-

seen totean, että ainoa perustelu ehkä komitean asettamiselle olisi se, että perinteisesti komitea hidastaa asioiden etenemistä. Näin ollen saataisiin hallituksen hurja vauhti vähän rauhallisemmaksi ja kansakin pysymään ehkä mukana. Muuten en pidä tuota komiteaa kovinkaan tarpeellisenä enkä erityisesti sitä puolusta. Mielestäni, kun selonteon nyt lähetämme ulkoasiainvaliokuntaan, joka pyytää siitä vielä puolustusvaliokunnan lausunnon, se tulee käsiteltävä kahdessa asiantuntijavalioikunnissa aika perusteellisesti ja myös asiantuntijoita voidaan siellä kuulla aivan samalla tavalla kuin komiteassa. Näin ollen ehkä hallituksen kannalta on parempi, kun se haluaa hurjaa vauhtia edetä, että komiteaa ei aseteta.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paasio oikeastaan jo käytti suurin piirtein sellaisen puheenvuoron kuin olin itsekkin aikonut käyttää.

Edustajat Laakso ja Kankaanniemi ovat esittäneet kovin mielenkiintoisia näkemyksiä siitä, miksi komiteoita nimitetään. Ed. Kankaanniemen mukaan komiteaa esitettäisiin sen takia, että pystyttäisiin hidastamaan jotakin prosessia. Ed. Laakso esittää, että komiteoista olisi tehty sen tähden, että sosialidemokraatit saataisiin mukaan.

Arvoisa puhemies! Me olemme tärkeä liike suomalaisessa yhteiskunnassa ja olemme monessa mukana, mutta jos komitealaitos kokonaisuudessaan syntyy sen takia, että sosialidemokraatit olisivat mukana, se on vähintäänkin vääränlainen todistus ja erittäin kummallinen tulkinta demokraattisesta päätöksenteosta ja vielä kummallisempi tulkinta puolueista, niiden luonteesta ja tehtävistä.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu näyttää kiteytyvän nyt siihen, asetetaanko parlamentaarinen puolustuskomitea vai ei. Se ei kai kuitenkaan ole tärkein asia selonteon käsittelyssä. Katsotaan, mitä valiokunnat saavat aikaan. Jos ne ehdottavat, että komitea olisi asetettava, palataan asiaan.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu komitean asettamisesta minusta ei ole ottanut aivan kaikkia näkökohtia huomioon. Minusta selontekokeskustelun tehtävä on ensisijaisesti vetää Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruslinjoja vähän

laajemmassa näkökulmassa. Saattaa olla, että parlamentaarisen keskustelun pohjalta tulee tilanne, jossa tarvittaisiin parlamentaarista puolustuskomiteaa, joka tarkemmin määritteli ne puolustusvoimien kehittämistarpeet, jotka soveltuvat tai joita edellytetään uudessa tilanteessa. Minusta tällä tavalla nämä kaksi asiaa eivät ole toisiaan poissulkevia ja päätöksenteko tai ehdotus tästä tarpeesta voi syntyä parlamentaarisen keskustelun pohjalta, joka nyt selonteosta käydään. Minusta sitä vaihtoehtoa ei tässä vaiheessa pitäisi kokonaan tyrmätä, jos se keskustelun lopputuloksena nähdään tarpeelliseksi.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Jos lähtee lopusta alkuun, minä jäin myös mielenkiinnolla kuuntelemaan keskustelua siitä, mitä komitealaitos lopulta tekee. On tietysti tärkeää tietää, onko komitea laitettu jonkin asian edistämiseen vai hidastamiseen. Minä luulen, että totuus on historian mukaan se, että sitä on tehty kumpaakin varten. Mutta se, mikä siinä tulee mieleen, on se, mikäs jo näkyvissä olevissa komitean jäsenissä eli ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusasiainvaliokunnan jäsenissä nyt pännii. Jos ei penkki eikä paikka eikä koko, olisiko laadussa sitten jotakin sellaista, mitä puhujat eivät hyväksy? Se ainakin on parlamentaarista viimeisen päälle.

Toinen asia — tässä suhteessa uskallan olla samaa mieltä opposition kansanedustajan Korkeaojan kanssa — on se, että tietysti eduskunnalla on vapaat kädet nyt miettiä, mitä haluaa. Sen takia asia on eduskuntaan tuotu. Mieluiten kuitenkin saisi olla jotakin sellaista, mikä veisi asiaa eteenpäin. Kun ed. Ihmäki kyseli, miksi tästä nyt niin paljon puhutaan. Tämä tietysti aiheuttaa jossakin määrin keskustelua sen vuoksi, että se ei ollut esillä hallituksen antamassa selonteossa, vaan vasta täällä keskustelussa. Se tietysti on jossakin määrin mielenkiintoinen piirre, kun on uunituore selonteko käsissä. Ei sekään tietysti ole mahdotonta, että täällä puhutaan, mutta hieman poikkeavaa se ehkä on.

Jos mennään muihin kysymyksiin, niin on pohdittu, mitä on sanottu ja mitä on jätetty sanomatta. Tulee mieleen vanha venäläinen juttu: "Oletkos menossa torille?" Toinen sanoo: "En ole menossa torille." Toinen sanoo: "Haa, olet niin juoni! Et vai olekaan menossa torille? Annat vain sen kuvan ja kiellät, ettet ole menossa torille." Hiukan jää kysymään, eikö joskus vaihteen vuoksi voisi uskoa sitä, mitä sanotaan, senkin lisäksi, mitä jättää sanomatta. Tämä hallitus,

joka nyt on vasta suhteellisen uunituore, on sanonut hallitusohjelmassaan, että Nato-jäsenyys ei ole nyt työjärjestyksessä. Se on toistettu usealla suulla. Mitä enemmän sitä on toistettu, nähtävästi sen vakuuttuneemmiksi on tultu, että sitä ne sittenkin miettivät.

Toinen yhteys on tietysti Weu, jonka täysjäsenyys on nykyisellään mahdollista vain Naton kautta. Weu-kysymys on tietysti yksi, joka pohdituttaa, mitä kaikkea se pitää jatkossa sisällään. Weun täysjäsenet päättävät tietysti omasta kannastaan tulevien vuosien aikana, pitävätkö ne yllä tarkkailijajäsenstatusta vai eivät, minkälaiseksi tilanne muodostuu ja muuta, mutta maailmassa tapahtuu varmaan monia muitakin asioita.

Itse olen ehdottomasti sitä mieltä, että nykyiset turvallisuusratkaisut ovat Suomen ja Suomen asuttaman kolkan edun mukaisia. On vaikea kuvitella, mitkä olisivat sellaisia tekijöitä, joiden kohdalla lisäisi turvallisuutta Suomen Nato-jäsenyys.

Sen sijaan vastaus kysymykseen siitä, tehdäänkö näitä kysymyksiä ja onko olemassa muitakin kuin suomalaisia kansanedustajia tai lehtimiehiä, jotka kysyvät, on se, että heitä on kokonainen pino. Tähän kysymykseen törmää tämän tästä, ja totta kai kaikissa niissä piireissä, joissa ollaan, kysytään sitä. Suomen hallituksen edustajana ministerin tehtävä on vakuuttaa vastaupuoli, ja sitä yritän nyt täälläkin teidän kanssanne, koska mielestäni se on järkevä kanta.

Sitten keskustelusta sinänsä, miten Bosniasta tullaan ulos tai miten se ongelma ratkaistaan, ed. Aittoniemelle haluan vain sanoa, että Euroopan unionin jäsenmaista ainakin ulkoministeriön mukaan muut kuin Suomi ja Saksa olivat käyneet jonkin asteisen keskustelun. Asia tietysti on esillä. Sitä vaihtoehtoa, että sodat loppuvat sotimalla, minä en ole kuullut, mutta tietysti sekin on yksi ratkaisu. (Ed. Kekkonen: Kerta se on ensimmäinen!)

Sen sijaan toinen puoli, mistä voisi löytyä uusi tie, ei kauhean paljon debattikeskustelussa ole ottanut tulta: Ei se tehtävä olisi ollut etukäteenkään helppo toisella tavalla sisään mentäessä, mutta olisi voinut olla paremmat onnistumisen tai vähemmän raskaat epäonnistumisen mahdollisuudet, jos voitaisiin jollakin tavoin kehittää eurooppalaisten valtioiden kesken jonkin näköinen matkaanlähtö- tai saattamisjärjestelmä, jonkinlainen monitorointijärjestelmä, laajemmaltikin, kuin se nyt on käytössä.

Me olemme tehneet sitä YK:n puolella ja Eu-

roopassa Etyjin puolella, Euroopan neuvoston puolella. Ne, jotka ovat Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen jäseniä, tietävät, että parlamentti teki tällaisen järjestelmän, ensin uusille, sitten vanhoille jäsenille, ja myös ministerineuvosto tekee samanlaisen. Siitä on olemassa omat ehdotukset. Tämä on alue, jolla meillä on tavattoman paljon tehtävää. Se on jäänyt vain EU-keskustelun jalkoihin. Toisaalta, kun se ei edellytä mitään varsinaista uutta lainsäädäntöä tässä vaiheessa, sillä ei tietysti myöskään ole uutisarvoa eikä se ole siinä mielessä mikään varsinainen uutinen. Eihän konfliktin ehkäiseminen tai sen lieventäminen ole mikään uutinen. Uutinen on vasta se, että on tapahtunut jo jotakin kamalaa.

Tässä mielessä minä otan mielihyvin vastaan kaiken sen kritiikin, joka koskee nimenomaan vakauserityksen laajentamisen tarvetta, sen edelleenkehittämistä ja siinä myös suomalaisten idearikkautta hyväksikäyttöä. Mutta se ei ole poissuljettu myöskään eduskunnan puolelta. Nyt, kun eduskunta antaa vastauksensa ja ulkoasiainvaliokunta keskustele, mikä estää ulkoasiainvaliokuntaa kysymästä näistä asioista myös niiltä yhteisöiltä, joita on talon sisällä? Toisin sanoen meillä on Etyjistä parlamentaarilla puolella ihmisiä. Osa voi olla ulkoasiainvaliokunnassakin. Euroopan neuvostossa on sama puoli. Tämän puolen yhteistyön kehittäminen — en lähde eduskuntaa neuvomaan — on täysin vapaasti käytettävissä.

Myönnän täysin, että selonteko on lähtenyt aluksi hieman toisenlaisesta näkökulmasta. Sen vuoksi kuvaileva osa on laveampi vakauserityksen osalta ja johtopäätösosa suppeampi. Se voisi olla leveämpi, mutta katsottiin, että aikataulussa pysyminen on tärkeää, ja meistä se oli aika hyvä kokoelma kuitenkin tällaisenaan, kun itseriititesti keuhun nyt sitä. Mutta siitä voi mennä eteenpäin ja sitä voi laajentaa. Se ei sisällä samanlaisia lainsäädäntöongelmia kuin nyt keskustelussa ollut rauhanturvapuoli.

Sitten on ollut kysymys siitä, minkälaisia vaikutuksia tällä saattaisi olla suomalaisen kansanarmeijaa ja mitä kaikkea muuta tämä käsite pitää sisällään. Olen ymmärtänyt, että sekä pääministeri että koko hallitus ovat tuoneet omana kantanaan esille sen, että vaikka konfliktit muuttavat muotoaan matkalla ja niihin vastaaminen voi aiheuttaa erilaisia toimenpiteitä, nytkin tiukentuneessa tilanteessa esimerkiksi Bosniassa on aivan selvää, että kysymys on kuitenkin rauhanturvaamisesta. Asevoimin ei pyritä poliittiseen

ratkaisuun pakottamiseen, ei pyritä tekemään näinpäin sitä. Itse asiassa olen kuullut hyvän määritelmän: Rauhanturvaaminen sinänsä on sanahirviö. Miten voi rauhaan pakottaa? Kysymys on silloin sodasta. Mutta rauhanturvaaminen ei muutu siinä rauhanturvaamiseksi, jos joutuu suuremman painostuksen kohteeksi itse turvattessaan humanitaarista projektia tai suojaessaan itseään. Tässä mielessä tämä on tietysti asia, jota pitää pohtia. Luulen, että ministeri Taina selvittää tätä enemmän, mutta ei ole ollut mitään ajatuksia siitä, että sitä järjestelmää, joka on ollut käytössä, haluttaisiin muuttaa. Ne, jotka joutuvat sen vaikean tehtävän eteen, ovat hallitus ja eduskunta.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteossa ei todellakaan puhuta parlamentaarista komiteasta mitään, mutta sen sijaan eduskunnan puhemies on ottanut asian julkisesti esille. Halusin puolustusministerinä tuoda esiin niitä näkökulmia, joita minun mielestäni tämän komitean perustamisessa olisi. Me elämme todellakin voimakkaan ja nopean muutoksen aikaa turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa, josta syystä laaja ja syvälinen keskustelu näistä asioista on varmasti tarpeen kaikilla tasoilla. Saattaisi olla, että tällaisen komitean työskentelyllä todella pystyttäisiin tätä keskustelua laajentamaan ja syventämään. Toivoisin myös, että puolustuspolitiikka laskeutuisi mystillisistä atmosfääreistä alas ja se nähtäisiin aivan normaalina politiikan osa-alueena, josta voidaan keskustella eri tasoilla.

Kun tätä komiteaa on ehdottanut eduskunnan puhemies, niin en myöskään voi tulkita asiaa sillä tavoin kuin täällä jotkut edustajat, että se merkitsisi, että viedään pois päätösvaltaa tai jotakin eduskunnalta. On vaikea uskoa, että puhemies ehdottaisi sen tyyppistä toimintaa.

Selonteko on luonnollisesti pohja nyt täällä eduskunnassa tehtäville päätöksille ja käytävälle keskusteluille, ja toivon, että se keskustelu on hyvin aktiivista. Tämä lähetekeskustelu on tarkoitettu myös sen pohtimiseksi jatkossa eduskunnassa, tarvitaanko tällaista komiteaa vai ei. Niin kuin ed. Korkea-ajakin totesi, sehän on nyt eduskunnassa pohdittava kysymys, varsinkin kun eduskunnan oma puhemies on tällaista ehdottanut. Se tästä komiteasta. Avointa keskustelua siitäkin varmasti tarvitaan. Sen osoitti jo tämä käyty keskustelu.

Mitä tulee rauhanturvaamiskysymykseen, se nostetaan esiin jatkuvasti tässäkin keskustelussa.

lussa. Toivoisin, että tämä selkeä kannanotto, joka selonteossa on, todella ymmärrettäisiin niin, kuin se selonteossa todetaan: Rauhaanpakottamiseen ei Suomi halua osallistua, koska emme halua osallistua sotilaalliseen toimintaan jotakin osapuolta vastaan, mitä rauhaanpakottaminen merkitsisi.

Mielestäni tässä ei myöskään ole mitään tulkintaongelmia. Päätöksentekojärjestelmä olisi entisenlainen. Eduskuntaa kuultuaan hallitus päättäisi rauhanturvaoperaatioon osallistumista, ja joka kerta erikseen selvitetäisiin, minkälaisesta operaatiosta on kysymys, onko Suomen tai suomalaisten edun mukaista siihen osallistua vai ei. Ainahan näitä on arvioitava paitsi Suomen kannalta myös kansainvälisen vastuun ja toiminnan kannalta, ja siinä ei mielestäni ole mitään epäselvää. Mutta se on myös asia, joka eduskunnan käsittelyssä tulee varmasti tarkkaan selvitettyä, mitä sillä mahdollisesti tarkoitettaisiin.

Täällä myös ed. Vihriälä totesi, että pitäisi puhua asioista niiden oikeilla nimillä ja pohtia eri asioiden merkitystä Suomen kannalta. Minä olen tästä asiasta aivan samaa mieltä ja toivon, että kun me nyt olemme uudenlaisessa tilanteessa, myös eduskunnassa tarkasteltaisiin Suomen mahdollisuuksia avoimin mielin ja selvitetäisiin hyvin tarkkaan, mitä erilainen yhteistyö meidän kannaltamme merkitsee, ja huomattaisiin myös se, että kun me nyt olemme EU:n jäsenmaa, se myös edellyttää meiltä aivan uudenlaista yhteistyötä kaikkiiin politiikan osa-alueisiin.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoroni ministeri Halosen puheenvuoron jälkeen. Varsinaista ministerin puheenvuoroa en ehtinyt kuunnella, mutta hänen äskeinen puheenvuoronsa. Se oli sikäli hyvin mielenkiintoinen, koska minusta nyt ministeri Halosen ja varmaan ministeri Tainankin puheenvuorojen jälkeen voi sanoa, että kyllä meillä nyt on ulko- ja turvallisuuspoliittinen keskustelu Suomessa varmasti ja erityisesti täällä eduskunnassa huomattavasti avoimempaa kuin aikaisemmin.

Viittaan vain siihen, että ministeri Salolainen lähes parahti täällä muun muassa kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossaan, miten itse asiassa EU-neuvottelujen alla, hän käytti muistaakseni sanatarkasti sanaa "salailla", joutui "salaamaan" jotakin asioita. Minä toivon, että nyt salaamisen aika on ohi ja todella Suomessa ja myös Suomen parlamentissa kyetään käymään avointa keskustelua, pohtimaan erilaisia vaihtoehtoja avoimes-

ti, jotta sitten kun aikoinaan ratkaisut tehdään, ne tehdään tietoisina siitä, mitä päätetään, eikä niin, että päätetään jotakin, josta jälkikäteen voidaan sanoa, että emmehän me tienneetkään, mihiin tämä johtaa.

Tässä mielessä toivoisin, että tämä keskustelu yhä enemmän siirtyisi puolustuskomiteakeskustelusta nimenomaan valmiusjoukkokeskusteluun, koska se on sisällytetty hallituksen selonteoon. Vaikka puhemies on esittänyt parlamentaarista puolustuskomiteaa, se ei ole kuitenkaan hallituksen esityksessä mukana. Minusta nimenomaan nyt pitäisi käydä keskustelua vahvasti siitä, mitä on esitetty.

Mielenkiintoista sekä hyvin reilua ja avointa minusta oli myös ministeri Halosen puheenvuorossa se, että ministeri totesi Weu-problematiikan, jonka eteen varmaan joudumme vielä, kun Weun varsinaiset jäsenet päättävät jatkossa, mikä tulee olemaan Weussa eri jäsenyysskategorioiden tulevaisuus. Mutta ainakin Suomen osalta kyllä toivon, että Suomi EU:ssa vaikuttaa siten, että jos Weu on EU:n turvallisuuspoliittinen piliiri, emme joudu sen tilanteen eteen, että lakkauteen esimerkiksi tarkkailijastatus ja meille ei jäisikään itsenäisesti päätettävää vaihtoehtoa siinä, mitä sitten teemme. Tästä on minusta Suomen huolehdittava, että meitä ei pakolla johdeta johonkin, minne itse emme halua.

Ensimmäinen varapuhemies
(koputtaa): Aika!

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Mielestäni rauhaanpakottamiskysymykseen pitää suhtautua eritellymmin kuin ministeri Taina teki. Totesin jo aikaisemmin, että puolustusministeriön työryhmä katsoi, että laajennettu rauhanturvaamistoiminta voi hyvin helposti muuttua rauhaanpakottamiseksi. Kun hallitus suunnittelee valmiusjoukkojen juridisen perustan rakentamista muuttamalla nykyistä perinteistä rauhanturvaamistoimintaa koskevaa lainsäädäntöä, niin juuri nämä muutokset, joita hallitus nyt suunnittelee, merkitsevät pitkää askelta kohti rauhaanpakottamista. Kun nykyinen lainsäädäntö pitää lähtökohtana sitä, että mukaan voidaan mennä vain sellaisessa tilanteessa, jossa kriisin kaikki osapuolet ovat yhtä mieltä rauhanturvaajien mukaan tulosta, niin uusi tulkinta tulee olemaan sellainen, että mukaan voidaan mennä, vaikka kriisin jotkut osapuolet ovatkin rauhanturvaajien läsnäolosta toista mieltä. Tehtävät ovat luonnollisesti pal-

jon vaarallisempia silloin. Uhreja syntyy aivan toisella tavalla, kuin jos kaikki konfliktin osapuolet ovat rauhanturvaajien läsnäolosta samaa mieltä.

Ennen kaikkea, kun on suunnitteilla lainmuutos, että väkivaltaa, asevoimaa, voitaisiin käyttää ei vain itsepuolustukseksi, kuten nykyinen laki edellyttää, vaan myös annetun tehtävän toteuttamiseksi, on aivan selvää, että tämä tulee merkitsemään sitä, että tehtävät ovat huomattavasti vaarallisempia kuin perinteisessä rauhanturvaamistoiminnassa. Silloin on kysymys siitä, että tulee uhreja ja laajennetun rauhanturvaamistoiminnan ja rauhaanpakottamisen välinen raja on kuin veteen piirretty viiva.

Kannattaa myös muistaa se, että ainakin presidenttiehdokkaana ollessaan Martti Ahtisaari ilmoitti kannattavansa rauhaanpakottamista. Samoin työministeri Liisa Jaakonsaari ja vielä myöhemmin ulkoministeriössä ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Laakso!

Ed. M y l l y n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä ei ehkä niin monta henkilöä ole, joilla rauhanturvaamistehtävästä olisi henkilökohtaisia kokemuksia. Kokemukseni perustuu muun muassa siihen, kun olin Kyp-roksella vuosina 1964—1965 Suomen YK-pataljoonan neljännessä komppaniassa, josta kaatui taistelussa jääkäri. En ollut itse mukana siinä kahakassa, mutta monessa muussa sen jälkeen. Tietääkseni rauhan aikana sodan jälkeen ei ole missään muissa perusyksiköissä suomalainen sotilas surmaansa saanut.

Kun tähän lisätään se, että olen ollut 33 vuotta poliisina ja suomalainen poliisi on sinä aikana hoitanut tuhansittain rauhaanpakottamistehtäviä, ja kun ottaa huomioon sen, että kun vuosina 1962—1965 olin poliisiopistossa, minun hyviä ystäviäni viisi on ammuttu näissä tehtävissä hengiltä, en voi ymmärtää, että jos nyt varustetaan parempi pataljoona paremmilla varusteilla, sitä vastustetaan. On otettava huomioon myös se, että tämä yksi pataljoona on vain yksi ehkä 700 pataljoonasta, mitä Suomi mahdollisen sodan sytyessä kokoon saa. En voi siis ymmärtää, että tätä asiaa vastustetaan siinä tapauksessa, että tätä pataljoonaa käytetään vain normaaleissa rauhanturvaamistehtävissä, niin kuin tähänkin saakka on käytetty, ei tietenkään mihinkään rauhaanpakottamistehtäviin.

Ed. S u h o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En haluaisi jankuttaa, mutta kuitenkin mielelläni kuulisin ministeri Tainan vastauksen: Onko ministerin ja puolustusvoimien kesken käyty keskusteluja siitä, minkä sisältöinen tämä koulutus olisi varusmiespalveluksen yhteydessä ja keitä koskevaa? Se sisältää kuitenkin, niin kuin ed. Laakso sanoi, suuren periaatteellisen eron itsepuolustautumisen ja annetun tehtävän suorittamisen välillä.

Samalla kun kannatan lämpimästi avointa keskustelua, korostaisin, että ennen kuin eduskunta antaa mandaattia asian eteenpäinviemiseksi, siitä pitäisi käydä myös laaja kansalaiskeskustelu.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aikaisemmin käytin vastauspuheenvuoron, jossa pääsin toteamaan, että rauhanturvatoiminnassa ja valmiusjoukon yhteydessä käytetään hyvin monenlaisia termejä, niin myös selonteossa, ja ne hämäävät ainakin tällaista tavallista maalaispoikaa.

Toinen asia, joka nyt mielestäni jossain määrin on hämärän peitossa ja vaatisi tässä avoimuuden ilmapiirissä vielä selvemmät tiedot meille, on se, mitkä todella ovat valmiusjoukon kustannukset. Täällä ne on vain haluttu sijoittaa puolustusmenojen sisään ja todetaan, että ei niillä ole mitään merkitystä, taikka vähätellään varsinkin.

Mutta valmiusjoukon varustaminen vaikeisiin oloihin maksaa varmasti huomattavan paljon. Sitten on vielä jatkuva ylläpito ja itse operaatiot, joihin sotilaat lähetetään. Operaation jälkeen tulee varmasti eläkemenoja ja monenlaisia muita kustannuksia, jotka ovat vuosikymmen-tenkin mittaisia, kuten hyvin tiedämme.

Tästä haluaisin avoimuuden hengessä saada tarkempaa tietoa: Mitkä todella ovat kustannukset? Paljonko puolustusmäärärahoista menee näihin ja aiotaanko ja voidaanko ne todella rahoittaa niiden summien puitteissa, mihin talouden tilanteemme lähivuosina, esimerkiksi jo kahden vuoden kuluttua, antaa mahdollisuuksia vai mistä kustannukset otetaan pois?

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Konkreettinen rajanveto Suomen rauhanturvaoperaatioihin osallistumisen osalta käytiin pari vuotta sitten, kun puhuttiin Suomen osallistumisesta Unproforiin. Silloin eduskunta nimenomaan ulkopoliittisen johdon toisenlaisesta kannasta huolimatta tuli siihen tulokseen, että Suomen ei tule tähän operaatioon

osallistua. Ainakin oma arvioni tänään ottaen huomioon kaiken sen, mikä viime päivinä Bosniaassa tapahtunut, on, että olen iloinen siitä, että eduskunta tuli sille kannalle. Itsekin olin ulkoasiainvaliokunnassa tämän suuntaista kantaa puolustamassa voimakkaasti. Sellainen toiminta minusta ei ole sen suomalaisen rauhanturvapolitiikan mukaista, jonkalaista minä kannatan, mutta olisi selventävää, jos ministeri Taina voisi todeta, olisiko tämän selonteon mukaista osallistua muun muassa tämän kaltaiseen operaatioon.

Ed. T a r k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä käyty keskustelu rauhanturvaamisen käsitteen laajentamisesta — ja lähinnä kauhistelut siitä laajentamisesta — sisältävät tosin päin sanottuna sen ajatuksen, että jos organisoitun väkivallan uhrien hätä ja avuntarve on sopivan pieni, me kyllä autamme, mutta jos avuntarve rupeaa olemaan isompi, se ei enää sovikaan meidän hipiällemme. Jos autetaan, tuntuisi olevan loogista auttaa kaikissa niissä tilanteissa, joihin meidän käytettävissämme olevat voimavarat antavat mahdollisuuden. Hyökkäyksen uhrien auttaminen tuntuu järkevältä ajatukselta ja sehän sisältyy jo YK:n peruskirjankin lähtökoh-
tafilosofiaan.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Kun tätä valmiusjoukkokysymystä eduskunnassa pohditaan, oleellinen kysymys on se, haluammeko me kantaa suuremman vastuun kriisitilanteessa kriisinhallinnasta kuin tänä päivänä haluamme. On oleellinen kysymys, onko meillä poliittista tahtoa ja valmiutta lähteä vaikeampiin tilanteisiin mukaan kuin nyt tapahtuu vai ei. Se, miten se tapahtuu, koulutetaan varusmiehiä, miten nämä joukot varustetaan jne., on seurausta siitä poliittisesta tahdonilmauksesta, että me olemme valmiit kantamaan vakavamman vastuun. Mielestäni tässä keskustelussa, kun pohditaan valmiusjoukkokysymystä, se on lähtenyt vähän väärästä päästä liikkeelle, kun aletaan pohtia periaatepäätöksen käytännön toteutusta.

Käytännön toteuttamista on tietenkin selvittely ja pohdittu puolustusministeriössä. Mitään tarkkoja suunnitelmia siitä, minkä sisältöistä koulutus olisi, ei vielä ole. Siellä on ollut monia vaihtoehtoja esillä, ja ne tullaan varmasti täällä valiokuntakäsittelyssä myös eduskunnalle selvittämään. Esillä on ollut malli, että vapaaehtoiset varusmiehet, jotka ovat kiinnostuneita tästä tehtävästä, saisivat lisäkoulutusta, joka sitten muun

muassa olisi koulutusta tällaisen kansainvälisen joukon osana toimimiseen.

Kustannuksista on todettu, että meillä ei ole mahdollisuuksia kasvattaa puolustusbudjettia, se on aivan selvä asia. Siitä syystä tämän mahdollisen koulutuksen, jos siihen halutaan mennä, on tapahduttava nykyisen puolustusbudjetin puitteissa. Käsitykseni on, että se on mahdollista näin myös toteuttaa.

Mitä tulee eri operaatioihin, ne olisivat jatkossa, niin kuin tähänkin saakka, erikseen päätettäviä ja erikseen rahoitettavia. Onhan mahdollista tällä hetkellä niin kuin tulevaisuudessaakin todeta, että Suomella ei ole varaa lähteä johonkin kriisiin mukaan. Mutta silloinkin kannattaa pohtia sitä, minkä tyyppisestä kriisitilanteesta mahdollisesti olisi kysymys, onko kysymys suuresta turvallisuusriskistä, mitkä ihmiset ja missä määrin ovat hädänalaisina jne. Tämä tulee suhteuttaa niihin taloudellisiin voimavaroihin, joita Suomella on. Näinhän nämä päätökset tehdään nytkin ja niin ne tehtäisiin jatkossa.

Viimeiseksi haluan toistaa sen, että kysymys on ennen kaikkea siitä, olemmeko valmiit kantamaan suuremman vastuun näissä rauhanturvaoperaatioissa kuin tällä hetkellä vai emme, ja sitä toivon eduskunnan pohtivan tämän selontekokäsittelyn yhteydessä.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kysymys kustannuksista on tärkeä, ja tietenkin tätä kustannuskysymystä on selvitetty. Silloin, kun oli kysymys valmiusprikaatin muodostamisesta, pääesikunta teki alustavan selvityksen, jonka mukaan perustamiskustannukset ovat 2 000 miljoonaa markkaa ja vuotuiset ylläpitokustannukset ovat 1 500 miljoonaa markkaa. Sen jälkeen alettiin keskustella pataljoonasta, joka on siis 1 000 miestä, kun prikaati olisi 5 000 miestä. Tämä puolustusministeriön työryhmä teki selvityksen myös kustannuksista pataljoonan osalta. Silloin arvioitiin, muuten alakanttiin monien asiantuntijoiden mielestä, että pataljoonan perustamiskustannukset olisivat noin 310 miljoonaa markkaa ja ylläpitokustannukset vuodessa noin 420 miljoonaa markkaa.

Todettakoon, että kun kenraali Hägglund toisti esityksensä valmiusjoukon muodostamisesta, silloin hän totesi, että yhden pataljoonan vuotuiset ylläpitokustannukset kohdemaassa ovat noin 400 miljoonaa markkaa. Nyt meille tulee hallitus otsa kirkkaana, silmät kirkkaina väittämään, että ei tämä maksa mitään. Mutta jos me oikein tarkasti luemme, mitä hallitus esit-

tää, niin hallitus esittää, että valmiuspataljoonan kustannusten on pysyttävä puolustusbudjetin puitteissa, mutta samanaikaisesti ei kerrota, mikä on puolustusbudjetti.

Se, mikä on jäänyt hallitukselta kertomatta, on että puolustusbudjettia aiotaan korottaa miljardilla markalla tästä vuodesta. Se on muuten julkisessa keskustelussa jäänyt täysin sivuun, vaikka se sisältyy ensi vuoden budjetin menokehyksiin. Eli puolustusmenoja aiotaan korottaa. Sen lisäksi Venäjältä tapahtuvat asehankinnat tehdään siten, että ne eivät rasita puolustusbudjettia lainkaan, joten puolustusbudjettiin jää tilaa muun muassa tällaisten valmiusjoukkojen perustamiseen, jotka aluksi eivät maksa kovin paljon, mutta jotka myöhemmässä vaiheessa tulevat maksamaan tavattoman paljon, väittääpä joku mitä muuta tahansa.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvin mielenkiintoista todeta, että ministeri Taina toisaalta jättää eräällä tavalla eduskunnalle ja siellä valiokunnille suuren ratkaisuvallan, mikä sinänsä kuuluu tähän järjestelmään. Mutta toisaalta, kun häneltä kysytään, missä nämä valmiusjoukot operoisivat, käyttäkönsä hänen äskeistä ilmaisuaan, siihen kysymykseen hän ei vastaa, ei lainkaan. Tämä on aika olennaista.

Ed. Kiljunen: Arvoisa rouva puhemies! Lipposen hallitus on sikäli historiallinen, että se on ensimmäinen Suomen hallitus, joka aloitti toimintansa Suomen ollessa EU:n täysjäsen. Siksi onkin merkillepantavaa ja oikeastaan juuri tästä ensimmäisestä ajatuksesta luonnollisesti juontuvaa, että ensimmäinen selonteko, jonka hallitus eduskunnalle antaa, on ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Epäilemättä nyt, jos koskaan, tilanne on sen kaltainen, että ulko- ja sisäpolitiikan välinen juopa on kuin veteen piirretty viiva. Tällainen tilanne ei kuitenkaan ole ainoastaan Suomessa, jossa ulko- ja sisäpolitiikan raja on hämärtynyt, vaan itse asiassa koko Euroopassa ollaan sen kaltaisessa asetelmassa, jossa nopea Euroopan yhteiskuntapoliittisten rakenteiden muros heijastuu siten, että ulko- ja sisäpoliittiset asiat nivoutuvat toinen toisiinsa, lomittuvat.

Itse asiassa olemme todistamassa kehityskulkua, jossa Länsi-Euroopan maissa ennen kaikkea näkyy hyvin voimakas integraatiokehitys,

yhdentymiskehitys. Itä-Eurooppa sen sijaan näyttäytyy meille ikään kuin täysin päinvastaisena kehitysurana. Siellä olisi tapahtumassa disintegraatio, hajoaminen. Minun väitteeni on se, että itse asiassa on kyse saman kaltaisesta prosessista. Missä mielessä? Siinä mielessä, että perinteisen kansallisvaltion tai oikeastaan valtion rooli ohenee. Yhtäältä ollaan siirtymässä ylikansalliseen päätöksentekoon, toisaalta paikalliset ja aluetason tarpeet tulevat korostetusti esille päätöksentekojärjestelmiä uudistettaessa ja kehitettäessä.

Kun puhumme ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, olemme luonnollisesti erityisesti kiinnostuneet ensin mainitusta ylikansallistumisen prosessista. Siihen itse asiassa on ajamassa se, että keskeiset yhteiskunnalliset ongelmat alkavat olla yhteisiä. Ympäristökysymykset ovat tästä selkeä esimerkki. Niitä ei voi ratkaista pelkästään kansallisella tasolla, vaaditaan ylikansallista päätöksentekoa. Luonnonvarojen käyttö ja taloudellinen kanssakäyminen edellyttävät yhä enemmän ylikansallista säätelystä. Väestöliikkeet — pakolaisuus on täällä ollut jo tänään esillä — ovat myös asioita, joissa pelkästään kansallinen päätöksenteko ei riitä. Kansainvälisestä rikollisuudestaakin on puhuttu tässä salissa aikaisemmin. Yhtä lailla globaalit kehitysongelmat ovat sen kaltaisia asioita, joissa ylikansallista ja kansainvälistä otetta ja päätöksentekoa tarvitaan.

Perinteisesti ymmärretty turvallisuus on myös asia, jossa ennen kaikkea yhteistyö on voimaa. Meidän ei tule, me emme itse asiassa voi, turvallisuutta rakentaa Euroopassa tai ylipäätään maailmassa aitoja pystyttämällä vaan portteja, kuten perinteinen slogan kuuluu. Me emme voi rakentaa turvallisuutta toisten kustannuksella, mistä perinteinen, puhtaasti asevarainen turvallisuusajattelu lähtee, vaan viime kädessä tarvitaan yhteistyötä.

Hallituksen selonteko on tässä suhteessa yksiselitteisen selkeä. Tässä todetaan: "Turvallisuus rakentuu entistä enemmän tiivistyvälle kansainväliselle yhteistyölle." Turvallisuus ei ole vain sotilaallista eikä myöskään vain valtioiden keskeistä, vaan yhä enemmän joudumme puhumaan kansalaisten turvallisuudesta. Sotilaallinen turvallisuus on viime kädessä sidoksissa inhimilliseen turvallisuuteen, hyvinvointiin ja kansalaisoikeuksien toteutumiseen. Tämäkin tulee hyvin selkeästi hallituksen selonteossa esiin, kun siinä todetaan: "Turvallisuuspolitiikka ei koske muutuvassa maailmassa ainoastaan sotilaallisia kysymyksiä vaan kaikkia ulkoisia tekijöitä, jotka vai-

kuttavat suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointiin ja turvallisuuteen.”

Arvoisa puhemies! Euroopassa on tapahtunut voimakas muutos, murros, joka näkyy myös selonteossa hyvin selkeästi. Kylmän sodan Eurooppa oli jakaantunut sotilasliittoihin. Sitä hallitsi varustelukierre. Sen yllä oli ikään kuin damokleen miekkana suursodan riski. Toisaalta kylmän sodan Eurooppa, kun sitä tänä päivänä katselee, oli yllättävän vakaa ja toisaalta muutoksiltaan ennustettava. Nyt tilanne on muuttunut. Viimeisen puolen vuosikymmenen aikana tilanne on aivan ratkaisevasti muuttunut. Tilanne on selvästi se, että täydellisen tuhon riski on pienentynyt. Mutta turvallisuusjärjestelmä on epävakaa, siinä olevat muutokset ovat heikosti ennustettavia, ja Eurooppakin on joutunut kokemaan alueellisia ja paikallisia avoimia konflikteja.

Kylmän sodan Euroopassa, kylmän sodan tilanteessa, turvallisuutta haettiin sotilasliitoista. Ne tarjosivat turvatakuita. Naton ja myös Weun 5 artiklat ovat nimenomaan ne olennaiset kulmakivet, minkä vuoksi sotilasliittoon on menty mukaan: Haettiin siis turvatakuita. Toisaalta valtiot, jotka eivät sotilasliittoihin menneet, mielellään julistautuivat puolueettomiksi, halusivat ottaa ikään kuin etäisyyttä peruskonfliktiasetelmaan. Kylmän sodan Eurooppa oli myös luomassa yhteistyöelimiä viime kädessä, joista suurimpana saavutuksena epäilemättä institutionaalisesti oli Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssi, jonka ensimmäinen suurhuippukokous pidettiin Helsingissä vuonna 75. Siitä kehittyi instrumentti, jolla suurvaltojen ja sotilasliittojen välille aikaansaatiin dialogi. Se dialogi synnytti luottamusta ja viime kädessä katkaisi asevarustelukierteen.

Nyt kylmä sota on päättynyt. Symbolisesti se päättyi vuonna 1989 Berliinin muurin murtuessa. Mielenkiintoista: Berliinin muuria eivät kuitenkaan murtaneet tankit, vaan ihmiset. Uutta Eurooppaa eivät synnyttäneet Naton ja Varsovan liiton sotilasartiklat, vaan pikemminkin Ety-prosessin ihmisoikeusartikla. Siksi juuri uuden Euroopan turvallisuus-käsite poikkeaa vanhasta. Valtioiden turvallisuus toteutuu kansalaisten turvallisuuden kautta. Turvallisuusjärjestelmä perustuu viime kädessä yhteisiin arvoihin ja periaatteisiin, kuten demokratiaan, ihmisoikeuksiin, pluralismiin sekä taloudellisen että poliittisen järjestelmän kannalta, jotka yhteiset arvot on kirjattu YK:ssa, Euroopan neuvostossa ja Etyjissä.

Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen selonte-ko on nimeltään ”Turvallisuus muuttuvassa maailmassa”. Kuten halusin luonnehtia jo edellä, tämä ”muutos” on olennaista. Se on luonut tilanteen, jossa kehitys on ennustamatonta, tietyllä tavalla epävakaa. Todennäköisempää on, että lähitulevaisuudessa muutokset jatkuvat, kuin että päädyttäisiin johonkin stabiiliin jäykistyneeseen tilanteeseen.

Myös sotilaalliset riskit ovat muuntuneet. Eurooppa ei uhkaa kansallisvaltioita. Täällä eivät uhkaa valloitus sodat perinteisessä mielessä, vaan sotilaalliset riskit ovat enemmän sisäisiä alueellisia konflikteja, separatistisia pyrkimyksiä, mahdollisia uskonnollisia vastakkainasetteluja, vähemmistöongelmia, ihmisoikeuksien loukkauksia, karmeimmillaan kansanmurhia. Terrorismi on eräällä alueella selvästi sotilaallista riskiä, turvallisuusriskiä mitä suurimmassa määrin, kansainvälinen rikollisuus yhtä lailla.

Mielenkiintoinen tutkijan kommentti kuultiin viime viikolla, kun täällä kävi venäläinen turvallisuuspolitiikan ekspertti, joka totesi, että jos Suomessa on pelätty Venäjän sotilaallista uhkaa joskus aikaisemmin, niin todennäköisyys on sen kaltainen, että ei tulevaisuudessa uudesti syntyvän puna-armeijan uhkaa täällä kannattaisi varoa, vaan ennen kaikkea mafiosojen luomaa uhkatilannetta. Epäilemättä perinteinen turvallisuus-käsite ei pysty koskettelemaan tätä ongelmaa, eivät myöskään perinteiset turvallisuuspoliittiset instrumentit. Sotilasliitot eivät auta. Turvatakuut eivät auta, eivätkä auta puolueettomuusjulistukset. Näin ollen joudumme käsittelemään koko turvallisuustilannetta uudella tavalla. Myös turvallisuusinstrumentit — instituutiot ja järjestöt — on sitten kyse Natosta, Weusta, Etyjistä jne., etsivät uutta roolia, uutta tehtävää.

Tässä ilmapiiirissä on kummallista se keskustelu, jota Suomessa käydään. Monet keskusteluun osallistujat jopa tässä salissa puhuvat ikään kuin vanhassa asetelmassa. Vanhat käsitteet ja turvallisuusaparaatit ovat esillä. Tietysti tuon kaltainen keskustelu on helppoa, mutta se ei ole kovin älyllistä. Annetaan selkeitä vastauksia vanhentuneisiin kysymyksiin. Ongelmat ikään kuin pelkistyvät siihen asetelmaan, että joko turvallisuuspoliittinen uskottavuus Suomessa edellyttää sotilaallista liittoutumista — turvatakuita, joita haetaan viime kädessä Natosta mahdollisesti Weun kautta — tai sitten toinen pelkistetty asetelma on se, että kavahdetaan kyseisiä sotilasliittoja kailta osin ja nähdään esimerkiksi tässä selonteossa esille tuodut kriisinhallintaan tarkoitettut val-

miusjoukot vain eräänä välineenä ajaa Suomi viime kädessä sotilasliittojen jäseneksi.

Tiedämme hyvin, että kenraaleilla on taipumus käydä edellisiä sotia. Nyt minua hämmästyttää se, että monet poliitikot, tutkijat, tiedotusvälineiden edustajat käyvät edellisiä sotia, niin pelkistettyä tämä puhuminen on, ikään kuin kyse olisi vain sotilasliittoutumiin liittyvästä valinnasta, liittymekö vai jäämmekö liittoutumattomaksi: joko — tai-asetelma. On epäilemättä selvää, että tästäkin kysymyksestä tulee keskustella, mutta on myös hyväksyttävä se, ettei ole olemassa yksiselitteistä vastausta tähän kysymykseen. Turvallisuusympäristö on muuttunut. Turvallisuuselimet, kuten luonnehdin, ovat muuttuneet. Turvallisuusjärjestelmät, kansainväliset instituutiot, tässä suhteessa ovat muuttuneet. Koko turvallisuus-käsite, konsepti sinänsä ja tarpeet ovat muuttuneet. Valtioiden turvallisuudesta on jouduttu siirtymään käsitteeseen kansalaisten turvallisuus, johon todellakaan perinteiset vastaukset eivät riitä.

Minä vuorostani haluaisin tätä foorumia käyttää hyväkseni ja esittää muutaman kysymyksen näille epä-älyllisille joko — tai-vastauksia antaville henkilöille ja instituutioille. Yksi vastaus on ollut, kuten olemme kuulleet, että turvallisuuspoliittinen uskottavuutemme edellyttää viime kädessä sotilaallista liittoutumista Weuhun tai Natoon. On esitettävä kuusi kysymystä.

Ensimmäinen kysymys on se, onko itse asiassa Suomen turvallisuuspoliittinen asema selkeästi erilainen, uhkaavampi kuin viimeisten 50 vuoden aikana, jolloin olemme pärjänneet suhteellisen matalalla varustelutasolla ja liittoutumattomuudella, puolueettomuudella, kuten sitä aikaisemmin kutsuttiin? Näkemykseni mukaan, ja se tulee tässä selonteossakin esille, tilanne on kieltämättä erilainen, mutta ei sotilaallisesti uhkaavampi. 50 vuoden työ, mitä Suomessa on tehty, on johtanut siihen, että meillä ei todellisuudessa ole turvallisuusongelmaa. Kuten hallituksen selonteossa selkeästi sanotaan, Suomella ei ole turvallisuusvajetta. Suomen turvallisuuspolitiikalla on historiansa, ja siihen voidaan nojautua hyvin tässäkin tilanteessa.

Toinen kysymys niille, jotka haikailevat sotilasliittoja: Vahvistuuko vai heikkeneekö naapurimme turvallisuus ja Pohjolan vakaus Venäjältä Baltian kautta Ruotsiin, jos Suomi hypoteettisesti liittyisi sotilasliittoon? Tähänkin vastaus olisi sen kaltainen, että ei ole syytä hakea omaa turvallisuutta muiden kustannuksella. Emme halua

eikä meillä ole syytä haluta yksipuolisesti vahvistaa turvallisuutta yleiseurooppalaisen turvallisuuden kustannuksella.

Kolmas kysymys: Olemmeko itäisen Keski-Euroopan maihin rinnastettavia maita turvallisuustakuista hakiessamme, jos niitä hakisimme? Tähänkin vastaus on se, että sekä poliittinen, taloudellinen, kulttuurihistoriallinen että jopa geopolitiittinen asemamme on kokonaan erilainen kuin itäisen Keski-Euroopan. Itse asiassa meille ei edes ole edullista se mahdollinen samaistus.

Neljäs kysymys niille, jotka sotilasliitoista puhuvat: Pyrimmekö itse asiassa omilla turvallisuuspoliittisilla ratkaisullamme välttämään uusien sotilaspoliittisten jakolinjojen syntymistä Eurooppaan? Vastaus tähän on se, että eurooppalainen turvallisuus on jakamaton. Viime kädessä turvallisuus on yhteistä. Tässä suhteessa on erityisen mielenkiintoinen ja olennainen Etyjin, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön, rooli. Se on jopa niin merkittävä, että kun selonteossa on kaksi karttaa Euroopan taloudellisista ja poliittisista yhteistyörakenteista ja Euroopan sotilaallisista turvallisuusrakenteista, Etyj ei ole mahtunut tähän mukaan. Miksi? Siksi, että se on itse asiassa ainoa elin, joka on yleiseurooppalainen eli kattaa kaikki nämä maat, jotka tässä ovat mukana. Sen vuoksi sille ei tarvitse tehdä karttaa.

On viitattu siihen, että joku poliittinen valta saattaa käyttää Etyjiä hyväkseen, suurvalta käyttää sitä hyväkseen. Olennaista on tietysti se, että se joku ja muutkin osat Eurooppaa ovat jäseninä tässä turvallisuuspoliittisessa yhteistyöelimessä, jonka keskeisin rooli liittyy tietysti ennaltaehkäisevyyteen. Siinä nimenomaan on se keskeinen rooli, mikä Etyjillä on. Sen rooli tulee väistämättä korostumaan ja vahvistumaan erityisesti, jos Nato laajenee itäiseen Keski-Eurooppaan.

Viides kysymys niille, jotka pohdiskelevat ja toivovat Suomen Nato-jäsenyyttä tai sotilasliittoihin sitoutumista: Haluammeko me nostaa uutta raja-aitaa itärajallamme? Nythän jo tiedämme sen, että Suomen itäraja itse asiassa on elintasorajana kaikkein jyrkin maailmassa. Suomen kansantuote per capita suhteutettuna Venäjän kansantuotteeseen per capita tällä hetkellä on 1:10. Se on käsitykseni mukaan jyrkin elintasoraja, minkä me löydämme maailmasta. Mahdollisesti Hongkongin ja Kiinan kansantasavallan rajalla on saman suuruusluokan ero.

Minun sukujuureni ovat, arvoisa puhemies, Karjalassa. Tässä yhteydessä, vaikka tässä turvallisuuspoliittisessa selonteossa ei Karjalaan vii-

tataan, itse haluaisin tuoda eräitä huomioita tähän liittyen. Karjalaisten perinteinen historiallinen rooli itse asiassa, jos menemme syvemmälle historiaan, on ollut sillanrakentajan tehtävä idän ja lännen välillä. Sitä on karjalaisuus väestöllisesti ollut. Sitä on myöskin sen maantieteellinen asema ollut. Näin ollen minä näkisin, kun puhumme Karjalan luovutetuista alueista, että niiden merkitys voisi olla nimenomaan yhteistyön silta Suomen ja Venäjän välillä. Tällöin tästä prosessista olisi etua sekä Suomelle että Venäjälle. Tästä näkökulmasta olisi myöskin etua luonnollisesti karjalaisuudelle. Karjalan kysymyksen ydin tänään on siinä, että meidän tulee mahdollisuuksien mukaan madaltaa tuota rajaa, tiivistää kanssakäymistä tuon rajan ylitse. Näin ollen kun Karjalan kysymys nostetaan tästä näkökulmasta esiin, se ei ole tulehduttamassa eikä etäännyttämässä kahta naapuria, vaan lähentämässä.

Kuudes kysymys, arvoisa puhemies, niille, jotka puhuvat Natoon liittymisestä: Kaipaako Suomen turvallisuuden vahvistaminen ja eurooppalainen turvallisuuskehitys ensi sijassa sotilaspoliittisia ratkaisuja? Näkemykseni mukaan kestävä turvallisuus aikaansaadaan ennen kaikkea kuitenkin taloudellisen, sosiaalisen ja poliittisen kehityksen ja yhteistyön ja viime kädessä jopa integraation, yhdentymisen, kautta. Saattaa olla jopa niin, että yksipuolinen sotilaallisten turvallisuusvaihtoehtojen korostaminen jopa heikentää muita yhteistyöprosesseja. Siinä on olennainen ero EU:n turvallisuuspoliittisen roolin ja esimerkiksi Naton välillä. Taloudelliset, poliittiset ja kulttuuriset kytkennät luovat perustaa kestäville turvallisuudelle aivan eri tavalla, kuin mihin sotilasliitto kykenee. Viittaan ed. Tarkan puheeseen koheesioturvallisuudesta, kun hän viittasi EU:hun. (Ed. Aittoniemi: Mitä se tarkoittaa?)

Tässä joko — tai-keskustelussa on myöskin se toinen puoli, vastapuoli, joka esittää sitä, että erilaisissa kansainvälisissä sotilaallisissa ja turvallisuuspoliittisissa yhteistyöpyrkimyksissä, kuten valmiusjoukkojen perustamisessa, on ketunhantä kainalossa: Suomea ollaan viemässä sotilasliittoihin. Entäpä jos valmiusjoukkoja perustettaessa pyritäänkin vahvistamaan kollektiivisia turvallisuusinstrumentteja tässä uudessa tilanteessa, jossa perinteiset turvatakuujärjestelmät sotilasliittoineen eivät edes ole relevantteja, toimivia? Me tarvitsemme näihin uuden tyyppiin konfliktieihin aivan uuden tyyppisiä instrumentteja ja ratkaisuvaihtoehtoja. Alueelliset kriisit, ihmisoikeusongelmat, vähemmistökysymykset, kansainvälinen rikollisuus — ne instrumen-

tit, joilla näitä hallitaan, liittyvät humanitaarisiin tai rauhanturvatehtäviin, jopa kansainvälisiin poliisivoimiin. Ed. Pulliainen puhui Weu:n omonesta. Weu:n Karhukopla ehkä tuntuisi paremmalta hänen suussaan. Joka tapauksessa ei meidän kannata tehdä rinnastuksia, vaan tunnistaa näiden eri instrumenttien tehtävät ja roolit.

Toinen kysymys, joka liittyy valmiusjoukkoihin: Entäpä jos niillä ei tähdätäkään Weun sotilasliittoluonteen vahvistamiseen vaan sen muuntamiseen eurooppalaiseksi kriisinhallintaelimeksi? Jospa tämä onkin tavoitteena tässä prosessissa?

Kolmas kysymys, joka liittyy valmiusjoukkoihin: Entäpä jos ne ovatkin osana yleiseurooppalaista ja globaalia kollektiivisen turvallisuusjärjestelmän rakentamista, askel tavallaan YK:n ja Etyjin kriisinhallintatoimintojen vahvistamiseen? Tässä suhteessa on syytä kiinnittää siihen huomiota, mitä hallituksen selonteossa sanotaan. Täällä todetaan selkeästi näin: "Suomi osallistuu muiden Pohjoismaiden, Weu:n ja Naton kanssa kansainväliseen yhteistyöhön valmiuden parantamiseksi YK:n ja Ety-järjestön päätöksellä toteutettavaa kriisinhallintaa varten."

Mielenkiintoista on se, että monet valmiusjoukkojen perustamisen vastustajat vetoavat YK:n rauhanturvatoimintaan ja unohtavat itse asiassa sen seikan, että Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan ydinajatuksena on kollektiivinen turvallisuus, joka edellyttää yhteisiä toimia rauhanrikkooja vastaan. Ensisijaisena keinona YK:n turvallisuusneuvosto pyrkii riitojen rauhanomaiseen selvittelyyn. Tällöin on kyse tietysti neuvottelujen käynnistämisestä, tutkimus- ja välitysmenettelystä tai perinteisestä rauhanturvatoiminnasta, mihin täällä on viitattu, jotka kaikki perustuvat tietysti konfliktien osapuolten hyväksyntään. Kannattaa muistaa, että YK:n peruskirjan 7 artikla mahdollistaa myöskin järeämmät toimet rauhanrikkooja tai hyökkääjää vastaan. Turvallisuusneuvosto voi tehdä kaikkia jäsenvaltoja velvoittavia pakotepäätöksiä ja jopa ottaa torjuntamielessä käyttöön sotilaallisia voimakeinoja. Tälle on jopa erityiselimensäkin, sotilaallinen esikuntavaliokunta, joka YK:ssa on kokoontunut joka vuosi 40-luvun lopulta asti. Todellisuudessa tällä esikuntavaliokunnalla ei ole ollut merkitystä, koska kylmän sodan suurvaltablokkiutuminen myrkytti kansainvälisen ilmapiiirin ja kollektiivista turvallisuutta ei pystytty soveltamaan. Nythän me tiedämme sen, että YK:n nykyinen pääsihteeri Boutros Ghali on ol-

lut peräänkuulattamassa 7 artiklan käyttöönottoa, jotta paremmin voitaisiin hallita kriisikehityksiä maailmalla. Tätä kautta itse asiassa on käytetty termiä rauhaanpakottaminen. Käsitykseni mukaan viime kädessä ylikansallistumiskiehu tulee johtamaan siihen, että meilläkin pienenä valtiona on oma roolimme ja suorastaan velvollisuutemme tähän kehitykseen osallistua.

Arvoisa puhemies! Olen puhunut hyvin pitkään ja haluaisin yhden puutteen tai oikeastaan vajeen nostaa esille tästä hallituksen selonteosta. Pääministeri Lipponen avatessaan keskustelun tänään ”pöytäkirjan ulkopuolella” totesi, että itse asiassa kyse ei ole turvallisuuspoliittisesta selonteosta, vaan EU-kielellä pitäisi puhua ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta ja erottaa se perinteisestä puolustuspolitiikasta. Kuitenkin tämä raportti, sen käsittelytapa ja näkökulma ja valitettavasti tässä suhteessa myös oma esitykseni on liiaksi painottunut perinteisiin sotilaallisiin turvallisuusrakenteisiin liittyvään kehittelytyöhön ja keskusteluun. On kuitenkin huomattava, että ulkopoliitikassa on muitakin lohkoja, joihin tässä raportissa pitäisi kiinnittää vakavammin huomiota. Sen ingressiosassa, johdanto-osassa, tähän kiinnitetäänkin huomiota, mutta se jää vain huomioiden asteelle.

Mitä muita tällaisia osa-alueita on? Epäilemättä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kannalta aivan olennaista on mm. lähialueiden kanssa harjoitettava yhteistyö, Itämeri-yhteistyö muun muassa. Myös erinomaisen olennaista on pohtia kansainvälisten järjestöjen tasolla tapahtuvaa toimintaa. Mikä on Suomen YK-politiikka tulevaisuudessa? Tänä vuonna ei ole kovin kohtuutonta sitä edes korostaa YK:n täyttäessä 50 vuotta. Mikä on universaalien yhteistyöelinten rooli nyt, kun Suomi on regionaalisessa integraatiojärjestelmässä eli EU:ssa mukana? Kolmantena osalohkona, joka aivan olennaisesti liittyy myös ulkopoliittikkaan, on kansainvälinen kehityspoliittikka: globaalit köyhyyden ongelmat, taloudellisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden kysymykset, niihin liittyvät väestöliikkeet, pakolaisuuskysymykset, kestävä kehityksen problematiikka ympäristöongelmien jne.

Itse näkisin sillä tavalla, että nämä osa-alueet vähintään ovat sellaisia, että niihin valiokuntakäsittelyssä täytyy kiinnittää huomiota. Itse ainakin toivon, että kun muun muassa ulkoasiainvaliokunnassa mukana ollessani pääsen tätä käsittelemään, voin näitä teemoja tuoda paremmin esille, ja tätä kautta jäsenämme selontekoa ja

saamme siitä loppujen lopuksi ansiokkaan asiakirjan.

Arvoisa puhemies! Puheeni oli aika pitkä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. Aittomies: Herra puhemies! Minä luovutan tavallaan omasta ajastani ed. Kiljuselle. Minä nimittäin en pidä kovin pitkää puheenvuoroa.

Ed. Kiljunen, niin kuin monet muutkin täällä, pysyvät sitkeästi siinä näkemyksessä, että kylmä sota loppui siinä vaiheessa, kun Berliinin muuri aikanaan 80- ja 90-luvun vaihteessa murtui. Tämä ei pidä paikkaansa. Näillä kahdella asialla ei ole oikeastaan mitään tekemistä toistensa kanssa. Kylmä sota oli käytännössä loppunut jo paljon paljon aikaisemmin, mutta 80- ja 90-luvun vaihteessa tapahduneella mullistuksella oli Euroopan turvallisuusasetelmaan nähden hyvin suuri merkitys.

Niin kuin täällä on todettu ja ed. Kiljunenkin mainitsi, kaksi suhteellisen tasavahvaa sotilasliittoa muodostivat Eurooppaan ns. kauhun tasapainon, joka oli samalla turvallisuustae sikäli, että nämä kaksi sotilasliittoa olivat kuin kaksi kukkoa, jotka tuijottavat toisiaan, kumpikin nostaa samanaikaisesti päätään eikä kumpikaan uskalla kopata. Ed. Pulliainen alan asiantuntijana varmasti tietää, että siinäkin on tietynlainen kauhun tasapaino.

Kun tämä murtui, Eurooppaan tuli uusi tilanne, ja saattaa olla, että kun tämä kehittyy tästä eteenpäin, se ei ole niinkään otollinen, vaan tuo sotilasliittojen ylläpitämä kauhun tasapaino olisi saattanut olla parempi turvallisuuspoliittinen tae kuin nämä nykyiset muodostelmat, erityisesti kun sotilasliittojen välinen kauhun tasapaino murtui siitä syystä, että silloinen Neuvostoliitto taloudellisten ja myös poliittisten vaikeuksien vuoksi ei pystynyt ylläpitämään Varsovan liittoa. Se murtui. Toinen jäi kukkona tunkiolle, niin kuin sanotaan. Siitä saattoi jäädä hampaankoloonkin jotakin, mikä aikanaan tulee esille. Toivottavasti ei, mutta aika sen näyttää.

Turvallisuuspolitiikka on hyvin laaja alue. Se käsittää käytännössä yhteiskuntaelämän kaikki sektorit, jotka vaikuttavat ihmisten toimeentuloon, elämisen tasoon, turvallisuuteen jne. Se on yhteiskunnan kaiken kattava alue. Selonteossa puhutaan käytännössä vain ulkopoliittisesta ja

puolustuspoliittisesta turvallisuuspolitiikasta. Siinäkin eräessä kohdassa mainitaan äsken mainitsemani asia, joka on kansanedustajille ja rouva ministerillekin kovin tuttu, tämä laajempi turvallisuus-käsite. Kuitenkin huomattava, että tämä on suhteellisen kapea-alainen käsittely tämä turvallisuuspoliittinen selonteko, jonka hallitus on antanut.

Haluan todeta vielä, ennen kuin menen siihen yhteen asiaan, että selonteko on varsin hyvä. Minä luin sen yhteen kertaan. Palaillen vähän taaksepäin ja ottaen uutta vauhtia käsitti varsin hyvin, mitä siinä puhuttiin, joskin se oli, niin kuin tavallisesti tällaiset selonteot, hiukan paasaava ja asioita toistava, mutta ehkä parempi niin, kuin että joku asia jäisi mainitsematta.

Mutta sitten on tämä yksi asia, ja se on se, että nimenomaan näiden puolustuspoliittisten näkemysten osalta tämä hallituksen selonteko on hyvin väyrysläinen. Se sanoo aivan samalla tavalla kuin Väyrynen joskus aikanaan vuosia sitten, että Suomi tulee säilyttämään sotilaallisen liittoutumattomuutensa ja itsellinen puolustuksen. Minäkin naureskelin tällä asialla silloin ja naureskelin vieläkin, mutta tämä hallitus on pysynyt samoissa asemissa kuin Väyrynen silloin aikanaan. Siihen aikaan naureskeltiin vielä sillä, että jos nyt ei ihan itsellistä puolustusta, niin ainakin jossakin Käkisalmen seudulla on sellainen alue, missä me suomalaiset yksin venäläisiä vastaan tappelemme ja siihen ei tule ketään muita. Se oli silloin ikään kuin se minimaalinen tilanne, ja sen pidemmälle itsellisen puolustuksen asiassa ei olisi enää peräännytty. Mutta tässä asiassa ei ole päädytty mihinkään sen kummempaan kuin siihen, minkä aikanaan Väyrynen asiasta totesi, ja on ihan selvästi sanottavissa, että tälle näkemykselle on perusteetkin.

Siitä huolimatta, että Suomi ei menisikään Naton jäseneksi, se on hyvin tärkeää Euroopan unionille. Näin onperusteltua syytä olettaa, kun se on Euroopan unionin jäsen, Weu:n tarkkailijajäsen, mukana hyvin paljolti eurooppalaisessa toiminnassa ja kun sen geopoliittinen asema — hieno sana, minä käytän sitä ensimmäistä kertaa elämässäni, kun suunnilleen nyt tiedän tämän keskustelun jälkeen, mitä se tarkoittaa — on sellainen kuin on. Vaikka me emme olisi Naton jäsen ja Suomi joutuisi esimerkiksi Venäjän taholta hyökkäyksen kohteeksi, minä uskon, että Euroopan unionin jäsenmaiden hermot eivät kestäisi olla puolustamatta Suomea. Suomen raja on niin pitkä, niin avoin kohta Euroopan unionille. On aivan todennäköistä, että näillä jo

olemassa olevilla sitoumuksilla me saisimme ne turvallisuustakuut, mitä me odotamme. Tähän tämä näkemys todennäköisesti perustuu, ja uskon kyllä itekin, että näin varmasti tapahtuisi.

Mutta tämä on vain harhaa sikäli, että Euroopan unionin tulevaisuus ja visiot on luotu Maastrichtin sopimuksessa. Suomi on ne hyväksynyt, ja Euroopan turvallisuuspoliittisessa virassa Suomi on ajopuu, joka kulkee väistämättä Naton jäsenyyteen vuonna 96 aloitettavien neuvottelujen kautta. Tämä on nyt viimeisiä kertoja, kun hallitus voi selonteossaan puhua sotilaallisesta liittoutumattomuudesta ja itsellisestä puolustuksesta, koska jo seuraavan kerran, ehkä 96, kun annetaan tällainen turvallisuuspoliittinen selonteko, jos annetaan, voidaan selkeästi nähdä, että Suomi-niminen ajopuu on ajautunut lopullisesti Naton jäseneksi, liittovaltion jäseneksi, siis muodostettavan liittovaltion jäseneksi, jonka armeijan yksi osa ja pesämunat ovat valmiusjoukot, joita nyt suunnitellaan, jotka aikanaan salista välihuutona sanoin liitettävän Baijerin prikaatiin.

Näin tässä asiassa, ed. Kiljunen, tulee käymään. Tämä on viimeinen kerta, kun me vanomme väyrysläiseen tapaan sotilaallisen liittoutumattomuuden ja itsellisen puolustuksen nimiin. Vuonna 96, kun lopulliseen Euroopan liittovaltioon johtavat neuvottelut lähtevät liikkeelle, ei ole enää kanttia sanoa näin. Näin se on, ed. Kiljunen, myöskin ed. Kekkonen. Hymyilkää vain! Ei tämä mikään itkun aihe ole. Saattaa olla, että on Suomelle parempikin, että näin käy. Parempi sitten, että mennään reilusti ja sillä siisti, kuin että koputellaan oven takana ja kurkistellaan oven alta tupaan, mitä siellä mahtaa tapahtua. (Ed. Ihamäki: Vie sinä, minä vikisen!) — Näin se on, ed. Ihamäki. Kokoomuksen suuri toive suuresta Saksasta Euroopan unionin nimellä on toteutunut, mutta siellä ovat myöskin suomalaiset Baijerin prikaatissa mukana. Ei ole enää mitään, mitä puolustettaisiin, ed. Kiljunen, kun kaik on mänt, sanottiin jossakin. Missä se sanottiin, en muista.

Lopuksi totean, että 8 minuuttia ja 7 sekuntia on mennyt; kyllä on sanaisa arkku. Kun se lähtee tuolla tavalla höpjäämään, niin siinä menee aikaa.

Mutta Bosnian tilanteesta. Bosnian tilanne on sellainen, että YK, Euroopan unioni, Nato ja kaikki muutkin järjestöt, jotka nimellisesti ovat mukana, ovat ajautuneet sellaiseen tilanteeseen, että siitä ei olekaan helpolla takaisin tulemistä. Tilanne on sellainen, että siellä on kymmeniä tu-

hansia rauhanturvaajia. Sitten viedään kymmeniätuhansia ja lisää kalustoa turvaamaan näitä rauhanturvaajia ja sen jälkeen viedään taas kymmeniätuhansia sotilaita pelastamaan rauhanturvaajia ja niiden turvaajia. Se on loputon tie, ja minulla on sellainen ajatus Jugoslavian tapahtumista, ettei Euroopan unionilla ja YK:lla — tai ehkei YK:lla, vaan Euroopan unionilla joka käytännössä toteuttaa sitä operaatiota — ole oikeastaan muuta tarkoitustakaan ollut kuin tehdä Bosnia tietyntyläinen rauhanaikainen sotilasakatemia, jossa harjoitellaan joukkoja noin vain muina miehinä, kun ei ole, missä sapelia kalistella aiheellisesti.

Mutta nyt käykin sillä tavalla, että siitä saat-
taa tulla suuri katastrofi. Siellä kyllä Titon johdolla aikanaan taistelleet partisaanit pystyvät vuorilla taistelemaan miten pitkään hyvänsä. Euroopan unionin ja YK:n joukot eivät sitä porukkaa tule nujertamaan. Jos sitä yritetään väkivalloin, se tulee olemaan katastrofi.

Mutta jos tänä päivänä Euroopan unionin joukot, puhun näin yhdellä nimityksellä, pääsisivät jotensakin kunniakkaasti pois Jugoslaviasta, niin sota olisi hyvin nopeasti loppuun sodittu. Vuoden kahden kuluessa jo nurmikot viheröisivät ja kukkaistutukset loistaisivat, uutta Sarajevoa muurattaisiin. Nyt sanon sen, mitä ed. Paa-sio täältä sanoi, ja se on Tuntemattomasta sotilaasta, että "soat loppuu sotimalla". Tällaisessa tilanteessa kuin Jugoslaviassa, jossa ei ole mitään selvää rintamaa ja jossa konflikti perustuu vuosikymmeniä kasvaneisiin etnisiin jännitteisiin ja paineisiin, ei ole mitään mahdollisuutta rauhanturvajoukoilla lopettaa tätä. Ei muuta kuin lähete-
kööt pois, antaa luonnon tehdä tehtävänsä. Paljon pienemmällä kärsimyksillä Jugoslavia olisi selvinnyt, jos Euroopan unioni ei olisi halunnut tehdä siitä jonkinlaista eurooppalaista sotilasakatemiaa, johon lähetetään joukkoja jonkinlaisiin harjoitusjärjestelmiin.

En toivo tätä, mutta kun katsellaan, miten Bosnia-Hertsegovinan alueella asiat kehittyvät tulevien vuosien aikana, niin minä luulen, että on lehtien palstoilla vielä kauhistuttavaa katseltavaa. Jos olisi älytty, että tällaisessa tilanteessa rauhanturvajoukot eivät pysty rauhaa palauttamaan, olisi jätetty se homma alkuunsa hoitamatta, ja rauha olisi jo tänä päivänä.

Rauhanturvajoukot kyllä menestyvät sellaisissa paikoissa kuin Kyproksella, missä on kaksi valtiota vastakkain, tietyllä tavalla selvä rajaviiva, voidaan mennä väliin, kun todennäköisesti, kuten täällä on sanottu, molemmat haluavat,

että joku tulisi väliin. Niitä on montakin sellaista paikkaa, missä tällainen onnistuu. Mutta esimerkiksi Somaliassa, missä ei ole mitään rintamalinjaa ja poliittiset ja etniset jännitteet eri heimojen ja loosien välillä ovat olemassa, oli turha toivoa, että ulkopuolinen välitys saa pakolla aikaan rauhan.

Näin sitten mahdollisesti suomalaisetkin Bajerin prikaatiin menevät valmiusjoukot aikanaan joutuisivat taistelemaan maalla, jolla ei ole meille mitään historiallista kiinnekohtaa eikä mitään hyötyä. Se olisi aika kohtalokasta; Suomessakin on puhuttu, mitä äidit sanovat, kun lapset kuolevat vieraalla maalla satureina ja sankareina, ilman että siitä on omalle maalle mitään hyötyä.

Mutta näin on Bosnian kanssa, turha yrittää. Turha oli yrittää Somaliassa. Mutta sellaisissa paikoissa, missä molemmat osapuolet ovat valmiit rauhaan ja odottavat suorastaan, että joku tulisi siihen väliin ja on selvä rintamalinja, silloin se onnistuu, tällaisessa hässäkässä ei missään tapauksessa.

Tämä siitä. Suomi on Naton jäsen aikanaan. Suomi on menenyt. Euroopan unionista tulee liittovaltio, ja valmiusjoukot ovat valmis pesä-muna siihen suuntaan. Bosnia ei pystytä, vaikka sinne laitettaisiin minkälaiset joukko-osastot, saamaan pysyvää rauhaa aikaan kymmeniin vuosiin. Mutta jos vedetään joukot pois, pojat hoitaa asiansa, hävinnyt pyytää anteeksi ja aletaan taas rakentaa. Sillä tavalla, herra puhemies, tämä asia järjestyy.

Ed. I h a m ä k i : Herra puhemies! Ulko- ja turvallisuuspolitiikka ovat tärkeimpiä osa-alueita itsenäisen valtion hallituksen toiminnassa. Poliitiikan ja diplomatian keinoin on pyrittävä selviytymään ulkoisen toimintaympäristön muuttuessa. Kriisien ennaltaehkäisy onkin kaikkein parasta kriisienhallintaa. Ennaltaehkäisyyn onkin paneuduttava ja panostettava myös ja nimenomaan ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Suomen kylmän sodan jälkeinen turvallisuuspolitiikka on ollut reaalista. Se on ollut ennustettavaa, se on tähdännyt vakaisiin suhteisiin, se on tähdännyt yhteisesti hyväksyttyjen periaatteiden ja käyttäytymisnormien vahvistamiseen, se on tähdännyt sen seikan varmistamiseen, että voimme kaikissa tilanteissa valvoa omaa etuamme.

Suomella ei ole nyt näköpiirissä sotilaallista uhkaa. Silti meillä on vuosisataisten kokemusten opettamina sekä oikeus että velvollisuus varautua myös kaikkein vaikeimpiin ja pahimpiin vaihtoehtoihin. Tämä on pienen valtion legitiimi

turvallisuusintressi. Vuosikymmeniähän meitä opetettiin huolehtimaan siinä määrin erään suuren valtion legitiimeistä turvallisuusintresseistä, että omista intresseistä puhutaan vieläkin ujos-tellen.

Aiheellinen kysymys on, kuinka turvata Suomi aseellisen uhan ilmapiirissä. Viisasta lienee sellaiseenkin varautua, vaikkei se juuri nyt näytä todelliselta tarpeelta. Lisää kysymyksiä riittää. Riittääkö puolustustahto? Riittävätkö puolustuskky, aseet ja miehet, aseet ja ihmiset? Tullaanko yksin toimeen? Pitääkö liittoutua hyvissä ajoin mahdollisen uhan varalta? Ennättääkö enää liittoutua uhan muuttuessa todellisuudeksi? Pitääkö kuulua johonkin sotilasliittoon, Weu:hun, Natoon tai johonkin muuhun, vai riittääkö nykyinen doktriini: liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus?

Nykyisen opin, liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen, kannattajat katsovat, että asevelvollisuuteen ja alueelliseen puolustukseen perustuva oppi sekä sen mukaisesti varustettu puolustuksemme sopii parhaiten nykyiseen tilanteeseen ja antaa hyvän lähtökohdan 1996 EU:n hallitustenvälisille neuvotteluille. Kun tältä pohjalta lähdetään, maamme puolustusjärjestelmän on oltava kaikilta osiltaan uskottava. Sen on oltava sellainen, ettei sitä kohtaan esiinny min-käänlaisia epäilyjä, saati epäilyjä kykyämme kohtaan hoitaa itse omat asiamme.

Itsenäiselle uskottavalle puolustukselle voi asettaa vaatimuksia. Niitä ovat riittävä materiaallinen valmius, koulutus ja järjestelmän käyttämisen tasokkuus. Tätä taustaa vasten on ymmärrettävä muun muassa puolustusvoimien viimeaikaiset suuret asehankinnat, kuten myös lentokalustohankinnat. Ne on vain hoidettava vaikeissakin olosuhteissa. Uskottavuuden hankkimisessa eivät kompromissit käy.

Maassamme vallitsee vankka maanpuolustusmyönteinen ilmapiiri ja pitkälle menevä yksimielisyys maanpuolustuksen tarpeellisuudesta. Kansalaisten piirissä vallitsee käsitys, että Suomea on tarpeen ja tulee puolustaa kaikissa olosuhteissa. Maanpuolustustahto ja yleinen asennoituminen puolustusvoimiin eivät ole muuttuneet huolimatta siitä, että Eurooppa on muuttunut sekä muuttanut turvallisuuspoliittisia näköaloja.

Suomalaisen turvallisuuspoliittisen perusratkaisun puolestapuhujan tulisi toki tunnistaa myös järjestelmän uhkatekijät, kun alhaisella kustannustasolla toimitaan ja aika paljon laske-taan perinteen ja henkisen kunnon varaan. Suo-

malainen on edelleen erittäin puolustustahtoi-nen, vaikka mukavuudenhalusta aiheutuvat on-gelmat ovatkin lisääntymässä. Onko koulutus riittävää, onko palvelus motivoivaa ja voidaanko asevelvollisuus säilyttää järjestelmän keskeisenä voimavarana, ovat arvioinnin ydinkysymyksiä. On vaikeaa toisaalta ennustaa, miten kansakun-ta tänään kestäisi sodan paineet. Mutta eiväthän nämä henkiset ongelmat poistu liittoutumalla-kaan. Vai luuleeko joku, että maailmalta tuleva turhautunut ammattisotilas olisi jotenkin tehok-kaampi ja siviiliväestön kannalta myönteisempi kansakunnan elinehtojen turvaaja kuin omaansa puolustava suomalainen asevelvollinen?

On selvää, että EU-jäsenyys on vahvistanut Suomen turvallisuuspoliittista asemaa. EU:han ei ole sotilasliitto, vaan poliittinen yhteisö, joka nojaa yhteisiin eurooppalaisiin arvoihin. EU-jäsenyys ei näin ollen tarjoa sinänsä sotilaallisia turvakuuita, mutta se kylläkin estää Suomen kohtalosta päättämisen yli meidän suomalaisten päiden ilman että voimme päätöksiin lainkaan vaikuttaa, kuten historiassa on monta kertaa tapahtunut. EU-jäsenyys parantaa Suomen turvalisuutta, koska EU:lla on selkeä intressi pitää huolta kaikista jäsenmaistaan. EU-jäsenyydellä on jo ennalta ehkäisevä merkitys. Mikä tahansa Suomea uhkaava taho joutuu ottamaan huomioon sen, että Suomi on liitossa 350 miljoonan asukkaan yhteisön kanssa eikä EU noin vain suvaitse, että jotain sen jäsenmaata kohtaan uhitellaan. EU koskee myös kansakunnan kokonaisturvallisuutta, jonka vahvistamiseen unioni tarjoaa työvälineen ja paikan vaikuttaa. Joka tapauksessa kaikin tavoin toimintakykyinen unioni on Suomen etujen mukainen ja vahvistaa asemaamme unionin pohjoisena reunamaana.

Suomi on EU:n jäsen. Samalla olemme Weu:n tarkkailijajäsen. Kysymys kuuluukin: Kuinka Suomen kaltaisten jäsenten, jotka eivät ole täys-jäseniä Weussa, asema ja rooli järjestetään? Epäilemättä siihen löytyy tyydyttävä ratkaisu. Onhan unionin etujen mukaista järjestää asiat niin, että Weun neljä tarkkailijamaata, joilla on koeteltu rauhanturvakyky, voivat antaa oman panoksensa unionin yhteiseen toimintaan. Näiden maiden on luonnollisesti voitava vastaavasti osallistua päätöksentekoon.

Euroopan unionin jäsenenä Suomen politiikassa on väistämättä mukana sekä yhteisöllinen painotus että liittoutumisenäkökulma. Olen kuullut kysyttävän: Kun kerran ollaan EU:n jäsen, miksei olla siellä täysillä? Miksi ei kuuluta Weu:hun?

Tässä nykyisessä maailmantilanteessa voimme olla tyytyväisiä omaan asemaamme, eikä juuri tällä hetkellä tarvitse tehdä avauksia mihinkään suuntaan. Ei voi kuitenkaan kieltää, etteikö tilanne voi olla toinen jo vuonna 1996, kun Euroopan unionin jäsenenä olemme mukana yhdessä muiden EU-maiden kanssa muokkaamassa unionin yhteistä turvallisuuspolitiikkaa. Ratkaisu omalta kohdaltamme on kuitenkin omamme, ja mitä sitten tehdään, siitä keskustellaan vielä eduskunnassa.

Maailma muuttuu, ja kun emme tiedä, miten se milloinkin muuttuu, on Suomen tulevaisuutta varten pidettävä kaikki optiot auki unohtamatta maamme geopolitiittista asemaa. Suomen on toki toimittava viisaasti niin, ettei synny vaarallista vastakkainasettelua omilla rajoillamme. Onneksi Suomella on hyvät ja toimivat kahdenväliset suhteet naapurimaihimme.

Nyt onkin tähdennettävä Suomen ajankohtaisimpana turvallisuuspoliittisena tehtävänä valmiutta osallistua EU:n ja Länsi-Euroopan unionin Weu:n rauhanturvatoimintaan. Tätä taustaa vasten keskustelu valmiuspataljoonasta ja valmiusjoukosta on otettava vastaan myönteisenä. Nythän eduskunnalla ja sen valiokunnilla on mahdollisuus kehittää valmiustoiminnan periaatteita, eri ulottuvuuksia, mahdollisuuksia ja rajoituksia, ja eduskunta pääsee tästä asiasta sanansa sanomaan.

Herra puhemies! Kansainväliset kriisit on pyrittävä ehkäisemään ennalta. Jos se ei onnistu, paise on puhkaistava heti alkuvaiheissa, ettei tauti pääse leviämään. Rauhanturvatehtävissä Suomi kantaa kortensa kekoon kansainvälisessä vastuussaan. Kansainvälisessä yhteistyössä on oikeuksia ja etuja, mutta myös velvollisuuksia. Vapaamatkustajia ei pitemmän päälle suvaita, eikä vapaamatkustajilla ole mitään oikeuksia kansainvälisessä yhteistyössä.

Ed. Paasilinna (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vain viitata äskeisen puhujan kaunopuheiseen ilmaisuun, että paise on puhkaistava, jottei tauti pääse leviämään. En mitenkään sitä ymmärrä jonkin sotilasjoukon tehtäväksi, pikemminkin lääkärin tai hoivaajan; niin kauaksi siis voidaan edetä tässä innossa lähettää suomalaisia sotilaita jonnekin ulkomaille.

Samalla esittäisin huomautuksen ed. Aittoniemelle, joka suurella sudilla maalaillen kertoi, että me joudumme puolestamme Baijerin armeijaan, mikä edusti tätä toista näkemystä. Kyllähän Saksan sitominen on yksi Euroopan unionin tärkeä

periaate, Saksan, joka yksin voisi olla ongelmallisempi kuin silloin, kun se on unionissa yhteistyössä muiden eurooppalaisten maiden kanssa.

Lopettaisin tämän siihen, herra puhemies, että ed. Aittoniemen ajatus, jonka mukaan sota loppuu sotimalla — tai ei ed. Aittoniemenkään vaan jonkun toisen, vielä tuhdin tukin — on aivan samanlainen, kuin että joki loppuu virtaamalla. Siis yhtä suuri viisaus.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Paasilinnan puheenvuoron johdosta haluan vain kysyä, miksi kriisi pitää päättää pitkälle, ennen kuin siihen voidaan puuttua, miksi taudin pitää päästä leviämään, jotta voidaan alkaa sitä hoitaa, ja miksi tulipalon pitää päättää loppuun asti roihuamaan, ennen kuin se sammutetaan. Kyllä valmiusjoukolla voi olla muutakin tehtävää kuin aseellinen tehtävä. Siihen eduskunnan valiokunnat pääsevät sanoamaan sanansa.

Ed. L a a k s o : Herra puhemies! Turvallisuuspoliittinen selonteko painottaa korostetusti kriisienhallinnan ja rauhanturvaamisen nimissä valmiusjoukon perustamista. Valmiusjoukon perustaminen kulkee oikeastaan selonteon punaisena lankana ja itse asiassa ainoana punaisena lankana. Äkipäätään laskien selonteon lähes 20 kohdassa jollakin tavalla kiinnitetään huomio välttämättömyyteen osallistua kriisienhallintaan tehostamalla nykyistä rauhanturvaamistoimintaa ja perustamalla erityinen valmiusjoukko. Eli se, millä tavalla Suomi osallistuu kansainvälisen politiikan kriisien kestämiseen tai hallintaan, kiteytyy hallituksen johtopäätöksessä, jonka lähtökohtana on se, että on perustettava sotilaallinen valmiusjoukko ja luotava tälle lainsäädännöllinen pohja.

Kysymys valmiusjoukon perustamisesta kuuluu niihin asioihin, joita ei olisi saanut ottaa esille ennen Suomen kansanäänestystä Euroopan unionista. Eduskunta varmasti muistaa sen kohon, joka syntyi puolustusvaliokunnan yksimielisestä lausunnosta, jossa käsiteltiin muun muassa valmiusjoukkojen perustamista EU-jäsenyyteen elimellisesti liittyvänä seurauksena.

Puolustusvaliokuntahan totesi, että tarkkailijan asema Weu:ssa ei juridisesti velvoita osallistumiseen sotilaallisiin operaatioihin. Käytännössä, totesi valiokunta, pidetään hyvinkin mahdollisena, että Suomen tulisi myös tarkkailijana osallistua ainakin rauhanturvaamiseen ja eri askeleisiin kriisienhallintatoimiin. Tämä puolestaan

edellyttää kyseisiin tehtäviin hyvin kykenevän valmiusjoukon perustamista. Valmiusjoukon koko, varustus, koulutus, kustannukset jne. poikkeaisivat huomattavasti Suomella nykyisin toimintavalmiudessa olevan, YK:n ja Etyjin käyttöön tarvittaessa luovutettavan joukon vastaavista vaatimuksista.

Kriisienhallintatoimenpiteisiin tarkoitettu valmiusjoukko puolustusvaliokunnan saaman selvityksen mukaan voisi olla kokoonpanoltaan vahvennetun pataljoonan tasoa täydennettynä sopivilla erikoisjoukoilla. Kyseeseen voisivat tulla myös merivoimien yksiköt. Valiokunnalle esitetyn kaavailun mukaan tällaisen joukon olemassaolo mahdollistaisi osallistumisen YK:n ja Etyjin puitteissa tapahtuvan toiminnan lisäksi myös Naton rauhankumppanuusohjelmaan ja EU:n puitteissa tapahtuvaan harjoitus- ja muuhun toimintaan. Puolustusvaliokunta toteaa, että Suomen lainsäädäntö ei salli osallistumista rauhaanpakottamistehtäviin, mitä valiokunta pitää oikeana.

Valmiusjoukon perustamistahan on eri muodoissa ajettu usean vuoden ajan. Kaikkein mielenkiintoisinta on ollut se, että valmiusjoukon perustaminen on ajankohtaistunut Suomen EU-jäsenyyden myötä. Puolustusvaliokunta teki ilmeisesti majesteettirikoksen ilmoittamalla tästä syy- ja seurausyhteydestä eli EU-jäsenyyden seurauksena tapahtuvasta valmiusjoukon perustamisesta hieman liian aikaisin. Se reaktio, joka kohdistui puolustusvaliokunnan lausuntoon tältäkin osin, oli tyrmäävää. Puolustusvaliokunnan väitettiin puhuvan omiaan. Kuitenkin puolustusvaliokunnan mietintöön sisällytetty johtopäätös EU-jäsenyyden ja Weu:n tarkkailijan aseman myötä synnyttävästä valmiusjoukosta perustui Suomen parhaiden asiantuntijoiden yksimielisiin kannanottoihin. (Ed. Aittoniemi: Eihän Tainakaan kolme viikkoa sitten tiennyt mitään koko asiasta!) — Sanoinkin: asiantuntijoiden.

Kuten jo aikaisemmin keskustelussa on tullut esille, lainsäädännöllistä pohjaa valmiusjoukon perustamiselle on yritetty ajaa läpi eduskunnassa jo usean vuoden ajan. Puolustusvaliokunta pariinkin otteeseen, samoin kuin ulkoasiainvaliokunta, kykeni estämään tällaisen uuden lain hyväksymisen, sillä uusi lakihan poikkeaa olennaisesti nykyisin voimassa olevasta rauhanturvaamislaki.

Nykyinen rauhanturvaamislaki lähtee siitä, että rauhanturvaajat voivat olla kriisipesäkkeessä mukana vain silloin, kun kriisin kaikki osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että rauhanturva-

jien panosta tarvitaan. Uusi lakiesitys lähtee siitä tulkinnasta, että valmiusjoukko voitaisiin lähettää kriisialueelle, vaikka joku tai jotkut kriisin osapuolista eivät kannatakaan valmiusjoukon läsnäoloa.

Toinen olennainen muutos, jota hallitus suunnittelee ja jota jo edellinen hallitus yritti ajaa eduskunnassa läpi, oli se, että väkivaltaa, asevoimaa, valmiusjoukko voisi käyttää ei vain itse puolustukseksi, kuten nykyinen laki sanoo, vaan annetun tehtävän toteuttamiseksi.

On aivan selvää, että nämä kaksi muutosta, toinen tulkintamuutos lakiin ja toinen lain konkreettinen muutos, merkitsevät sitä, että tällainen valmiusjoukko joutuu operoimaan aivan toisenlaisessa tilanteessa kuin rauhanturvaajat. Tästä syystä tällaisen joukon pitää olla koulutettu ja aseistettu luonnollisestikin eri tavalla.

Tässä yhteydessä on syytä muistuttaa siitä, että on tehty useitakin eri selvityksiä muun muassa valmiusjoukon aseistuksesta. Itsenäiseen toimintaan kykenevän pataljoonan, jota nyt hallitus sanoo valmiusjoukkona kannattavansa, vahvuushan on noin tuhat henkilöä. Keskeisimpinä lisäyksinä perinteisten rauhanturvaajien materiaaliin tällaisella valmiusjoukolla olisi muun muassa rynnäkkövaunuja, kuljetuspanssarivaunuja, kevyitä ja raskaita kranaatinheittämiä, kevyitä ja raskaita kertasinkoja, raskaita konekiväärejä, modernia viestimateriaalia ja huomattavasti vahvennettu huollon kapasiteetti sekä parannettu henkilökohtainen taisteluvälinevarustus.

Eli tällainen valmiusjoukko olisi eri tavalla koulutettu ja eri tavalla varustettu. Tästä syystä esimerkiksi puolustusvaliokunnan kuulemisessa asiantuntijat käyttivät tällaisesta valmiusjoukosta nimitystä "terästetty rauhanturvaamispataljoona". Sen tehtävät, koulutus ja varustetaso ovat erilaiset kuin rauhanturvaajien. Näin siitä syystä, että olosuhteet, joissa valmiusjoukko toimii, olisivat erilaiset kuin rauhanturvaajilla. Tehtävät olisivat luonteeltaan vaarallisempia, ja näistä vaarallisemmista tehtävistä tietenkin seuraisi myös se, että uhreja tulisi eri tavalla kuin normaalissa rauhanturvaamistoiminnassa.

Valmiusjoukon perustaminen liittyy siis Suomen EU-jäsenyydestä aiheutuviin velvoitteisiin. Kuten puolustusvaliokunta toteaa, juridisia velvoitteita ei Maastrichtin sopimus sisällä. Mutta kuten kenraalit toteavat, EU:n jäsenenä ja Weu:n tarkkailijana olevalla valtiolla on moraaliso-poliittisia velvoitteita. Eräs ulkoministeriön asiantuntija on käyttänyt sanontaa "EU-maiden taholta tulevat poliittiset odotukset" ovat sellaisia,

että Suomen pitää varustaa tällainen kriisienhallintaan kykenevä valmiusjoukko.

Kustannukset tulisivat olemaan varsin mittavat. On välttämätöntä, että eduskunta saa selvityksen muun muassa valiokuntakuulemisesta siitä, mitä nyt ehdotetun valmiuspataljoonan kustannukset tulisivat olemaan. Hallitushan, kuten me aikaisemmin keskustelussa totesimme, kiertää nyt tämän kysymyksen kustannuksista siten, että valmiuspataljoona perustetaan puolustusbudjetin puitteissa. Kun puolustusbudjettia aiotaan korottaa noin miljardilla markalla tästä vuodesta ja kun esimerkiksi asehankintoja suoritetaan siten, että ne eivät näy puolustusmäärärahoissa, saattaa olla niin, että tällaisen valmiuspataljoonan perustamiseen syntyy puolustusbudjetissa tiettyä tilaa.

Kun puolustusvaliokunta sai ensimmäisen kerran selvityksen valmiusprikaatin perustamisesta — ensi vaiheissahan oli ajatus perustaa 5 000 miehen valmiusprikaati — silloin pääesikunnan selvityksen mukaan tällaisen prikaatin perustamiskustannukset ovat noin 2 000 miljoonaa markkaa ja vuotuiset ylläpitokustannukset noin 1 500 miljoonaa markkaa. Kun sitten puolustusministeriön työryhmä selvitti tällaisen pataljoonan kustannuksia, se tuli johtopäätökseen, että pataljoonan perustamiskustannukset ovat noin 310 miljoonaa markkaa ja ylläpitokustannukset vuodessa noin 420 miljoonaa markkaa.

Kenraali Hägglund on käyttänyt myös arviota omassa puheenvuorossaan, jossa hän asettui tukemaan tällaisen valmiuspataljoonan perustamista, jonka mukaan valmiuspataljoonan ylläpito kohdemaassa maksaa noin 400 miljoonaa markkaa vuodessa. Tätä taustaa vasten tuntuu kummalliselta se, että hallitus haluaa selonteossaan ja ministerien puheenvuoroissa väistää kysymyksen valmiuspataljoonan aiheuttamista kustannuksista. Me muistamme, että vielä ennen vaaleja esimerkiksi valtiovarainministeri Iiro Viinanen piti tällaisen valmiuspataljoonan perustamiskustannuksia niin mittavina, että hänen mielestään Suomen ei tällaisen valmiuspataljoonan perustamiseen ole syytä mennä.

Tärkeää on nähdä myös se, että tällaisen valmiuspataljoonan perustaminen liittyy Euroopan unionin puolustusulottuvuuden kehittämiseen. Valmiuspataljoonan perustaminen on Suomen panos Euroopan unionin yhteistä puolustuspolitiikkaa ja puolustuksellisia elementtejä rakennettaessa. Maastrichtin sopimuksessahan tavoitteena on luoda yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ohella EU:n jäsenmaille myös yhteinen puo-

lustuspolitiikka ja mahdollisesti yhteinen puolustus. Vuoden 96 hallitustenvälisessä konferenssissa Euroopan unionin jäsenmaat tavoittelevat yhteisen puolustuspolitiikan eräiden elementtien rakentamista. Näistä elementeistä keskeisin on kriisienhallintakyvyn rakentaminen Weu:n puitteissa.

Euroopan unioni valmistautuessaan nyt hallitustenväliseen konferenssiin ei tavoittelekaan kaiken kattavaa yhteistä puolustuspolitiikkaa, vaan se tavoittelee tiettyjen yhteisten puolustuspolitiikan elementtien rakentamista, joista elementeistä keskeisin olisi Weu:n puitteissa toteutettava kriisienhallintakyky. Tästä syystä Weu jo aiemmin on antanut ohjeen jäsenmailleen, jotta ne korvamerkitsisivät omien maidensa kansallisiin armeijoihin tällaiset valmiusjoukot, joita Weu voisi käyttää omassa kriisienhallintaoperaatiossaan ja jotka samalla merkitsevät askelta kohti yhden yhteisen puolustuspolitiikan elementin muodostamista.

Kun pääministeri Lipponen toteaa, että Länsi-Euroopan unionille Weu:lle pitäisi rakentaa kriisienhallintakyky, mutta siitä ei pitäisi tehdä sotilasliittoa, on todettava, että itse asiassa se, mitä pääministeri Lipponen tekee, on se, että hän näyttää vihreää valoa juuri tämän yhden puolustuksellisen elementin rakentamiselle, joka onkin Euroopan unionin jäsenmaiden tavoite vuoden 96 hallitustenvälisessä konferenssissa. Hän siis omin sanoin antaa tukensa sille, että Euroopan unionille kehitetään yhteinen puolustuspolitiikka aloittamalla tämän yhteisen puolustuspolitiikan kehittäminen yhdestä elementistä eli kriisienhallintakyvystä. Hänen lausuntonsa toinen puoli on se, kun hän sanoo, että Weu:n ei pitäisi kehittyä sotilasliiton suuntaan, että luonnollisestikin tämä pääministerin ajatus on kannatettava, mutta se on hyvin vanhanaikainen ja jo ohi mennyt sikäli, että Euroopan unionin jäsenmaat ovat tällä hetkellä kehittämässä Weu:sta entistä tehokkaampaa sotilasliittoa.

Oikeastaan se, mitä viime vuosien aikana on tapahtunut, siis Maastrichtin sopimuksen solmimisen jälkeen, mikä on ollut olennaista, on juuri se, että Weu:ta on kehitetty tavattoman nopeasti sotilasliiton suuntaan. Yhteisesti hyväksytyissä asiakirjoissa, siis Euroopan unionin ja Weu:n jäsenmaiden hyväksymissä kannanotoissa, on yksilöity seuraavat tavoitteet Euroopan unionin yhteiselle puolustuspolitiikalle ja Weu:lle: 1) Weu:sta tehdään Euroopan unionin puolustuselin ja Naton eurooppalainen pilari. Tämähän on keskeisin Maastrichtin sopimukseen liittyvä to-

teamus. 2) Naton ja Weu:n välistä yhteistyötä tiivistetään. 3) Weu:n organisaatiota kehitetään. 4) Weu:n operatiiviseen toimintaan sisällytetään sotilaallisen suunnitteluesikunnan muodostaminen, Nato-yhteistyön tiivistäminen huollon, kuljetusten, koulutuksen ja strategisen tiedustelun alueilla. On jo aloitettu Weu-maiden puolustusvoimien komentajien kokoukset sekä rakennettu Weu:n alaiset sotilaalliset yksiköt. Tutkitaan mahdollisuutta muodostaa Euroopan turvallisuus- ja puolustusakatemia ja ennen kaikkea kehitetään Weu:n kykyä kriisienhallintatehtävissä.

Mielenkiintoista on se, että kun on keskusteltu rauhaanpakottamisesta erotukseksi hallituksen turvallisuuspoliittisessa selonteossa tavoitteeksi asettamasta laajennetusta rauhanturvaamisesta, on jätetty kertomatta se, mitä Petersbergin julistus tässä suhteessa sanoo. Se ei sulje pois rauhaanpakottamista siitä tehtäväkentästä, joka Länsi-Euroopan unionilla Weu:lla on.

Aiemmassa keskustelussa jo tuli mainituksi se, että aikaisemmin rauhaanpakottaminen-sanaan ei suhtauduttu niin häveliäästi kuin tällä hetkellä. Presidentinvaalien alla Martti Ahtisaari ainoana presidenttiehdokkaana antoi hyvin painavan tukensa rauhaanpakottamiselle. Työministeri Liisa Jaakonsaari omissa kannanotoissaan, jotka hän mm. sinibarettien järjestämässä rauhanturvaamistoimintaa käsitelleessä seminaarissa esitti SDP:n johdon puolesta, ilmoitti myös tukevensa rauhaanpakottamista ainoana seminaarissa kuulluista puolueiden edustajista. Ulkoministeriön edustajat eivät myöskään, sen paremmin kuin puolustusministeriön edustajat, aiemmin kaihtaneet käyttää sanaa "rauhaanpakottaminen" silloin, kun oli kysymys Suomen tulevista tehtävistä kehitettäessä rauhanturvaamistoimintaa.

Esimerkiksi puolustusministeri Rehn viittasi vuoden 1993 alussa EU-kytkentään ja totesi, että Suomen liittyminen Euroopan yhteisöön kaikkine velvoitteineen saattaa luoda paineita osallistua myös rauhaanpakottamiseen. Kenraalimajuri Pertti Nykänen, nykyisin puolustusministeriön kansliapäällikkö, mainitsi tammikuussa 1993 puolustusministeriön keskustelleen rauhaanpakottamisesta ulkoministeriön kanssa ja asiaa tarkastellun myös siltä kannalta, että jos Etyj tai aikanaan EU ottaa rauhanturvatehtäviä, minkälaisia ne voisivat olla. Kenraalimajuri Nykänen arvioi samassa yhteydessä, etteivät yksittäiset eurooppalaiset valtiot ole valmiita rauhaanpakottamistehtäviin. Hänen mukaansa valtiot sitä vastoin osana Naton, EU:n tai EU:n puolustus-

järjestön eli Länsi-Euroopan unionin Weu:n kaltaista liittoutumaa olisivat halukkaita myös rauhaanpakottamistehtäviin.

Vuoden 1994 alussa puolustusvoimien komentajaksi myöhemmin nimitetty pääesikunnan päällikkö, kenraaliluutnantti Gustav Hägglund katsoi, että Suomen kanta rauhaanpakottamiseen tulee pohdittavaksi lähitulevaisuudessa. Hänenkin mukaansa ajankohta riippuu siitä, miten Suomi integroituu Eurooppaan, ja siitä, liittyykö Suomi EU:hun ja missä määrin osallistutaan EU:n sotilaalliseen yhteistyöhön. Kaikkein nopein oli muuten tässä suhteessa puolustusministeri Rehnin silloinen takinkäänös.

Kun sitten alettiin ajaa valmiusjoukkojen juridista perustaa, nykyisen rauhanturvaamislain muutosta, lävitse, siinä yhteydessä mm. silloinen ulkoministeri Heikki Haavisto oikeastaan provokatiiviseen tapaankin totesi Helsingin Sanomilla antamassaan lausunnossa, että kysymys on väkivallan käytöstä ja muun muassa sekaantumisesta muiden maiden sisäisiin asioihin.

Mihin minä pyrin näillä toteamuksilla? Pyrin osoittamaan sen, kuten puolustusministeriönkin työryhmä, joka käsitteli laajennettua rauhanturvaamista, että laajennetun rauhanturvaamisen ja rauhaanpakottamisen välinen ero on kuin veteen piirretty viiva ja että laajennettuna rauhanturvaamistoimintana aloitettu operaatio voi hyvinkin nopeasti muuttua rauhaanpakottamiseksi, kuten ulkoministeriön ja puolustusministeriön yhteinen työryhmä kannanotossaan toteaa. Sen takia en pidä niin itsestäänselvänä kuin esimerkiksi jotkut muut kansanedustajat sitä, että hallitus ilmoittaa, ettei Suomi osallistu laajennetussa rauhanturvaamistoiminnassa rauhaanpakottamiseen.

Mielestäni tämä on juuri se ongelma, mistä pitää keskustella, koska lainmuutokset, jotka on tarkoitus tehdä nykyiseen rauhanturvaamislakiin, merkitsevät pitkää askelta kohti rauhaanpakottamista. Mielenkiintoista on se, että puolustusministeriön tekemässä selvityksessä "Suomen osallistuminen rauhanturvaamistoimintaan" todetaan erikseen: "Vaikka rauhanturvaamislain muutoksiin ei ole tarkoitus sisällyttää osallistumista rauhaanpakottamiseen, ne on mahdollista tehdä. Ne vaativat vain erillisen lain." Tässä ei suljeta myöskään erillistä lakia pois, erillisiä säädöksiä.

Olennaista tietenkin tässä tilanteessa on nähdä se, että hallitus turvallisuuspoliittisella selonteollaan itse asiassa nyt ensimmäistä kertaa avoimesti kertoo sen, että Euroopan unionin jäsenyy-

destä ja Suomen asemasta tarkkailijana Weu:ssa seuraa välttämättömyys, kuten hallitus on asiaa tulkinnut, perustaa tällainen valmiuspataljoona Weu:n ja Naton rauhankumppanuuden pohjalta toteutettaviin kriisienhallintaoperaatioihin.

Mielenkiintoista oli havaita tutkija Pekka Visurin huomio sanasta "kriisienhallinta". Hän totesi, että tämä sana tuli käyttöön kylmän sodan aikana tilanteessa, jossa ei kehdattu suoraan käyttää sanaa "interventio"; kehitettiin interven-tio-sanan tilalle "kriisienhallinta".

Itse asiassa meille yritetään nyt luoda se kuva, että Suomi itsenäisesti kaikissa tapauksissa erikseen päättää siitä, missä ja milloin tällaista valmiusjoukkoa käytetään vai käytetäänkö sitä. On selvää, että tällainen kuva on annettava, jotta eduskunta saadaan näyttämään vihreää valoa tällaisen valmiusjoukon perustamiselle ja valmiusjoukkojen juridisen perustan eli nykyisen rauhanturvaamislain muutokselle.

Meille annetaan myös se mielikuva, ja lakiesitykseenkin on tarkoitus sisällyttää, että tällaiset kriisienhallintaoperaatiot, joihin Suomi osallistuu Naton rauhankumppanuuden ja Weu:n puitteissa, voivat tapahtua vain silloin, kun YK tai Etyj sitä erikseen näiltä järjestöiltä pyytävät. Tärkeää on tietenkin tietää se, että Weu:lla on myös itsenäinen oikeus operaatioihin, samoin kuin Naton rauhankumppanuuden pohjalta toteutettavissa kriisienhallintaoperaatioissa niihin osallistuvilla mailla on myös itsenäinen oikeus tällaisiin operaatioihin. Aivan luonnollista tietenkin on se, että Suomi itsenäisesti päättää, mutta kuuluisa solidaarisuus, jolla nyt muun muassa ed. Ihamäki vähän toisia sanoja käyttäen perusteli valmiusjoukon muodostamista, merkitsee käytännössä sitä, että kun Suomi on tällaisen valmiusjoukon perustanut ja kun Weu:ssa katsotaan kriisienhallintaoperaation toteuttamisen välttämättömyys, solidaarisuussyistä Suomi luonnollisestikin osallistuu tällaisiin operaatioihin, elleivät ne nyt ole aivan ilmiselvästi todellakin jo alkuvaiheessaan rauhanpakottamisoperaatioita.

Mutta edelleenkin hallitus ei vielä sano kaikkea avoimesti, esimerkiksi kysymyksessä yhteisestä puolustuspolitiikasta. Miten Euroopan unionin yhteinen puolustuspolitiikka, joka Maastrichtin sopimuksessa asetetaan EU:n tavoitteeksi, voi olla sopusoinnussa itsenäisen puolustuksen ja sotilaallisen liittoutumattomuuden kanssa pitemmän päälle? Monissa puheenvuoroissa on korostettu, että kannanotossa otetaan hyvin selkeä kanta sotilaallisiin liittoutumiin ja

että hallitus on päättänyt pysytellä näiden ulkopuolella. Kun olen vähän pitemmältä ajalta seurannut muotoilujen kehittymistä, täytyy sanoa, että turvallisuuspoliittisessa selonteossa on yksi mielenkiintoinen uuden tyyppinen kannanotto sotilasliittojen ulkopuolella pysyttäytymisestä. Se on se, että Suomi on "pidättyvä" suhteessa sotilaalliseen liittoutumiseen. Se on uusi kannanotto. Se on mielenkiintoinen kannanotto.

Aivan samalla tavallahan on kehittynyt ilmaisu "itsenäisestä puolustuksesta". Jos me olemme oikein tarkkoja, niin Suomi liitti aikaisemmin ulkopoliittisen linjansa määrittelyyn kolme termiä, joilla haluttiin kuvata puolueettomuuspolitiikan ydintä. Nämä termit olivat "sotilaallinen liittoutumattomuus", "itsenäinen puolustuspolitiikka" ja "puolueettomuus lähialueilla". Mutta kun EU:n johdossa närkästyttiin viime mainitusta, Suomi pudotti sen kuuliaisena oppilaana jo jäsenhakemusvaiheessa pois, ja samalla muuten muutettiin "itsenäinen puolustuspolitiikka" muotoon "itsenäinen puolustus", vaikka "itsenäinen puolustuspolitiikka" on tietenkin laajempi. "Itsenäinen puolustushan", jos se halutaan tulkita ohuesti, on vain itsenäisen puolustuspolitiikan materiaallinen perusta.

Mutta aivan viime aikoina on alettu käyttää kahta termiä rinnakkain. On alettu käyttää termejä "itsenäinen puolustus" ja "itsenäinen puolustuskyky". Esimerkiksi tämä selonteko näyttää käyttävän näitä molempia. Mutta olen ollut havaitsevinani sen, että "itsenäinen puolustus" korvataan yhä useammin toteamuksella "uskottava itsenäinen puolustuskyky", joka on luonnollisestikin jotakin muuta kuin "itsenäinen puolustuspolitiikka" ja jotakin muuta kuin "itsenäinen puolustus", jos halutaan ahtaasti tulkita. On selvää, että tästä ei ole kovin pitkä matka siihen johtopäätökseen, että jos Suomen puolustuskyky ei ole uskottava, niin sitä pitää tietenkin tehdä uskottavaksi esimerkiksi sotilaallisella yhteistyöllä jonkin sotilasliiton kanssa. (Ed. Kanerva: Tai rauhankumppanuudella!) — Tai rauhankumppanuudella.

Rauhankumppanuudesta todettakoon vielä se, että puolustusvaliokunta sai hyvin yksityiskohtaisen selvityksen silloin, kun päätimme osallistua Naton rauhankumppanuuteen, että Suomi on mukana ainoastaan tarjoamassa rauhanturvaamisen koulutuspalveluja. Tässä yhteydessä suljettiin pois esimerkiksi se mahdollisuus, että Suomi osallistuisi Naton rauhankumppanuuden pohjalta toteutettaviin sotaharjoituksiin. Sen takia täytyy yllätyksenä todeta se, että jo edellinen

ulkoministeri Rantanen ilmoitti ulkopoliittisen johdon päätyneen siihen, että Suomi osallistuu-kin tulevaisuudessa, ilmeisesti jo tänä vuonna, Naton rauhankumppanuuden pohjalta toteutettaviin sotaharjoituksiin. Omasta mielestäni tämä on yksi askel sillä tiellä, joka merkitsee entistä tiiviimpää kytköstä Pohjois-Atlantin sotilasliittoon.

Mutta ennen kaikkea, jos eduskunta päättää hyväksyä valmiusjoukon perustamisen ja sen juridisena pohjana olevan rauhanturvaamislain muutoksen, se merkitsee pitkää askelta kohti EU:n yhteistä puolustuspolitiikkaa ja samalla askelta, joka merkitsee luopumista Suomen sotilaallisesta liittoutumattomuudesta ja itsenäisestä puolustuksesta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Vapautettuaan itsensä Paasikiven — Kekkosen ulko- ja turvallisuuspoliittisesta linjasta Suomi on toiminut pragmaattisen toimintaohjeen mukaan: Pysy sotilaallisesti liittoutumattomana ja osoita itsenäisen puolustuksen kyky. Huomattakaa, ed. Laakso, en sanonut ”itsenäistä puolustusta”, kun aktiivisiin toimiin ei ole ollut aihetta viime päivinä. Kummankin näistä mukaan Suomi on myös toiminut.

Suomi ei kuulu vielä mihinkään sotilasliittoon, vaikka monet tahot olisivat sitä ilmiselvästi jo halunneet. Asehankintojen leimaamaa puolustustahto Suomi on osoittanut parin viime vuoden aikana näyttävämminkin kuin mikään muu Länsi-Euroopan valtio. Maahamme on tilattu hintaan mihin hyvänsä 64 Hornet-hävittäjää Yhdysvalloista, hankittu Saksasta vuoden 1992 jälkeen 2 500 junavaunullista aseita ja 100 000 kivääriä Kiinasta. Vihdoin viimein Venäjän odotetaan maksavan 5,5 miljardin markan velkansa ydinaseita lukuun ottamatta aseina. Jos aseiden yksikköhinta on sama kuin Saksasta hankituilla, niin tuotannosta vapautuville EU-pelloille löytyy oitis käyttöä tankkien varastoalueena.

Aseille ja tankeille löytyy lisää käyttäjiäkin. Naiset aloittavat puolustusvoimissa asepalveluksen, ja sotaharjoitukset on tuotu jo kouluihin. (Ed. Laakso: Ahvenanmaalle seuraavaksi!) Suomi ei siis ole köyhä eikä kipeä, kun on kysymys sotilaallisesta varustautumisesta. Uhkakuvien täytyy olla joidenkin mielestä rajuja, kun kaikki tämä on tässä ja nyt arkitodellisuutta. Rauhanliikekin näyttää nukkuvan. Neuvotteluissa valtion-avusta ei ole ilmeisesti päästy sopimukseen mielenosoituksiin osallistumisesta maksettavista tuntipalkkioista.

Kylmän sodan sanotaan päättyneen, mutta voidaan perustellusti kysyä, onko Pohjois-Euroopan yleisessä turvallisuuspoliittisessa asetelmassa sittenkään tapahtunut suuria muutoksia, onko Nato vähentänyt Norjassa sotilaspoliittista valmiuttaan ja onko Venäjä tehnyt samoin Kuolan niemimaalla sekä Karjalan tasavallan ja Pietarin alueella. Kumpaan osakysymykseen oikea vastaus on mitä suurimmalla varmuudella ”ei”. Pikemminkin taisteluvalmiina olevien aseiden määrä on saattanut molemmin puolin rajaa kasvaa. Suomen ohella sen naapuritkin näyttävät pitävän Luoteis-Eurooppaa aseiden sopivana varastopaikkana.

Hyvin mielenkiintoinen indikaattorikysymys on: Tuntevatko Baltian maat kylmän sodan kauden todella päättyneet vai pitävätkö ne nykytilaa kylmän rauhan aikana? Onko Venäjän Naton kanssa sopima rauhankumppanuus Baltian maiden mielestä sitä, mitä tuosta sanasta voisi lukea? Kumpaan niiden pitäisi enemmän luottaa, Jeltsinin hallintoon vai puna-armeijaan vai ei kumpaankaan? Esimerkiksi Viron hallituksen kannanotot ovat olleet näissä kysymyksissä paljon puhuvia: Nato-jäsenyys mahdollisimman pian. Latvia ja Liettua eivät liene Nato-junakaavailuissaan paljoa Viroa jäljessä. Toinen asia on, kuinka Nato suhtautuu näiden valtioiden jäsenyyshaaveisiin.

Arvoisa puhemies! Vielä eräs ilmeinen reaali-poliittinen ulottuvuus Pohjois-Euroopassakin on kysymys siitä, voidaanko perustellusti odottaa, että luonnonvaroihin, erikoisesti energiavaroihin, liittyvä etupiirijattelu olisi väistynyt supervaltojen toiminnassa. Sehän sai Yhdysvallat toimimaan Kuwaitissa saakka tunnetuin tuloksin. Barentsinmeren alueellahan on merkittävät kaasua- ja muut energiavarat käyttämättöminä. Uusiutumattomien energiavarastojen ehtymisen myötä niihin tullaan kiinnittämään entistä enemmän huomiota. Etupiirijattelu tuskin on tästäkään syystä kuollut.

Edellä sanotusta voi tehdä ainakin sen johtopäätöksen, että Yhdysvallat ja Nato ovat edelleen erittäin kiinnostuneita Luoteis- ja laajemminkin Pohjois-Euroopan asioista. Erityistä mielenkiintoa on sillä, mitä Venäjä alueella tekee ja joutuu jättämään tekemättä esimerkiksi resurssien puutteen takia. On sanottu, että Natolla olisi nykyisessä enpä tiedä -tilanteessa orientoitumisvaikeuksia. Pohjoisimman Euroopan tilanteen voisi kuitenkin katsoa muuttuneen 80-lukuun nähden vasta silloin, kun Nato ja Venäjä ovat uskottavalla tavalla asettuneet sotilaallisten

valmistelujensa puolesta samalle puolelle. Se tilanne on nykynäkymin kaukana tulevaisuudesta.

Nyt voidaan perustellusti kysyä, onko sotilaspoliittinen tilanne Luoteis-Euroopassa jopa vaakaampi kuin maanosamme eteläisimmillä alueilla. Geopoliittisessa asemassahan, kuten osoitin, ei näytä tapahtuneen mitään olennaisia muutoksia. Pohjoisessa ei ole myöskään etnisistä lähtökohdista nousevia eturistiriitoja, jotka kärjistäisivät perusasetelmaa. Jos avoimia konflikteja täällä puhkeaisi, ne olisivat valtioiden, eivät etnisten ryhmien, välisiä. Turvallisuuden tarkastelun yksikkö on täällä siis edelleen valtio. Se on sitä senkin vuoksi, että Norja ei kuulu Euroopan unioniin, kuten Ruotsi ja Suomi. Luoteis-Euroopan vakauden säilyminen riippuu näin enemmän entisten turvallisuusrakenteiden säilymisestä kuin uusien, epävarmojen aktiivisesta tulemisesta tai etsimisestä. Luoteis-Euroopan turvallisuus on täällä tehokkaimmillaan suvereenien valtioiden turvallisuutta.

Arvoisa puhemies! Pohjois-Euroopan valtiot ovat taloudellisessa mielessä hyvin erilaisessa tilassa ja tilanteessa. Norja on käytännössä velaton EU:n ulkopuolinen, mutta Naton jäsenvaltio. Ruotsi ja Suomi ovat EU:hun kuuluvia huippuvelkaantuneita kansantalouksia. Venäjä on puolestaan luonnonvaroiltaan rikas, mutta tuotantokoneistonsa rapakuntoon saattanut monenkirjava yhteisö. Nämä seikat suorastaan pakottavat keskinäiseen kanssakäymiseen, josta voi olla kulloisillekin osapuolille vain molemmipuolista hyötyä. Tämä puolestaan nostaa taloudelliset, sosiaaliset ja myös ympäristöpoliittiset seikat sotilaallisten näkökohtien yläpuolelle. Tämäkin on enemmän vakautta lisäävä kuin sitä vähentävä näkökohta.

Pohjois-Euroopan luonto on herkemmin haavoittuva kuin esimerkiksi Keski-Euroopan. Tarve kestäväen kehityksen mukaisiin ratkaisuihin on täällä akuutti ja suuri. Tämäkin vaatii alueen valtioiden ja muiden toimijoiden lisääntyvää kanssakäymistä. Tiivistyvä yhteistyö taas vähentää epäluuloja ja ehkäisee ennalta avoimia konflikteja. Tästäkään syystä ei ole mitään tarvetta muuttaa omaksuttua pragmaattista linjaamme pysyä sotilasliittojen ulkopuolella ja pitää yllä itsenäistä puolustusta.

Arvoisa puhemies! Tämä johtopäätös tulee mielenkiintoiseen valoon Suomen EU-jäsenyyden hakemisen aikoihin tapahtuneen kanssa. Silloinen pääministeri ilmoitti juuri tältä paikalta, että Suomi hyväksyy Maastrichtin sopimuksen

kaikilta osin ilman varauksia. Näin Suomi siunasi mukisematta EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja ilmaisi valmiutensa keskustella rakentavahenkisesti EU:n yhteisestä puolustuksesta.

Maastrichtin sopimuksen solmimisen aikoihin uskottiin vakaasti, että Naton ulkopuolella olevan Ranskan toiveiden mukaan edistytisiin ensi vuoden huippukokouksessa ravakasti EU:n yhteisen puolustuksen luomisessa. Tässä suhteessa kehitys näyttää kuitenkin etenevän toiseen suuntaan. Nato näyttää voittavan hegemoniakisan tämän erän kaikilla tuomariäänillä. Tämä ei ole Suomen kannalta huono asia lainkaan. Suomi voi nyt kaikessa rauhassa nojata liittoutumattomuuteensa ja itsenäiseen puolustukseensa. Suomi voi rauhankumppanuudesta käsin seurailta Naton ja tarkkailija-asemasta käsin Länsi-Euroopan unionin puuhia. Suomihan otti jo orientoitumissignaalariskin hakeutumalla EU:n jäseneksi. Kun kaikki Euroopan unionin jäsenvaltiot eivät ole Naton jäseniä, jää Natoon kuulumattomille jäsenvaltioille suhteellisesti enemmän liikkumatilaa. Tämä liikkumavara tulee käyttää erittäin aktiiviseen idänpolitiikan hoitoon. Ei olisi haitaksi, jos joka kuukausi olisi joku ministereistämme keskustelemassa Moskovassa molempia osapuolia kiinnostavista kysymyksistä. (Ed. Kekkonen: Kenen kanssa?) — Suomenhan piti eräiden mielestä, ed. Kekkonen, liittyä EU:hun juuri sen vuoksi, että olemme niin oivallisia Itä-Euroopan poliittisissa kysymyksissä, ja vakuutus on hyvä aina ottaa, ed. Kekkonen.

Hallitus antaa turvallisuuspoliittisessa selonteossaan tukensa niin integraation laajentumiselle kuin kriisienhallintajoukoillekin. Jos edellinen toteutuu laajimman vaihtoehdon mukaan, voidaan kysyä, missä kriisienhallintajoukkoja tarvittaisiin. Tämän kysymyksen olen tehnyt tämän iltapäivän aikana jo usein, ministeri Taina. Kysyn itse: Venäjällä, Aasiassa, Lähi-idässä vai Pohjois-Afrikassa? Tuskin missään näistä, vaan integroituneen yhteisön rajojen sisäpuolella. Siellä ne olisivat tehokkaita erikoiskoulutettuja poliisivoimia, euro-omoneita, joilla pantaisiin röttelöijät järjestykseen ja estettäisiin mahdollinen sisällissota tai ainakin sitä rajoitettaisiin. Kriisit olisivat sisäisiä, rauhaanpakottaminen järjestykseen palauttamista joukoilla, joiksi passipoliisivoimat eivät soveltuisi. Tässä keskustelussa on jo monta kertaa todettu tuo kuuluisa veteen piirretty viiva. Tämäkin vahvistaa sitä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi turvallisuustarpeesta yleensä ja Suomen kannalta erikoisesti. Juuri nyt niin Suomi kuin Euroopan unionikin tarvitsevat taloudellista, sosiaalista ja ekologista turvallisuutta. Kaikki nämä vaativat valtavasti aineellisia ja henkisiä voimavaroja. Sotilaallinen turvallisuus puolestaan varautuu epäajankohtaisiin uhkiiin, joiden uskotaan toteutuessaan ylittävän kaikki muut. Sotilaallinen uhka omaa näin masking factor -luonteen, kaikki muut tekijät peittoavan vaikutuksen. Tässä katsannossa on mielenkiintoista puolen miljoonan työttömän ja reippaiden budjettileikkausten maassa esiintyvä militarismi-innostus. Näinhän ikään kuin asetetaan sotilaallisen turvallisuuden tarve yli akuuttien taloudellisten, sosiaalisten ja ekologisten turvallisuustarpeiden. Meidän politiikkojen pitäisi olla nykyisestä ilmapiiristä todella huolissamme.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliainen mainitsi aikaisemmin sanan euro-ominit. Se on erittäin hyvä sana, mutta minä näkisin kuitenkin enemmän — hän käytti sitä tarkoittaen jonkinlaista sisäistä poliisijoukkoa — kysymyksessä olevan uuden euroarmeijan osien kokoamisen ja pohjan luomisen. Eikä se pääty tuhanteen mieheen. Kun sitä ruvetaan pikkuhiljaa suunnittelemaan, todetaankin eräänä päivänä, että tuhat miestä on aivan liian vähän, pitäisi saada viisituhatta miestä tai pitäisi saada prikaati. Se olisi mukavampi sanakin tässä asiassa. Kysymys euro-omineissa onkin Euroopan unionin armeijasta, jota aiotaan liittovaltiolle pikkuhiljaa koota. Sehän on niin kristallinkirkas asia, että siinä ei voi paljon erehtyä.

Ed. Paasilinna: Arvoisa herra puhemies! Täällä on ollut aika pitkiäkin puheenvuoroja, paljon hyvää sisälukua, siksi ajattelin tässä vaiheessa suhteellisen lyhyesti lukupaperilta tuoda vähän esiin saman tyyppisiä näkökantoja, joita muun muassa edustajat Pulliainen ja Kiljunen ovat tuoneet. Ed. Kiljunenhan totesi, että sotilaallinen turvallisuus ei meillä näy mitenkään heikentyneen, ja onkin vaikea kerätä sellaista uhkakuvaa, joka tämän muuksi muuttaisi.

Itse selonteosta haluan esittää kiitokset luultavasti oikeaan osoitteeseen ulkoasiainministeriölle, että siellä on ehkä viime hetkessä korostettu Euroopan neuvoston roolia demokratian ja ihmisoikeuksien valvojana. Ne ovat sittenkin ne päällimmäiset asiat, joita me demokratian työntekijät pidämme tärkeinä. Ministeri Halonen

myös totesi, että tämä itse selonteko olisi voinut olla laveampi, mutta aikataulusyyt olivat ongelmia. Tuohon täytyy yhtyä. Selonteko vaikuttaa jossakin mitassa edellisen hallituksen tai ainakin sen suojelemien virkamiesten työltä.

Tämä selonteko ankkuroituu ajatukseen, että kahtiajako Euroopassa on päättynyt. Juuri tähän kohtaan haluaisin tuoda muutaman näköalan. Euroopassa päinvastoin on lisääntynyt rajojen määrä kylmän sodan tai rautaesiripun kaatamisen jälkeen. Ensinnäkin elintasaraja idän ja lännen välillä asettuu suurin piirtein sille samalle paikalle, missä oli tuo esirippu, ja Suomen ja Venäjän välillä se on maailman syvintä luokkaa, niin kuin on tullut esille.

Toinen raja, joka on yhtä merkittävä, on demokratian raja, joka ei sekään ole kaukana siitä paikasta, josta äsken puhuin. Eräät valtiot ovat demokratian tiellä pitemmällä kuin toiset, eräät ehkä päinvastaiseen suuntaan etenemässä.

Kolmas raja, luettelen niitä kaikkiaan seitsemän tällä kertaa, on Euroopan unionin ja muiden Euroopan valtioiden välinen raja. Sekin vain kasvaa, niin kuin mahdollisesti edellisetkin rajat, eikä se ole vähäpätöinen raja, sillä siellä on yhä enemmän varustuksia, yhä tarkemmat tarkastukset, yhä suurempi syy valvoa rajaa yhä paremmin.

Neljäntenä, Euroopassa on alkanut merkittävä aika etnisten ja uskonnollisten rajojen suhteen valtioiden sisällä. Niillä rajoilla taistellaan, on taisteltu jo pitkään, ja on mahdollista, että ne taistelut lisääntyvät ja laajenevat.

Vielä Euroopan valtioiden sisällä, niin unionin kuin ulkopuolistenkin sisällä, elintaso- ja sosiaaliset erot ovat kasvamassa. Tämä raja on raja, joka menee kotitalouksien välillä, siis niin lähellä meitä. Kaikki Euroopan hallitukset miettivät, mitä tälle rajalle, jonka pitäisi olla häipy-mässä, on tehtävissä.

Kuudenneksi, Eurooppa sinänsä ja muu maailma toisaalta muodostavat myöskin rajan. Aika hyvin se nähdään esimerkiksi Afrikan ja Euroopan välillä. Afrikan muslimivyojhyke jatkuu pitkälle Venäjän eteläpuolelle.

Sitten vielä on osaamisen ja tiedon raja, joka sekin on syventymässä. Koulumäärärahoja kiristetään, opiskelumahdollisuudet eivät olekaan laajenemassa kaikkialla ympäristössämme, vaan jyrkästikin vähenemässä. Tietoyhteiskunnassa tämä on kaikkein kovimpia ja ongelmallisimpia asioita, kun tiedon merkitys tuotannon tekijänä on nyt tullut kaikkein tärkeimmäksi.

On siis pelättävissä, että tämän selonteon

avulla varustaudumme vanhanaikaisiin rajoihin ja kriiseihin ja varustaudumme vanhoihin keinoin. Otan siitä yhden esimerkin, mutta tarpeeksi suuren: Venäjän. Neuvostoliitto ei tuhoutunut aseiden vuoksi, ei myöskään asevarustelukierteen vuoksi. Sen huonosti toimiva talous ei romahtanut. Kansa Neuvostoliitossa ei kapinoinut. Neuvostoliiton suuren sotilasmahdin hajoamisen syyt olivat kaukana sotilaallisista, ja mikä tärkeintä, näihin ongelmiin ei ollut sotilaallista lääkettä. Eräänä keskeisenä tekijänä oli se, että maassa informaatiosta oli tehty niukkuushyödyke. Tiedon merkitys tuotantontekijänä ylitti pääoman ja työvoiman merkityksen ja jättäti Neuvostoliittoa ja koko järjestelmää yhä kauemmaksi kehittyneistä läntisistä teollisuusmaista.

Informaation asteittainen vapauttaminen vuoden 1985 jälkeen, jota nimitettiin glasnostpolitiikaksi. Kansalaisten aktivoiminen osallistumiseen johti eräänlaiseen metsäpalonomaiseen tilanteeseen, jota järjestelmä yritti pysäyttää hyvin perinteisillä keinoilla, mutta ei pystynyt siihen. Ja sen jälkeen, niin kuin tietyissä tuuli- ja kuivuusolosuhteissa metsäpalo riistäytyy nopeasti eteneväksi latvapaloksi, ei enää ollut mitään keinoa hallituksella tai Neuvostoliiton turvallisuusjärjestelmällä käytettävissään.

Järjestelmä ei siis pystynyt tätä vyöryä pysäyttämään, koska valtio oli varustautunut sotilaallista uhkaa varten ja uhrannut siihen eri laskelmien mukaan 60 prosenttia, jopa enemmän, koko bruttokansantuotteestaan. Se oli varustautunut myös toisenlaiseen uhkaan: kapinointiin alhaalta. Kumpakaan ei tapahtunut, mutta yhteen se ei ollut varustautunut: informaatioumpion laukaisemiseen ylhäältä käsin, ja niin siellä tapahtui. Neuvostoliiton kriisiin ei siis pystytty vaikuttamaan ase-in, kuten elokuun 91 kaappausyritys osoitti. Siellä vallitsee nyt ennen muuta arvotyhjiö, poliittinen ja taloudellinen kriisi.

Tämä karkea kuvaus osoittaa, että nyt me myös valmistaudumme vanhanaikaiseen kriisiin ja ainakin yksipuolisesti valmiussotajoukkojen avulla. Meitä ei uhkaa ensisijaisesti sotilaallinen, vaan sosiaalinen räjähdys. Köyhyys, työttömyys ja oikeudettomuus ovat suurimmat turvallisuusriskimme. Kriisien militarisointi ei vähennä ongelmia, vaan voi syventää niitä.

Selonteon ongelma onkin juuri tässä. Se ei analysoi, perustelee eikä esitä ratkaisuja yleistä tasoa lukuunottamatta, siis muita kriisienhallintakeinoja. Siksi tätä valitettavasti on luettava kapeana ja, kuten sanottua, vanhanaikaisena turvallisuuspolitiikkamme esityksenä. Hallitus ei

esitä valmiussotajoukkoja, järjestelmiä, tukitoimia, koulutusta eikä varustautumista köyhyyden luomaan kriisiin, joka on turvallisuusriski, ei työttömyyden, ei oikeudettomuuden, ei tasa-arvon tai ihmisoikeuksien puutteen, ei ympäristö- tai etnisten kriisien ratkaisumalleja. Tarjotaan niitä nuoria miehiä, jotka kuormataan aseilla, mutta jotka ovat aivan aseettomia kriisien todellisten syiden suhteen. Siksi tämä turvallisuuspoliittinen selonteko, tarpeellinen sinänsä, on muotopuoli, ja eduskunnan tulisi tästä eteenpäin valiokuntatyön kautta sitä laajentaa.

Herra puhemies! Aseilla kriiseihin puuttuminen on viimeisin keino, ja sellaisena se tulee säilyttää. Sitä ennen on monia toimintatapoja ja -tasoja. Tarvitsemme hallitukselta selvityksen ja kokonaisuohjelman muista kriisinhallinnan keinoista ja niiden valmiuksien kehittamisestä. Se on siis sitä vakausspolitiikkaa, jossa Suomella ja esimerkiksi Pohjoismailla on paljon annettavaa. Suhteemme vähemmistöihin, tasa-arvoon, sosiaaliturvaan ja kansalaisoikeuksiin ovat hyviä esimerkkejä ja juuri niitä kriisejä, joita sitten mennään selonteon mukaan aseilla hallitsemaan. Sitä paitsi, herra puhemies, pitääkö sotilaita lähettää nyt ulkomaille, kun kotimaassakin on jo valmiiksi ennätyskriisi ja aika pitkälti omaa tekoa?

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämän hyvin viisaan ja tasapainoisen puheenvuoron johdosta provosoiduin hiukan minäkin, hyvin myönteisellä tavalla tosin. Sanoisin ed. Paasilinnalle, että kaikki se hyvä, mitä hän selontekoon kaipasi, on enemmän kuin maailma. Rajaus täytyy jonnekin tehdä, ja se on nyt tehty tällä tavalla. Oli hyvä, että ed. Paasilinna muistutti niistä lisäksi tulevista asioista, jotka liittyvät ihmisoikeuksiin ja jotka tässä nyt ovat.

Varsinaisesti, herra puhemies, provosoiduin rajakeskustelusta. Minulla oli viikko sitten tilaisuus olla Naton parlamentaarikkokokouksessa Budapestissä. Tuossa kokouksessa törmättiin ei vain näihin fyysisiin rajoihin vaan juuri siihen elintasokuihuun, elintasarajaan, elintasoeroon, mikä on entisissä sosialistisissa maissa suhteessa muihin maihin. Sen jälkeen syntyi se tilanne, jossa meille — suomalaisille, ruotsalaisille ja itävaltalaisille — tarjotaan mahdollisuutta Nato Assemblyyn eli Nato-parlamentaarikkokokoukseen. Samaan aikaan, kun me pyrimme olemaan observereinä, siis mahdollisimman, sanoisinko, alhaisella statuksella tässä järjestelmässä, entiset

socialistiset maat pyrkivät Natoon kilvan, siis sillä tavalla kilvan, että meidän on mahdollon kuvitella täällä, mikä on heidän intohimonsa päästä Natoon.

Sen jälkeen tullaan fyysiseen rajaan, ed. Paasilinna. Se raja alkaisikin kulkea hyvin kummallisesti, jos entisten Itä-Euroopan maiden toiveet toteutuisivat ja me pysyisimme paikallamme. Miten kulkee Euroopan kartta voimapolitiittisesti sen jälkeen? Mutta arvaan, herra puhemies, että minun aikanani on jo loppu, niin että lopetan tähän, mutta mahdollisesti jatkan tätä asiaa varsinaisessa puheenvuorossani.

Ed. P a a s i l i n n a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä oli aivan oikea huomio. Kuitenkin näkisin, että monet Itä-Euroopan maat eivät edes tajua vielä omaa asemaansa. Se käy monista balttienkin puheenvuoroista ilmi. Ei Nato voi ottaa heitä jäseniksi nykyisillä edellytyksillä eikä pitkään aikaan. Siitä syntyy Euroopan poliittiseen tilanteeseen, turvallisuuspoliittiseenkin tilanteeseen, sellainen taakka, että se on viemässä kaivoon koko järjestelmän. Vain siinä tapauksessa, että Venäjä ja tietyt monet muutkin näistä maista kehittyvät demokratiassaan pidemmälle, jotakin siintää jäsenyyksymyksessä. En siis usko, että nämä maat voivat ohittaa Suomen, jos ylipäättänsä Naton laajeneminen enää tulevaisuudessa on kovin viisasta, koska Eurooppahan on perustamassa omaa turvallisuusjärjestelmäänsä.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yksi myönteinen tekijä liittyy Naton laajentumishankkeeseen. Se koskee niitä ehtoja, joita Nato on asettanut niille maille, jotka ovat halunneet päästä Naton jäseniksi. Tämä ehto on se, että näillä maille ei voi eikä saa olla aluevaatimuksia tai rajaristiriitoja naapuriensa kanssa.

Kun olemme esimerkiksi puolustusministeriön asiantuntijoiden kanssa yrittäneet käydä näitä Nato-halukkaita maita lävitse, emme ole löytäneet yhtään sellaista jäsenkandidaattia, jolla ei olisi ongelmia jonkun tai useamman naapurinsa kanssa. Se prosessi, joka nyt on alkanut Naton laajentumiseksi, on ollut aika mielenkiintoinen sikäli, että se on tuonut tiettyä vakautta. Se on pakottanut esimerkiksi Romanian ja Unkarin merkittäviin neuvotteluihin perussopimuksen aikaansaamiseksi. Se on pakottamassa Viron esimerkiksi luopumaan aluevaatimuksistaan. Se on aikaansaamassa sen, että Baltian

maiden välisissä suhteissa olevat ongelmat korjaantuvat tai Puolan ja eräiden Baltian maiden väliset. Tässä mielessä voidaan sanoa, että tämä ehto on ollut myönteinen, vaikka en pidäkään Naton laajentumista myönteisenä.

En ollut aivan varma, mitä ed. Kekkonen ajoi takaa puheenvuorollaan, mutta samalla tavalla kuin ed. Paasilinna en itsekään katso, että se politiikka, mitä monet Naton jäseneksi halukkaat maat tällä hetkellä edustavat, kestäisi pidempään. Saattaa olla, että se on tällaista ohimevää huumaa. Sillä kuvitellaan tavoiteltavan jotakin muuta kuin sitä, mitä sillä loppujen lopuksi saadaan aikaan.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ennaltaehkäisy on tärkeä kriisinhallintamuoto. Kaunopuheisesti ed. Paasilinna toi esiin eri turvallisuusriskejä, muitakin kuin sotilaallisia turvallisuusriskejä, joita parantamalla meidän pitäisi edetä ja saada maailma paremmaksi. Näin varmasti olisi, ja hyvä olisi, jos näin voitaisiin tehdä. Mutta kaikki eivät pelaa tässä maailmassa tätä peliä samoilla säännöillä, valitettavasti. Siksi on varauduttava turvallisuuspoliittisiin toimiin. Jos sota syttyy, kuten nyt Jugoslaviassa, kaikki sosiaaliset toimetkin jäävät toisarvoisiksi, kun sota ylitse käy.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihan lyhyesti toteen ed. Laaksole, mitä ajoin takaa. Ajoin tässä takaa sitä, että kun kokonaisuudessaan eurooppalaista arkittehtuuria pannaan uusiksi ja rakennetaan, on hiukan absurdi tilanne se, että eurooppalaisista demokratioista kaikkein vakavimmat, ehkä vahvimmat, Itävalta, Ruotsi ja Suomi ovat äänettöminä yhtiökumppaneina siinä keskustelussa, jota intensiivisesti käyvät entiset sosialistisen leirin maat läntisten EU-maiden kanssa.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Keskusteluun tavallaan ihastuneena, mutta antaen arvoa myös jonottajille pari lyhyttä huomiota.

Ensinnäkin tietysti jäsenkysymyksiä ratkottaessa aivan yhtä oikeutettua kuin miettiä, lisääntykö Suomen taikka sen Euroopan kolkan turvallisuus, missä Suomi sijaitsee, tällä spekuloidulla Nato-jäsenyydellä vai ei, on tietysti Naton näkökulmasta se, minkälainen kuvio heidän kannaltaan on mielekäs. Minä kyllä uskoisin, että siinä Suomen esittämät argumentit ovat myös vakavasti otettavia. Arvioitaisiin myös, li-

sääntäisikö myöskään Naton ajama turvallisuus siitä, että Suomi olisi jäsenenä, vai ei.

Toinen kysymys on se, että Euroopan unionin uusimmat jäsenvaltiot Suomi, Ruotsi ja Itävalta — vaikka voi kuulostaa vähän itsekehuiselta — kyllä ovat monessa suhteessa sellaisia eurooppalaisia vakiintuneita maita, jotka kelpaavat monenlaiseen järjestöön ja monenlaiseen yhteistyöhön. Sen takia minusta on tavallaan hyvä myös opetella sellaista itsetuntoa, että vaikka olemme väestöltämme pieni maa, olemme kuitenkin ihan yhteistyökykyinen ja haluttu kumppani moneen suuntaan.

Mitä tulee sotaan ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen, niin sodassa sitä ei tietenkään ole. Sen takia sitä pitää välttää. Mutta ei sota sinänsä mitään ratkaise. Sota on aina välivaihe, jonka jälkeen alkaa uuden rauhan rakentaminen, jossa jälleen on samat ongelmat edessä. Se on täysin tarpeeton välivaihe muutosten aikaansaamiseksi. Juuri sen vuoksi pidän erittäin suuressa arvossa sekä edustajien Paasilinnan että Kekkonen ja eräiden muiden täällä esille tuomia kannanottoja siitä, että Suomen pitäisi lisätä valmiuttaan nimenomaan tällä puolella. Kaikissa tapauksissa, sattui sota tai ei, on välttämätöntä jossakin vaiheessa rauhanrakenteitten uudelleen rakentaminen, niin kuin YK:n pääsihteeri ja monet muut ovat tuoneet esiin.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Turvallisuuspoliittisessa selonteossa korostetaan ns. kokonaisvaltaista turvallisuutta Suomen lähtökohtana. Eli siellä todetaan, että sotilaallispoliittisten näkökohtien ohella siihen kuuluu muun muassa lähialueiden vakaa taloudellinen ja yhteiskunnallinen kehitys ja sen tukeminen sekä yhteistyö ympäristön suojelemiseksi. Tämä on minusta oikea lähtökohta. Haluan tässä puheenvuorossa korostaa, että tämän kannanoton pitää myös käytännössä johtaa siihen, että turvallisuuden eri ulottuvuuksien keskinäistä vuorovaikutusta lisätään. Jos näin ei tehdä, voi käydä niin, että sotilaalliset näkökohdat kuitenkin vetävät lopulta pitemmän korren. Havaintoni taustalla on hyvin konkreettinen huoli, jonka haluan tässä lähete keskustelussa tuoda esille ehkä ulkoasiainvaliokunnalle evästyksesi ja esimerkiksi. Se koskee lähialueyhteistyötä Luoteis-Venäjän eli Kuolan alueen suuntaan ja ns. Barentsin yhteistyötä.

Kylmän sodan päättyminen on tietysti mahdollistanut aivan uudenlaisen rajojen avautumisen pohjoisilla alueilla erityisesti idän suuntaan. Vireillä on monenlaista yhteistyötä luonnonva-

rojen hyödyntämiseksi, ydinvoiman, asevarustelun ja teollisuuden ympäristöongelmien ratkomiseksi, EU:n erilaisten ohjelmien hyödyntämiseksi kulttuurihankkeiksi jnp. Tämä kaikki on hyvin omiaan lisäämään alueen turvallisuutta ja auttamaan Kuolan alueen vakaata taloudellista kehitystä.

Yritysten ja ihmisten kannalta toimiva infrastruktuuri ja erityisesti hyvät liikenneyhteydet ovat yhteistyön ensimmäinen edellytys. Ei voi luonnonvaroja hyödyntää, tavaroita kuljettaa, yhteistyötä harjoittaa, jos kunnolliset liikenneyhteydet puuttuvat. Siksi Lapissa onkin tavoitteena ollut ns. arktisen liikennekäytävän avaaminen Suomen Sallasta Venäjän Kantalahteen. Tavoitteena on sekä tie- että rautatieyhteyden parantaminen, ja tämä hanke on myös mukana Euroopan unionin liikenneohjelmassa.

Tässä tullaankin sitten hyvin käytännölliseen sotilaallisten ja muiden turvallisuusintressien ristiriitaan. Luoteis-Venäjän alue on viime vuosien aikana tullut Venäjän sotilasstrategian kannalta aiempaa tärkeämmäksi, kun sinne on siirretty joukkoja ja kalustoa Keski-Euroopasta. Muutama vuosi sitten voimaan tullut ns. tae-sopimus ei ole johtanut joka puolella Eurooppaa yhtä lailla hyviin tuloksiin. Vaikka myös Luoteis-Venäjän sotilaallinen turvallisuus on ilman muuta lisääntynyt, kun sodan ja hyökkäyksen uhat ovat väistyneet, kuitenkin varustelu siellä on vahvistunut, kun Keski-Euroopasta on siirretty alueelle nykyaikaisempaa aseistusta. Myös turvallisuuspoliittisessa selonteossa todetaan, että Kuolan tukikohta-alueen suhteellinen strateginen merkitys kasvaa huomattavasti nykyisestä, kun sinne sijoitetaan aikaisempaa suurempi osuus Venäjän kaikista ydinkärjistä sukellusveneisiin.

Kylmän sodan päättyminen on merkinnyt asevarustelun vähenemistä Keski-Euroopassa, mutta sen vahvistumista pohjoisessa Luoteis-Venäjällä. Tutkija Arto Nokkala onkin mm. väittänyt, että itse asiassa Luoteis-Venäjällä kylmän sodan jäänteet sotilaallisessa mielessä ovat vielä säilyneet ja sotilas sektorin intressit ovat edelleen hyvin korostuneet.

Tilanne on johtanut siihen, että käytännössä Suomen puolustusvoimat ovat asettuneet hiljaisesti jarruttamaan Salla — Kantalahti-rautatieen rakentamista. Asiasta ei kovin julkisesti eikä suoraan puhuta, mutta näin kuitenkin on. Puolustusvoimien komentaja Jan Klenberg totesi Rovaniemellä noin vuosi sitten, että puolustusvoimat ei ole poltanut Kellošelän — Alakurtin tietä ja rautatietä. Perusteluina hän mm. totesi, että tietä

voidaan aina kulkea kahteen suuntaan. Jos päättöksi uusista yhteyksistä tehdään, on hänen mielestään kustannuksissa otettava huomioon myös seurannaisena toteutettavat puolustukselliset toimenpiteet. Tässä asiassa sotilaallisen ja taloudellisen turvallisuuden tarpeet ovat ristiriidassa. Ristiriidassa ovat myös Lapin alueellisen kehittämisen tarpeet ja valtakunnan tasolta johdetun puolustuspolitiikan tarpeet. Taloudellista yhteistyötä ei voida kehittää ilman liikenneyhteyksiä.

Mielestäni asialle on syytä tehdä jotain eikä vain tyytyä olemassa olevaan tilanteeseen ja epämääräiseen keskusteluun. Puolustusvoimien sotilaalliset huolet on nekin tietyksi otettava vakavasti, mutta samalla on mietittävä, perustuvatko ne vielä ajankohtaisiin uhkakuihin. Samoin on kysyttävä: Mistä syystä Venäjä ylläpitää pohjoisessa näin laajaa sotilaallista voimaa, vaikka kylmä sota onkin jo päätynyt?

Toivon Suomen hallitukselta aloitteellisuutta pohjoisten alueiden turvallisuuden lisäämiseksi, erityisesti asevoimien vähentämiseksi ja taloudellisen yhteistyön esteiden voittamiseksi. Mielestäni voitaisiin tutkia mahdollisuuksia vaikka alueellisiin luottamusta ja turvallisuutta herättäviin toimenpiteisiin Luoteis-Venäjällä tai Etyjärjestön puitteissa Suomi voisi tehdä ehdotuksia pohjoisen alueen sotilaallisen turvallisuuden käsittelemiseksi. Asevoimien supistuminen pitää saada ulottumaan myös pohjoiselle alueelle. Näin sotilaallisia uhkakuvia Pohjois-Suomen ja Luoteis-Venäjän väliltä tulee voida purkaa ja avoimuutta lisätä niin, että nämä uhkakuvat eivät aseta esteitä uusien yhteyksien kuten Salla — Kantalahti-rautatien avaamiselle.

On tärkeää, että ulkoasiainvaliokunta käsitelisi tätä kokonaisvaltaista turvallisuutta niin, että sotilaallisen politiikan ja ns. vakauspolitiikan näkökulmasta ihan käytännön asioissakin katsotaan, miten niiden vuorovaikutus järjestään. Jos asioita käsitellään erikseen, silloin ei havaita näitä ristiriitoja, joita käytännössä on jo syntynyt. Ylipäätään minusta Barentsin alueen yhteistyö on nähtävä turvallisuuspoliittiselta kannalta vähintään yhtä tärkeänä turvallisuutta ja vakautta lujittavana toimenä kuin Itämeren alueen yhteistyö, josta paljon enemmän keskustellaan kuin Barentsin alueesta. Tuolla alueella kohtaavat toisensa erilaiset turvallisuuspoliittiset intressit ja ratkaisut oikeastaan Itämeren aluettakin moninaisemmin. Onhan myös Pohjois-Norja edelleen Naton tärkeä tukikohta-alue.

Ed. T i u s a n e n : Herra puhemies! Arvoisat kollegat! Todellakin viisaita sanoja on kuultu, ja tietyksi selonteon myönteiseksi piirteeksi voisi todeta sen, että siinä on otettu myös ekologisia näkökulmia huomioon. Kuitenkin muun muassa ed. Paasilinnan toteama sosiaalisen tasapainon ja tasa-arvoisuuden näkökulma puuttuu. Viisas ulkopoliittikka, erilaisuuden kunnioittaminen, yleensä kestävä kehitys ja ympäristöyhteistyö, lähialueyhteistyö, mihin täällä on myös viitattu, ovat toki turvallisuuspolitiikan lähtökohtia ennen aseita.

Suomen niin kuin oikeastaan Euroopan keskustelukin, viime aikoina on aika paljon heijastellut tapahtumia entisessä Jugoslaviassa, ja tavallaan Bosnian kriisi ennen muuta on johtanut keskustelua. Tavallaan se on militarisoimassa koko Eurooppaa. Nykyisen Balkanin katastrofaalisen tilanteen juuret ovat entisen Jugoslavian hajoamisessa ja siinä suhtautumisessa, jota etenkin EU:n jäsenvaltioiden piirissä harrastettiin hajoamassa olleen valtion osien tunnustamisessa. Tästä asiasta on todella ministeri Tarja Halonen varsin osuvasti lausunut myös julkisuuteen.

Toisaalta voimme ottaa jonkin toisen näkökulman vielä keskusteluun, ehkä se on jo ollutkin: taloudellisen tilanteen, Suomen taloudelliset edellytykset. Ei todellakaan ole perusteita esittää puolustusmenojen nousua. Kuitenkin on tulossa nousua huomattavasti yli 10 prosenttia vuositasolla, kun kaikkien muiden budjetin menoluokien on alistuttava supistuksiin. Edelleen haluan itse myös painottaa sitä, että KTM:n pääluokan kautta ei voi eikä pidä hankkia aseita, niin että ne ikään kuin tuodaan ohi puolustusbudjetin, jolloin tosiasiaa asehankintamenot taktisesti lisääntyvät ja niihin osoitetut rahat kasvavat.

Tässä tilanteessa on koko valtakunnan ja kansakunnan kannalta etsittävä tehokkaita ja merkittäviä taloudellisia ratkaisuja, ja mielestäni on myös puolustushankinnat, asehankinnat, otettava tähän mukaan. Viittaan tässä Hornet-aikatauluun ja siihen, että näiden hävittäjien hankintaa ja maksamista on haluttu nopeuttaa. Tällaista ei pidä tehdä, vaan mieluummin katsoa niin päin, mitä mahdollisuuksia meillä on Hornet-hävittäjien ostoaikataulua hidastaa ja lykätä näiden hävittäjien hankintaa ja maksamista. Näin me voisimme vuoden 96—97 budjetin menopuolta ehkä hallita tässä vaikeassa valtionalouden tilanteessa.

Mitä yleensä tulee turvallisuuteen, niin todellakaan geopoliittinen tilanne ei ole muuttunut. Se ei ole muuttunut Paasikiven ajoista eikä pitem-

män historian perspektiivistä. Toisaalta on luetavissa päivittäisistä uutisista, että Euroopan turvallisuuspolitiikka siirtyy yhä enemmän vuotta 1914 edeltävään aikaan. Puhutaan Ranskan ja Venäjän lisääntyneestä yhteistyöstä. Saksa on muuttanut perustuslakiaan, ja sen rooli on uusi, myös sen armeijan käytön suhteen sen rajojen ulkopuolella. Sanalla sanoen eri valtiot tarkastelevat turvallisuuspolitiikkaa omien kansallisten lähtökohtiensa näkökulmasta yhä voimakkaammin.

Tässä varsin epävarmassa ja tulevaisuudesta epätietoisessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa ei ole aihetta perustaa maahamme kansainvälisiä kriisijoukkoja. Myöskään maamme taloudellisen tilanne ei anna tälle hankkeelle mahdollisuuksia. Todellakaan sodat eivät lopu sotimalla, ja se viisaus edelleenkin pitää paikkansa, että jos haluat sotaa, niin varustaudu siihen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä sodat ovat aina loppuneet sotimalla ennemmin tai myöhemmin. Sitä jankutusta ei tietysti kannata jatkaa. Minä käytin lausumani konkreettiseen asiakokhtaan eli Bosnian tilanteeseen liittyen.

Mitä tulee puolustusmenojen korotukseen, ed. T i u s a n e n, niin pakkohan niitä on korottaa, jos me haluamme olla puolustuksellisesti kelpo- l i n e n Euroopan unionin, Weu:n ja tulevaisuudessa Naton jäsen, siitä syystä että meidän geopoliti- t i n e n asemamme on varsin erikoinen. Meillä on Venäjään nähden pitkä raja. Tämä on hyvin haa- v o i t t u v a i n e n siitä suunnasta tulevan hyökkäyk- s e n osalta. Kaiken lisäksi suomalaisen armeijan varustetaso ei läheskään vastaa keskivertoisesti sitä, mitä on muilla Euroopan unionin ja Weu:n ja Naton jäsenmailla. Sen takia tullaksemme kel- v o l l i s i k s i tähän varakkaitten porukkaan ja pääs- t ä k s e m m e tähän taivaalliseen ihanuuteen Naton jäsenenä meidän täytyy kiireesti lisätä varustelu- t a s o a m m e ja siitä syystä tietysti lisätä siihen markkoja. Tämä ei ole mitään vainoharhaisuutta eikä luulotautia. Tämä on selvä, yksinkertainen laskelma. Sen takia on kiire nyt varustaa Suomea myös sotilaallisesti, mikä myös sellaisenaan on hyvä asia. Minä olen aina sitä kannattanut, mut- t a t ä s s ä peruste on vain se, että tulemme k e l v o l l i s i k s i tähän hienoon perheeseen Saksan rinnalle varustelutasoltamme.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuo- r o s t a voisi saada semmoisen käsityksen, että hän

o d o t t a a h y ö k k ä y s t ä Naton tai Weu:n suunnalta Suomeen. Ehkä näin ei ole. En usko, että ed. Aittoniemi odottaa myöskään hyökkäystä Venä- j ä n suunnalta Suomeen.

Toisaalta ei ole mitään perustetta esittää sii- h e n suuntaan, ettemme pystyisi hidastamaan Hornet-hävittäjähankintoja. Näin ollen tällai- n e n mahdollisuus on olemassa, myös mahdolli- s u u s tasapainottaa valtion talouden erittäin sur- k e a a tilaa edellisen hallituksen jäljiltä.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Hallituksen turvallisuuspoliittinen selonteko on melko perus- t e e l l i n e n kannanotto ulko- ja turvallisuuspoli- t i i k k a a m m e. Aivan oikein siinä korostetaan soti- l a a l l i s t a liittoutumattomuutta ja uskottavaa itse- n ä i s t ä puolustusta. Meille riittää toistaiseksi ja t o i v o t t a v a s t i pitkälle tulevaisuuteen tarkkailijan a s e m a Weu:ssa. Sen täysjäseneksi liittyminen tar- k o i t t a i s i myös Natoon liittymistä, ja sitä emme t o i s t a i s e k s i halua.

Sen sijaan YK:n rauhanturvajoukkojen osuus kansainvälisten selkkausten tasoittajana on säästännyt ihmishenkiä ja tuonut humanita- r i s t a apua usein suurillekin kriisien keskellä elä- v i l l e s i v i l i j o u k k o i l l e. Nyt suunnitteilla olevat val- m i u s j o u k o t voisivat olla tervetullut laajennus YK-joukkojen tapaisten tehtävien hoitamiseen. Maailmalla on ja tulee olemaan pesäkkeitä, j o i s s a a p u on tarpeen joko sodan aiheuttaman t u r v a t t o m u u d e n, n ä l ä n h ä d ä n tai ympäristökrii- s i n v u o k s i. Sotilaallisiin operaatioihin taistele- v a n o s a p u o l e n a ei valmiusjoukkomme, jos sel- l a i n e n perustettaisiin, pidä osallistua. Kansain- v ä l i s t e n tehtävien ohella valmiusjoukko voisi t a r v i t t a e s s a auttaa myös kotimaassa ympäristö- y m. kriiseissä.

Hallituksen selonteko ei ota kantaa kriisinhäl- l i n n a n a s t e e s e e n, siihen millaisiin operaatioihin j o u k o t osallistuisivat. Ennalta ehkäisevänä, rau- h a n t u r v a a m i s e k s i l ä s n ä o l e v a n a, k u l j e t u s a p u a t u o v a n a ja humanitaarista apua antavana ja jopa a s e i d e n riisujana joukko olisi paikallaan, s i i s YK:n aikaisempien tehtävien tapaan, mutta s o - d a n s u h r e i k s i emme joukkojamme halua.

Toivonkin hallituksen tarkentavan, millaisi- s t a v a l m i u s j o u k o i s t a se puhuu, ennen kuin pää- t ö s t ä tehdään, mihin saakka Suomen tulisi olla m u k a n a. Sitä paitsi mitä hyödyttää eduskunnan h y v ä k s y n t ä jälkikäteen jollekin hallituksen t o - t e u t t a m a l l e operaatiolle? Tässä on vaadittu, että e d u s k u n n a l l e annetaan selonteko jälkikäteen h y - v ä k s y t t ä v ä k s i, kun hallitus jo on laittanut joukot j o h o n k i n.

Naton osalta hallitus toi kantansa esille, ja siihen liittyen: kiitos avoimuudesta ja selkeydestä.

Suomen kunniakas tehtävä on ollut ja on olla mukana monella tavoin kansainvälisessä toiminnassa, esimerkiksi Euroopan neuvoston, Etyjin ja YK:n kautta. Suomen tulee edelleen pysyä rauhanomaisella linjalla, edistää neuvotteluratkaisuja sekä kansainvälistä taloudellista, sosiaalista, tasa-arvoista ja oikeudenmukaista hyvinvointia. Suomen tulee hoitaa suhteensa muihin maihin rauhanomaisesti perustuen edelleen liittoutumattomuuteemme, samalla pitäen yllä uskottavaa itsenäistä puolustusta.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Suomi tunnetaan kansainvälisesti maana, joka puolusti itsenäisyyttään ja säilytti sen toisen maailmansodan aikana, maksoi sotakorvauksensa. Toisaalta Suomi tunnetaan maana, joka on lähettänyt hyvin koulutettuja, vastuuntuntoisia vapaaehtoisia rauhanturvaajia YK:n joukkoihin. Suomi on osallistunut useimpiin YK:n rauhanturvaoperaatioihin, siis suuremmalla voimalla kuin väkikukumme edellyttää.

Turvallisuuspoliittisessa selonteossa käydään läpi laaja kansainvälinen sopimusarsenaali, johon Suomi on osallistunut sodanjälkeisen suurvaltojen vastakkainasettelun aikana toimien rauhan rakentajana, mieluummin lääkärinä kuin tuomarina. Tavoitteena on ollut pysytellä valtaklokkien ulkopuolella ja harjoittaa puolueettomuspolitiikkaa.

Neuvostoliiton hajottua ja yya-sopimuksen rauettua ja Suomi vahvistanut itsenäisyyttään. EU:n täysjäsenenä Suomi on ilmoittanut toimivansa sotilaallisesti liittoutumattomana ja niin, että sillä on itsenäinen uskottava puolustus. Nämä löytyvät myös selonteosta.

Kokonaisvaltaiseen turvallisuuteen kuuluu puolustuksen lisäksi myös muita elementtejä. Tärkeitä ovat talous, demokratia, ihmisoikeudet, ympäristö. Talouden kehityksen turvaamisessa EU on esimerkki rauhanliittona ja talouden turvaajana; siinä Suomikin on täysjäsenenä.

Vuonna 90 Ety-kokouksen jäsenvaltiot julistivat uuden demokratian, rauhan ja yhtenäisyyden ajan alkaneeksi. Tiedämme kaikki, että muutosvaihe lisää turvattomuutta. Nopea muutosvaihe siirtymässä markkinatalouteen on edennyt naapurissamme Baltiassa, mutta muutos on käynnistynyt myöskin Venäjällä. Muutos on tuonut hyvin paljon ristiriitaa, pelkoa ja epävarmuutta. Myös läntisessä Euroopassa taloudellinen lama,

niin kuin Suomessakin, lisää turvattomuutta. Pakolaisvirrat liikkuvat kohti Länsi- ja Pohjois-Eurooppaa. EU:n tehtävänä olisi tukea muutosta niin, että muutoksessa olevat maat voisivat löytää keinoja ennalta ehkäistä konflikteja, siis omin keinoin.

Tärkeää olisi tukea Keski- ja Itä-Euroopan maita siirtymään omaehtoisesti ja kestäväällä tavalla asteittain markkinatalouteen ja vastuulliseen pakolais- ja ympäristöpolitiikkaan. Euroopan neuvosto, YK, Ety-järjestö, EU, Pohjoismaiden neuvosto ja USA ovat vaikuttaneet demokraattisen muutoksen aikaansaamiseen myöskin meidän itänaapurissamme, ja sen tukeminen on meille elintärkeää.

Liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen vakiinnuttaa ihmisoikeuksien kunnioittamista muuttuvissa maissa. Tämä toiminta on tärkeää ennaltaehkäisyä nykytilanteessa.

Kun Suomen ja Venäjän rajasta EU-jäsenyytemme seurauksena tuli unionin ulkoraja, pyrkii Suomi tietysti turvaamaan rauhalliset olot kaikilla rajoillamme ja ehkäisemään ennalta uhkatekijät.

Venäjällä ja Baltiassa ovat vakavat rikokset ja erityisesti väkivaltarikokset lisääntyneet. Rikollisuus on organisoitunutta ja raaistunutta ja kohdistuu monesti elinkeinoelämän edustajiin. Venäjän lisääntyneellä rikollisuudella ja laittomalla siirtolaisuudella voi olla vaikutus myös Suomen tilanteeseen. Tällä hetkellä tilanne on Suomen rajoilla rauhallinen eikä uhkatekijöitä ole. On hyvä kuitenkin, että Suomi tiivistää yhteistyötä Venäjän ja Viron kanssa rajojen yli liikkuvan rikollisuuden torjumiseksi.

Toinen uhkatekijä on laajamittainen pakolais- ja siirtolaisongelma Euroopassa. Täällä on paljon puhuttu Jugoslavian kriisistä, sodasta ja pakolaisista. Jugoslavian pakolaiset suuntautuvat pääasiassa Saksaan, Itävaltaan, Tanskaan ja Ruotsiin, Suomeen vain hyvin vähän. Kuitenkin olisi koko Euroopan turvallisuuden vuoksi keskusteltava yhteisvastuusta hätään joutuneiden pakolaisten hoitamiseksi.

Neuvostoliiton hajoamisen seurauksena noin kolme miljoonaa venäläistä on liikkeellä muista entisissä neuvostotasavalloista Venäjälle. Tiedetään, että isoissa kaupungeissa, kuten Moskovassa ja Pietarissa, on puolisen miljoonaa pakolaista myös kolmansista maista. Onkin hyvä, että YK:n toimesta valmistellaan konferenssia Neuvostoliiton alueen pakolais- ja siirtolaiskysymyksen käsittelemiseksi. Tämä on suuri asia, ja se on erittäin tärkeä myös Suomen kannalta. On tär-

keää, että Suomi voi olla aloitteellinen ja kehittää yhteistyötä lähialueiden kanssa tilanteiden hoitamiseksi neuvotellen ja sopien, kunnioittaen ihmisoikeuksia.

Ei tarvitse puhua sodista, meillä on suurempiakin asioita rauhan aikana uhkana. Kansat kestävät vaikeissakin olosuhteissa, mutta pakolaisten ja siirtolaisten hallitsematon kuorma voi järkyttää jo ennalta vaikeassa tilanteessa olevan kansan elämän. Turvallisuuspoliittisesti ruoka, välttämättömät sosiaali- ja terveyspalvelut ja yhteiskunnan huoltovarmuus ovat tärkeitä perustekijöitä. Tärkeää on myös omavaraisuus energiahuollossa.

Selonteossa on otettu selvä kanta kriisinhallintajoukkojen perustamiseen. Yhdyn hallituksen kantaan. On muistettava, että joka tilanteessa tärkeintä on varmistaa oman maan turvallisuus. On tarkkaan mietittävä, voisiko suunniteltuja kriisinhallintajoukkoja kansainvälisen toiminnan lisäksi käyttää myös erilaisissa ennalta-arvaamattomissa tilanteissa Suomen turvallisuuden takaajana humanitaarisessa toiminnassa, johon rajallamme tai rajojemme lähietsäisyydellä olevat probleemit voivat antaa aihetta.

Eräs asia, josta selonteossa en löytänyt mainintaa, on vapaaehtoinen maanpuolustustyö. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan tekemien kyselytutkimusten mukaan maanpuolustustahto on korkealla Suomessa myös nuorten ja jopa naistenkin keskuudessa. Kun naisten vapaaehtoinen asepalvelu tulee nyt mahdolliseksi, avaa se niille naisille, joilla on halua ja kykyä, mahdollisuuden edetä sotilasuralla ja viedä myös YK:n rauhanturvatoimintaan ja koulutukseen oman lisäpanoksensa. Suomen turvallisuuspolitiikkaa suunniteltaessa on otettava jatkossakin huomioon myös laaja vapaaehtoinen maanpuolustustyö. Sehän on ollut kautta historian suomalaisen puolustuspolitiikan peruspilari.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S.-L. Anttila.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harjalle kiitokset siitä, että hän mainitsi sellaiset tärkeät asiat kuin vapaaehtoisen maanpuolustustyön ja omavaraisuuden energiahuollossa. Kysyisin: Kannattaako hän myös omavaraisuutta elintarvikehuollossa?

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Omavaraisuus elintarviketaloudessa sisältyy huoltovarmuuteen. Se, että meillä on energiaomavaraisuus, antaa mahdollisuuden myös elintarvikeomavaraisuuteen.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Alkuun täytyy sanoa, että selonteko tulee ihan todelliseen tarpeeseen. On tärkeää keskustella näistä asioista ja keskustella juuri nyt.

Itse asiassa keskustelussa parhaimmat puheenvuorot minun mielestäni ovat olleet juuri niitä, joissa on ilmennyt laaja turvallisuuspoliittinen käsitys, monipuolinen käsitys siitä, mitä turvallisuus on. Tässä mielessä en ole ihan hevin osannut olla mukana hyvin yksityiskohtaisessa, sanoisinko, vähän saivartelemaan pyrkivässä keskustelussa sanojen merkityksestä esimerkiksi pataljoonan osalta. Mielestäni juuri nyt on syytä keskustella mahdollisimman laveasti, mahdollisimman monipuolisesti ja antaa asian tarkentua ajan oloon.

Itse asiassa edellinen hallitus pohti jo tätä asiaa ja oli suunnittelemassa tämän tyyppistä selontekoa. Silloin se jäi tullakseen nyt. Oli ehkä parempi, että edellinen hallitus ei asiaan puuttunut. Tiedän nimittäin, että selonteko on laventunut aivan olennaisesti uuden hallituksen aikana. Ennen kaikkea sinne on tullut ihmisoikeusolutuvuus mukaan tavalla, joka ansaitsee kyllä arvonantomme. Ihmisoikeudet näkyvät selonteosmonella tapaa. Ne näkyvät YK:n roolin pohdiskelussa, demokratiapohdiskelussa, demokratia- ja ihmisoikeuskysymyksessä. Euroopan neuvoston rooli on hyvin tärkeällä sijalla, samoin pakolaiskysymys, ympäristöongelmat ja myös vakauspolitiikka Suomen lähialueilla, asia jota ei niin järein paljon tässä keskustelussa ole käsitelty.

Taisi olla ed. Hassi, joka puhuessaan EU-jäsenyyssäänestyksestä pohdiskeli, että ihmisistä ilmeisen moni on tehnyt ratkaisunsa turvallisuuspoliittisista näkökohdista lähtien. Kyllä epäilemättä niin oli. Ajettiin varmaankin takaa vakauspolitiikkaa, ilman että tämä sana pälkähti päähän äänestyspäätöstä tehtäessä.

Mitä se vakauspolitiikka sitten on? Sehän on kansainvälistä turvallisuuspoliittista yhteistyötä, joka tähtää ristiriitojen ja selkkausten yhteiskunnallis-taloudellisten perussyiden selvittämiseen ja sitä kautta niiden ennalta ehkäisemiseen sekä poliittisen, yhteiskunnallisen, ja taloudellisen vakauden luomiseen. Vakauspolitiikan toiminta-ajatushan on syntynyt kylmän sodan jälkeen ikään kuin vastauksena uusiin turvallisuushuo-

liin, turvallisuuspulmiin, ja tarpeeseen hallita ja ohjata käynnissä olevaa muutosta, sitä minkä tärkeänä osana on siirtymä demokratiaan. Vakauserityyppöpoliittikka käyttää hyväksi uudenlaisia yhteistyökeinoja, sellaisia jotka kahtiajaon ja vastakkainasettelun purkautuminen on tehnyt mahdolliseksi.

Muutoksen edistämisen ohella vakauserityyppöpoliittikan kohteina ovat sellaiset asetelmat, jotka vielä eivät ole puhjenneet avoimiksi ja joihin ei liity voimakeinojen käyttöä. Kysymyksessä voi olla tällöin huolestuttava yhteiskunnallinen kehitys tahi uhkaava naapurussuhteiden kärjistyminen. Tällaisia esimerkkejä tähän keskinen Eurooppa tällä hetkellä on tulvillansa.

Minusta oman lukunsa ansaitsee myöskin Etyk tai Etyj, niin kuin nykyään sanotaan. Etyjin tehtävänä on Euroopan uuden jakautumisen estäminen, mikä on keskeisiä vakauserityyppöpoliittikka ohjaavia periaatteita. Jakolinjat eivät kulje välttämättä entistä idän — lännen jakaumaa pitkin, vaan itäisen Keski-Euroopan ja entisen Neuvostoliiton alue tulee monimuotoisemmaksi, kun demokratia ja talousuudistus etenevät eri tahtia. Vakauserityyppöpoliittikan haasteena on estää toisten Etyj-alueen valtioiden — kyllä kai voi sanoa: ennen muuta Venäjän — eristymisen toisten kiinnittyessä menestyksellisesti yhteisiin instituutioihin.

Vakauserityyppöpoliittikan perimmäisenä tavoitteena on demokratioiden muodostaman vakaan vyöhykkeen — sanolisinko: demokraattisen rauhan — laajentaminen itään ja etelään. (Ed. Aittoniemi: Utopistinen ihannel!) Yleistäen voinee, ed. Aittoniemi, sanoa niin, että vakauserityyppöpoliittikka on ollut lännen perusstrategiana Euroopassa vuoden 1989 murroksesta lähtien, siitä murroksesta, johon ed. Aittoniemi kovin taajaan on tässäkin keskustelussa puuttunut.

EU:n hanke Euroopan vakauserityyppöpoliittikaksi, ns. Balladur-suunnitelma, edustaa puhtaana vakauserityyppöpoliittikan ideaa. Siinä pyritään vähemmistö- ja rajaristiriitojen estämisen ja rauhanomaisen ratkaisemisen sekä hyvien naapurussuhteiden rakentamisen avulla tekemään Keski- ja Itä-Euroopan ja Baltian maista eräällä tavalla kellovokkaita demokratioita, kykeneviä siirtymään siihen vakaaseen rauhan vyöhykkeeseen, josta tovi sitten mainitsin.

EU:n, sen jonka jäseniä me vuoden alusta olemme olleet, toteuttama poliittinen ja taloudellinen integraatio on vakauserityyppöpoliittikan moottori. Nykyisellään EU:n vaikutuskeinot ovat ennen muuta diplomaattisia, poliittisia ja talou-

dellisia, siis mitä rauhanomaisimpia kaiken kaikkiaan.

Arvoisa rouva puhemies! Replikoinnissa äsken tulini maininneeksi suomalaisten kansanedustajien osallistumisesta Naton parlamentaarikkokokoukseen Budapestissa. Ehkä siitä pari sanaa. Kun suomalaiset kansanedustajat menivät Na:n eli Nato Assemblyn kokoukseen, jo seuraavana päivänä kokouksen presidentti Karsten Voigt kutsui kolmen hengen delegaatiomme puheillensa ja tarjosi meille liitännäisjäsenyyttä Naton parlamentaarikkokokouksessa. (Ed. Aittoniemen välihuuto) — Ed. Aittoniemi, me tunnimmme itsemme jollakin tavalla kysytyiksi ihan siitä syystä, että tilanne siinä kokouksessa on sillä tavalla erikoinen, että on tämä ylimmän kerroksen väki eli varsinaiset Nato-maat, sitten ovat liitännäisjäsenet, joita ovat Unkari, Puola, Moldavia, mitä kaikkia siellä onkaan, ja sitten on kolmannessa rivissä tai kellarikerroksessa, mitä kielikuvia nyt käytetään, kolme erittäin vakaata eurooppalaista demokratiaa: me, ruotsalaiset ja itävaltalaiset.

On aivan selvää, että Naton demokraattinen ulottuvuus eli parlamentaarikkokokous varmaankin ajattelee sillä tavalla, että olisi kovin mukavaa, jos vakiintuneet demokratiat, Euroopassa kaikkein vakiintuneinta lajia olevat demokratiat, kuten Ruotsi, Suomi ja Itävalta, olisivat mukana Nato-parlamentaarikkoyhteistyössä myös äänivaltaisina jäseninä. Myönnän, että tämä näkökulma sai vastakaikua hyvinkin minussa ainakin ihan siitä syystä, että on jossakin määrin turhauttavaa istua observerinä, tarkkailijana, silloin kun eurooppalaiset parlamentaarikot, jotka edustavat Euroopan kaikkia osia, keskustelevat keskenään siitä, minkälaiseksi Eurooppaa muotoillaan. Ei Suomen tehtävä koskaan ole ollut olla äänettömänä yhtiökumppanina. Ei sen pidä olla sitä nykyään. Tätä, arvoisa rouva puhemies, en halua sanoa sillä kurin, että olisin suin päin vaatimassa Suomea ikään kuin toiseen joukkoon kuin siihen, missä se tällä hetkellä on. Niin kauan kuin ruotsalaiset, itävaltalaiset ja me olemme samalla puolella, mikäpä tässä. Mutta ajatellaanpa sellaista tilannetta, että esimerkiksi Ruotsi päättäisi vaihtaa statustaan. Silloin meidän tilanteemme jäisi kovasti kummalliseksi, enkä sellaista tilannetta hevin toivo. (Ed. Aittoniemi: Ei pidä ruotsalaisilta neuvoja ottaa!)

Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen aktiivisuus puheenvuoroani kohtaan on sillä lailla suurta, että yritän hillitä itseäni ja olla vastaamatta

jokaiseen hänen välihuomautukseensa, mutta olen sitä mieltä sellaisena suurena linjana — sel-laisiin suuriin linjoihinhan ed. Aittoniemikin on tottunut puheenvuoroissaan — että täytyy olla niin, että me olemme mukana siellä, missä keskustellaan siitä turvallisuusrakenteesta, jonka osa mekin olemme. Eikö niin?

Arvoisa puhemies! Keskustan ryhmäpuheen-vuorosta haluaisin tehdä pari pikku huomiota, jos sopii. Arvovaltainen, arvostettu kansanedus-taja Seppo Kääriäinen jotenkin syyttävällä sormellansa osoitti hallitusryhmiin päin, ja minusta vähän tuntuu siltä, että hän paheksuen totesi: ”Hallitusryhmien piiristä on esitetty Nato- ja Weu-jäsenyyttä koskevia erilaisia, spekulatiivi-siakin kannanottoja”. Tulkitsin, että hän pahek-sui tätä. Kyllä kai Suomen pitäisi jo nyt, ja vii-meistään nyt, olla ja elää sellaista vaihetta, jossa sormen heristelijöitä ei enää tarvittaisi. Se, että puolue on hallituksessa, ei voi olla sen kaltainen seikka, että se estäisi näiden puolueiden jäseniä hyvin lavealti ja laajasti pohtimasta sitä, mikä on meidän turvallisuuspoliittinen osamme tällä het-kellä.

Jos me ajattelemme sitä keskustelua, jota käy-tiin EU-jäsenyydestä aikoinaan — ja nyt minä tulen jossakin määrin ed. Aittoniemen linjoille — ja jonka etumerkki oli hyvin kielteinen suhteessa EU:hun, ja katsomme, missä me nyt olemme, kehitys on ollut tavattoman nopeaa. Voimme todeta, että ne, jotka kaikkein kiivaimmin vas-taan panivat, jäivät jollakin lailla historian saa-tossa hyvin kuolleeseen kulmaan, jos vähän pa-teettinen ilmaisu sallitaan.

Pelkäänpä pahoin, että sellainen ajattelutapa, joka minusta hiukan pilkisti ed. Kääriäisen pu-heenvuorossa, että onhan se nyt sopimatonta, että puhutaan Natosta ja Weu:sta eri tavalla ja vieläpä spekulatiivisesti, on mennyt maailmaa. Meillä pitää olla mahdollisuus täysin siitä riippu-matta, olemmeko hallituksessa vai oppositiossa, sanoa mielipiteemme niin Natosta kuin Weu:sta kuin kaikesta muustakin ja kaikkialla, myös täs-sä salissa.

Arvoisa puhemies! Toinen pikku huomautus keskustan puheenvuorosta, joka oli hyvin raken-tava muuten. Ed. Kääriäinen sanoi, että Suomen ja suomalaisten tulisi käyttää Venäjän-tuntemus-taan hyväksi, ja jos oikein ymmärsin, vähän niin kuin malliksi muille. Pelkäänpä pahoin, että mei-dän Venäjän-tuntemuksemme on aika lailla myytti, se on juttu, johon ilmeisesti meidän itsem-mekään ei enää kannattaisi uskoa. Me saatoim-me tuntea Neuvostoliittoa silloin, kun Neuvosto-

liitto oli monoliitti, kun suhteet toimivat yya-sopimus pohjalla, mutta epäilenpä, että sellainen Venäjä-tuntemus, jota juuri tällä hetkellä tarvi-taan, on kaupallista tuntemusta, se on kulturellia tuntemusta, se on hyvin laveaa ihmisten kanssa-käymistä. Sellaisessa meillä juuri ei ole kehuske-lemisen aihetta. Epäilenpä pahasti, että moni muu eurooppalainen maa on matkustanut mei-dän ohitsemme jo Venäjän-tuntemuksessaan.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä olen tänäänkin moneen kertaan ollut oraakkelin asemassa eli ennustaja-eukon asemassa ja todennut, että kahden vuoden kuluessa me olemme Naton jäseniä. Olen siitä varma, että maan johtajat tällä hetkellä tietävät tästä asiasta ja kehityksestä paljon enemmän kuin tämä tyhmä eduskunta, joka asiasta lörpötelee. Olen väittänyt myös, että puolustusbudjet-timme korottaminen tulevina vuosina merkitsee sitä, että meidän on saatava hiukan amitsioonia enemmän ottaen huomioon geopoliittinen ase-mamme ja muutoin. Meillä tulee olla parempi puolustusvarustus, jotta me kelpaamme yleensä Naton jäseneksi. Kaikki on suunniteltu syste-maattisesti.

Kuuntelin ed. Kekkosen puhetta. Olette ilmei-sesti sosialidemokraattisen puolueen varapu-heenjohtaja tälläkin hetkellä ja puhutte varsin suurella painoarvolla. Kun teihin menee puo-lueen varapuheenjohtajana noin suurella mieli-hyvällä se, että joku Voigt tulee kutsumaan teitä alimmasta kerroksesta kolmanteen Naton parla-mentaarikkojen kokouksessa, ja te näette sen suurena asiana, innostuksen täytyy, ed. Kekkosen, sosialidemokraateilla olla todella suuri. Se merkitsee myös sitä, että kun demarit vievät, muut menevät mukana ja vikisevät. Näin siinä käy. Kaksi vuotta ja olemme Naton jäsenenä siinä vaiheessa. Silloin ed. Kekkosenkin pääsee jo yläkertaan, ei tarvitse kellarikerroksessa kyy-hötellä.

Ed. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielenkiinnolla kuuntelin ed. Kekkosen äskeisen puheenvuoron sen vuoksi, että, sanoisiko, siinä oli puheenvuoro ei täysin vailla ansioita, ja sitä pohdiskelua, jota siinä käy-tiin lähinnä Budapestin kokouksen saatelema-na. Minäkin olen alati muuttuvassa ympäristös-sä — ja muutos on ikuista niin pitkälle kuin inhimillisesti voi katsoa — halukas ilman ennak-koehjoja miettimään ja valmis katsomaan asioita enkä lyömään kovin vahvoilla nurkkapulteilla

kiinni sitä, millä tavoin Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen tavoite on saavutettavissa. Jos siihen tulee kuulumaan jossakin nähtävissä olevassa tulevaisuudessa Nato muodossa tahi toisessa, se otettakoon asiana, jota katsotaan Suomen oman turvallisuuden vinkkelistä.

Mutta en henkilökohtaisesti katso, että kysymystä olisi lähestyttävä Naton parlamentaarista ulottuvuutta hyväksi käyttäen. En koe sitä oikeana lähestymistapana tätä asiaa käsiteltäessä. Nimitäin se merkitsisi tuota polkua kulkien, että Suomen pyrkiessä ed. Kekkosen mainitsemassa elimessä ikään kuin korkeampiin kerroksiin me haluaisimme ensi vaiheessa liittyä niihin maihin, jotka ovat entisiä sosialistisia maita joka ainoa tässä Naton parlamentaarisisessa ulottuvuudessa. En katso Itävaltaa, Ruotsia ja Suomea sen kaltaiseksi eurooppalaisiksi demokratioiksi, joitten pitäisi kulkea sitä polkua Nato-suhteissaan tai yleiseurooppalaisessa turvallisuusjärjestelyssä muutenkaan, jonka nämä maat ovat itselleen voineet luoda. Ne strategiat ja tavoitteet muodostuvat ja kumpuavat täysin toisesta raamista, kuin meidän, vakiintuneiden demokratioiden, on oikein ja järkevää tehdä.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkosen pieni kommentti Venäjän-tuntemuksesta. Melkoinen asiantuntija lienee Nokian idänkaupan johtaja Widomski, joka mainitsi, että tieteellis-teoreettisessa tutkimuksessa monissa maissa ollaan meitä pidemmällä Venäjän-tuntemuksessa. Sen sijaan käytännön kaupallinen osaaminen on se, missä me olemme vahvoilla. Riippuu painotuksista.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkosen arvosteli, näin käsitin, ed. Kääriäisen puheenvuoroa siitä, että tämä oli arvioinut eräitä Nato-spekulaatioita. Tämä keskustelu on aika kummallista. Meillä nykyisin hyvin yleisesti pyritään tuomitsemaan se, joka arvostelee erilaisten väitteiden esittäjiä. Mutta pitäisi muistaa, että näillä arvostelijoillakin on oikeus mielipiteeseensä. Sallittakoon kummankin osapuolen lausua oma käsityksensä ja syntyköön sen pohjalta se synteisi, joka kulloisessakin tilanteessa käytännössä toteutuu, eli arvosteltakoon toinen toisiamme ja sallikaamme kaikille se oikeus.

Yhtyisin myös ed. Kanervan näkemyksiin siitä, että tuntuu kovin kummalliselta, jos me määrittelemme omaa asemaamme niistä näkökohdista, mitä toiset tekevät. Näen, että meidän

omat turvallisuustarpeemme on rakennettava meidän omista näkökohdistamme, omista tarpeista ja ympäristömuutoksista eikä siitä, miten toiset ovat asian suhteen menetelleet.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen kovasti pahoillani, jos puheestani jäi sellainen käsitys, että olisin Budapestin kokemuksen perusteella kauheata vauhtia nyt menossa Naton elimiin. Mielestäni sanoin selvästi, että me olemme oikeassa seurassa silloin, kun me olemme siinä seurassa, jossa ovat Ruotsi ja Itävalta ja me. Mutta entäpä, jos tämä kolmikko rikkoutuu jollakin tavoin? Sitten tilanne on uuden näköinen. Olen täsmälleen samaa mieltä, ed. Kanerva, teidän kanssanne siitä, että meidän ei pidä lähteä menemään entisen Itä-Euroopan maiden joukkoon hakemaan turvallisuusratkaisujamme sellaista reittiä pitkin, ei toki. Mutta minulla on ollut sellainen ehkä vähän naivi ajatus, ja nyt nyt syytä ed. Kanervaa, että salissa voi pohdiskella ääneen ilman, että välttämättä asetetaan motiivit kyseenalaisiksi.

Otin mielenkiinnolla vastaan ed. Rehlin puheenvuoron. Varmaankin hänen siteeraamansa henkilö on tavattoman tietoinen asiasta, enkä tohdi ruveta kinaamaan.

Ed. Manniselle sanoisin, että pois se, että olisin millään muotoa estämässä kenenkään oikeutta sanoa asioita, mutta kai kuuluu jonkinlaisiin rivikansanedustajan velvollisuuksiin saada arvostella ryhmäpuheenvuoron käyttäjää silloinkin, kun hän ei ole omasta ryhmästä.

Mitä tulee ed. Aittoniemen huomautukseen, en minä nyt tätä kerroskysymystä niin kauhean suurena asiana pidä, kuin te annoitte ymmärtää. Mutta teillä on yksi yhteinen piirre, ed. Aittoniemi, ed. Laakson kanssa. Teihin sopii Eino Leinon runosta se säe, jossa sanotaan, että ”näki kauhut kaikkialla”.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Kekkosen!

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Nyt kun keskustelu alkaa kääntyä kohti loppua tämän lähetekeskustelun osalta, on jo tullut selväksi, että hallituksen esitys tulee aiheuttamaan laajaa keskustelua, ja näyttäisi myös siltä, että eduskunnalla tulee olemaan selkeästi tärkeä rooli tämän työn edelleenjalostamisessa ja parantamisessa. Näin ainakin toivon. Keskustelu on mielestäni lähtenyt hyvin liikkeelle.

Tämä hallituksen selonteko on varsin laaja

paperi, ja ainakin nopeasti tutustuttuna se aluksi tuntuu vaikeaselkoiselta siinä suhteessa, että on vaikea saada tarkkaa käsitystä, mitä hallitus kustakin asiasta ajattelee ja tarkoittaa. Minulle syntyi sellainen ajatus, että tämä on jonkinlainen turvallisuuspolitiikan tavaratalo, jossa hallituksen kaikille ryhmille ja ehkä osittain ryhmien sisäisille fraktioille on kullekin annettu oma osastonsa. Tähän mennessä käytetyistä puheenvuoroista on käynyt ilmi, että tämä menettely toimii myös niinpäin, että eri ryhmät tai ryhmäkunnat näyttävät sanoutuvan irti joistakin osista kokonaan tai osittain. Tämä on yksi syy, minkä takia on vähän vaikea hahmottaa sitä, mikä on hallituksen todellinen turvallisuuspoliittinen linja.

Näyttää kuitenkin siltä, että todella ainoa uusi ja konkreettinen asia selonteossa on esitys valmiusjoukkojen perustamiseksi. Se on se asia, joka, kun tätä seulotaan, näyttää seulan päälle jäävän, muut menevät läpi. Tästä näkökulmasta katsoen on sitäkin merkillepantavampaa, että tässä keskeisessä asiassa hallitusryhmät näyttävät asettuvan varaukselliselle tai jopa kielteiselle kannalle tämän kohdan suhteen. Näin ainakin tulkitsin vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuoron, vasemmistoliiton suunnalta käytettyjä puheenvuoroja ja myös vihreiden puheenvuoroa.

Omakin kritiikkini kohdistuu ensisijaisesti juuri tähän kohtaan selontekoa. Keskustan ryhmäpuheenvuorossa myös todettiin, että meidän ryhmämme ei ole valmis hyväksymään valmiusjoukon perustamista niistä lähtökohdista ja niillä perusteluilla, mitkä sisältyvät selontekoon. On eräitä keskeisiä puutteita, joista tarvitaan lisätietoa, ennen kuin asiaa voidaan lopullisesti arvioida. Perustelu ei ole riittävän kattava.

Ensimmäiseksi herää kysymys siitä, millä tavalla tällainen puolustusvoimien sisälle rakennettava, kansainvälisiin operaatioihin koulutettava osa, joka aluksi olisi pataljoona ja ilmeisesti myöhemmin prikaati, vaikuttaisi Suomen puolustusvoimien perusrakenteeseen, joka on lähtenyt siitä, että jokainen suomalainen mies, nyttemmin mukaan tulee myös naisia, saa koulutuksen isänmaan puolustamiseen nimenomaan siitä lähtökohdasta, että on kansallinen velvollisuus puolustaa ja opetella puolustamaan nimenomaan Suomea. Mitä merkitsisi tämän keskeisen periaatteen kannalta se, että osaa joukosta ryhdyttäisiin kouluttamaan kansainvälisiin, ehkä meille aika tavalla vieraisiinkin tehtäviin? Itse rohkenen ajatella niin, että tällä ainakin pitemmän päälle saattaisi olla sellainen vaikutus, että perustehtävään sitoutuminen suomalaisten kes-

kuudessa vähenisi. Tämä on minusta asia, joka pitää huolellisesti selvittää ja siihen perehtyä, ennen kuin tälle tielle lähdetään.

Minusta valmiusjoukon perustaminen siinä mielessä, että kysymyksessä olisi jokin palkka-armeijan tyyppinen joukko, olisi selvempää, mutta niin kuin täällä on tullut jo esille, se taas ei liene mahdollista taloudellisista syistä. Ehkä juuri tämän takia hallitus onkin tullut tälle tielle, että se olisi osa puolustusvoimia, mutta ei ole sitten tämän vaihtoehdon ongelmia riittävästi pohtinut ja selvittänyt.

Toinen kohta, joka valmiusjoukkoasiassa as-karruttaa, on kysymys siitä, että hallitus näyttää lähtevän siitä ikään kuin itsestään selvästä ajatuksesta, että tulevat rauhanturvaoperaatiot edellyttävät laajenevaa sotavoiman käyttöä, sotilaallista voimankäyttöä. Hallitus ei mielestäni ole kyseenalaistanut sitä, onko tällainen kasvavan sotilaallisen voiman käyttö tarpeellista, hyväksyttävää ja näiden operaatioiden kannalta oikeaa ja hyvään tulokseen vievää, vaan ikään kuin näyttäisi pitävän itsestään selvänä, että juuri tällä tavalla pitää toimia ja että konflikteja ratkaistaan nimenomaan turvautumalla tällaiseen laajennettuun sotilaalliseen toimintaan verrattuna aikaisempiin rauhanturvaoperaatioihin.

Itse olen tulkinnut täällä jo aikaisemmin sitä, että selonteon linjan mukaista olisi aivan ilmeisesti ollut, että Suomi olisi osallistunut entisen Jugoslavian rauhanturvaoperaatioon tavalla, jota tiedetään ulkopoliittisen johdon halunneen, mutta jonka eduskunnan ulko- ja puolustusvaliokunnat tyrmäsivät tai joka tyssäsi eduskunnassa. Itse olen viime päivien aikana tullut siihen tulokseen jälleen kerran tämän päätöksen jälkeen, että se oli viisas päätös. Olen iloinen siitä nimenomaan sen takia, että olisi ollut varsin todennäköistä, että suomalaisiakin rauhanturvajia olisi vainajina palautunut tästä operaatiosta, niin kuin muihin suuntiin on tapahtunut. Minä epäilen kovasti, onko tällä tavalla toteutettu operaatio ollenkaan onnistunut vai olisiko jokin vallan toinen tapa tuottanut paremman tuloksen.

Kun nyt eduskunta käy käsittelemään tätä selontekoa, toivon, että painopistettä siirretään selkeästi vakauspolitiikan lohkolle. Sehän on ollut Suomen perinteistä ulkopoliittista linjaa. Me olemme pyrkineet kaikin tavoin toimimaan kansainvälisellä kentällä niin, että konfliktit ehkäistään ennalta ja luodaan eri toimin edellytyksiä rauhanomaiselle kehitykselle.

Tämä on tietysti lähtenyt hyvin pitkälle Suomen idänsuhteista ja Suomen historiallisesta ko-

kemuksesta Venäjän naapurissa. Tämä puoli muutoin tässä selonteossa jää mielestäni myös hyvin epämääräiselle asteelle. Jää kysymään, tarkoittaako hallitus sitä, että meillä on itsenäinen, suomalainen idänpolitiikka edelleen vai onko meillä vain jäljellä osa Euroopan unionin idänpolitiikkaa. Minusta Suomen lähtökohdan pitää olla se, että meillä on itsenäinen politiikka suhteessa Venäjään ja nimenomaan vielä niin, että se asetetaan hyvin keskeiseksi osaksi Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Historialliselta kannalta tarkasteltuna asia on, kuten kaikki tiedämme, niin että mikään sellainen turvallisuusjärjestely, jossa Venäjä ei ole mukana, ei Suomen kannalta ole ollut riittävä ja johdonmukainen sekä hyviä tuloksia tuottava. Tässäkin suhteessa, jos ajatellaan Naton laajenemista, jos ajatellaan liittoutumispolitiikkaa, vain sellaiset ratkaisut, joissa Venäjä on mukana, voivat tuottaa Suomen kannalta todella kestäviä ja myönteisiä tuloksia.

Lopuksi haluaisin nostaa esille erään asian, jota selonteossa ei laajemmin käsitellä, mutta johon muun muassa ed. Ala-Harja täällä viittasi. Kun hallitus korostaa selonteossa laajaa turvallisuuspolitiikan käsitettä ja siinä yhteydessä nostaa esiin pakolaisuuden ja ympäristöongelmat, olisi odottanut, että vahvemmin olisi nostettu esille myös erilaiset talouteen liittyvät turvallisuustekijät, nimenomaan huoltovarmuuskysymykset, jotka kansalaisten ja Suomen turvallisuuden kannalta ovat hyvin tärkeitä ja keskeisiä asioita. Voimme tietysti sanoa, että emme tarvitse Horneteja, jos meillä ei ole ruokaa, näin kärjistettynä tämän asian ilmaistakseni. Onkin välttämätöntä, että tämän eduskuntakäsittelyn yhteydessä, jos ei haluta laajemmin käsitellä näitä kysymyksiä, todetaan kuitenkin se, että turvallisuuspolitiikan näkökulmasta huoltovarmuusasiat ovat aivan keskeinen osa-alue ja ne pitää ottaa huomioon Suomen turvallisuuspolitiikkaa rakennettaessa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että todella eduskuntakäsittelyn aikana ulkoasiainvaliokunnassa, puolustusvaliokunnassa ja sitten isossa salissa jatkokeskustelussa otetaan huomioon niitä näkökohtia, mitä jo tämä keskustelu on tuonut esille.

Ed. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Edellisen puheenvuoron johdosta totean, että siinä se poliittisesti tärkeä painopiste oli kohdassa, jossa ed. Korkea-osa totesi, että vain sellaiset ratkaisut, joissa Venäjä on mukana, ovat Suomen kannalta

järkeviä. Yhdyn tähän, mutta kuitenkin niin, että jätettiin mainitsematta — ja minusta se on selonteon ehkä suurin puute — jätettiin tuomatta esille sitä mielestäni vähintäänkin symbolisesti mutta myös konkreettisesti merkittävää asiaa, että Venäjä ja Nato ovat päässeet yhteiseen käsitykseen rauhankumppanuudesta touko — kesäkuun vaihteessa. Se on erittäin merkittävä asia Suomen kannalta tätä asiaa arvioitaessa. Se pitäisi tähän analyysiin sisällyttää, kun arvioita tehdään.

Siihenkään ei pidä tuudittautua, sillä tosiasian on tietysti kovassa ytimessään se, että tilanne muuttuu melko lailla radikaalisti, jos Venäjällä valta keskittyy esimerkiksi yltiöisänmaallisiin käsiin, mistä riittäviä varoittavia signaaleja sinänsä on olemassa. Sen vuoksi pitää pyrkiä todellakin yleiseurooppalaisiin ratkaisuihin. Olen ymmärtänyt, että hallituksen selonteko tosissaan tähtää tähän, ja sen vuoksi pidän sen premissejä täysin oikeina.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Kun on lähetekeskustelusta kyse, ei ole tietysti välttämätöntä eikä oikein tarpeellista-kaan käydä jokaista puheenvuoroa lävitse. Joka tapauksessa käyty keskustelu on mielestäni ollut erittäin monipuolinen ja vilkas ja lupaa erittäin hyvää eduskunnan antamasta vastauksesta.

Se, että asioista on jossain määrin erilaisia mielipiteitä, on kai osoitus nykyaikaisesta demokraattisesta yhteiskunnasta. Itse asiassa päälinjat ovat kuitenkin olleet yhteneviä. Joistakin kohdista, lähinnä rauhanturvaamisesta, on ollut erilaisia kantoja. Muutoin mielipiteet ovat olleet yllättävänkin saman suuntaisia.

Ennen kuin ed. Kanerva lähtee pois, haluan sanoa, että jos hän olisi ollut paikalla ulkoministerin puheenvuoron aikana, hän olisi kuuullut, että täällä kerrottiin sekä Venäjän pfp-sopimuksesta että myös sen yksityiskohtaisemmasta osasta, joka allekirjoitettiin vasta viime viikon aikana ja joka sai ehkä suomalaisessa lehdistössä hiukan huvittavankin piirteen, kun tosiaan ilmoitin olevani siitä hyvin tyytyväinen, kuten muutkin osanottajat. Mutta se johtui juuri siitä kannasta, ettei näissä eurooppalaisissa turvallisuuspoliittisissa ratkaisuissa mielestäni kukaan järkevä taho pyrikään sellaiseen ratkaisuun, jossa Venäjä ei olisi tavalla tai toisella mukana, koska ei pyritä uusien rintamalinjojen aikaansaamiseen, vaan yhtenäiseen eurooppalaiseen turvallisuusarkkitehtuuriin. Se, että eri mailla, isoilla ja pienillä, voi olla erilainen osa ja tila, on toinen asia. Mutta se, että siitä tulee kuitenkin yhtenäinen kokonai-

suus, on tavoite. Myös suhteet atlanttiselle puolelle ovat taustalla.

Se tavarataloajattelu, joka oli ed. Korkeaajan puheenvuorossa, oli mielestäni aika viehättävä kielikuva. Itse asiassa selontekoja tehdään useastikin tällä tavarataloperiaatteella siten, että ensimmäisessä versiossa on vähän jokaiselle jotakin. Mutta sen jälkeen siinä pitäisi tietysti tulla linja. Välinevalikoima, se tavaratalo-osa, jota täällä on vähän kommentoitu, muodostaa kehyksen, josta voidaan tulevaisuuden ratkaisut tehdä. Mutta sen jälkeen, kun välineet on määritelty, mitä voidaan käyttää, pitää myös yhteisesti sopia aina se, mitä kulloinkin käytetään. Näin toivottavasti tapahtuu turvallisuuspolitiikan osalta.

Sen kaikkein kriittisimmän vastaanoton saaneen rauhanturvaamisen mahdollisen laajentamisen kohdallakin on tietysti muistettava, että siinäkin on kysymys vain välinevarastosta, siitä että tehdään päätös, jos tehdään, että tällainen menettelytapa on käytössä tulevaisuudessa. Mutta lisäksi se vaatii tietysti hallitukselta ja eduskunnalta yksilöityä päätöstä, että sitä halutaan tässä tilanteessa käyttää. Eräät kansanedustajat ovat täällä tuoneet esille hypoteettisen tilanteen kysyen, olisiko Suomi lähettänyt, jos olisi ollut toisenlainen lainsäädäntö, Bosniaan tiettyssä tilanteessa joukkoja. Se olisi vielä vaatinut kakkosvaiheen päätöksen ja vielä senkin jälkeen sen arviointia, mihin olisi käytetty näitä joukkoja.

Siinä suhteessa en ed. Korkeaajan puheenvuoron kanssa voi olla samaa mieltä, että painopiste ja uutuusarvo olisi vain tässä erillistä lainsäädäntöä edellyttävässä osassa, vaan päinvastoin, kuten muun muassa ed. Kekkonen ja eräät muut ovat tuoneet esille, vakauspoltiikka on mielestäni nyt aikaisempaa enemmän esillä. Olen itse kriittisesti todennut, että hallitus olisi voinut tietysti tähän osaan keskittyä enemmän, jos sillä olisi ollut vähän enemmän jo elinaikaa takanaan. Mutta sekä edellinen että nykyinen hallitus ovat olleet tietysti sen tilanteen edessä, että on pitänyt tähdätä myös Euroopassa valmisteilla oleviin kokouksiin ja päätöksentekoihin ja katsoa, että saamme jollakin tavalla omat päätöksemme tahdistettua niihin. Meitähän ei mikään estä toimimasta, päinvastoin meidän edellytetään olevan mukana myös jatkopäätöksissä. Sitä mukaa kuin hallitustenvälisen konferenssin valmistelu etenee, hallitus käy myös Suomessa keskustelua sekä eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan että suuren valiokunnan kanssa ja todennäköisesti muutoinkin siitä, millä tavoin muun muassa

Westendorpin reflektiotyöryhmässä tai muutoin meillä edellytetään.

Keskustelu, joka tänään on päättymässä, on vain osa, mutta erittäin tärkeä osa, sitä valmistelua, ja sen tuominen selontekona mahdollisti sen, että keskustelu on mahdollisimman avoin eikä rajoitu pelkästään eduskuntaan, vaan sitä tullaan käymään lehdistössä, sitä tullaan käymään poliittisissa puolueissa ja laajemmaltikin suomalaisessa yhteiskunnassa. Uskoisin, että se jos mikään on hyvä tae sille, että olemme todellakin tosissamme avautumassa myös turvallisuuspoliittisessa keskustelussa.

Suomalaisten mahdollisesta Venäjän-tunteuksesta tai joidenkin muiden alueiden tunteuksesta en malta nyt sitten puoli-isänmaallisesti olla kuitenkin sanomatta, että voihan olla, että osa siitä on mystiikkaa, ja mitä tiukemmin suomalaiset kieltävät heillä tällaista kykyä olevan, sen varmemmin muut uskovat, että sellainen kuitenkin on olemassa, kun se kerran niin tiukasti kielletään, juuri samalla tavalla kuin täällä tänään on käyty keskustelua.

Mielestäni käytännön kokemus suomalaisilla varmaan on laajemmaltikin ed. Rehnin esille otamassa kauppapolitiikassa. Me tiedämme, miten elää naapureiden kanssa. Siitä meillä on ainutlaatuinen kokemus. Siitä kokemuksesta saatavaa olla muillekin naapureille jotakin hyötyä. Tässä mielessä uskoisin, että hallituksen nyt esittämä selonteko on jatkumo aikaisemmasta. Tässä on yksi niistä suurista linjoista: Haluamme elää rauhassa emme vain sinänsä ja teoreettisesti ympäröivän maailman kanssa vaan myös sen lähiympäristön kanssa, joka on fyysinen osa tätä Euroopan kolkkaa, jota me itse asumme.

Ed. L a x : Fru talman, arvoisa rouva puhemies! Jag skall alldeles kort komma med tre synpunkter på den här säkerhetspolitiska redogörelsen. Den första är ett förslag till ett nytt grepp om säkerhetspolitiken. Jag tycker att Finland kunde bli aktör och inte vara den som anpassar sig till situationen och följer efter i första hand så som vi har varit vana att göra tidigare.

Den andra frågan, som jag ville kommentera, gäller det som många har berört här i dag. Man har efterlyst en parlamentarisk försvarsutredning, dels kring den säkerhetspolitiska situationen och dels kraven den ställer på Finlands försvarsmåga.

Slutligen skall jag säga några ord om den internationella krishantering, som också har berörts här i många inlägg.

Arvoisa rouva puhemies! Haluan puuttua kolmeen kohtaan.

Pääministeri Paavo Lipponen totesi avauspuheenvuorossaan, että hallitus haluaa tässä edistää avointa turvallisuuspoliittista keskustelua siitä, missä Suomi on uudessa Euroopan murrosvaiheessa, missä kuljetaan ja mihin mennään.

Toinen kohta, jota haluaisin myös lyhyesti kommentoida, liittyy niihin vaatimuksiin, joita täällä on eri tavoin esitetty liittyen Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen tilanteen arviointiin ja vaatimuksiin parlamentaarisen elimen asettamisesta tämän arvion suorittamiseksi.

Viimeisenä haluaisin aivan lyhyesti kommentoida kansainvälistä kriisinhallintaa.

Niin, missä Suomi on, missä Suomi kulkee ja miten voisi kulkea? Minulla on semmoinen näkemys, että kylmän sodan aikana meidän osaksemme jäi suuresti sopeutua tilanteisiin. Minä näkisin, että jäsenyytemme Euroopan yhteisössä toisaalta ja toisaalta tämä tilanne, joka vallitsee nyt kylmän sodan jälkeen, antavat Suomelle myös aivan uusia mahdollisuuksia toimia aktiivisena aktöörinä.

Hallitus on todennut ja moni edustajakollegani myös, että sotilaallinen liittoutumattomuus on ehdottomasti Suomen edun mukaista. Se on myös kirjattu hallituksen ohjelmaan. Itse olen sitä mieltä, että tässä tilanteessa, joka nyt vallitsee Euroopassa, se ei ole pelkästään Suomen etujen mukaista vaan myös Euroopan yhteisön. Pidänkin sitä tärkeänä, että tässä vaiheessa todella näyttää siltä, että kehitys kulkee kohti jonkin näköistä demokratian syventymistä ja juurtumista Itä-Euroopassa. Olkoonkin että vaikeuksia on, myös talous hakee uusia ratkaisuja. Ilmeisesti kuitenkin myönteiseen suuntaan kehitys on menossa. Niin kauan kuin tällainen tilanne vallitsee, ei pidä rukata nykyisiä asetelmia. Se on koko Euroopan etujen mukaista.

Mutta kun me keskustelemme turvallisuuspolitiikasta, täytyy myös voida pohtia vaihtoehtoja. Itse pääministerin suullakin täällä todettiin, että meidän täytyy myös varautua tilanteeseen, jolloin tulee takapakkia esimerkiksi Venäjän kehityksessä. Voi syntyä tilanteita, jolloin me ehkä joudumme pohtimaan turvallisuuttamme vähän toisista lähtökohdista, miettimään, riittävätkö omat voimat luomaan riittävää turvallisuutta ja vakautta. Moni on väittänyt, että meidän turvallisuuspoliittinen perusratkaisumme, sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsenäinen kansallinen puolustus, olisi poliittista doktriinia riittämiin. Minusta tämmöinen väite on vähän pintapuoli-

nen ja kyllä myös aikansa elänyt. Uskoisin, että meidän on uskallettava mennä pintaa syvemmälle.

Tämä kansallinen puolustus on perinteinen ratkaisu, mutta on jo merkkejä siitä, että EU:n piirissä eri maat ovat erkaantumassa. Voidaan sanoa tai väittää, että uskottava puolustus tulevaisuudessa onkin yhä enemmän uskottavaa yhteistä puolustusta, ainakin jonkin asteista. Sekä tekniikka että talous vie tällaiseen. Riittää vain, kun ajattelee tiedustelutoimintaa ja vertaa sitä vaikkapa sääennusteiden laatimiseen. Se edellyttää globaalista tiedonhankintaa. Se edellyttää satelliittitoimintaa, elektroniikkaa ja järjestelmiä, joita ei yksi maa yksin ylläpidä. Muita rinnastuksia voidaan tehdä. Eli jonkin näköistä yhteistoimintaa, integraatiota, ilmeisesti pakostakin tulee eteen tuolla rintamalla.

Mutta niin kuin sanoin, Suomen ei pidä vähällä luopua liittoutumattomuudestaan. Kylmän sodan ajasta poiketen meillä on ensimmäistä kertaa oikeastaan nyt mahdollisuus harkita tarvittaessa myös jonkin asteista sotilaallista yhteistoimintaa. Aikaisemmin tämä ei ole koskaan ollut mahdollista.

Mutta tässä on myös monessa puheenvuorossa tuotu esille, että tärkeätä on, että Suomen toiminta eri tilanteissa on ennakoitavissa. Olen myös sitä mieltä, että ketään naapurua, EU:n kanssajäsentä taikka muuta maata, ei saa jättää epätietoisuuteen siitä, miten Suomi toimii erityyppisissä tilanteissa. Jotta Suomi tietäisi, miten toimisi, se edellyttää juuri sitä kansalaiskeskustelua, jota pääministeri tässä salissa tänään peräänkuulutti. Eikä se tietysti voi syntyä hetkessä, mutta minä haluaisin joitakin elementtejä siihen tuoda ja painotan juuri sitä, että erityisesti naapureilla, mutta myös EU-kanssajäsenillä, on oikeus tietää, mitä me ajattelemme näistä asioista.

Loppujen lopuksi kysymys liittoutumattomuudesta tai jonkin asteisesta sotilaallisesta yhteistyöstä huipentuu siihen kysymykseen, missä tilanteissa uskomme ja voimme luottaa siihen, että selviämme omin voimin. Minä voin kyllä kuvitella tilanteita, jolloin tulee tenkkapoo. Olisi hyvä, että me tässä salissa pystyisimme määrittelemään tällaisia tilanteita ja niiden pohjalta voitaisiin luoda uusi poliittinen doktriini, joka toivon mukaan olisi myös niin selkeä, että muut maat tietäisivät, milloin me koemme tilanteemme turvallisenä, milloin meille riittää itsenäinen puolustus ja missä tilanteissa kenties me joudumme harkitsemaan muutosta. Jos me esimerkiksi vakavassa kriisitilanteessa voimme toimia enna-

koitavalla tavalla, Suomi voi myös parhaiten tukea pyrkimyksiä vahvistaa rauhaa ja vakautta, itse asiassa ennalta ehkäistä kriisien syntymistä.

Itse näen nyt kaksi ihan konkreettista uhkaa, jotka varmasti aiheuttaisivat suurta huolta Suomen kansassa ja panisivat miettimään. Toinen on se, että Baltian maiden itsenäisyyttä jollakin lailla uhattaisiin. Jos näin tapahtuisi, se olisi meille merkki siitä, että ehkeivät joka tilanteessa rauhan ajan käyttäytymissäännöt, joihin me olemme luottaneet, päde. Saman tyyppinen tilanne saattaisi syntyä, jos Baltian maiden sisällä syntyisi kahnauksia esimerkiksi väestöryhmien kesken. Se voisi myös luoda turvattomuutta, koska se vetäisi ulkomaailman kiinnostusta puoleensa.

Jos siis Suomi aktiivisesti Brysselin suuntaan, Baltian maiden suuntaan, Moskovan suuntaan osaisi viestittää omat pelkonsa ja sen, mitkä tekijät saavat meidät tuntemaan olomme turvalliseksi, niin tällä tavalla minä kuvittelen meidän voivan synnyttää lisää harkinta-aikaa eri puolilla. Esimerkiksi kenties jotkut Brysseliin liittyvät tahot, EU-jäsenmaat, ymmärtäisivät hyvin, että nykyisen liittoutumattomuuden muuttaminen jonkin asteiseksi sotilaalliseksi yhteistyöksi itse asiassa loisi uusia epävarmuustilanteita ja voisi edistää uuden kriisin syntymistä. Vastaavasti tällaisten sanomien viestiminen Baltian maihin voisi auttaa heitä panemaan jättä hattuun. Sama voisi päteä Moskovan suuntaan.

Suomessa harvemmin mielletään, että eräs keskeinen tekijä, jonka varassa Suomen sodanjälkeinen onnistunut ja menestyksellinen puolustuspolitiikka oli, oli se, että Ruotsi avoimesti oli sanoutunut irti liittoutumisesta Natoon. Tästä Neuvostoliiton johto oli valmis maksamaan hinnan. Se hinta oli määrätty liikkumavara Suomelle. Eli historia osoittaa, että tällainen toimintamalli voi toimia. Tänä päivänä itse näen jonkin näköisen samanlaisen tilanteen Suomen suhteissa Baltian maihin ja Moskovaan.

Toivon, että valiokuntakäsittelyssä pohditaan näitä asioita. Toivon erityisesti, että hallitus kehittää Suomen tököihin roolia sopeuttajan roolin kustannuksella.

Sitten pari kommenttia parlamentaarisesta puolustuskyvyn ja turvallisuuspoliittisen tilanteen arvioinnista, ja näennäisesti puutun terminologiseen asiaan. Yksi ja toinen on peräänkuuluttanut parlamentaarisen puolustuskomitean nimeämistä. Sana vie ajatukset niihin komiteoihin, jotka asetettiin kylmän sodan aikana, jolloin maassa ei saatu turvallisuuspoliittista keskustelua käydä. Jos pysähdytään hieman mietti-

mään näiden toimikuntien toimintaa, todetaan, että ne olivat harvinaisen vähän parlamentaarisia. Ne olivat kyllä jollakin lailla puoluepoliittisesti edustavia, mutta harvinaisen vähän parlamentaarisia ja parlamentin, eduskunnan, toimintaan ankkuroituneita. Sen vuoksi myös monet niiden suosituksista eivät menneet läpi tässä talossa. Siihen aikaan, kun ymmärrettävistä syistä pelättiin avointa keskustelua parlamentissa, keskustelu tavallaan tukahdutettiin tai siirrettiin parlamentin ulkopuolelle.

Sen vuoksi minä toivoisin, että kun puhumme Suomen turvallisuuspoliittisen tilanteen ja tavoitteiden arvioinnista ja myös siihen liittyen puolustuskyvyn arvioinnista, että vastaisuudessa siirryttäisiin todellakin parlamentaariseen arviointiin eikä parlamentin ulkopuolella tapahtuvaan. Minun mielestäni vanhat komiteat, jotka niissä oloissa tekivät hyvää työtä, ovat aikansa eläneet ja nyt on aika siirtää tämä asia todellakin parlamenttiin ja kytkeä kansan vastuulla ja valtakirjalla valittuja henkilöitä paneutumaan näihin asioihin. Me tarvitsemme tulevaisuudessa paljon enemmän parlamentaarisia, jotka ovat syventyneet tähän alaan ja hallitsevat sen. Minä en käy tässä suosittelemaan organisatorisia ratkaisuja, mutta minun mielestäni vanhat parlamentaariset puolustuskomiteat eivät suinkaan olleet parlamentaarisia nimestään huolimatta. Haluan, että tämä keskustelu todella siirtyy ja ankkuroituu eduskuntaan.

Viimeinen kommentti tässä lähetekeskustelussa liittyy kansainväliseen kriisinhallintatoimintaan. Siitä vain lyhyesti totean, että voin täysin yhtyä niihin rajauksiin ja ajatuksiin, jotka tulivat myös pääministerin esittelypuheenvuorossa esiin tänään. Kyllä meidän täytyy edelleen kortemme tuoda siihen keloon. Ajat ovat muuttuneet, ja se vaatii meiltä rauhanturvaamisvalmiuksien kehittämistä. Uskon, että hallituksen linjanvedot tässä ovat kohtalaisen oikean suuntaisia.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tässä iltapäivän ja illan kuluessa ryhmäpuheenvuoroja ja sitten yksittäisten kansanedustajien puheenvuoroja kuunnellessa on ollut sellainen mieli, että hyvää keskustelua, mutta jotakin tästä on puuttunut. Tuossa vähän ennen kello kymmentä selvitin itselleni, mitä tästä on puuttunut. Tästä keskustelusta on puuttunut kunnon militaristin puheenvuoro, mutta se kuultiin, arvoisa puhemies, juuri äsken. Olen kuitenkin, kun olen tässä yöpuulle lähdössä, vähän pahoillani, että se oli viimeinen varsinainen puheenvuoro tässä kes-

kustelussa. Sen olisi suonut olleen pari tuntia sitten.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja selonteko lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jolle puolustusvaliokunnan tulee antaa asiasta puolustuspolitiikkaa koskevilta osin lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Vuoden 1994 valtiopäiviltä lepäämässä olevat ehdotukset laeiksi Suomen Hallitusmuodon 38 §:n, valtioneuvostosta annetun lain ja valtion talousarviosta annetun lain muuttamisesta

Lepäämässä olevat lakiehdotukset (HE 306/1994 vp)

Perustuslakivaliokunnan mietintö 2/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

2) Hallituksen esitys valtioneuvoston vuoden 1995 lainanottovaltuuksien muuttamisesta

Hallituksen esitys 33/1995 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 2/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

3) Hallituksen esitys ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista annettujen lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys 22/1995 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö 1/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

4) Hallituksen esitys laeiksi kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 13/1995 vp

Talousvaliokunnan mietintö 3/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

5) Hallituksen esitys laiksi valtion vakuusrahastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 19/1995 vp

Talousvaliokunnan mietintö 4/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 23.14.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio